

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการแนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและ
สถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบ้านโป่ง
อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 2

โดย นางสาวประยงค์ บุญไทย และคณะ

สิงหาคม 2553

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการแนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและ
สถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอหางดง
จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 2

คณะทำงาน

1.นางสาวประยงค์ บุญไทย	หัวหน้าโครงการฯ
2.นายอนุสรณ์ ไชยมงคล	นักวิจัยร่วม
3.นางสาวยุพิน คำชาย	นักวิจัยชุมชน
4.นายอินสม สิงห์คำ	นักวิจัยชุมชน
5.นายบุญสม แซ่จิ้น	นักวิจัยชุมชน
6.นายสมบูรณ์ แก้วมณีรัตน์	นักวิจัยชุมชน
7.นายดวง แก้วมณีรัตน์	นักวิจัยชุมชน
8.นายบุญมา ทองอยู่	นักวิจัยชุมชน
9.นายไชย วงศ์มหาวัน	นักวิจัยชุมชน
10.นายพล ไชคำ	นักวิจัยชุมชน
11.นายจำนงค์ สุขแก้ว	นักวิจัยชุมชน
12.นายวิทยา ใจแดง	นักวิจัยชุมชน
13.นางเพ็ญศรี ใจปะ	นักวิจัยชุมชน
14.นางสุพัตรา ไชยนันตี	นักวิจัยชุมชน
15.นายพงศ์ศักดิ์ อินคำ	นักวิจัยชุมชน
16.นายต้น ตูละภาพ	นักวิจัยชุมชน

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

บอกเล่าความในใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัยตั้งแต่เริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาคืออื่น ๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็น เหตุผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้าน ได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการ เปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการให้คนใน ชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิก อบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้าร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็น ว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่ เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่นๆ หรือพื้นที่อื่นๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่ สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อ คนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การ วิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือ ธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.สำนักงานภาค ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าว มาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอก เล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่นักวิจัย เป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.สำนักงานภาค จึงได้ปรับรูปแบบ การเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอออกมาในรูปแบบที่นักวิจัย ถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญ

รายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกที่สำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่เสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัยสู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหาศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.สำนักงานภาค

คำนำ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถรักษาวิถีชีวิต สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และเอกลักษณ์ทางธรรมชาติ มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า และสิ่งแวดล้อมอย่างเต็มใจ เนื่องจากการท่องเที่ยวสามารถเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะสร้างรายได้เสริมหรืออาจจะเป็นรายได้หลักให้ชุมชนได้ในอนาคตพร้อมกับยกระดับของชาวบ้านอย่างแท้จริงและเป็นธรรม โดยการพัฒนาระบบการจัดการของกลุ่มชุมชนแทนปัจเจกบุคคล ที่สามารถรักษาวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบทอดสืบสานกันมาอย่างยาวนานให้ยั่งยืนพร้อมไปกับการฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยพัฒนาความคิด ความรู้และความสามารถให้ชุมชนได้แสดงศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเกิดความตระหนักรู้ถึงคุณประโยชน์และความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นที่เป็นแหล่งก่อเกิด ป่าต้นน้ำ น้ำตก ลำธารน้ำ พรรณไม้ นานาชนิด พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน สัตว์เล็กสัตว์น้อยที่อาศัยอยู่ในป่า ตลอดจนนกหลากหลายสายพันธุ์ ที่เพิ่มสีสันให้ป่า รวมทั้ง วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนาน เช่น ประเพณีรดน้ำดำหัวปีใหม่เมือง ประเพณีเย็บเป้ง เป็นต้น และยังสามารถสร้างความสัมพันธ์กับภายในชุมชนและการสัมพันธ์กับภายนอก ให้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการส่งเสริม ฟื้นฟู อนุรักษ์ ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตภูมิปัญญาดั้งเดิมให้เป็นที่ยึดถืออย่างแพร่หลาย

การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นมิติใหม่สำหรับนักท่องเที่ยวหรือนักเดินทางที่ต้องการแสวงหาความแตกต่างและค้นหาความจริงของชีวิตที่สามารถเรียนรู้ และเข้าใจวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นอย่างมีศิลปะและน่าสนใจ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งมีระบบสังคมและวัฒนธรรมตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติผสมผสานกลมกลืนกับวิถีชีวิตชุมชนอยู่แล้ว ยิ่งมีความน่าสนใจที่เป็นเสน่ห์ ให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาสัมผัสความจริงที่เรียนรู้ด้วยตนเองได้

บทคัดย่อ

โครงการ แนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับบ้านเก่าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะเวลา 22 เดือน แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 (1 มีนาคม 2551 ถึง 31 ตุลาคม 2551) ระยะที่ 2 (1 มีนาคม 2552 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2553 และขยายเวลาดำเนินการ 2 เดือน คือ 1 มีนาคม 2553 ถึง 30 เมษายน 2553) โดยทีมวิจัยชุมชนเป็นผู้ศึกษา หรือดำเนินการหลัก ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน 2) เพื่อศึกษาแนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ได้ข้อสรุป ผลการวิจัย ที่สามารถนำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์ได้ทั้ง 3 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

ศักยภาพของบ้านเก่าเตื่อ มีศักยภาพที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างดีโดยกายภาพหมู่บ้านถูกล้อมรอบด้วยหุบเขาทั้งสองด้าน มีสายน้ำ ลำห้วย ไหลผ่านตลอด ทำให้พื้นที่มีความชุ่มชื้นตลอดปี เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ อีกทั้งมีสถานประกอบการต่างๆ เช่น บ้านพักตากอากาศ รีสอร์ท โรงแรม เป็นต้น รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง พบพรรณไม้หลากหลายชนิดเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ รวมทั้งพืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน มีน้ำตก 2 แห่ง คือ น้ำตกตาดครก น้ำตกศรีสังวาลย์

1. **รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน** ที่เหมาะสม โดยแยกเป็น 2 ส่วนคือ **แหล่งเรียนรู้** **อันหลากหลาย** ที่ชุมชนยังคงสามารถรักษาขนบธรรมเนียม และภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ได้เป็นอย่างดี พร้อมทั้งถ่ายทอดให้แก่เด็ก เยาวชน และคนอยากศึกษาต่อไป และ **การท่องเที่ยวธรรมชาติที่สวยงาม** ป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ พรรณไม้หลากหลายชนิด มีน้ำตก ป่าต้นน้ำ เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ นอกจากรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมแล้ว ยังมี **ความเหมาะสมระหว่างชุมชน** ที่ทางทีมงานได้คำนึงถึงตัวของชุมชนหรือภาพรวมของชุมชนที่ต้องประกอบด้วยหลายส่วน มากกว่าที่จะให้ความสำคัญแก่รูปแบบที่เหมาะสมเพียงอย่างเดียว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความสมดุลสอดคล้องกัน ที่สามารถทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน

2. **แนวทางในการประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการ** กระบวนการวิจัยสามารถพัฒนาระดับความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการ มีข้อสรุปเป็นรูปแบบแนวทาง ให้ชุมชนสามารถปฏิบัติสืบต่อไปได้ คือ 1) การติดต่อประสานงานและการสื่อสารที่เป็นระบบระหว่างชุมชน ทีมงานท่องเที่ยว และสถานประกอบการ มีการประชุมร่วมกันเดือนละครั้งโดยวิธีหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพใน

สถานประกอบการแต่ละแห่งรวมทั้งตัวชุมชนด้วย 2) มีกิจกรรมทำต่อเนื่อง ระหว่างทีมงานท่องเที่ยว ชุมชน และสถานประกอบการ

3. ชุมชนมีศักยภาพสามารถจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการ นำประสบการณ์ และบทเรียนที่ได้รับจากกระบวนการวิจัยมาปรับปรุง พัฒนา ตนเองให้เกิดทักษะ ความรู้ ความสามารถ เกิดความเชื่อมั่น กล้าคิด กล้าพูด กล้าแสดงออก ที่สามารถนำศักยภาพที่เกิดขึ้นมาใช้ในการ จัดการท่องเที่ยว เช่น นำทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่เป็น ศักยภาพของชุมชน เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัส สัมผัส เรียนรู้ธรรมชาติและพักผ่อน หย่อนใจ ที่อยู่ไม่ไกลจากเมืองมาก เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความ เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทชุมชน

ยังพบบทเรียนที่สำคัญ คือ เรียนรู้ ด้านกระบวนการวิจัย ด้านแนวคิด ด้านการทำงานร่วมกัน และ ด้านการปรับตัว จนเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองในด้านทักษะ ด้านนิสัย และด้านแนวความคิด ที่สามารถ นำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ปัญหาและอุปสรรค ที่สำคัญคือ การบริหารจัดการกลุ่มในด้าน บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละฝ่ายยังไม่เป็นระบบ ทีมงานบางส่วนยังขาดความพร้อมในการจัด กิจกรรม มีปัญหาในด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศกับนักท่องเที่ยว

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยโครงการแนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 2 ระยะ (1 มีนาคม 2551 - 31 ตุลาคม 2551 และ 1 มีนาคม 2553 -30 เมษายน 2553) นี้ ได้รับการสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณผู้เฒ่า ผู้แก่ และผู้นำหมู่บ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 บ้านทุ่งโป่ง หมู่ที่ 4 บ้านแม่ฮะ หมู่ที่ 5 บ้านใหม่สันชะยอม หมู่ที่ 10 และบ้านใหม่ห้วยลึก หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านโป่ง ที่ให้ข้อมูลชุมชนทำให้งานวิจัยสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี และที่ขาดมิได้ต้องขอขอบนายอินสม สิงห์คำ ผู้ใหญ่บ้านบ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 คณะกรรมการหมู่บ้าน และกลุ่มแม่บ้านที่ให้ความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อสถานที่จัดประชุมที่มวิจัยทั้งที่บ้าน ที่ศาลาประชุมด้านสนามกีฬา และศาลาประชุมป๊อกบ้านดง ขอขอบคุณเป็นอย่างมาก

ที่สำคัญ นายอำเภอหางดง นายสุรพล สัตยารักษ์ ให้การสนับสนุนส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่ออย่างต่อเนื่อง ทำให้การท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อเป็นที่รู้จักของทุกฝ่ายทั้งในท้องถิ่นและภายนอก โดยเฉพาะสื่อมวลชนวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น รวมถึงการให้กำลังใจทีมงานทุกคนให้มีความอดทนทำงานให้เกิดผลสำเร็จ ต้องขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง

ขอบคุณเพื่อนร่วมงานที่มวิจัยชุมชนทุกคนที่ให้ความร่วมมือ เสียสละเวลา อดทน ในการทำงานร่วมกันอย่างตั้งใจถึงแม้ว่าในระยะเริ่มแรกจะงงๆ สับสนอยู่บ้างกับงานวิจัยเพราะไม่เคยมีประสบการณ์แต่ก็ผ่านไปอย่างดีและที่สำคัญต้องขอขอบ คุณนายสมบุญรัตน์ แก้วมณีรัตน์ นายไชย วงศ์มหาวัน ที่ช่วยประสานงานอำนวยความสะดวกในการจัดการประชุมทำให้งานราบรื่นไม่มีปัญหา ขอขอบคุณชิวดวง แก้วมณีรัตน์ เป็นคนเฒ่าใจดี มีความเสียสละ อดทน ตั้งใจจัดทำสวนสาธิต พี่ช ผักสมุนไพรพื้นบ้านจนเกิดผลสำเร็จเป็นส่วนหนึ่งของการจัดท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ และขอบคุณพี่น้องบ้านดง-เก้าเตื่อ ทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการประชุม ให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ที่เกิดประโยชน์ต่องานวิจัย

ขอบคุณ สำหรับรูปภาพแหล่งท่องเที่ยวและรูปภาพกิจกรรมสวยๆ จากฝีมือการถ่ายภาพของนายสมบุญรัตน์ แก้วมณีรัตน์ นางสาวเอื้องพร ก่าหมื่น นางสาวสุภมาส ต่อใจ และนายตะวันฉาย บุญไทย

ท้ายสุด ขอขอบคุณพี่เลี้ยงที่มวิจัย สกว.ภาค ทุกท่าน ที่ให้ข้อคิดเห็น ให้คำแนะนำ และร่วมจัดกระบวนการวิจัยในพื้นที่อย่างใกล้ชิดและเป็นกันเอง ทำให้งานมีประสิทธิภาพ เกิดผลสำเร็จในเบื้องต้น ต้องขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง มา ณ โอกาสนี้

คณะวิจัย

สิงหาคม 2553

สารบัญ

	หน้า
คำนำเพื่อความเข้าใจร่วมกัน	ก
คำนำ	ข
บทคัดย่อ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมา	1
คำถามวิจัย	2
วัตถุประสงค์	2
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	6
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.3 กรอบแนวคิดงานวิจัย	30
บทที่ 3 กระบวนการวิจัย	
ขอบเขตของการศึกษาวิจัย	31
3.1 ศึกษารวบรวมข้อมูลศักยภาพชุมชน	33
3.1.1 กิจกรรมสรุปวิเคราะห์ข้อมูลเดิมของชุมชนที่มีอยู่	33
3.1.2 กิจกรรม เก็บข้อมูลประวัติศาสตร์หมู่บ้าน ประเพณีวัฒนธรรม	37
3.1.3 กิจกรรมเก็บข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยว	38
3.1.4 กิจกรรมเก็บข้อมูลวิถีชีวิต ภูมิปัญญาชุมชน	38
3.1.5 กิจกรรมสรุปวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน ระยะที่ 1 (มีนาคม 51-กันยายน 51)	39
3.2 การสร้างความเข้าใจร่วมกับทีมวิจัยและชุมชน	
3.2.1 กิจกรรมสร้างความเข้าใจร่วมระหว่างนักวิจัย ทีมวิจัยชุมชนและพี่เลี้ยงทีมวิจัย	40
3.2.2 กิจกรรมสร้างความเข้าใจร่วมกันระดับชุมชนบ้านเก้าเตื่อ	41
3.2.3 กิจกรรมประชุมทีมวิจัยชุมชน	42

สารบัญ (ต่อ)

3.2.4	กิจกรรมคืนข้อมูลสู่ชุมชน	43
3.2.5	กิจกรรมประชุมที่มีวิจัยวางแผนงานโครงการวิจัยระยะที่ 2	43
3.2.6	กิจกรรมจัดทำศูนย์ข้อมูลชุมชนด้านการท่องเที่ยว	44
3.2.7	กิจกรรมประชุมที่มีวิจัยทบทวนกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	45
3.2.8	กิจกรรมเวทีทำความเข้าใจระดับหมู่บ้าน	48
3.2.9	กิจกรรม เวทีเสวนาระดับตำบล	49
3.2.10	กิจกรรมประชุมที่มีวิจัย	50
3.2.11	กิจกรรมประชุมที่มีวิจัยเตรียมความพร้อมมัคคุเทศก์	51
3.3	การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน	
3.3.1	กิจกรรมสรุปถอดบทเรียนที่มีวิจัย ระยะแรก (มีนาคม 2551-กรกฎาคม 2551)	52
3.3.2	กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเทคนิคการพูดในที่ประชุม	55
3.3.3	กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการเทคนิคการเป็นมัคคุเทศก์ชุมชน	56
3.3.4	กิจกรรมอบรมให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ	57
3.2.5	กิจกรรมประชุมพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยว	58
3.2.6	กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการหลักการจัดทำสื่ออย่างง่าย	60
3.2.7	กิจกรรม ประชุมจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวบ้านแก้วเตี๊	62
3.2.8	กิจกรรม เตรียมความพร้อมมัคคุเทศก์จัดท่องเที่ยวครั้งที่ 1	63
3.2.9	กิจกรรมเตรียมความพร้อมที่มัคคุเทศก์ รับสื่อมวลชนวิทยุ ททท.กรุงเทพฯ	65
3.2.10	กิจกรรมเตรียมความพร้อมทดลองเที่ยวครั้งที่ 2	67
3.4	การหารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
3.4.1	กิจกรรมเก็บข้อมูลสถานประกอบการและนักท่องเที่ยว	68
3.4.2	กิจกรรมศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	69
3.4.3	กิจกรรมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ และออกแบบชุดแบบสอบถามเพิ่มเติม	71
3.4.4	กิจกรรมประชุมวางแผนสำรวจเส้นทางเดินป่า	72
3.4.5	กิจกรรมสำรวจเส้นทางเดินป่า 8 ครั้ง	73
3.4.6	กิจกรรมศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยว	74
3.4.7	กิจกรรมวิเคราะห์ การเรียนรู้บ้านแม่กลางหลวงและบ้านผาหมอน	75
3.4.8	กิจกรรมวิเคราะห์สถานการณ์สถานประกอบการและนักท่องเที่ยว	77
3.4.9	กิจกรรมพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว	77
3.4.10	กิจกรรมเตรียมพื้นที่ทดลองเที่ยว	81

3.4.11	กิจกรรม ทดลองเที่ยวครั้งที่ 1	81
3.4.12	กิจกรรม สรุปลวิเคราะห์ทดลองเที่ยวครั้งที่ 1	85
3.4.13	กิจกรรมรับสื่อมวลชนด้านวิทยุ ททบ.กรุงเทพฯ เที่ยวบ้านเก้าเตีอ	89
3.4.14	กิจกรรมชาวต่างชาติท่องเที่ยวบ้านเก้าเตีอ	90
3.4.15	กิจกรรมทดลองเที่ยวครั้งที่ 2	91
3.4.16	กิจกรรมสรุปลวิเคราะห์การนำเที่ยว	95
3.4.17	กิจกรรมเตรียมสถานที่ท่องเที่ยวเส้นตาดครก-ออบหลวงแม่ปาน	99
3.4.18	กิจกรรมทดลองเที่ยวนำร่อง	99
3.5	การศึกษาแนวทางการประสานงานความร่วมมือกับสถานประกอบการ	
3.5.1	กิจกรรมสรุป ผลการดำเนินโครงการวิจัยระยะ 2 : 6 เดือนแรก (มี.ค.52-ส.ค.52)	102
3.5.2	กิจกรรมเวทีทำความเข้าใจหาความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการ	104
3.5.3	กิจกรรม นำเสนอผลงานวิจัย และเปิดหมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านเก้าเตีอ	106
3.5.4	กิจกรรมสรุปประเมินผลและบทเรียนโครงการระยะที่ 2.2	107
บทที่ 4	ผลการวิจัย	
	ข้อมูลด้านศักยภาพชุมชน	111
4.1	บริบทชุมชน	111
4.2	ประวัติบ้านเก้าเตีอ	115
4.3	ทรัพยากรด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	117
4.4	ด้านวิถีชีวิตและภูมิปัญญา	127
4.5	ประเพณีวัฒนธรรม	143
4.2	รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว	146
4.2.1	เส้นทางท่องเที่ยว	146
4.2.2	โปรแกรมการท่องเที่ยว	151
4.2.3	กฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยว	157
4.2.4	การสื่อสารและประชาสัมพันธ์	158
4.2.5	การบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตีอ	159
4.2.6	รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตีอ	163
4.3	การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน	167
4.3.1	ผลที่เกิดกับชุมชน	167

	หน้า
4.3.2 ผลที่เกิดกับทีมวิจัย	169
4.4. แนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับสถานประกอบการ	170
4.4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการ	170
4.4.2 สถานประกอบการ	171
4.4.3 ข้อมูลนักท่องเที่ยว	173
4.4.4 การทำความเข้าใจกับสถานประกอบการ	177
บทที่ 5 สรุปวิเคราะห์ผลการวิจัย	
รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสม	195
แนวทางในการประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการ	196
การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน	198
บทที่ 6 บทเรียนจากการวิจัยของทีมวิจัย	
การเรียนรู้	202
การเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับทีมวิจัย	204
ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการวิจัย	205
แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรค	206
ข้อเสนอแนะ และแนวทาง	207
แผนงานหลังปิดโครงการ (ความร่วมมือ ภาคี หน่วยงาน)	208
บรรณานุกรม	210
หนังสืออ้างอิง	211
ภาคผนวก	
ผ – 1 ประวัติทีมวิจัย	212
ผ – 2 ตารางแผนงานโครงการระยะที่ 1	213
ผ – 3 ตารางแผนงานโครงการระยะที่ 2	215
ผ – 4 รายชื่อผู้ให้ข้อมูล	218
ผ – 5 ชุดแบบสอบถามวิถีชีวิต	220
ผ – 6 ชุดแบบสอบถามสถานประกอบการ	221
ผ – 7 ชุดแบบสอบถามนักท่องเที่ยว	224
ภาคผนวก (ต่อ)	

ผ – 8	คู่มือมัคคุเทศก์ชุมชน	228
ผ – 9	คู่มือนักท่องเที่ยว	255
ผ – 10	แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวบ้านเก้าเดื่อ	259
ผ – 11	ภาพประกอบกิจกรรมเตรียมความพร้อมที่มัคคุเทศก์	261
ผ – 12	ภาพประกอบกิจกรรมทดลองเที่ยวครั้งที่ 1	262
ผ – 13	ภาพประกอบกิจกรรมความร่วมมือสถานประกอบการ	263
ผ – 14	ภาพประกอบกิจกรรมทดลองเที่ยวนำร่อง	264
ผ – 15	ภาพประกอบกิจกรรมนำเสนอผลงานวิจัย และเปิดหมู่บ้านท่องเที่ยว	265
ผ – 16	ภาพประกอบกิจกรรมสรุปทเรียนและประเมินผลโครงการฯ	266

ตารางที่ 3.1	เปรียบเทียบข้อมูลเดิมและเก็บเพิ่มเติมข้อมูลใหม่	34
ตารางที่ 3.2	วิเคราะห์ข้อมูลด้านทรัพยากรพืช ผัก พื้นบ้าน ตามฤดูกาล	46
ตารางที่ 3.3	แสดงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านในตำบลบ้านปาง	50
ตารางที่ 3.4	แสดงกระบวนการถอดบทเรียนที่มีวิจยระยะแรกเพื่อวางแผนงานในระยะต่อไป	53
ตารางที่ 3.5	สรุป หลักการของ CBT ไข่ ดอกไม้ ก้อนหิน หนังสือ และเงิน	57
ตารางที่ 3.6	แสดงฐานทรัพยากรในชุมชน	59
ตารางที่ 3.7	แสดงการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว	60
ตารางที่ 3.8	แสดงวิเคราะห์การผลิตสื่อ	61
ตารางที่ 3.9	แสดงการผลิตสื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย	62
ตารางที่ 3.10	แสดงแผนกำหนดการตลาดเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ ครั้งที่ 1	64
ตารางที่ 3.11	แสดงแผนงานกำหนดการต้อนรับสื่อมวลชนวิทยุ	66
ตารางที่ 3.12	แสดงแผนงานกำหนดการตลาดเที่ยวครั้งที่ 2	67
ตารางที่ 3.13	แสดงสิ่งที่ที่มิวิจัยได้เรียนรู้ และสิ่งที่ต้องกลับไปทำต่อ	71
ตารางที่ 3.14	สรุปข้อมูลสิ่งที่ที่มิวิจัยได้เรียนรู้ และสิ่งที่ต้องการทำต่อในชุมชน	76
ตารางที่ 3.15	แสดง ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ต่อ กระบวนการจัดการท่องเที่ยว เส้นตาดผาเจิบ- ออบหลวงแม่ปาน	83
ตารางที่ 3.16	แสดงสรุปข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ต่อ กระบวนการจัดการท่องเที่ยว เส้นตาดครก-ตาดผาเจิบ	84
ตารางที่ 3.17	แสดงสรุป วิเคราะห์ การจัดการตลาดเที่ยวครั้งที่ 1	86
ตารางที่ 3.18	แสดงข้อสรุปต่อกระบวนการจัดการเที่ยวบ้านเก้าเตื่อครั้งที่ 2	93
ตารางที่ 3.19	แสดงสรุป วิเคราะห์การจัดการท่องเที่ยว	96
ตารางที่ 4.1	แสดงจำนวนประชากรเพศชายและเพศหญิงและอายุ บ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3	113
ตารางที่ 4.2	แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	114
ตารางที่ 4.3	แสดงพรรณไม้ พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านที่พบในป่า	141
ตารางที่ 4.4	แสดงตัวอย่าง พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน และการใช้ประโยชน์	142
ตารางที่ 4.5	แสดงโปรแกรมท่องเที่ยวและค่าบริการ	156

แผนภาพ

4.1	แผนที่บ้านเก้าเตื่อ	112
4.2	แผนที่เส้นทาง ไปน้ำตกตาดครก (สำรวจระยะที่ 1)	122
4.3	แผนที่เส้นทาง ไปน้ำตกศรีสังวาลย์ (สำรวจระยะที่ 1)	124
4.4	แผนที่เส้นทาง ไปห้วยน้ำนัก (สำรวจระยะที่ 1)	126
4.5	แผนที่ ไปจุดชมจุดชมวิวดอยเหลี่ยม (สำรวจระยะที่ 1)	127
4.6	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวตาดผาเจิบ – ออบหลวงแม่ปาน	147
4.7	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวตาดครก – ตาดผาเจิบ	148
4.8	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวตาดครก – ออบหลวงแม่ปาน	149

รูปภาพ

4.1	ภาพถ่ายแสดงลักษณะการตั้งบ้านเรือนในหุบเขา	117
4.2	ภาพถ่าย น้ำตกตาดครก	119
4.3	ภาพถ่าย ปูไฮโซ	120
4.4	ภาพถ่าย ที่มวิจัยกำลังปลูกเปลือกข้าวหลามพื้นบ้าน	121
4.5	ภาพถ่าย น้ำตกศรีสังวาลชั้นที่ 1 และ 2	125
4.6	ภาพถ่าย ดอกหอมไก่	125
4.7	ภาพถ่าย ต้นลิ้นจี่	128
4.8	ภาพถ่าย ชาวสวนกำลังตัดยอดชาโยเต้	129
4.9	ภาพถ่าย ผลชาโยเต้	129
4.10	ภาพถ่าย การดูแลไร่ข้าวบนดอย	130
4.11	ภาพถ่าย ชาวนากำลังถอนกล้า	131
4.12	ภาพถ่าย ทุ่งนาในหุบเขา	132
4.13	ภาพถ่าย ไพลตองตึง	133
4.14	ภาพถ่าย ชาวบ้านช่วยกันถอนขมป่าด	134
4.15	ภาพถ่าย ชาวบ้านช่วยกันจัดขมป่าดใส่ถาด	135
4.16	ภาพถ่าย ลักษณะรังผึ้งแบบกลม	136
4.17	ภาพถ่าย รังและตัวอ่อนผึ้ง	136
4.18	ภาพถ่าย รถด่วนในกระบอกไม้ไผ่	137
4.19	ภาพถ่าย รังต่อหัวเสือ	139
4.20	ภาพถ่าย ตัวอ่อนต่อ	140

4.21 ภาพถ่าย ดอกเอื้องแปรงสีฟัน	141
4.22 ภาพถ่าย ดอกอิงลาว	143
4.23 ภาพถ่าย ผักกูด	143
4.24 ภาพถ่าย ชาวบ้านกำลังทำบุญเข้าพรรษา	144
4.25 ภาพถ่าย ชาวบ้านกำลังถวายเป็นกุศล “กัวยสลาก”	145
4.26 ภาพถ่ายกาดตั๋มยาสมุนไพร	150
4.27 ภาพถ่าย หม้อแกงพื้นบ้าน	150
4.28 ภาพถ่ายเยาวชนกำลังทำอาหารพื้นบ้าน	156

บทที่ 1

บทนำ

ชื่อโครงการ : แนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะเวลา 2

ความเป็นมา

ตำบลบ้านโป่ง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบเล็กน้อยพื้นที่ส่วนใหญ่ลาดชันภูเขาสูง โดยมีลำน้ำแม่ตาช้างเป็นสายน้ำหลักเชื่อมต่อลำห้วยสาขาในพื้นที่ป่าต้นน้ำของตำบลบ้านโป่ง และลำห้วยสาขาของหมู่บ้านผานกกก ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม และ บ้านม้งดอยปุย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง มีจำนวนประชากรรวม 4,059 คน กลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความหลากหลาย คือ ชนเผ่าม้ง คนพื้นเมือง คนภายนอกที่เข้ามาทำธุรกิจรีสอร์ทและโรงแรมในพื้นที่ และคนภายนอกที่ซื้อบ้านจัดสรร หรือซื้อที่ดินปลูกบ้าน การประกอบอาชีพมีความหลากหลาย อาชีพหลักคือ ธุรกิจรีสอร์ทและโรงแรม บ้านจัดสรร แรงงานรับจ้างในรีสอร์ท แรงงานก่อสร้าง แรงงานรับจ้างทั่วไป อาชีพรองลงมาคือ เกษตรกรรม ทำสวนทำไร่ และค้าขายเล็กน้อย อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 30 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 20-30 นาที เส้นทางสัญจรไปมาสะดวกเป็นถนนลาดยางเชื่อมต่อเมืองเชียงใหม่และอำเภอใกล้เคียง คือ อำเภอสันป่าตอง อำเภอแมริม และอำเภอสันกำแพง

ตำบลบ้านโป่งยังคงมีความอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งกำเนิดของขุนน้ำและลำห้วยหลายสายเชื่อมกันเป็นลุ่มน้ำแม่ตาช้าง และมีธรรมชาติที่สวยงาม เช่น น้ำตกตาดครก น้ำตกศรีสังวาลย์ และถ้ำตึกแตน เป็นต้น ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเอื้อต่อการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว ทำให้กลุ่มทุนให้ความสนใจ และเข้ามาประกอบธุรกิจรีสอร์ท โรงแรม และจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดการ ดังนั้น รายได้ส่วนใหญ่จึงกระจุกตัวอยู่กับเจ้าของธุรกิจรีสอร์ทและโรงแรม

การเป็นพื้นที่ธุรกิจท่องเที่ยวจัดการโดยเอกชน ส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกทำลายขยายอย่างกว้างขวางโดยนายทุนและชุมชนเป็นจำนวนมาก พื้นที่ป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากลดลงอย่างต่อเนื่อง การให้บริการท่องเที่ยวธรรมชาติทำให้สภาพแวดล้อมของป่าไม้เกิดความเสื่อมโทรม เกิดปัญหาขยะ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากปัญหาดังกล่าว คนท้องถิ่นจึงได้รวมตัวกันขึ้นในนาม “กลุ่มรักบ้านเกิดเพื่อการพัฒนา” การดำเนินด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2544 จนถึงปัจจุบันมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาสนับสนุนหลายหน่วยงาน อาทิเช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และแผนงานสนับสนุนโครงการขนาดเล็กของชุมชนในการจัดการป่าอย่างมีส่วนร่วม (SGP-PTF) ทำให้องค์กรและแกนนำได้รับการพัฒนาศักยภาพเพิ่มขึ้น และเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ในการจัดการป่าไม้

จากเวทีสรุปบทเรียนการทำงานของกลุ่ม พบว่าพื้นที่ที่ดำเนินกิจกรรมเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติอยู่หลายแห่งแต่ชุมชนมิได้เข้าไปจัดการ แต่เป็นการจัดการโดยเอกชนที่ให้ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรมและเสียหาย จึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการจัดการของชุมชน ซึ่งเชื่อว่าจะสามารถเป็นเกราะป้องกัน และเป็นเครื่องมือในการยับยั้งป้องกันการทำลายป่าไม้ที่ยั่งยืน จากสถานการณ์ปัญหาและสภาพพื้นที่ที่มีความหลากหลาย ชุมชนจึงต้องการที่จะศึกษาหารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน รวมไปถึงแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมกับกลุ่มธุรกิจ สถานประกอบการ และกลุ่มคนที่มีความหลากหลายในพื้นที่ รวมถึงเป็นส่วนสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชนด้วย

คำถามวิจัย

1. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคนเป็นอย่างไร
2. แนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์โดยชุมชนเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่เหมาะสม ภายใต้สถานการณ์ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์โดยชุมชน
3. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์โดยชุมชนอย่างยั่งยืน

สถานที่ดำเนินการวิจัย

บ้านเก้าเดื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

แผนงานและวิธีการศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมความพร้อมในการเสนอโครงการ

- 1) ประชุมระดมความคิดเห็น และแลกเปลี่ยน เรียนรู้ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์โดยชุมชน และเป้าหมายในการจัดทำโครงการวิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (ก่อนส่งโครงการฯ)
- 2) ประชุมแลกเปลี่ยนสถานการณ์ชุมชน และร่วมกันวางกรอบ แนวทาง และแผนงานในการจัดทำโครงการวิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (ก่อนส่งโครงการฯ)
- 3) ลงพื้นที่ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมกับนักวิชาการ (UNDP) เพื่อร่วมแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ และให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ที่เป็นแนวทางในจัดทำแผนงานโครงการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์โดยชุมชน (ก่อนส่งโครงการฯ)

4) ประชุมทบทวน วัตถุประสงค์ กรอบ แนวทาง แผนงาน การจัดทำโครงการท่องเที่ยว เพื่อสรุป และประเมินความต้องการของชุมชน และร่วมกำหนดแผนงานโครงการ (ก่อนส่งโครงการฯ)

ขั้นที่ 2 เสนอโครงการและพัฒนาโครงการร่วมกับเจ้าหน้าที่ฯ

1) ประชุม แลกเปลี่ยน สถานการณ์ของชุมชน เป้าหมาย วัตถุประสงค์ กรอบ และแนวทางการในการจัดทำโครงการวิจัยการจัดการท่องเที่ยว เพื่อปรับปรุงพัฒนาแนวทางการจัดทำโครงการฯ ให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ และให้ความเข้าใจเป็นแนวทางเดียวกัน (ประชุม 3 ครั้ง)

2) ประชุมพัฒนาโครงการฯ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ (สกว.ภาค) (ประชุม 3 ครั้ง) โดย พุดคุย แลกเปลี่ยน ข้อคิดเห็น ทบทวน กรอบ แนวทาง และเป้าหมายการจัดทำโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีความชัดเจน และมีความเข้าใจเป็นแนวทางเดียวกัน และเจ้าหน้าที่ (สกว.ภาค) ให้คำแนะนำเพิ่มเติมในการพัฒนาจัดทำโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และปัญหาของชุมชน และครั้งสุดท้าย อาจารย์ ดร.สินธุ์ สโรบล ให้คำแนะนำในกระบวนการทำวิจัยท้องถิ่น และกิจกรรมที่จะนำไปสู่การหาค้นหาของดีและจุดเด่นของชุมชนเพื่อสามารถนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอนาคต

3) ประชุมร่วมทีมวิจัย ทบทวน ปรับปรุงพัฒนาแผนงาน และรายละเอียดในกิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ท่องเที่ยวในพื้นที่

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อได้รับอนุมัติโครงการฯ

การดำเนินกิจกรรม ระยะที่ 1 (8 เดือน : เริ่ม 1 มีนาคม 2551-31 ตุลาคม 2551)

1) ประชุมทีมวิจัย ทบทวนเป้าหมาย วัตถุประสงค์ โครงการวิจัยฯ และร่วมแลกเปลี่ยนสถานการณ์ชุมชน เพื่อประเมินสถานการณ์ในการกำหนดวันปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการวิจัยฯ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของชุมชน ณ ขณะนั้น และแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานของคณะวิจัยให้เป็นไปตามความถนัดของบุคคล รวมถึงทำความเข้าใจกระบวนการดำเนินโครงการวิจัยฯ และติดตามความคืบหน้าของกระบวนการวิจัยทุกเดือน (เดือนที่ 1-7)

2) ประชุมใหญ่ระดับหมู่บ้านชี้แจงทำความเข้าใจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกระบวนการดำเนินโครงการวิจัยฯ และรับฟัง ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ต่อการดำเนินโครงการฯ และรับสมัครสมาชิกร่วมเป็นคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อร่วมดำเนินกิจกรรมโครงการต่อไป

3) ประชุมวิเคราะห์ข้อมูลเดิมที่มีอยู่ในประเด็นต่างๆ เช่น เส้นทางเดินป่าและแหล่งท่องเที่ยว/การจัดการทรัพยากร / ภูมิปัญญา / ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร / วิถีคนกับป่าไม้ / พืชสมุนไพร/ต้นไม้ เป็นต้นที่สามารถนำข้อมูลที่ได้รวบรวม สรุป วิเคราะห์ ที่สามารถเป็นฐานข้อมูลชุมชนที่นำไปสู่การพัฒนา เพิ่มเติมข้อมูลในส่วนที่ขาดหายไป และที่ไม่ชัดเจน ให้มีความชัดเจนและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

4) เก็บข้อมูลเพิ่มเติม คือ ภูมิปัญญา ประวัติศาสตร์ชุมชน ประเพณี/วัฒนธรรม เส้นทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว ต้นไม้ พืช สมุนไพร โดยวิธีการดังนี้

-สัมภาษณ์ผู้เฒ่า ผู้แก่ พระสงฆ์ ครู สถานประกอบการ ในพื้นที่

-สืบค้นข้อมูลจากเอกสาร

-กลุ่มย่อยผู้เฒ่าผู้แก่ในพื้นที่

5) สํารวจเส้นทางธรรมชาติเพิ่มเติมให้ชัดเจนมากขึ้นและหมายเหตุจุดที่สำคัญ หรือจุดที่น่าสนใจในการท่องเที่ยว โดยสำรวจเพิ่มเติม 4 เส้นทาง คือ

- เส้นทางแม่ฮะ-เก้าเตื่อ ไปบ้านม้ง หมู่ที่ 8 บ้านน้ำซุ้ม จุดชมวิวดำเภอสันป่าตอง ไร่ฝักกาดขาว และกะหล่ำปลี โครงการหลวงทุ่งเริง

- เส้นทางแม่ฮะ-เก้าเตื่อ เส้นทางตากตาตครก ไปน้ำตกออบแม่ปาน ไปปางควาย ไปสบแม่สาไทร (เขตติดต่อบ้านม้งดอยปุย ต.สุเทพ อ.เมือง)

- เส้นทางแม่ฮะ-เก้าเตื่อ -น้ำตกศรีสังวาลย์ –ผาก่องผากอง(เขตติดต่อ ต.โป่งแยง อ.แมริม)

- เส้นทางแม่ฮะ-เก้าเตื่อ –ผานกกก (เขตติดต่อบ้านผานกกก ต.โป่งแยง อ.แมริม)

6) วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่มีในแต่ละประเด็นวิเคราะห์ร่วมกัน ถึงความเป็นไปได้ ศักยภาพ ข้อจำกัด และสรุปข้อมูลแต่ละประเด็นทั้งหมดที่วิเคราะห์แล้ว

7) ศึกษาดูงานชุมชนท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีประสบการณ์ด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยว

8) ประชุมตรวจสอบและเติมข้อมูลร่วมกัน

9) สรุปบทเรียนและประเมินผล ที่วิจัยและโครงการฯ โดย แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ความรู้ บทเรียน ข้อดี ข้อด้อย การทำงานระยะ 8 เดือน ที่สามารถนำไปปรับปรุงกระบวนการทำงานโครงการระยะต่อไป และประเมิน

10) จัดทำรายงานผลการวิจัยระยะที่ 1 และแผนงานในระยะต่อไป

การดำเนินกิจกรรมระยะที่ 2 : 1 (6 เดือน : 1 มีนาคม 2552- 31 สิงหาคม 2552)

1.ประชุมวางแผนการสำรวจเส้นทางเดินป่า และแก้ไขเพิ่มเติมแบบสอบถามนักท่องเที่ยว

-เก็บข้อมูลชาวบ้านที่ทำงานในรีสอร์ต

2.เก็บข้อมูลเพิ่มเติม

-ข้อมูลนักท่องเที่ยว/สถานที่ท่องเที่ยว

-ข้อมูลจำนวนชาวบ้านในชุมชนที่ทำงานในรีสอร์ต

3.ปรับปรุงเส้นทางเดินป่า 2 เส้นทาง

-น้ำตกศรีสังวาลย์

- น้ำตกตาตครก

4.พัฒนาศักยภาพผู้นำ

4.1 อบรมเทคนิคการพูด

4.2 อบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

4.3 อบรมการบริหารจัดการกลุ่ม

- 5.ประชุมพัฒนาจัดโปรแกรมท่องเที่ยวกำหนดระยะเวลาและ กิจกรรม
- 6.อบรมความรู้ด้านการจัดทำสื่ออย่างง่าย
- 7.จัดทำศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว
- 8.สรุปวิเคราะห์ข้อมูล (ถอดบทเรียนคนทำงาน)
- 9.เขียนรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 2.1 (6 เดือน : 1มีนาคม 52 – 31สิงหาคม 52)

การดำเนินกิจกรรมระยะที่ 2 : 2 (8 เดือน : 1 กันยายน 2552 - 30 เมษายน 2553)

- 1.ประชุมสร้างกฎ กติกา บทลงโทษสำหรับนักท่องเที่ยว
- 2.ประชุมหาแนวทางการทำงานร่วมกับสถานประกอบการ
- 3.สร้างความเข้าใจกับชุมชน
- 4.จัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน
- 5.ทดลองท่องเที่ยว
- 6.สรุปวิเคราะห์ข้อมูล (ถอดบทเรียนคนทำงาน)
- 7.จัดเวทีใหญ่หาแนวร่วมและเปิดท่องเที่ยวชุมชน
- 8.รายงานฉบับสมบูรณ์

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดรูปแบบการจัดท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์โดยชุมชนที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน
2. เกิดแนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชัดเจนเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทชุมชน
3. ชุมชนมีศักยภาพสามารถจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยในระยะที่ 1 ระยะเวลา 8 เดือน (1 มีนาคม 2551- 31 ตุลาคม 2551) มุ่งเน้นไปที่ การศึกษาศักยภาพของชุมชน การสร้างความเข้าใจกับชุมชนในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ ศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของชุมชนที่เป็นแนวทางใน การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวในระยะที่ 2 โดยนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แนวคิดเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากการศึกษาของอุดร วงศ์ทับทิม (2546) ในการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์ “โครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พบว่านโยบายการท่องเที่ยวของรัฐตลอด ช่วงที่ผ่านมา มุ่งเน้นการดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เข้ามามากที่สุด และอยู่นานที่สุด เพื่อนำเงินตราเข้า ประเทศให้มากที่สุด แนวคิดเช่นนี้ก่อให้เกิดผลกระทบที่สำคัญ คือการเสื่อมสภาพของธรรมชาติ รวมถึง ความเสื่อมทางวัฒนธรรมด้วย อันเนื่องมาจากการขาดการจัดการที่จะสามารถทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างยั่งยืน จากกรณีดังกล่าวจึงมีการเสนอแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม” โดยมีหลักการและแนวคิด โดยสรุปดังนี้

2. ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community – based tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ โดยให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชน ให้มีความรู้ความสามารถในด้านการจัดการ เริ่มตั้งแต่การคิดวางแผน การตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่างๆ การประเมินผลโครงการและการรับผลประโยชน์ โดยคำนึงถึงความสามารถในการรับรองของธรรมชาติเป็นสำคัญ

1. การเตรียมความพร้อมชุมชน ชาวบ้านควรมีการประชุมระดมความคิดเกี่ยวกับข้อดี ข้อเสียและผลกระทบทั้งในด้านบวกและด้านลบ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้รับรู้ปัญหาพร้อมกัน และช่วยกันค้นหาแนวทางป้องกันตั้งแต่ต้น ทั้งนี้เพื่อปรับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสม

2. การท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบบูรณาการ หมายถึง การดำเนินการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนโดยการประสานประโยชน์ของการพัฒนาด้านต่างๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมเข้าด้วยกัน กล่าวคือ การกระตุ้นให้ชาวบ้านตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ในด้านเศรษฐกิจนั้นมุ่งให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว อย่างทั่วถึงและทัดเทียมกัน ส่วนด้าน

สังคมและวัฒนธรรมนั้นควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. กระบวนการมีส่วนร่วม คือการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนเป็นแกนหลักในการจัดการ เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยฐานทรัพยากรที่มีอยู่ ทั้งนี้ควรมีการร่วมมือกันในชุมชนเพื่อออกกฎระเบียบร่วมกันและสามารถนำมาปฏิบัติได้จริงเพื่อให้การท่องเที่ยวนี้เป็นมรดกของคนรุ่นต่อไป

4. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร เพื่อพัฒนาชาวบ้านให้มีความรู้ความเข้าใจ ทั้งสภาพภูมิศาสตร์ คุลยภาพของระบบนิเวศ การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของท้องถิ่น นอกจากนี้ อาจมีการเพิ่มทักษะด้านภาษาต่างประเทศ เพิ่มเติม เพื่อให้สามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

5. การสร้างเครือข่ายเรียนรู้ระหว่างชุมชน เพื่อให้การเกิดการถ่ายโอนความรู้ของคนในชุมชนจากแต่ละหมู่บ้าน เนื่องจากในแต่ละชุมชนนั้นมีจุดเด่น จุดด้อยที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเรียนรู้ร่วมกัน จึงจะสามารถทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริบทของการพัฒนาชนบทและการอนุรักษ์พันธุกรรมชาติแวดล้อมอย่างยั่งยืน

โดยนัยยะนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาของตนเอง บนพื้นฐานของวัฒนธรรมและจารีตประเพณีอันหลากหลายของชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และยังเป็นความพยายามในการอนุรักษ์พันธุกรรมชาติแวดล้อมไปพร้อมกัน ในสภาวะที่ชุมชนชนบทมากมายหลายแห่งทั่วประเทศกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาวิกฤตในด้านของความยากจนและปัญหาความเสื่อมโทรมของธรรมชาติแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงน่าจะเป็นส่วนหนึ่งของคำตอบในการแก้ปัญหา อันพึงได้รับการส่งเสริมสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง การมองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริบทของการพัฒนาอย่างยั่งยืนยังเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการนำเอารายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้ในโครงการพัฒนาชุมชนด้วยตัวเองในรูปแบบต่างๆ ทั้งในด้านของการสร้างกองทุนชุมชน การพัฒนาอาชีพและฝีมือแรงงานในการประดิษฐ์หัตถกรรมพื้นบ้าน และการพลิกฟื้นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในด้านของการจัดการทรัพยากรพันธุกรรม การอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์พืชพื้นบ้านและการเชื่อมต่อกับภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิทยาศาสตร์สมัยใหม่เป็นต้น

ภายใต้กรอบความคิดดังกล่าวข้างต้นเราจึงอาจนิยามความหมายของ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ว่าเป็นการรวมตัวกันขององค์กรประชาชนในระดับชุมชนและหรือ ในระดับเครือข่ายภายใน นิเวศชุดหนึ่ง เพื่อแสวงหาทางเลือกในการพัฒนาตนเอง รวมทั้งการจัดการและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติแวดล้อม สำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเป็นธรรมบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเน้นหลักการทางศีลธรรมและความมั่นคงในการยังชีพของชุมชนและความสมดุลของสภาพแวดล้อมธรรมชาติเป็นสำคัญ

3.1. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการศึกษา ของ ยศ สันตสมบัติและคณะผู้วิจัย (2547) “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร” พบว่า ปัญหาของการท่องเที่ยวในรอบทศวรรษ

ที่ผ่านมาเกิดจาก การที่นโยบายและแผนการท่องเที่ยวถูกกำหนดโดยหน่วยงานของรัฐ และตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ เช่น กลุ่มธุรกิจโรงแรม กลุ่มธุรกิจนำเที่ยว ทั้งในระดับนานาชาติ ระดับชาติและระดับท้องถิ่นเพียงฝ่ายเดียว ทำให้ผลประโยชน์หรือรายได้ส่วนใหญ่จากการท่องเที่ยวตกอยู่ในมือของบริษัทข้ามชาติหรือธุรกิจขนาดใหญ่ โดยมีการกระจายผลประโยชน์ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการท่องเที่ยวน้อยมาก นอกจากนี้การกระจายผลประโยชน์ ในชุมชนเองก็ยังเป็นไปแบบกระจุกตัวอีกด้วย เช่น มีแต่ผู้นำชุมชนเท่านั้นที่พอจะจกจกช่วยเหลือผลประโยชน์ จากบริษัทนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ได้ ในขณะที่ชาวบ้านในท้องถิ่นกลับได้รับค่าตอบแทนเฉลี่ยเพียงคนละ 20-30 บาทต่อวันเท่านั้น ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ได้ก่อให้เกิดความบาดหมางและความขัดแย้งและส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น การนับถือผู้อาวุโสและระบบเครือญาติเริ่มคลอนแคลน อันเป็นจุดเริ่มต้นของการเสื่อมถอยของระบบความเชื่อและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน

การเข้ามาของนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากยังได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสังคม วัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตเกี่ยวกับเงินตราและการบริโภค ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการหารายได้ของชาวบ้านในหลายๆ พื้นที่ เช่น การปล่อยให้เด็ก ๆ กลายมาเป็นขอทานเพื่อขอเศษเสี้ยวต่าง ๆ และขนมจากนักท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลให้ศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของความเป็นมนุษย์ถูกลดทอนคุณค่าลงไป นโยบายของรัฐที่ชักนำให้กลุ่มต่างชาติพันธุ์บนที่สูงหันมาให้ความสำคัญกับการปลูกพืชพาณิชย์ในระบบเกษตรแผนใหม่แทนระบบการผลิตแบบเดิม ยังส่งผลให้เกิดปัญหาการกักขังยืมสินการสูญเสียที่ดินทำกิน และความจำเป็นในการใช้เงินสดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ เป็นแรงผลักดันให้ชุมชนท้องถิ่นละทิ้งวิถีการผลิตเดิม และหันมายึดอาชีพรับจ้างและให้บริการนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นการเปลี่ยนแปลงในวิถีการหารายได้ทำให้เกิดความไม่สมดุลในระบบการจัดการแรงงานทั้งในระดับครอบครัวและชุมชนส่งผลให้ระบบการแลกเปลี่ยนแรงงานถูกแทนที่ด้วยการว่าจ้างและระบบความสัมพันธ์เชิงพันธะสัญญาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การแพร่ระบาดของลัทธิบริโภคนิยมยังส่งผลให้สำนึกของความเป็นชุมชนถูกแทนที่ด้วยการลอกเลียนวิถีชีวิต การแต่งกายและการบริโภคตามอย่างนักท่องเที่ยวและสังคมภายนอก ส่งผลให้ชุมชนพึ่งพาตัวเองไม่ได้อีกต่อไป ในหลายๆ พื้นที่ การเข้ามาของทัวร์ปายังเป็นปัจจัยหนุนเสริมให้เกิดการแพร่ระบาดของปัญหาเสพยาเสพติดและปัญหาโสเภณีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ความพยายามในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกรูปแบบ ยังทำให้การท่องเที่ยวแบบทัวร์ป่ากลายเป็นการจางจืดต่อวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนท้องถิ่น เช่น การที่นักท่องเที่ยวไม่ให้ความสำคัญกับกฎเกณฑ์และจารีตประเพณีของชุมชนท้องถิ่น เช่น การล่วงเกินหอบี การแต่งกายในลักษณะที่มึนเหมาะสม การมีพฤติกรรมทางเพศที่ผิดกาลเทศะ รวมไปถึงงานที่บริษัทนำเที่ยวขอให้ชาวบ้านประกอบพิธีกรรมหรือการเล่นบางอย่างให้นักท่องเที่ยวชม ซึ่งส่งผลให้วัฒนธรรมประเพณีเหล่านั้นถูกบิดเบือนหรือสูญเสียคุณค่าและความหมายดั้งเดิมลงไป

ความนิยมในการท่องเที่ยวแบบทัวร์ป่ายังส่งผลกระทบต่อธรรมชาติแวดล้อม เช่น การตัดไม้เป็นฟืนเพื่อบริการนักท่องเที่ยว การตัดไม้ไผ่เพื่อต่อแพในการล่องน้ำ การทำลายป่าไม้ อันเนื่องมาจากการเลี้ยงช้าง การเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอยและปัญหาการบุกเบิกพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น

สืบเนื่องจากปัญหาต่างๆ ที่ได้กล่าวมานั้น หลายต่อหลายฝ่ายจึงพยายามคิดหาทางออกของปัญหา โดยมีหลักการใหญ่ๆ คือ การให้ชุมชนเข้ามาเป็นแกนหลักของการจัดการการท่องเที่ยวแทนหน่วยงานรัฐ หรือตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ และเพื่อให้แนวคิดนี้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลที่ดี จึงมีการเสนอให้มีการมองเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเป็นองค์รวมและเป็นพลวัต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในประเด็นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้เป็นจำนวนมาก โดยในที่นี้จะทำการสรุปโดยเน้นถึงด้านผลของการดำเนินการของแต่ละชุมชน ว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละพื้นที่นั้น ได้ผลมากน้อยเพียงใด มีอุปสรรค หรือผลกระทบอย่างไรบ้าง

ปฐพี อาคมานนท์ มอนซอน และคณะ (2535) ได้วิจัยเรื่อง “โครงการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเดินป่าต่อสภาวะแวดล้อมและประชาชนในท้องถิ่น” ได้สรุปให้เห็นว่าขณะที่การท่องเที่ยวเดินป่าในภาคเหนือตอนบนกำลังขยายตัวได้ส่งผลกระทบต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติเช่น ป่าไม้ และวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวเขาแต่ขณะเดียวกันก่อให้เกิดการกระจายรายได้แก่ผู้คนในท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาข้อบกพร่อง คณะผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าภาครัฐบาลควรมีนโยบายและมาตรการการส่งเสริมการท่องเที่ยวเดินป่าเป็นนโยบายระดับชาติที่ชัดเจน เป็นแนวปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน มีกฎหมายควบคุมเพื่อมิให้เกิดผลกระทบในทางลบ สำหรับภาคเอกชนก็ควรให้ความร่วมมือและคำนึงถึงผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นกับธรรมชาติและวัฒนธรรมดั้งเดิมอันเป็นจุดขายที่สำคัญ ถ้าทุกฝ่ายร่วมมือกันอย่างดีแล้วการท่องเที่ยวแบบเดินป่า จะพัฒนาอย่างมั่นคงยั่งยืน

พิเชษฐ พิมลศรี, พ.ต.ท. (2536) ได้ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเดินป่า : ศึกษาเฉพาะกรณีของอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เส้นทางในการศึกษามีทั้งหมด 6 เส้นทางประกอบด้วยเส้นทางเดินเท้าประมาณวันละ 5-8 กิโลเมตร ระยะเวลาเดินเท้าตั้งแต่วันละ 2 – 4 ชั่วโมง นอกจากนั้นก็มีกิจกรรมในการนั่งช้าง และล่องแพ แหล่งท่องเที่ยวส่วนมากเป็นประเภทธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่าประเภทนก และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม ได้แก่ ชาวเขา การท่องเที่ยวแบบเดินป่า นอกจากได้สัมผัสกับธรรมชาติและวัฒนธรรมแล้วยังเป็นการท่องเที่ยวแบบผจญภัย แต่มีอันตรายน้อย เส้นทางส่วนมากอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์โดยยึดบริเวณใกล้เคียงกับแม่น้ำแม่แจ่ม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมท่องเที่ยวแบบล่องแพ

ปัจจัยและแรงจูงใจที่เป็นตัวกำหนดการตัดสินใจท่องเที่ยว เดินป่า ได้แก่ ต้องการเห็นสิ่งแปลกใหม่ และท้าทายความสามารถ ได้ชื่นชมธรรมชาติและวัฒนธรรมของชาวเขา ประสบการณ์เดิมที่เคยประทับใจการท่องเที่ยวเดินป่ามาก่อน

การท่องเที่ยวแบบเดินป่า มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นอย่างมากในด้านเศรษฐกิจประชาชนอาจมีรายได้เพิ่มขึ้นไม่มากนัก แต่เกิดนิสัยเห็นแก่เงินหรือให้ความสำคัญกับเรื่องเงินมากยิ่งขึ้น ในด้านวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการแต่งกาย อาหาร การใช้ภาษาถิ่นและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันแต่ยังเปลี่ยนแปลงไม่เห็นเด่นชัดมากนัก ดังนั้นถ้ามีการวางแผนท่องเที่ยวแบบเดินป่าก็จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนลดน้อยลง

ไพลินพันธุ์ สร้อยจารุณต์(2538) ทำการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แนวอนุรักษ์โดยใช้คู่มือแนะนำเชิงระบบนิเวศโดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาประโยชน์ของคู่มือซึ่งนักศึกษาชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ได้รับจากการนำไปใช้เป็นคู่มือในการท่องเที่ยวและพักผ่อนในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์
2. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความตระหนักและความรับผิดชอบของนักท่องเที่ยวซึ่งนักศึกษาที่มีต่อสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์

การวิจัยนี้เป็นกรณีศึกษาที่ผู้วิจัยทำการศึกษาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของนักศึกษา ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยนักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง ซึ่งได้แก่นักศึกษาที่ศึกษาคู่มือแนะนำเชิงระบบนิเวศขณะเดินทางท่องเที่ยวและกลุ่มควบคุม ซึ่งได้แก่นักศึกษาที่ท่องเที่ยวโดยมิได้ใช้คู่มือดังกล่าว

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการใช้คู่มือแนะนำเชิงระบบนิเวศของกลุ่มตัวอย่าง และแบบสอบถาม ตลอดจนการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างขณะท่องเที่ยวและพักผ่อนอยู่ในบริเวณอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์

ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล จากการตอบแบบทดสอบของกลุ่มตัวอย่างพบว่า หลังจากที่ใช้เอกสารแล้วนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมในบริเวณอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์เพิ่มขึ้นและรู้วิธีการท่องเที่ยวที่จะไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมได้แตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 ส่วนผลของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามและการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มพบว่าตลอดระยะเวลาของการท่องเที่ยวและพักผ่อนที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์นั้น นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มทดลองรู้วิธีประพฤติปฏิบัติไปในทางที่แสดงถึงการเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมโดยไม่มีพฤติกรรมในการทำลายสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มควบคุม

ชูสิทธิ์ ชูชาติ และคณะ (2539) ได้ศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในมณฑลยูนนาน : ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในนครคุนหมิง เมืองยูนนาน และเมืองหลูซี ผลการศึกษาพบว่าการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะการท่องเที่ยวในเชิงปริมาณต้องการนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะต้องการรายได้จากการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ถ้ำอู๋ ประตุมังกร ได้ดัดแปลงธรรมชาติมากเกินไป แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนาน

ผลิตเพลินและสวยงามเพียงอย่างเดียว แต่ขาดความซาบซึ้งและเกิดการเรียนรู้ในด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชนชาติในยุคนาน ทั้งหมด 26 ชาติ เป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษาแต่ได้นำวัฒนธรรมปรับปรุงให้เป็นธุรกิจมากเกินไป จึงทำให้คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวลดน้อยลง ในเรื่องของที่ระลึกมีสินค้าปลอมปนและราคาแพงไม่ได้มาตรฐาน

การท่องเที่ยวในมณฑลยูนนาน มีวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งคือการอนุรักษ์ แต่วิธีการปฏิบัติทำให้วัตถุประสงค์เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการแก้ไขในเรื่องการบริการที่ดี ความซื่อสัตย์ต่อลูกค้าและสิ่งสำคัญที่สุด ต้องยึดหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดการพัฒนา แบบยั่งยืนและผลประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว

ฐลัทธิตู ซูชาติ (2540) ได้ศึกษาเรื่องการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าและระบบนิเวศ เพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งของประเทศไทย การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ระบบนิเวศป่าโดยการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านควบคู่กับการอนุรักษ์ป่าในระบบปัจจุบัน นอกจากนี้ต้องการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชาวบ้านเกี่ยวกับเรื่องระบบนิเวศป่าในด้านความเชื่อ พิธีกรรม และการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันกับป่า ผลการศึกษาพบว่าระบบนิเวศป่าของชาวบ้าน ประกอบด้วย สิ่งไม่มีชีวิต เช่น ดิน น้ำ แร่ธาตุ ฯลฯ สิ่งมีชีวิต ได้แก่ พืช สัตว์ มนุษย์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ผี สาง เทวดา ชาวบ้านใช้ระบบการผลิตและการดำรงชีวิตแบบพึ่งป่า โดยยึดหลักการอนุรักษ์ การพึ่งพาอาศัย การเคารพ การนับถือ ความกลัวและการสำนึกบุญคุณ ระบบนิเวศป่าในการผลิตเพื่อยังชีพ จึงดำรงอยู่ได้แต่เริ่มมีการสูญสลายเมื่อมีการพัฒนาพื้นฐานปัจจัยการผลิตและระบบการผลิตเพื่อขยายเข้าสู่หมู่บ้านภาคเหนือ เมื่อประมาณ 4 ทศวรรษที่ล่วงมาแล้ว ในท่ามกลางการขยายตัวของความเจริญในรูปแบบใหม่ ชาวบ้านส่วนหนึ่งก็ยังคงรักษาระบบนิเวศป่าได้ โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน

กะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่อนุรักษ์ระบบนิเวศป่า โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านมากกว่าเผ่าอื่นๆ และบริเวณใดที่มีกะเหรี่ยงอยู่อาศัยป่าค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศป่า ได้แก่ การนับถือผี การผูกสายสะดือทารกไว้ที่ต้นไม้ใหญ่ ระบบเหมืองฝาย การประปาภูเขา การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การปลูกป่า การทำไร่หมุนเวียน และการสร้างแนวกันไฟ ในปัจจุบัน พิธีกรรมดังกล่าวได้ขยายตัวกว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการ นักพัฒนาเอกชนและสื่อมวลชน

จากความเชื่อและพิธีกรรมดังกล่าวแล้ว ในปัจจุบันพบว่าพื้นที่ป่าในภาคเหนือตอนบนในจังหวัดที่มีกะเหรี่ยงและลัวะอยู่มาก มีพื้นที่ป่ามากที่สุดในประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลตั้งแต่ พ.ศ.2504 – 2536

อนุชา เล็กสกุลดิถิก (2540) ได้เสนองานวิจัยเชิงนโยบายต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เรื่อง “การดำเนินงานเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ” ในรายงานดังกล่าว ได้อธิบายความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน 4 ประการ คือ องค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ องค์ประกอบด้านองค์กร และ องค์ประกอบด้านการจัดการ นอกจากนี้ได้เสนอแผนงานจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 27 แผนงาน ซึ่งประกอบด้วย แผนงานด้านการจัดการพื้นที่ การให้การศึกษ การสร้างเครือข่าย และการตลาด ฯลฯ

แผนงานดังกล่าวถึงแม้เป็นทางเลือกใหม่แต่ก็เน้นในด้านเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์ ในรายการวิจัยได้แสดงไว้เด่นชัดว่า อาจจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลักษณะ การท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass tourism) ได้ถ้ามีการจัดการที่ดี นอกจากนี้ยังมีแผนงานที่ 3 เรื่อง จัดทำเขตพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยว กำหนดให้จัดพื้นที่ท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตัวอย่างดังกล่าวแล้วน่าจะเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ยศ สันตสมบัติและคณะผู้วิจัย (2547) “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ:ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร” ได้ทำการวิจัย บริบทการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยคัดเลือกพื้นที่การวิจัย ไว้ 7 แห่งและได้สรุป ภาพรวมของแต่ละแห่งไว้ดังนี้

1) บ้านแม่ฮอด (รักไทย) หมู่ 6 ต.หมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นชาวจีนยูนนาน (จีนฮ่อ) โดยมีรูปแบบการท่องเที่ยวโดยแบ่งตามลักษณะของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้าน ได้ 3 รูปแบบ คือ

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาภายใต้การรองรับ และประชาสัมพันธ์โดยทางหน่วยงานของทางราชการ เช่น สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด และหน่วยงานทหารที่ดูแลรับผิดชอบด้านความมั่นคงในพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้จะมีลักษณะจัดเป็นเทศกาลประจำปี เช่น เทศกาลชิมชาจัดช่วงหลังวันตรุษจีน เทศกาลอาหารยูนนาน ช่วงวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยอาศัยกลุ่มองค์กรสตรีในหมู่บ้านเป็นองค์กรที่รองรับในการจัดการแต่ละครั้ง

รูปแบบของการท่องเที่ยวที่เข้ามาในลักษณะนี้มีลักษณะเด่นคือหมู่บ้านแม่ฮอด ได้รับการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายโดยหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมของความเป็นจีนยูนนาน (จีนฮ่อ) เป็นจุดขาย อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ยังคงมีข้อจำกัดในแง่ที่ว่าการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาร่วมงานเป็นลักษณะการขายบัตรทำให้เน้นเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เป็นคนในท้องถิ่นแม่ฮ่องสอนเท่านั้น และเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านก็จะเข้ามาชิมชา ชื้อชา หรือซื้อผ้าเต๋ดยอดชา หรือได้เข้ามารับประทานอาหารยูนนาน เสร็จแล้วจึงเดินทางกลับ

ปัจจุบันหมู่บ้านแม่ฮอดยังคงมีการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้อยู่โดยมีการจัดงานที่จะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านประมาณปีละ 2-3 ครั้ง และมีผู้ที่ให้ความสนใจมาร่วมงานแต่ละครั้งประมาณ 300-500 คน และผลกำไรที่ได้จากการจัดงานแต่ละครั้งจะเข้าเป็นกองทุนของหมู่บ้าน

2. นักท่องเที่ยวอิสระที่เดินทางโดยการเช่ารถขับเข้ามาเอง หรือนั่งรถเช่าเข้ามาในหมู่บ้าน นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและสืบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัด จากบริษัทรถเช่าหรือบริษัททัวร์ต่าง ๆ แล้วขับรถแวะชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ไปเรื่อย ๆ จุดที่น่าสนใจของบ้านแม่ฮอด ที่ทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เดินทางมาในหมู่บ้านคือ

เป็นหมู่บ้านชาวจีนฮ่อที่อยู่ติดกับชายแดนไทย-พม่า และมีระยะทางที่ไม่ไกลมากนัก การคมนาคมสะดวก และผ่านหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ หลายหมู่บ้าน

3. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูปจากบริษัททัวร์ ที่มีเครือข่ายติดต่อกันตั้งแต่ระดับจังหวัด ไปจนถึงระดับประเทศและระดับโลก ดังนั้น รายการการท่องเที่ยวต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีการกำหนดไว้เรียบร้อยแล้วในช่วงเวลาที่อยู่ในประเทศไทยจะไปจังหวัดใดบ้าง ชมสถานที่ท่องเที่ยวอะไรบ้าง และสำหรับจังหวัดแม่ฮ่องสอน จุดขายสำคัญของจังหวัดที่บริษัททัวร์ต่าง ๆ นิยมที่จะพานักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมก็คือหมู่บ้านกะเหรี่ยงคอยาวที่บ้านในสอย ตำบลปางหมู ซึ่งมีเส้นทางหลักที่เป็นเส้นทางเดียวกับหมู่บ้านแม่ฮอด หลังจากนั้นจะพานักท่องเที่ยวไปอาบน้ำแร่ที่ภูโคลนน้ำพุร้อน ที่ตำบลหมอกจำแป่ และจะเลยต่อไปดูหมู่บ้านจีนฮ่อที่แม่ฮอด

เมื่อนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เข้ามาถึงหมู่บ้านแม่ฮอด ไกด์จะพาเดินดูรอบๆ หมู่บ้านนักท่องเที่ยวบางคนอาจซื้อของเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ใบชา เสริจแล้วก็จะเดินทางออกจากหมู่บ้าน โดยเฉลี่ยนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะใช้เวลาอยู่ในหมู่บ้านประมาณ 1-2 ชั่วโมงเท่านั้น และมีจุดแวะรับประทานอาหาร หรือจุดแวะซื้อของที่เป็นร้านประจำที่มักคู่เทศก็จะได้รับผลประโยชน์จากทางร้าน

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้านก่อนเริ่มโครงการวิจัย

จากสถานการณ์การท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้านแม่ฮอดตั้งแต่ช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนและชาวบ้านในหลายๆ ประการ ดังนี้

1. ชาวบ้านไม่มีอำนาจในการตัดสินใจควบคุม วางแผน และจัดการได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เนื่องจากเป็นพื้นที่ในเขตการควบคุมของกองกำลังทหารที่อ้างสาเหตุความมั่นคง และความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเนื่องจากอยู่ติดเขตชายแดนพม่า และเคยมีประวัติศาสตร์การสู้รบที่ดุเดือดกับกองกำลังขุนศึก ในขณะที่ผู้ควบคุมการท่องเที่ยวกลับเป็นไกด์ที่มาจากภายนอกที่สามารถเลือกนำเสนอสิ่งต่างๆ ในหมู่บ้านให้กับนักท่องเที่ยว โดยที่ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว

2. ชาวบ้านที่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยว กระจัดตัวอยู่กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพียงไม่กี่หลังคาเรือนเท่านั้น เช่น ร้านค้า ร้านอาหารที่มีเพียง 3-4 ร้าน หรือเจ้าของม้าที่บริการให้นักท่องเที่ยวขี่ชมรอบๆ หมู่บ้าน เป็นต้น ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวจึงเป็นการท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้านเพราะไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองจะได้รับผลประโยชน์อะไรจากการท่องเที่ยว

3. ทางจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้จัดสรรวงค์ “เทศกาลชิมชา” และ “เทศกาลอาหารจีนยูนนานมาอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายแต่การรวมตัวขององค์กรในชุมชนยังคงเป็นไปในลักษณะเพื่อการจัดการเฉพาะกิจ ในช่วงที่มีเทศกาลประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวนั้น ยังขาดการรวมตัวกันอย่างจริงจังเพื่อคิดหาแนวทางร่วมกันในการจัดการการท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้าน

4. การท่องเที่ยวที่ผ่านมาเป็นไปในลักษณะเดียวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยทั่ว ๆ ไปที่เน้นให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาชมและลิ้มรสสิ่งแปลกๆ ใหม่ ๆ ในหมู่บ้านแต่เพียงรูปแบบเท่านั้น แต่ยังคงขาดตัวเนื้อหาและองค์ความรู้ต่างๆ อันเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แท้จริงของชาวบ้านที่จะสื่อสารให้แก่นักท่องเที่ยวได้รับรู้ เช่น ความรู้เกี่ยวกับความเป็นชาติพันธุ์จีนฮ่อ ในฐานะอดีตทหารจีนคนละชาติ (กองพล 93) ความรู้เกี่ยวกับชาซึ่งเป็นรายได้หลักของหมู่บ้านแม่ฮ่อ และเป็นวิถีชีวิตของชาวจีน ภูมิปัญญาเรื่องอาหารและการแปรรูป หรือแม้แต่เรื่องคาราวานม้า – ฟ้า เป็นต้น

จุดแข็งของชุมชน

1. เป็นพื้นที่ที่อยู่ในแผนการส่งเสริมท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนทำให้ได้รับการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกๆ ปี จึงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย เช่น เทศกาลการชิมชา เทศกาลอาหารจีนยูนนาน เป็นต้น

2. เส้นทางคมนาคมจากตัวจังหวัดมายังหมู่บ้านเป็นระยะทาง 45 กิโลเมตร เป็นเส้นทางที่ไม่ไกลไป เดินทางสะดวกและในระหว่างการเดินทางมีป่าและธรรมชาติที่สวยงามผ่านหลายหมู่บ้านหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น คนไต-บ้านหมอกจำแป้ , ห้วยขานชาวกะเหรี่ยงแดง - บ้านห้วยโป่งอ่อน , ชาวม้ง - บ้านนาป่าแปก เป็นต้น

3. สถานที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ในภูมิประเทศที่สวยงาม และมีทัศนียภาพที่งดงามรายล้อมด้วยเทือกเขาตามแนวชายแดนไทย-พม่า และมีอ่างน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่กลางหมู่บ้าน มีเส้นทางท่องเที่ยวรอบ ๆ หมู่บ้านที่มีธรรมชาติ น้ำตกและทิวเขาที่สวยงาม ซึ่งสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชุมชนกับกองกำลังต่างชาติ เช่น สนามเพลาะ, คูน้ำใต้ดิน เป็นต้น

4. ต้นทุนการท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น คือ เป็นชาวจีนยูนนาน (จีนฮ่อ) มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่มีความสำคัญ สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงการเมืองของประเทศจีน คือ ปฏิวัติประเทศจีนสู่ระบอบคอมมิวนิสต์ในปี ค.ศ. 1949 และการเกิดขึ้นของประเทศไต้หวัน ประเด็นดังกล่าวยังคงเป็นประเด็นสำคัญทางการเมืองระหว่างประเทศที่ประชาคมโลกกำลังให้ความสนใจในปัจจุบัน นอกจากนี้หมู่บ้านแม่ฮ่อ ยังเคยมีประวัติศาสตร์การต่อสู้อย่างดุเดือดเพื่อผลักดันกองกำลังขุนส่าที่บุกรุกเข้ามาในเขตแนวชายแดนไทย

5. หมู่บ้านมีภูมิประเทศตั้งอยู่บนที่สูงทำให้มีอากาศที่เย็นสบายตลอดทั้งปี เหมาะกับการปลูกพืชเมืองหนาว ได้แก่ ท้อ สาลี่ บ๊วย เป็นต้น และเป็นแหล่งปลูกชาพันธุ์ดีที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากรัฐบาลประเทศไต้หวัน ซึ่งผลผลิตชา นอกจากจะเป็นพืชที่สร้างรายได้หลักให้กับชาวบ้านแม่ฮ่อ คือทำรายได้ปีหนึ่งๆ หลายแสนบาท วัฒนธรรมชายังเป็นวัฒนธรรมสำคัญที่คู่กับชาวจีนมาหลายพันปี ส่วนผลผลิตอื่นๆ อาจเป็นรายได้เสริมของชาวบ้านที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

6. หมู่บ้านมีกลุ่มองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งในการดำเนินงานของชุมชน ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านและกลุ่มเยาวชนซึ่งมีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นในการทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน

7. ชาวบ้านมีความรู้ และภูมิปัญญาในการแปรรูปผลผลิตอาหาร และผลไม้

จุดอ่อนของชุมชน

1. หมู่บ้านตั้งอยู่ในพื้นที่ควบคุมของทหารเนื่องจากอยู่ติดเขตชายแดนไทย-พม่า ทำให้ชาวบ้านไม่มีอิสระเท่าที่ควรในการที่จะริเริ่มดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมของหมู่บ้าน ประกอบกับชาวบ้านส่วนใหญ่มีฐานะเป็นเพียงผู้อพยพและยังไม่ได้รับสิทธิความเป็นพลเมืองไทย ดังนั้น กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านที่ผ่านมาจึงเป็นฝ่ายที่ต้องรอรับคำสั่งจากทางราชการอยู่เสมอ ชาวบ้านไม่มีโอกาสที่จะเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ และขาดความมั่นใจที่จะรวมกลุ่มเพื่อจัดการการท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้าน

2. การรวมกลุ่มของชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผ่านมาเป็นไปในลักษณะเฉพาะกิจเป็นครั้งคราวตามที่ได้รับร้องขอจากส่วนราชการที่เข้ามาสนับสนุนยังขาดการรวมตัวกันอย่างจริงจังในการจัดการการท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้านทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวถูกกำหนดรวมทั้งนำเสนอโดยบุคคลหรือบริษัททัวร์จากภายนอก เช่น จากเมืองแม่ฮ่องสอนหรือจากจังหวัดเชียงใหม่ โดยที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนใดๆ จากการเข้ามาของนักท่องเที่ยว

3. ชุมชนมีต้นทุนทางการท่องเที่ยวมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแง่เนื้อหาทางวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตของชาวจีนยูนนาน แต่ยังไม่ได้รับการสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เพื่อที่จะสื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ เช่น ประวัติศาสตร์ความเป็นชาติพันธุ์หรือ วัฒนธรรมของชาวจีน เป็นต้น

4. มีผลผลิตหลายอย่างที่มีศักยภาพในการแปรรูปเป็นอาหารและสินค้าทางวัฒนธรรม แต่ยังขาดการปรับปรุงคุณภาพ การพัฒนาด้านการบรรจุผลิตภัณฑ์เพื่อให้เป็นที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว

หลังจากที่ชาวบ้านได้ร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและพยายามแสวงหารูปแบบและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้น

- จัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน แบ่งฝ่ายการทำงานและเลือกตั้งกรรมการด้านต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อรองรับการทำงาน
- จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยว

2) บ้านห้วยโป่งออน หมู่ 7 ต.หอกจำแป่ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

จากสถานการณ์ท่องเที่ยวที่ผ่านมาในหมู่บ้านห้วยโป่งออน อาจแบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 3 กลุ่ม ดังนี้ คือ

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวอิสระ เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มแรกที่เข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้าน คือเข้ามาในปี พ.ศ. 2528 เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวอิสระชาวตะวันตกที่ชื่นชอบการผจญภัยการเดินทาง โดยไม่มีไกด์นำเที่ยวนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะเดินทางท่องเที่ยวไปตามแผนที่ผ่านหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยใช้เส้นทางท่องเที่ยว เส้นทางที่สอง และเข้ามาพักค้างคืนในหมู่บ้าน โดยจะพักตามบ้านของผู้นำชาวบ้าน ส่วนของ

คำตอบแทนขึ้นกับนักท่องเที่ยวที่พอใจจะให้ชาวบ้านที่ไม่ได้เรียกร้องอะไรและเดินดูสภาพหมู่บ้านและวิถีชีวิตของคนในชุมชน

2. นักท่องเที่ยวในกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีไกด์นำเที่ยว เป็นกลุ่มท่องเที่ยวอิสระกลุ่มละ 4-5 คนที่มาเป็นกลุ่มครอบครัวหรือกลุ่มเพื่อน เดินทางมาเที่ยวในจังหวัดและติดต่อหาไกด์นำเที่ยวจากบริษัททัวร์ในเชียงใหม่หรือแม่ฮ่องสอน นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีทั้งกลุ่มที่เข้ามาพักในหมู่บ้านและกลุ่มที่ไม่พัก

กลุ่มที่ไม่ได้นอนพักค้างคืนจะเป็นนักท่องเที่ยวที่ใช้เส้นทางท่องเที่ยวสายแรก ส่วนมากจะเดินผ่านแวะชมหมู่บ้านเท่านั้น และถ้าเป็นกลุ่มที่จะเดินทางต่อไปยังบ้านในสอย จะไปพักค้างคืนที่หมู่บ้านลีซอหรือบางกลุ่มที่เดินขึ้นไปยังหมู่บ้านห้วยโป่งอ่อนเสร็จแล้วก็เดินกลับทางเดิม

ส่วนกลุ่มที่พักค้างคืนในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะใช้เส้นทางเส้นที่สอง โดยที่ไกด์ จะแจ้งให้หมู่บ้านทราบก่อนว่าจะเข้ามาพักเมื่อไร เพื่อให้ชาวบ้านจะได้จัดเตรียมที่นอนและอาหารมาให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ที่ผ่านมานักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมานอนพักค้างคืนที่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีลูกสาวเปิดร้านขายของอยู่แล้ว และจะมีการจัดเตรียมซื้ออาหารไว้จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวจะทำอาหารกินกันเอง ในส่วนของค่าที่พักไกด์จะจ่ายให้หัวละ 20 บาทต่อคนต่อคืน หรือหากกรณีมีนักท่องเที่ยวบางคนประทับใจอาจจะให้พิเศษอีกเป็นบางครั้งเท่านั้น

3. นักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มใหญ่ (กลุ่มกรุ๊ปทัวร์) เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ซื้อโปรแกรมทัวร์ตั้งแต่ต่างประเทศหรือจากกรุงเทพฯ จากบริษัททัวร์ที่มีเครือข่ายโยงใยกับธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหลายอย่าง เช่น โรงแรม สถานที่ท่องเที่ยวตามจังหวัดต่างๆ นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีขนาดใหญ่ประมาณกลุ่มละ 30-50 คน โดยเริ่มเข้ามาในหมู่บ้านห้วยโป่งอ่อนเมื่อปี พ.ศ.2540 ลักษณะของโปรแกรมของกลุ่มนี้ที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านคือ จะขี่ม้าจากภูโคลนน้ำพุร้อน (ตั้งอยู่ปากทางเข้าหมู่บ้าน) เดินทางเข้าไปเที่ยวชมธรรมชาติจนถึงหมู่บ้านห้วยโป่งอ่อน จะแวะชมหมู่บ้าน โรงเรียน จากนั้นไกด์จะนำรถขึ้นไปรับกลับมาทางเดิม

ปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวก่อนเริ่มโครงการวิจัย

เวทีการท่องเที่ยวที่ถูกแสดงในชุมชนบ้านห้วยโป่งอ่อนหากมองจากมุมมองของผู้ถูกท่องเที่ยวไม่ว่าเวทีนี้จะเกิดขึ้นด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ความชอบหรือไม่ชอบของชาวบ้านที่มีเกียรติ ศักดิ์ศรีของความ เป็นมนุษย์ เท่าเทียบกับแขกผู้มาเยือน รวมถึงองค์ธุรกิจที่แสวงหาผลประโยชน์อันมหาศาลจากการท่องเที่ยว เราคงไม่อาจที่จะปฏิเสธได้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นั้นได้สร้างปัญหาและผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมได้ในหลายๆ แง่มุมดังนี้

1. ปัญหาชาวบ้านถูกเอาเปรียบจากบริษัทธุรกิจการท่องเที่ยว โดยให้คำตอบแทนแก่ชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างไม่เป็นธรรม การมองภาพชาวบ้านเป็นเพียงแหล่งแสวงหาผลประโยชน์อันมหาศาล

2. คนในชุมชนขาดความรู้สึกรู้สึก และตระหนักในศักยภาพของตนเอง ที่จะมีความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้านได้อย่างแท้จริง ดังนั้น แม้ว่าเวทีการท่องเที่ยวแห่งนี้จะแสดงอยู่ในชุมชนท้องถิ่น แต่ผู้จัดฉากและกำกับการแสดงทั้งหมดจึงล้วนเป็นคนจากภายนอกทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานจากองค์การภาครัฐ ธุรกิจเอกชน ภาครัฐ หรือนักท่องเที่ยวอิสระ ซึ่งเลือกที่จะเสพหรือไม่เสพอะไรในชุมชนได้ตามอำเภอใจของตนเอง โดยมีชาวบ้านเป็นเพียงผู้รองรับและตอบสนองคำสั่งการ

3. ความไม่เท่าเทียมในการกระจายผลประโยชน์ คือ ในสถานการณ์ที่ชาวบ้านขาดองค์การที่มีความเข้มแข็งในการจัดการการท่องเที่ยวทำให้บุคคลภายนอกสามารถเลือกที่จะหยิบยื่นเศษของผลประโยชน์ที่หลงเหลือจากการฉกฉวยจากนักท่องเที่ยวให้กับบุคคลชั้นนำที่มีเพียงไม่กี่คนในหมู่บ้าน ในขณะที่ชาวบ้านส่วนที่เหลือที่เป็นคนส่วนใหญ่ของชุมชนต่างมีความรู้สึกอยู่ในใจว่า “นักท่องเที่ยวจะมาหรือไม่มา ฉันก็ไม่เห็นจะได้อะไร”

4. การจัดการแสดงโดยธุรกิจการท่องเที่ยว โดยนำเอา “วัฒนธรรมมาเป็นสินค้า (Commodification of culture)” ดังเช่น กรณีการแจ้งวันเวลาล่วงหน้าให้แก่ชาวบ้านที่จะต้องแต่งตัวชุดกะเหรี่ยงแดงเพื่อแสดงให้กับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาชมในหมู่บ้านนั้น ยังคงเป็นที่ถกเถียงได้ว่าจริงๆ แล้วนักท่องเที่ยวชื่นชมกับการจัดฉากนี้จริงหรือ หรือว่าพวกเขาอยากจะมาเห็นและชื่นชมวัฒนธรรมอันเป็นส่วนที่เป็นวิถีชีวิตจริงในชีวิตประจำวันของชาวบ้านมากกว่า จากงานวิจัยทางด้านการท่องเที่ยวพบว่า นักท่องเที่ยวไม่น้อยที่รู้สึกคับข้องใจเป็นอย่างมากกับคำว่า “ของจริง” จากกิจกรรมที่ถูกจัดฉากและยึดเยียดให้ต้องชม

5. ผลกระทบอื่นๆ โดยทั่วไปได้แก่การทิ้งเศษขยะเรี่ยราดในหมู่บ้าน ที่เป็นกระป๋องใส่เครื่องดื่ม อาหาร หรือถุงพลาสติก กล่องขนมต่างๆ ที่ซื้อมาจากภายนอกหรือผู้ขายโดยพวกไกด์หรือธุรกิจทัวร์ เป็นต้น ในขณะที่ชาวบ้านยังขาดองค์การและกฎระเบียบที่จะคอยควบคุมดูแล

จุดแข็งของชุมชน

1. บ้านห้วยโป่งอ่อนตั้งอยู่กลางหุบเขา รายล้อมด้วยป่าที่มีสภาพธรรมชาติที่ค่อนข้างสมบูรณ์ และมีระยะทางที่ไม่ไกลจากตัวเมือง
2. ต้นทุนการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น ป่าสมุนไพร ป่าพิธีกรรม น้ำตก ชมทิวทัศน์บนยอดดอย การตีเหล็ก ตีดาบ จักสาน ฯลฯ
3. หมู่บ้านอยู่ในเส้นทางการท่องเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวที่สามารถเชื่อมต่อกับหลายหมู่บ้านหลายชาติพันธุ์
4. ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนมีลักษณะเป็นกลุ่มเครือญาติเดียวกัน มีความพร้อมในการรวมกลุ่มค่อนข้างสูง มีผู้นำที่เป็นทางการ และผู้นำทางพิธีกรรม ซึ่งเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน

5. ทรัพยากรบุคคลในหมู่บ้านมีศักยภาพในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ กลุ่มเยาวชนคนหนุ่มสาวที่ได้รับการศึกษาระดับมัธยมต้น-ปลาย และมีครูประจำโรงเรียนที่มีประสบการณ์การพัฒนา

6. หมู่บ้านอยู่ในพื้นที่เป้าหมายของศูนย์ศิลปาชีพเพื่อส่งเสริมด้านการพัฒนาอาชีพหัตถกรรมและงานฝีมือพื้นบ้าน

จุดอ่อนของชุมชน

1. ชาวบ้านยังขาดความมั่นใจในการรวมกลุ่มเพื่อจัดการการท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผ่านมายังถูกควบคุมจากนักธุรกิจจากภายนอกกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ถูกควบคุมโดยบริษัทจากภายนอกมายาวนาน ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่รู้สึกไม่สนใจกับการท่องเที่ยว

2. ชาวบ้านยังขาดทักษะในการรวมกลุ่มเพื่อจัดการท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในหมู่บ้านโดยเฉพาะทักษะด้านการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว การจัดการกลุ่มและการทำบัญชี เป็นต้น

3. มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นงานฝีมือที่หลากหลายและมีศักยภาพที่จะพัฒนาเพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว แต่ยังขาดด้านการพัฒนาคุณภาพและทักษะ

4. เส้นทางเข้าหมู่บ้านค่อนข้างลำบากในฤดูฝน

3) บ้านเมืองแพม อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

บ้านเมืองแพมเริ่มมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาในหมู่บ้านเป็นครั้งแรกในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมาจากการชักนำของไกด์ นักท่องเที่ยวรุ่นแรกๆ เข้ามาในหมู่บ้านด้วยการเดินเท้า และพักค้างแรกที่บ้านนายกะเดอ วงศ์กะเหรียง ซึ่งเป็นผู้นำหมู่บ้านในขณะนั้นและมีบ้านหลังใหญ่พอที่จะรับนักท่องเที่ยวมาพักค้างแรมได้ ในขณะนั้นจะมีไกด์ที่พานักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นประจำอยู่ 4-5 ราย และมักพักค้างคืนในหมู่บ้าน 1 คืน

ต่อมาเมื่อมีนักท่องเที่ยวมากขึ้นจึงได้ขยับขยายให้นักท่องเที่ยวมาพักค้างแรมที่บ้านนายพะเจพอ ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนอีกคนหนึ่ง นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวมีทั้งไกด์นำเข้ามาเที่ยวและมาเอง มีทั้งค้างคืนในหมู่บ้าน และไม่ค้างคืน ถ้าไม่ค้างคืนในหมู่บ้านส่วนมากจะเดินทางเข้ามาโดยรถยนต์ หรือมอเตอร์ไซด์เฉลี่ยแล้วจะมีนักท่องเที่ยวเดือนละประมาณ 50 คน ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 ได้มีการพัฒนารูปแบบทัวร์ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น คือ มีการเดินทัวร์ป่า มีบริการขี่ช้าง ล่องแพ แทนที่จะมาดูวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างเดียว ในชุมชนมีผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอยู่ 7 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มทัวร์ช้างจะมีช้างบริการนักท่องเที่ยวอยู่ 5-7 เชือก ในกลุ่มจะมีสมาชิกอยู่ 10 คน โดยนักท่องเที่ยวทัวร์ช้างจะมาจาก 2 กลุ่มคือ กลุ่มทัวร์ที่เดินมาจากบ้านผามอนจนมาถึงป่าชุมชนบ้านเมืองแพม ก็จะนั่งช้างชมป่าเข้าหมู่บ้าน และกลุ่มทัวร์ที่เดินทางมากับรถยนต์ ซึ่งจะนั่งชมหมู่บ้าน

2. กลุ่มทำทัวร์ล่องแพจะมีแพที่ให้บริการนักท่องเที่ยวอยู่ 16 แพ มีสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ 32 คน โดยล่องแพจากบริเวณใกล้หมู่บ้านไปจนถึงหมู่บ้านถ้ำลอด

3. กลุ่มลูกหาบที่จะรับจ้างแบกของนำทางให้กับนักท่องเที่ยวมีอยู่ 8 คน
 4. ไกด์ท้องถิ่น สามารถพูดภาษาอังกฤษได้จำนวน 2 คน
 5. กลุ่มเจ้าของบ้านที่ได้ประโยชน์จากการที่นักท่องเที่ยวมาพักที่บ้านมีจำนวน 5 หลังคา
 6. กลุ่มพ่อค้าขายให้กับนักท่องเที่ยว จะมีรายได้จากการทำงานหัตถกรรมเกือบทุกหลังคา
- ตั้งแต่กลุ่มที่ 1-3 ส่วนมากจะเป็นคนกลุ่มเดียวกันที่ได้รับผลประโยชน์เป็นกอบเป็นกำจากการเข้ามาของนักท่องเที่ยว

ข้อดีของการท่องเที่ยว คือ

1. ชาวบ้านมีรายได้จากนักท่องเที่ยว
2. ชุมชนได้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนักท่องเที่ยว
3. สร้างงานให้กับชุมชน เช่นงานหัตถกรรม
4. มีการพัฒนารูปแบบของการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น
5. นักท่องเที่ยวได้รู้จักหมู่บ้านเมืองแพมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสียของการท่องเที่ยว คือ

1. ผลประโยชน์จากนักท่องเที่ยวมักจะกระจุกอยู่กับคนกลุ่มเดียวเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นงานหัตถกรรม
2. เด็กและเยาวชน ได้รับวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมกับชุมชนมาใช้ เช่น ความฟุ้งเฟ้อจากสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้ใช้เงินสิ้นเปลือง
3. ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย จากการที่นำช้างมาบริการนักท่องเที่ยว
4. พี่ชไร่ คุณ คลอง ถูกช้างเหยียบย่ำ ทำให้ได้รับความเสียหายเกิดความขัดแย้งในชุมชนขึ้น
5. มีการนำยาเสพติดเข้ามาเสพในกลุ่มคนทำทัวร์ช้าง

การจัดการของชาวบ้าน การท่องเที่ยวในหมู่บ้านยังไม่มีองค์กรใด ๆ ในหมู่บ้านเข้ามาบริหารจัดการรูปแบบของการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่พัก การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การกระจายรายได้ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่า ซึ่งยังไม่มีแบบแผนที่เป็นรูปธรรมในการจัดการการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

ปัญหา/ความต้องการ

1. ไม่มีคนในกลุ่มพูดภาษาอังกฤษได้ จึงอยากให้ทางโครงการจัดอบรมการเป็นไกด์ท้องถิ่น

2. ชุมชนเองไม่มีความมั่นใจในความต่อเนื่องของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนทำให้เสียเวลาในการเตรียมการ
3. ไม่มีความมั่นใจในการทำอาหารต้อนรับนักท่องเที่ยว จึงอยากให้มีการอบรมการทำอาหาร
4. อยากให้โครงการจัดทัศนศึกษาดูงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหมู่บ้านที่ดำเนินการประสบผลสำเร็จมาแล้ว

4) บ้านผามอน อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

บ้านผามอนมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านเป็นเวลาประมาณ 17-18 ปีมาแล้ว ในอดีตก่อนที่หมู่บ้านผามอนจะจัดตั้งเป็นหมู่บ้านทางการ ชาวภูมูเซอร์แดงก็อยู่กระจัดกระจายอยู่บริเวณนี้ ได้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวอยู่แล้ว ในสมัยนั้นนักท่องเที่ยวจะต้องเดินเท้าอย่างเดียวเนื่องจากยังไม่มีถนนเข้าถึงหมู่บ้าน แต่โชคดีที่บ้านผามอนตั้งอยู่ไม่ไกลจากถนนสาย 1095 เชียงใหม่ – แม่ฮ่องสอน และอยู่ใกล้กับหมู่บ้านอื่นซึ่งเป็นเส้นทางรถท่องเที่ยวอยู่แล้ว

เส้นทางแรก นักท่องเที่ยวจะลงรถโดยสาร หรือรถเหมาลำ ที่บริเวณปากทางป่าไม้แดงริมถนน 1095 จะเดินทางลัดเลาะตามป่าไม้บ้านผามอน ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 2 ชั่วโมง พักค้างคืนที่บ้านผามอน รุ่งเช้าจะเดินทางลัดเลาะตามป่าลุ่มน้ำห้วยโป่ง ไปบ้านกะเหรี่ยงบ้านเมืองแพม-บ้านถ้ำลอด-บ้านวนาหลวง-บ้านบ่อไคร้-ค้างคืนที่บ้านบ่อไคร้ ซึ่งแต่ละกรุ๊ปทัวร์มีประมาณ 10-15 คน

เส้นทางที่สอง นักท่องเที่ยวจะเดินทางมาด้วยรถยนต์จะแวะเที่ยวหมู่บ้านลือช บ้านน้ำริน ผ่านบ้านวนาหลวงเดินทางขึ้นบ้านผามอน ค้างคืนที่บ้านผามอน รุ่งเช้าเดินทางด้วยเท้าลัดเลาะตามป่าลุ่มน้ำห้วยโป่ง ไปบ้านกะเหรี่ยง ค้างคืนที่บ้านกะเหรี่ยง บ้านเมืองแพม ออกจากบ้านเมืองแพมโดยรถยนต์ขึ้นไปรับแวะเที่ยวถ้ำน้ำลอด บ้านวนาหลวงด้วยเท้าลัดเลาะไปตามป่า ไปบ้านภูมูเซอร์ดำ บ้านบ่อไคร้พักค้างคืนที่บ้านบ่อไคร้ รุ่งเช้าเดินทางกลับด้วยรถยนต์ ไปแม่ฮ่องสอนหรือเชียงใหม่

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังบ้านผามอนส่วนใหญ่จะมากับบริษัททัวร์จากจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีไกด์เป็นผู้นำเที่ยว มีเพียงส่วนน้อยที่มาด้วยตนเอง โดยการซื้อมอเตอร์ไซด์ขึ้นมาเที่ยวมาเดินดูบริเวณบ้าน 1 วัน แล้วก็เดินทางกลับไปเที่ยวต่อที่บ้านถ้ำลอด และจะพักค้างคืนอยู่ที่นั่น ประมาณ 2-5 คืน

ค่าใช้จ่ายในการพักค้างคืนของกรุ๊ปทัวร์ จะเสียค่าที่พักให้ชาวบ้านคือ 10-30 บาท ค่าอาหาร 10-20 บาท และค่าน้ำชา กาละ 10 บาท เฉลี่ยแล้วชาวบ้านจะได้รายได้จากนักท่องเที่ยวที่มาพักในหมู่บ้านเฉลี่ยแล้วคนละ 50 บาท

ปัญหาและผลกระทบของการท่องเที่ยว

1. ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของชาวบ้านผามอนถูกมองเป็นกลุ่มชนล้าหลังยากจน การเหยียดชั้นผลประโยชน์จากบริษัททัวร์เป็นไปในลักษณะแบ่งส่วนบุญการท่องเที่ยวจึงมิใช่การกระจายผลประโยชน์แต่กลับเป็นปัจจัยตอกย้ำความแตกต่างและทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าคุณค่าตนเองไม่ได้รับค่าตอบแทนอย่างยุติธรรม

2. หมู่บ้านผามอนถูกจัดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวจุดหนึ่งที่ถูกกำหนดจากกรู๊ปทัวร์ว่าจะต้องมียาเสพติดมาเป็นจุดบริการให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านผามอน ทำให้ชาวบ้านหลายคน โดยเฉพาะคนที่เป็นลูกหาบติดยาเสพติดไปด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงไม่ค่อยได้ผลมากนัก

3. จากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านในปริมาณที่ค่อนข้างมากทำให้หลายครอบครัวมีน้ำอุปโภคบริโภคไม่พอใช้โดยเฉพาะในฤดูแล้งแต่ผลประโยชน์กลับตกอยู่กับคนไม่กี่ครอบครัว เวลาประปาภูเขาได้รับความเสียหายทุกครอบครัว ต้องร่วมกันรับผิดชอบ

จุดแข็งของชุมชน

1. มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่ยังอุดมสมบูรณ์ สามารถจัดกิจกรรมในการเดินป่า ดูน้ำตก เทียวถ้ำที่ยังบริสุทธิ์
2. มีวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน ยังเข้มแข็งอยู่ สามารถศึกษาเรียนรู้ร่วมกับชุมชนได้มีความเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยว และแขกผู้มาเยือน

จุดอ่อนของชุมชน

1. เส้นทางท่องเที่ยวอยู่ห่างจากหมู่บ้านทำให้ต้องใช้เวลา และเหน็ดเหนื่อยในการท่องเที่ยว
2. ในช่วงของฤดูทำไร่ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะไปค้างคืนที่ไร่ ในหมู่บ้าน จึงมีคนชรา กับเด็กเป็นส่วนใหญ่ จะทำให้การท่องเที่ยวขาดความต่อเนื่อง และขาดคนรับผิดชอบ
3. ชาวบ้านยังขาดความมั่นใจในการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดการการท่องเที่ยว
4. ยังขาดการประชาสัมพันธ์คอยแต่รอรับผลประโยชน์จากกรู๊ปทัวร์ที่ได้นำเที่ยว
5. การได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวตกอยู่กับคนไม่กี่ครอบครัว

5) บ้านปางหมู อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

การเป็นหมู่บ้านไตและมีวัฒนธรรมแบบไทยใหญ่และเป็นหมู่บ้านแห่งแรกของเมืองแม่ฮ่องสอน ที่เปิดตัวในเรื่องการท่องเที่ยว เนื่องจากมีระยะทางไม่ห่างจากตัวเมืองมากนักเพียงแค่ 6 กิโลเมตรเท่านั้น ซึ่งใช้เวลาเดินทาง ด้วยรถยนต์ประมาณ 10-15 นาที ประกอบกับการพัฒนาเส้นทางที่สะดวกสบายไม่ลำบาก และหมู่บ้านตั้งอยู่บนเส้นทางผ่านจากตัวเมืองไปสู่อำเภอปาย และจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ ในหมู่บ้านมีที่พักแรมถึง 2 แห่ง คือ สักสวयीรีสอร์ท และโรงแรมโกลเด้นท์ปายรีสอร์ท ประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้านที่รู้จักกันดี คือ ปอยส่งล่อง นอกจากนี้ยังมีสินค้าที่ขึ้นชื่อของหมู่บ้านและกลายเป็น ของที่ระลึกของจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ ถั่วแปหล่อ และถั่วแปจ้อ รวมทั้งถั่วเน่าเค็ม เครื่องปรุงและเป็นอาหารวิตามินชั้นดีของท้องถิ่น

ปัจจุบันบ้านปางหมูเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว

เที่ยว แยกเป็นแหล่งธรรมชาติ คือ สวนสัตว์เปิดห้วยฝายคอก เป็นสถานที่สวยงามได้เชื่อมกับน้ำมีการจัด ตกแต่งพื้นที่จัดสวน ปลูกต้นไม้และตั้งเป็นสวนสัตว์เปิด บางครั้งก็เปิดให้มีการตกปลาในอ่างด้วย อุทยาน แห่งชาติน้ำตกแม่สุรินทร์ อยู่ใกล้กับสวนสัตว์เปิดห้วยฝายคอก และอุทยานน้ำปาย เป็นสถานที่สวยงามมีที่พัก รับรองหลายหลังการเดินทางสะดวกง่ายระยะทางไม่ไกล ช่วงเทศกาลมีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวเป็นจำนวนมาก แม่น้ำปายก็เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งที่น่าสนใจน้ำปายเป็นแม่น้ำที่มีขนาดกว้างพอควรมีน้ำ ตลอดทั้งปี ฤดูฝนมีน้ำไหลหลาก มีเกาะแก่ง บางแห่งลึกมาก มีต้นกำเนิดมาจากอำเภอปายไหลผ่านภูเขา คดเคี้ยวเข้ามาสู่หมู่บ้านปางหมู ขนานไปกับหมู่บ้าน ชาวบ้านใช้แหล่งน้ำนี้เพาะปลูกข้าว พืชผัก ถั่วเหลือง กระเทียม และเป็นที่ท่องเที่ยวโดยล่องแพตามลำน้ำปายชมทิวทัศน์สองฝั่งลำน้ำ

ด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เนื่องจากหมู่บ้านปางหมูเป็นชาวชนไตดั้งเดิมดั้งนั้นสภาพของ หมู่บ้านรูปทรงอาคารบ้านไต่แบบดั้งเดิม กล่าวคือ บ้านไต่สูงมีชันตัวบ้านมีทั้งเรือนเดี่ยวและเรือนแฝด หลังคายอดแหลม มุงหลังคาด้วยใบตองตึง วิธีการดำเนินชีวิต การแต่งกาย อาหารการกิน ภาษาพูด การ ประกอบอาชีพ สินค้าที่ผลิตจากหมู่บ้าน เช่น แปะหล่อ แปะจ้อ ถั่วลิสง ถั่วเน่าเค็ม ตลอดจนประเพณีที่สำคัญ คือ ปอยส่างลอง การละเล่นในเทศกาลออกพรรษา ล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวใน หมู่บ้าน ในอดีตมีการจัดการให้มีบริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเกวียนซึ่งเป็นพาหนะใช้บรรทุกสิ่งของ ผลผลิต การเกษตร และใช้ในการเดินทาง เกวียนถูกดัดแปลงให้มีที่นั่งสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อขี่ชมในหมู่บ้าน และ ใช้เดินทางไปที่จุดเริ่มต้นล่องแพบริเวณห้วยฝายคอก

สภาพการท่องเที่ยวของหมู่บ้านปางหมู นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวตลอดทั้งปี และช่วงที่มี นักท่องเที่ยวมากที่สุด คือ เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงฤดูหนาว อากาศเย็นสบาย นักท่องเที่ยวมีทุกชาติเดินทางเข้ามาโดยการนำของบริษัทการท่องเที่ยวเข้ามาพักที่รีสอร์ทในหมู่บ้าน คือ สักสวยรีสอร์ท และที่ริมปายรีสอร์ท นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เมื่อเข้ามาพักแล้ว จะเช่าจักรยานขี่ชมทัศนียภาพ เดินเที่ยว ซึ่งเกวียน ชมสภาพหมู่บ้านและวิถีชีวิต จากนั้นจะนั่งเกวียนจากที่พักไปยังห้วยฝายคอก ซึ่งเป็น จุดเริ่มต้นล่องแพ ล่องแพตามน้ำปายผ่านหมู่บ้านไปขึ้นที่ท่อน้ำทำหมู่บ้านและเดินหรือขึ้นรถกลับที่พัก โดยมีมัคคุเทศก์ที่มากับคณะนักท่องเที่ยวเป็นผู้นำตลอด บางครั้งมีนักท่องเที่ยวเดินเที่ยวในหมู่บ้านและซื้อ สินค้าจำพวก “กูป” คล้ายงอบเป็นเครื่องจักรสาน สานด้วยตอก รูปร่างกลมยอดแหลม เพื่อเป็นที่ระลึกแต่ ซื้อน้อยมาก สินค้าไม่ค่อยมีการซื้อขายกัน นอกจากดูชม หรือถ่ายภาพ เท่านั้น นักท่องเที่ยวที่เป็นคนไทยจะมีเฉพาะในเทศกาลปอยส่างลอง หรือในช่วงสงกรานต์ ส่วนมากเข้ามาในหมู่บ้านเดินเที่ยวและซื้อสินค้า จำพวกถั่วแปะหล่อ แปะจ้อ ถั่วลิสง และถั่วเน่าเค็ม และอาจเลยไปเที่ยวสวนสัตว์ เขื่อน ห้วยฝายคอก และ อ่างน้ำปายที่อุทยานน้ำตกแม่สุรินทร์

ผลกระทบจากการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวที่เข้ามาสู่หมู่บ้านปางหมูก่อให้เกิดผลดี คือ ชาวบ้านมีรายได้จากการเป็นคนงานใน รีสอร์ททั้งสองแห่ง ทำให้มีรายได้ประจำ และรายได้เสริมจากการให้บริการล่องแพในลำน้ำปาย ให้บริการนั่ง

เกี่ยวเนื่องในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าเสื้อผ้า กุ๊ปไต อาหารการกิน ถั่วแปบหล่อ แป้งจ้อ ถั่วลิสง ถั่วเน่า การให้บริการนวดแบบพื้นบ้าน และบริการรถรับจ้าง ส่วนอื่นที่เป็นผลดีต่อหมู่บ้านปางหมูคือ เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านได้พบเห็นสิ่งต่าง ๆ นำสิ่งที่พบเห็นไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยวอีกทั้งได้มีสื่อมวลชนในรูปแบบของสารคดีทางโทรทัศน์ สื่อทางหนังสือพิมพ์ได้เข้ามาทำสารคดีเผยแพร่ จึงทำหมู่บ้านปางหมูเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

ขณะเดียวกันกับสิ่งที่ได้รับผลดี ผลเสียด้านต่างๆ ก็ตามมาด้วยอย่างช้าๆ สภาพหมู่บ้านเริ่มเปลี่ยนแปลงไปรูปแบบอาคารสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมของท้องถิ่นไม่มีเหลืออยู่เกิดรูปแบบอาคารตะวันตกทันสมัยเข้ามาแทนที่ การแต่งกายแบบพื้นบ้านหายไป มีการเลียนแบบการแต่งกายแบบใหม่จากนักท่องเที่ยววิถีการดำเนินชีวิตแบบไต่ค่อยเปลี่ยนไปเป็นแบบสมัยใหม่ ขนบธรรมเนียมประเพณีได้รับความนิยมน้อยลง หมู่บ้านที่เคยอยู่อย่างสงบเริ่มได้รับผลกระทบจากมลภาวะเสียง น้ำเสีย และอากาศเป็นพิษ ผลกระทบดังกล่าวชาวบ้านปางหมูยังไม่ตระหนักถึง เนื่องจากเป็นไปอย่างช้าๆ ค่อยเป็นค่อยไป

ที่พัก	จำนวนหลัง	จำนวนห้องพัก
โกสได้้นปายริสอร์ท	11	33
สักสวยกลางดอย	3	20
เทอร์มาเซีย	10	30
รวม	24	83
รวมที่พัก 950/ห้อง : เตียงคู่, แอร์, เครื่องทำน้ำอุ่น, ทีวี, ตู้เย็น		
รวมที่พัก 1,250/ห้อง: เตียงคู่, แอร์, เครื่องน้ำอุ่น, ทีวี, ตู้เย็น, อ่างอาบน้ำ		

ความคาดหวัง การศึกษาพบว่าชาวบ้านปางหมู อยากให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้าน ประจำปีนักท่องเที่ยวจะได้ชมวัฒนธรรม ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิตตลอดทั้งปี มีศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้าน รวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมหมู่บ้าน มีศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง จำหน่ายสินค้าต่างๆ ที่ผลิตในหมู่บ้านให้นักท่องเที่ยวมาซื้อ รวมทั้งมีการแสดงนาฏศิลป์ การละเล่นพื้นบ้านให้นักท่องเที่ยวชม มีผู้มาใช้บริการขี่เกวียน ล่องแพ และต้องการจะเรียนรู้ภาษาเพื่อนใช้สื่อสารกับนักท่องเที่ยว

6) บ้านบ่อไคร้ หมู่ 11 อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

รูปแบบการท่องเที่ยวบ้านบ่อไคร้เท่าที่ผ่านมามีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1. การท่องเที่ยวแบบเดินป่า หรือทัวร์ป่า นักท่องเที่ยวกลุ่มทัวร์ป่าจะเข้ามาพักแรมในหมู่บ้านเป็นประจำ โดยมีมัคคุเทศก์นำทางของบริษัทนำเที่ยวทั้งจากจังหวัดเชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน กลุ่ม

นักท่องเที่ยวเดินป่านี้มีประมาณ 4-5 กลุ่ม หมุนเวียนกันมา บางกลุ่มเริ่มต้นเดินจากปางไม้แดง ซึ่งอยู่ริมถนนหลวงสายปายแม่ฮ่องสอนไปยังบ้านผามอนซึ่งเป็นบ้านมูเซอร์แดง จากนั้นเดินต่อไปยังบ้านเมืองแพม ซึ่งเป็นบ้านกะเหรี่ยง หลังจากพักแรมที่บ้านเมืองแพมหนึ่งคืนแล้วจะเดินต่อมาพักค้างคืนที่บ้านบ่อไคร้ เช้าวันรุ่งขึ้นจะเดินต่อไปยังบ้านแม่ละนา ซึ่งเป็นบ้านไทใหญ่ในการเดินป่านี้ กลุ่มทัวร์ป่ามีการว่าจ้างชาวบ้านเป็นลูกหาบคนละ 1,500 บาท ต่อเที่ยว หากใช้เวลาน้อยกว่านี้จะได้ประมาณ 700-800 บาทต่อเที่ยว ซึ่งนับว่าเป็นรายได้ที่ดีพอสมควร แต่มีชาวบ้านเพียงไม่กี่รายเท่านั้นที่จะได้รับผลประโยชน์จากการเป็นลูกหาบ เนื่องจากการตัดสินใจว่าจ้างใครขึ้นอยู่กับมัคคุเทศก์นำทางซึ่งจะว่าจ้างลูกหาบขาประจำเพียงไม่กี่คน

2. การท่องเที่ยวแบบ Sightseeing หลังจากมีกลุ่มทัวร์เข้ามาไม่นาน ได้มีคณะนักท่องเที่ยวแบบไม่พักแรมมาแวะชมอยู่ไม่นานก็จะกลับออกไปเที่ยวต่อที่อื่นๆ นักท่องเที่ยวประเภทนี้ส่วนใหญ่มากับรถตู้ โดยมีมัคคุเทศก์นำทาง และนักท่องเที่ยวประเภทนี้อีกบางส่วนที่ได้ขับซีรคจอร์จายานยนต์เข้ามาเที่ยวกันเอง ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้จะใช้เวลาเดินรอบหมู่บ้านไม่นานก็กลับออกไป

ปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ผลกระทบต่อแบบแผนการดำเนินชีวิตในระยะแรกที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาค้างแรมในหมู่บ้านนั้น ชาวบ้านยังไม่มีการขายของที่ระลึก เสื้อผ้า และเครื่องตี๋ม แก่นักท่องเที่ยว ชาวบ้านบางส่วนมีรายได้เล็กๆ น้อยๆ จากการแสดงเต้นจะคีและร้องเพลงพื้นบ้านรอบกองไฟบริเวณลานบ้านให้นักท่องเที่ยวได้รับฟังและรับชมในตอนกลางคืนชาวบ้านจะร้องและเต้นอยู่ประมาณ 2-3 ชั่วโมง โดยจะได้ค่าตอบแทนครั้งละ 300 บาท ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงมีอาชีพทำไร่และเลี้ยงสัตว์

ต่อมาได้เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการตั้งกฎกติกาสำหรับการบริการแก่นักท่องเที่ยวขึ้นคือมีหมู่บ้านชาวบ้านเลี้ยงเอาไว้ 5 ตัว หนีเข้าไปอยู่ในป่าและไม่ยอมกลับมาอีก ชาวบ้านให้เหตุผลว่าสาเหตุที่หมู่บ้านหนีเข้าไปอยู่ในป่าและไม่ยอมกลับมา นั้น แสดงว่าได้เกิดการกระทำผิดจารีตประเพณีอย่างร้ายแรงในหมู่บ้าน (หรือที่เรียกในภาษาเมืองว่า “ซิด”) ซึ่งก็คือ การเต้นจะคีรอบกองไฟโดยที่ไม่ได้อยู่ในช่วงเวลาของพิธีกรรมตามประเพณีใด ๆ นั่นเอง

หลังจากเกิดเหตุการณ์นั้นไม่นานมีการประชุมชาวบ้าน ผู้นำทางความเชื่อหรือปุจาร์ในหมู่บ้านได้ให้ตั้งกฎเกณฑ์หรือข้อห้ามว่าต่อไปนี้ไม่ให้ชาวบ้านก่อกองไฟ และเต้นจะคีในบริเวณลานหน้าบ้านเพื่อให้นักท่องเที่ยวชมดูเท่านั้นอีก แต่ไม่ได้ห้ามปราบอย่างเด็ดขาด อนุญาตให้หมอบแคนและชาวบ้านเต้นจะคีได้เฉพาะบนบ้านที่มีนักท่องเที่ยวพักแรมอยู่เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ทำให้ในระยะต่อมามีชาวบ้านเข้าร่วมการเต้นรำได้เพียงคราวละ 4-5 คนเท่านั้น เพราะบนบ้านคับแคบส่วนค่าตอบแทนจะคิดเป็นรายหัวคนละ 40-50 บาท

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ จากประสบการณ์ที่ผ่านมาชาวบ้านบ่อไคร้มีความเห็นว่าการท่องเที่ยวไม่ได้สร้างปัญหาแก่ชาวบ้านมากนัก ในทางตรงกันข้ามชาวบ้านมองว่าการมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านกลับทำให้ชาวบ้านมีหนทางมีรายได้มากกว่าเดิม รายได้เหล่านี้มาจากค่าที่พักการขายเสื้อผ้า ค่าร้องเพลง ค่าเป่าแคน ค่าเต้นจะคี และค่าเป็นลูกหาบ เป็นต้น ซึ่งชาวบ้านเห็นว่าเป็นรายได้เสริมสำหรับเป็นค่าใช้จ่าย

ในครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง ทนแทนการสูญเสียรายได้จากผลผลิตฝิ่น ดังนั้น ในส่วนของชาวบ้านแล้วเห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นเรื่องดี และได้พยายามปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี จึงยังไม่มีปัญหาการลักขโมยหรือคดโกงและเอาเปรียบนักท่องเที่ยวเกิดขึ้น

ผลดีอีกประการหนึ่งของการท่องเที่ยวก็คือทำให้ชาวบ้านบางส่วนมีรายได้จากการหาของป่ามาวางขาย และการขยายผลผลิตจากการทำไร่ จากการที่บ่อไคร้ตั้งอยู่ไม่ห่างจากถนนหลวงสายอำเภอป่าเย็บจังหวัดแม่ฮ่องสอนมากนัก (ประมาณ 500 เมตร) ทำให้ชาวบ้านมีช่องทางหารายได้จากการขายของป่าและผลผลิตการเกษตร โดยไปสร้างเพิงวางขายของที่ริมถนนปากทางเข้าหมู่บ้าน ซึ่งมีนักท่องเที่ยวผ่านทางจำนวนมากในแต่ละวัน ปากทางบ้านบ่อไคร้ นับว่าเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวแวะพัก และซื้อของเป็นแห่งแรกในบริเวณนี้ ซึ่งในปัจจุบันได้มีจุดขายของเช่นเดียวกันนี้เพิ่มอีกหลายจุด เช่น ปากทางเข้าบ้านจะโป๊ะ และจุดชมวิวที่อยู่ใกล้กับทางเข้าบ้านลูกข้าวหลาม

7) บ้านน้ำริน อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

ที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวน้ำรินหลายรูปแบบ ได้แก่

1. นักท่องเที่ยวที่ผ่านทางมาแวะชมแบบ Sightseeing นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีทั้งที่มากับบริษัทนำเที่ยว โดยมากับรถตู้มีมัคคุเทศก์นำทาง และผ่านมาแล้วแวะเข้ามาเอง ซึ่งมีทั้งมาที่บรณยนต์ส่วนตัวและรถจักรยานยนต์ โดยไม่มีมัคคุเทศก์นำทางวัตถุประสงค์หลักของนักท่องเที่ยวประเภทนี้ มาชมสภาพหมู่บ้านและความเป็นอยู่ของชาวเขาตามปกตินักท่องเที่ยวประเภทนี้จะใช้เวลาอยู่ในหมู่บ้านเพียงสั้นๆ ประมาณ 15 นาที แต่ไม่เกิน 2 ชั่วโมงก็จะกลับออกไปชาวบ้านจะนำของออกมาเดินเร่ขายให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวประเภทนี้แวะมาเที่ยวชมชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านเป็นประจำทุกวัน

2. นักท่องเที่ยวมาพักเกสท์เฮาส์ในหมู่บ้านมีชื่อว่า “Lisu Lodge” นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้นอกจากจะเดินเที่ยวในหมู่บ้านแล้ว มักจะเดินป่าและไปดูน้ำตกด้วย ดังนั้นนอกจากชาวบ้านจะมีรายได้จากการขายของแล้ว บางคนยังได้ค่าจ้างเป็นคนนำทางไปเที่ยวป่าและน้ำตกอีกด้วย ซึ่งจะได้เที่ยวละประมาณ 150 บาทต่อคน

3. นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเองส่วนใหญ่จะเช่ารถจักรยานยนต์หรือมากับรถโดยสาร นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมาเดินเที่ยวชมหมู่บ้านไม่นานนักก็จะไปที่อื่นต่อไป

4. นักท่องเที่ยวแบบเดินป่า นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมากับคนนำทางจากบริษัทนำเที่ยว ทัวร์ป่า จะมาพักค้างคืนในหมู่บ้านประมาณเดือนละ 2-3 ครั้ง โดยจะมาเป็นกลุ่มๆ ละ 10-20 คน และมักจะไปพักค้างคืนที่บ้านของนายเลาหลู่ เลาลี ซึ่งจะได้ค่าเช่าที่พักรายละ 30 บาทต่อคืน โดยเจ้าของบ้านต้องหุงข้าวให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวและคนนำทางด้วยส่วนกับข้าวจะเป็นหน้าที่ของคนนำทางเป็นคนจัดการให้กับลูกทัวร์ที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนเอง

ปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยว

การที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่บ้านน้ำรินเป็นประจำนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่าผลดีมากกว่าผลเสีย เพราะทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายผลิตภัณฑ์ เป็นลูกหาบ คนนำทาง นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวบางส่วนได้เอาสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ มาแจกจ่ายให้กับเด็กๆ ในหมู่บ้านด้วย เป็นต้นว่า ปากกา ดินสอ สมุด ขนม เป็นต้น สำหรับผลกระทบ มีดังนี้

1. ผลกระทบทางสังคม เนื่องจากเท่าที่ผ่านมาชุมชนยังไม่มีការวางแผนใดๆ เกี่ยวกับการต้อนรับและขายของให้กับนักท่องเที่ยว ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นประจำก็คือ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาชาวบ้านจะเข้าไปห้อมล้อมนักท่องเที่ยวเพื่อแย่งกันเสนอขายสินค้าของตนเองจนเกิดการทะเลาะกันอยู่เนืองๆ เพราะมีการตัดราคากันเพื่อให้ขายของได้จนในระยะต่อมาได้เริ่มมีความเคลื่อนไหวเพื่อจัดระเบียบหรือกำหนดแบบแผนบางอย่างร่วมกันขึ้นมาให้เห็นบ้างแล้วกล่าวคือ มีชาวบ้านบางกลุ่มอยากจะทำให้มีการจัดที่วางขายของอย่างเป็นที่เป็นทาง ไม่อยากให้ชาวบ้านเดินเร่ขายติดตามนักท่องเที่ยวไปทั่วหมู่บ้านอย่างที่เห็นอยู่ เพราะเห็นว่าเป็นการสร้างควมรำคาญแก่นักท่องเที่ยวและทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อหมู่บ้าน

2. ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม การที่มีนักท่องเที่ยวแวะเวียนกันเข้ามาในหมู่บ้านทุกวันทำให้เกิดปัญหาขยะในชุมชน โดยเฉพาะตามถนนในหมู่บ้านและในลำห้วยมีเศษขยะถูกทิ้งอยู่เป็นจำนวนมาก ต่างกับชุมชนลือชอโดยทั่วไปที่มักจะมีการรักษาความสะอาดทั้งในบ้านและบริเวณหมู่บ้านเป็นอย่างดี

จากการทบทวนวรรณกรรม เรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ได้มีการนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริบทของการพัฒนาชนบทและการอนุรักษ์ฟื้นฟู ธรรมชาติแวดล้อมอย่างยั่งยืน รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายพื้นที่ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคเหนือตอนบน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันกับงานวิจัยในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น ชุมชนได้มีการนำหลักการมาปรับรวมเข้ากับบริบทของชุมชนที่สร้างแนวทางรวมถึงรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับพื้นที่ ชุมชนได้มีการสรุปร่วมกันได้ประเด็นดังต่อไปนี้

1. ชุมชนมีความพยายามที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ โดยให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในด้านการจัดการ เริ่มตั้งแต่การคิดวางแผนด้วยตัวของชุมชนเอง โดยเริ่มจากประชุมระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยน เรียนรู้ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน และเป้าหมายในการจัดทำโครงการวิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว จากนั้นประชุมแลกเปลี่ยนสถานการณ์ชุมชน และร่วมกันวางกรอบ แนวทาง และแผนงานในการจัดทำโครงการวิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. การเตรียมความพร้อมชุมชน ชาวบ้านได้มีการประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดี ข้อเสียและผลกระทบทั้งในด้านบวกและด้านลบ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้รับรู้ปัญหาร่วมกัน และช่วยกันค้นหาแนวทางป้องกันตั้งแต่ต้น ทั้งนี้เพื่อปรับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนโดย

ร่วมกันสรุปวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชนในหลายด้านเช่น ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการจัดการ ด้านวิถีชีวิตชุมชน ด้านความขัดแย้งในชุมชน ด้านปัญหาการจัดการขยะในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

3. กระบวนการมีส่วนร่วม คือการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนเป็นแกนหลักในการจัดการ เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยฐานทรัพยากรที่มีอยู่ ได้มีการทำกิจกรรมที่เน้นการสร้างการมีส่วนร่วมโดยการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน มีการรวบรวมข้อมูลเดิมที่มีอยู่ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ของชุมชน ตั้งแต่การตั้งถิ่นฐาน ระบบเครือญาติ การใช้ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบต่างๆ ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน สถานประกอบการต่างๆในพื้นที่ การเข้ามานักท่องเที่ยว ภูมิปัญญา และประเพณี/วัฒนธรรมของชุมชน นำมาสังเคราะห์ และเพิ่มเติมข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ให้ครบถ้วน นำมาจัดเรียงเป็นหมวดหมู่ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการทำงานวิจัย

4. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร เพื่อพัฒนาชาวบ้านให้มีความรู้ความเข้าใจ ทั้งสภาพภูมิศาสตร์ คุณภาพของระบบนิเวศ การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของท้องถิ่น แต่ในระยะนี้ยังขาดการเพิ่มทักษะด้านภาษาต่างประเทศเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

5. การสร้างเครือข่ายเรียนรู้ระหว่างชุมชน เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ของคนในชุมชนจากแต่ละหมู่บ้าน เนื่องจากในแต่ละชุมชนนั้นมีจุดเด่น จุดด้อยที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเรียนรู้ร่วมกัน จึงจะสามารถทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมี การไปศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่บ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ทางด้านการศึกษางานท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละแห่ง ชุมชนได้ทำการสรุปโดยเน้นถึงด้านผลของการดำเนินการของแต่ละชุมชน ว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละพื้นที่นั้นได้ผลมากน้อยเพียงใด มีอุปสรรค หรือผลกระทบอย่างไรบ้าง ซึ่งได้พบประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาปรับเข้ากับชุมชนได้ดังนี้

1. ไม่ควรดัดแปลงธรรมชาติมากเกินไป โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินและสวยงามเพียงอย่างเดียว แต่ขาดการเรียนรู้ในด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และวัฒนธรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนทำให้คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวแล้วลดน้อยลง

2. ท่ามกลางการขยายตัวของความเจริญในรูปแบบต่างๆ ควรให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าและระบบนิเวศ โดยยึดหลักการอนุรักษ์ การพึ่งพาอาศัย ะหว่างทรัพยากรธรรมชาติและจะไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

3. ชาวบ้านควรมีอำนาจในการตัดสินใจควบคุม วางแผน และจัดการได้อย่างเป็นรูปธรรม พบว่าแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งชาวบ้านที่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยวกระจุกตัวอยู่กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพียงไม่กี่หลังคาเรือนเท่านั้น เช่น ร้านค้า ร้านอาหารที่มีเพียง 3-4 ร้าน หรือหน่วยงานของรัฐที่เข้ามาดูแลจัดการ ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าจะตนเองจะไม่ได้รับผลประโยชน์อะไรจากการท่องเที่ยว

4. ทำให้เห็นถึงภาพรวมของนักท่องเที่ยวที่สามารถสรุปลักษณะของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้าน ได้ 3 รูปแบบ คือ

หนึ่ง กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาภายใต้การรองรับ และประชาสัมพันธ์โดยทางหน่วยงานของทางราชการ เช่น อบต. สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด และหน่วยงานทหารที่ดูแลรับผิดชอบด้านความมั่นคงในพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้จะมีลักษณะจัดเป็นเทศกาลประจำปี

สอง นักท่องเที่ยวอิสระที่เดินทางโดยการเช่ารถขับเข้ามาเองหรือนั่งรถเช่าเข้ามาในหมู่บ้านนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยว สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัด จากบริษัทรถเช่าหรือบริษัททัวร์ต่างๆ แล้วขับรถแวะชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ไปเรื่อยๆ

สาม กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูปจากบริษัททัวร์ที่มีเครือข่ายติดต่อกันตั้งแต่ระดับจังหวัดไปจนถึงระดับประเทศและระดับโลก ดังนั้นรายการการท่องเที่ยวต่างๆ ของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีการกำหนดไว้เรียบร้อยแล้วในช่วงเวลาที่อยู่ในประเทศไทยจะไปจังหวัดใดบ้าง ชมสถานที่ท่องเที่ยวอะไรบ้าง

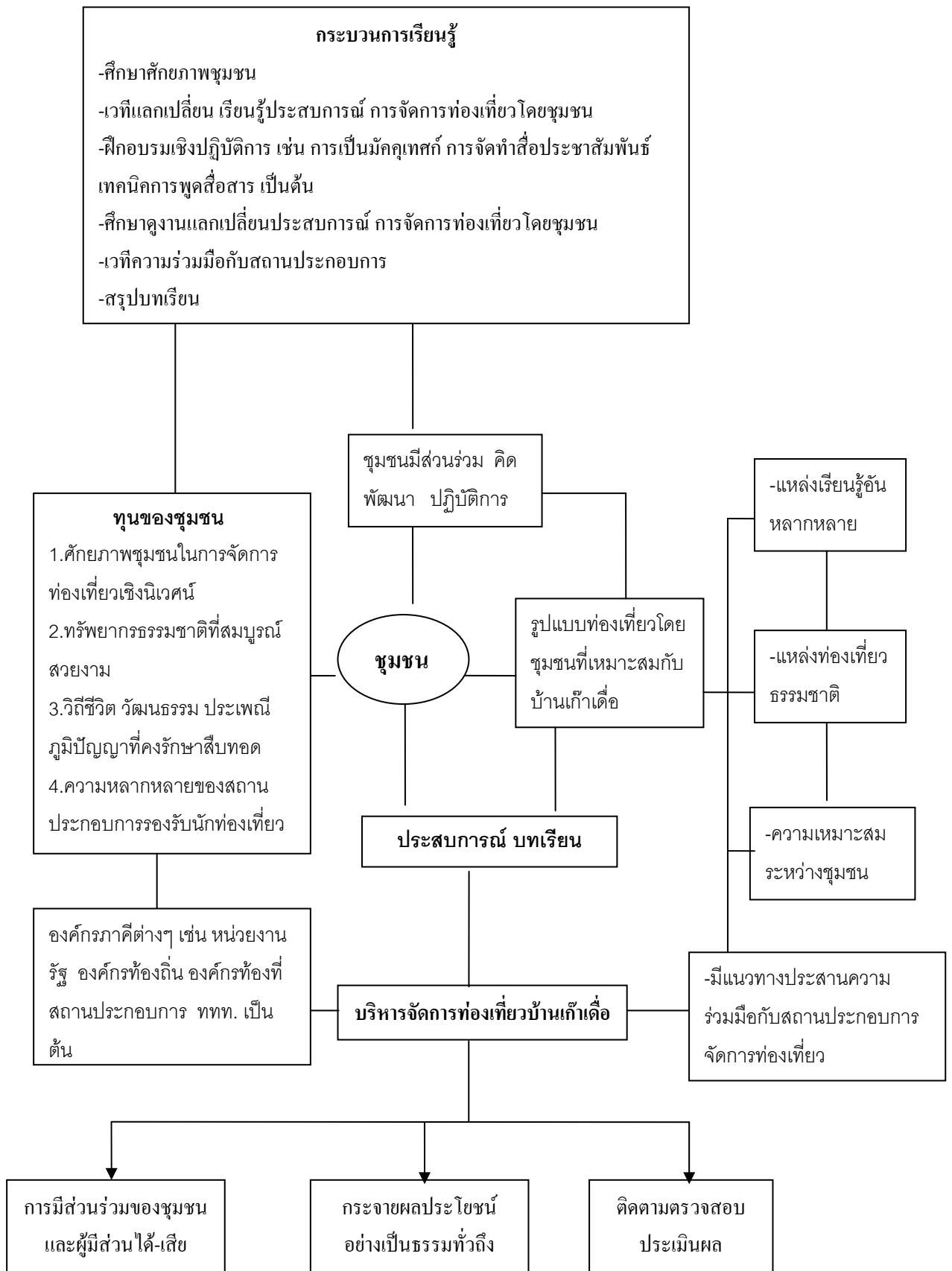
5. ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม การที่มีนักท่องเที่ยวแวะเวียนกันเข้ามาในหมู่บ้านทุกวัน สิ่งทีหลีกเลี่ยงไม่ได้คือปัญหาขยะในชุมชน โดยเฉพาะตามถนนในหมู่บ้านและในลำห้วยมีเศษขยะถูกทิ้งอยู่เป็นจำนวนมาก ชุมชนควรมีการเตรียมการป้องกันไว้แต่เนิ่นๆ เพื่อรองรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่มีวิจัย ได้เรียนรู้จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในประเด็นหลักคือนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐตลอดช่วงที่ผ่านมา มุ่งเน้นการดึงดูดนักท่องเที่ยว ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มุ่งเน้นตัวเงินและรายได้เข้าประเทศและชุมชนเป็นสำคัญ ก่อให้เกิดผลกระทบที่สำคัญ คือการเสื่อมสภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงความเสื่อมทางวัฒนธรรมด้วย อันเนื่องมาจากการขาดการจัดการที่จะสามารถทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างยั่งยืน เราควรให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ โดยให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชน ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการ เริ่มตั้งแต่การคิดวางแผน การตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงความสามารถในการรับรองของธรรมชาติเป็นสำคัญ ภายใต้บริบทของการพัฒนาชนบทและการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน กระตุ้นให้ชาวบ้านตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ในด้านเศรษฐกิจนั้นมุ่งให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึงและทัดเทียมกัน ส่วนด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้นควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรม

ท้องถิ่น ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมกับหลายภาคส่วนในชุมชน ทั้งตัวชุมชน ชาวบ้าน องค์กรในพื้นที่และสถานประกอบการต่างๆ โดยให้ชุมชนเป็นแกนหลักในการจัดการ ให้เกิดการร่วมมือกันในชุมชนเพื่อออกกฎระเบียบร่วมกันและสามารถนำมาปฏิบัติได้จริงเพื่อให้การท่องเที่ยวนี้เป็นมรดกของคนรุ่นต่อไป

ข้อสรุปจากประเด็นในข้างต้นสามารถ นำมาเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์งานวิจัยได้อย่างครอบคลุม และสามารถใช้ตอบผลที่คาดว่าจะได้รับ ที่สามารถเกิดรูปแบบการจัดท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน ได้แนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชัดเจนเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทชุมชนรวมทั้งชุมชนมีศักยภาพสามารถจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืน สามารถอธิบายเป็นกรอบคิดในการวิจัยได้ดังนี้

กรอบแนวคิดงานวิจัย

บทที่ 3 กระบวนการวิจัย

ในบทนี้นำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของทีมีวิจัยชุมชน และชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบ้านโป่ง เพื่อให้เห็นกระบวนการแบบมีส่วนร่วม โดยผ่านกระบวนการศึกษาแนวทางในการประสานงานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยว รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน และการเสริมสร้างศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ตามแผนงานโครงการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะเวลา 1-2 (1 มีนาคม 2551-31 ตุลาคม 2551 และ 1 มีนาคม 2552 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2553 และขยายเวลาดำเนินโครงการเพิ่มสองเดือน คือ 1 มีนาคม 2553 ถึง 30 เมษายน 2553) มีรายละเอียดดังนี้

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยในระยะที่ 1 มีขอบเขตเนื้อหาด้านการศึกษาศักยภาพของชุมชน และศึกษาด้านรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแผนงานโครงการระยะที่ 2

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษาศักยภาพของชุมชน แบ่งประเด็นที่จะทำการศึกษาไว้ดังนี้

- 1.1 บริบทชุมชน
- 1.2 ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน
- 1.3 ศึกษาประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น
- 1.4 ศึกษาวิถีชีวิต และภูมิปัญญา
- 1.5 ศึกษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 1.6 ศึกษาสถานประกอบการและนักท่องเที่ยว

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การศึกษาวิจัยในระยะที่ 2 มีขอบเขตเนื้อหาด้านการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ศึกษาด้านแนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และศึกษาด้านการเสริมสร้างศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์โดยชุมชน เพื่อให้สามารถนำไปสู่การตอบคำถามวิจัย และวัตถุประสงค์ ได้ครอบคลุมครบถ้วน

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- 1.1 โปรแกรมท่องเที่ยว และราคา
- 1.2 การบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยว
- 1.3 กิจกรรมท่องเที่ยว
- 1.4 ลักษณะการท่องเที่ยว
- 1.5 เส้นทางท่องเที่ยว

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษาแนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 2.1 แนวทางการประสานความร่วมมือภาพรวม
 - 2.2 แนวทางการประสานความร่วมมือเป็นรูปธรรม
3. ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษาการเสริมสร้างศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 3.1 ความรู้การเป็นมัคคุเทศก์ชุมชน
 - 3.2 ความรู้การสื่อสาร และการนำเสนอ
 - 3.3 ความรู้ด้านการทำแผนพับหรือโบชัวร์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
 - 3.4 ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ
 - 3.5 ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว

สถานที่ดำเนินงานวิจัย

บ้านเก้าเดื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นศึกษาศักยภาพของพื้นที่ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ภายใต้บริบททางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงบนความหลากหลายของกลุ่มคน ศึกษาแนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และศึกษาการเสริมสร้างศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน สามารถแบ่งข้อมูลได้ 2 ประเภท คือ ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ โดยวิธีเก็บรวบรวมดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ

การเก็บข้อมูลปฐมภูมิเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการให้ข้อมูลกับนักวิจัยชุมชน โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การสัมภาษณ์ ใช้ 2 วิธี คือ การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ โดยการจัดบันทึก บันทึกเสียง บันทึกภาพ และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มผู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้นำชุมชน และสมาชิกชุมชน
2. การสำรวจ โดยการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนและทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มี รวมทั้งข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้วิธีสำรวจภาคสนาม บันทึกภาพ บันทึกเสียง จดบันทึก แผนที่หมู่บ้าน แผนที่เส้นทางแหล่งท่องเที่ยว
3. การสังเกต ใช้ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน วิถีชีวิต และการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน

4. การสนทนากลุ่ม Focus group Discussions ใช้ในการเก็บรวบรวมของกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยรวบรวมข้อมูลทั้งในด้านแนวคิดและด้านรายละเอียดข้อมูลหลักต่างๆ ที่ต้องการศึกษาและเพื่อตรวจสอบข้อมูล

5. การจัดเวทีชาวบ้าน ทั้งเวทีใหญ่ระดับหมู่บ้านเพื่อรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นต่างๆ ของชุมชน และเวทีเล็กสำหรับแลกเปลี่ยนข้อมูลของทีมวิจัย เพื่อการติดตามความก้าวหน้าของงาน เตรียมความพร้อม การวางแผน การสรุปวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลและปฏิบัติงาน

6. การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชน กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ในด้านการเป็นมัคคุเทศก์ การจัดทำสื่อ การจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยว การศึกษาดูงาน การสำรวจพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว การคัดเลือกเส้นทางท่องเที่ยว เวทีประชุมระดับหมู่บ้าน เวทีเสวนาระดับตำบล เวทีความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการ กิจกรรมทดลองเที่ยวนำร่อง กิจกรรมสรุปวิเคราะห์ข้อมูล กิจกรรมนำเสนอผลงานวิจัยและเปิดหมู่บ้านท่องเที่ยว และสรุปประเมินผลโครงการ

ข้อมูลทุติยภูมิ

ศึกษาข้อมูลจากเอกสารทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ โดยรวบรวมทั้งจาก เอกสารวิชาการ ตำรา รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ บทความ วรรณกรรม หนังสือพิมพ์ ข้อมูลการท่องเที่ยวของหน่วยราชการ และกลุ่มบุคคล เพื่อนำเนื้อหาประกอบในการวิเคราะห์และตีความร่วมกับข้อมูลที่ได้จากแหล่งปฐมภูมิ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

3.1 การศึกษารวบรวมข้อมูลศักยภาพชุมชน

3.1.1 กิจกรรม สรุปวิเคราะห์ข้อมูลเดิมของชุมชนที่มีอยู่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสรุปรวบรวมข้อมูลเดิมที่มีอยู่ และเพิ่มเติมข้อมูลใหม่
2. เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นในข้อมูลเดิม และการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม
3. เพื่อให้เกิดการจัดหมวดหมู่ข้อมูลและประเด็นการเก็บข้อมูลตามความถนัดของทีมวิจัยแต่ละคน
4. เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมกำหนดกรอบ ขอบเขต ระยะเวลา การศึกษาข้อมูลโดยทีมวิจัยชุมชน

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทีมวิจัยแลกเปลี่ยน ปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน และแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชน

2. กิจกรรมความรู้แทรก “การมองเห็นของสิ่งเดียวกันแต่คิดแตกต่างกัน” โดยการนำภาพสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีกรอบพื้นสีขาว มีวงกลมสีดำวางเล็กอยู่ตรงกลาง ให้ทุกคนคิดและพูดในสิ่งที่ตนเห็น
3. สรุปความคิดเห็นที่แตกต่างจากการมองในมิติของแต่ละคน
4. สรุป ประมวล วิเคราะห์ข้อมูลเดิมที่มีอยู่และเพิ่มเติมข้อมูลใหม่
5. แบ่งความรับผิดชอบการเก็บข้อมูลในแต่ละประเด็นตามความถนัดของทีมวิจัย

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. พี่เลี้ยงทีมวิจัย

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 30 มีนาคม 2551

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 3.1 แสดงการเปรียบเทียบข้อมูลเดิมและการเก็บข้อมูลใหม่เพิ่มเติม

ประเด็น	ทุนเดิม	เพิ่มเติมข้อมูลใหม่	ผู้รับผิดชอบ
1. ทรัพยากรธรรมชาติ	1. ลักษณะของป่าไม้ ป่าต้นน้ำ ลำห้วย การใช้ประโยชน์ 2. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ 3. ไม้ยืนต้น คุณประโยชน์ สรรพคุณ 4. พืชสมุนไพรคุณประโยชน์ สรรพคุณ 5. ผักพื้นบ้าน คุณประโยชน์ สรรพคุณ 6. อาหารในป่า เห็ด หน่อไม้ รดด่วน 7. เส้นทางเดินป่า 8. น้ำตกตาดครก และ น้ำตกศรีสังวาลย์	1.สำรวจเพิ่มเติมอาหารในป่า เห็ด หน่อไม้ รดด่วน ตอ ผึ้ง ประโยชน์ สรรพคุณ ภูมิปัญญา ในการจัดการเก็บ 2.ระยะทางเส้นทางเดินป่าไป น้ำตกตาดครก และ น้ำตกศรีสังวาลย์ 2.1 ระดับชั้นของน้ำตกทั้ง 2 มีกี่ ชั้น มีความสูง ความลึก ความ กว้างเท่าใด 2.2 ลักษณะแวดล้อมและ ภูมิทัศน์ ความน่าสนใจตลอด เส้นทางเดิน 3.กล้วยไม้ป่ามีกี่ชนิด ออกฤดู ไหนบ้าง 4.นกในป่าและสัตว์เล็กสัตว์น้อย อื่นๆ ที่มีความน่าสนใจ	นายไทย และ นายพล

ตารางที่ 3.1 (ต่อ) แสดงการเปรียบเทียบข้อมูลเดิมและการเก็บข้อมูลใหม่เพิ่มเติม

ประเด็น	ทุนเดิม	เพิ่มเติมข้อมูลใหม่	ผู้รับผิดชอบ
2.วิถีชีวิตชุมชน	1.การทำสวนลีนจี่ 2.การทำสวนชาโยเต้ 3.การปลูกข้าวไร่ 4.การปลูกข้าวนาดำ (ไม่มีรายละเอียด)	1.รายละเอียดขั้นตอนการทำสวนลีนจี่ สวนชาโยเต้ ข้าวไร่ ข้าวนาดำเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมพื้นที่ปลูกถึงการเก็บผลผลิตขาย	นายอินสม นายพงศ์ศักดิ์ นายสมบุญ นายบุญสม
3.ภูมิปัญญา	1. ไพลตองตึง 2.การตีผึ้ง 3. การเก็บต่อ 4. การเก็บรด่วน 5. ขนมปาด (ไม่มีรายละเอียด)	1.รายละเอียดขั้นตอนการทำไพลตองตึงทั้งกระบวนการจนเป็นไพลมูงหลังคา 2.รายละเอียดขั้นตอนการทำ รังผึ้ง ต่อและรด่วน ทั้งกระบวนการที่ได้ รังต่อ รังผึ้ง น้ำผึ้ง ตัวรด่วน 3.รายละเอียดขั้นตอนการทำขนมปาด	นายอินสม นายสมบุญ นายบุญสม นายไชย นายผลแก้ว
4.ประวัติชุมชน	ไม่มีรายละเอียด	1 การย้ายมาตั้งถิ่นฐานในระยะแรก มาจากที่ไหน มาเมื่อใด เป็นใคร ก็ครอบครัว 2 การขยายครัวเรือน การจัดตั้งหมู่บ้าน 3 การทำมาหากินในระยะแรก และการเปลี่ยนแปลง 4 สภาพป่าไม้จากอดีตถึงปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลง 5 ลำห้วยต้นน้ำ มีการจัดการใช้น้ำอย่างไร และการเปลี่ยนแปลง 6 การใช้ประโยชน์ที่ดิน ของชุมชน และคนภายนอก	นายอินสม นายบุญสม นางสุพัตรา นายดวง นายต้น นายบุญมา
5.ประเพณี/วัฒนธรรม 12 เดือนของชุมชน	1.เลี้ยงผีขุนน้ำ 2.เลี้ยงผีเจ้าบ้าน 3.ปีใหม่เมืองแห่ไม้ค้ำ 4.เข้ากรรม ตานข้าวใหม่ 5.ยี่เป็ง (ปฏิบัติกิจกรรมประจำปีแต่ไม่มีรายละเอียดบันทึกไว้)	1.ประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญที่ทำประจำทุกปีมีประเพณีอะไรบ้าง 2.รายละเอียดของแต่ละประเพณีและความสำคัญ	นายบุญสม นางสุพัตรา นายดวง นายต้น นายพล นายจันทน์

ตารางที่ 3.1 (ต่อ) แสดงการเปรียบเทียบข้อมูลเดิมและการเก็บข้อมูลใหม่เพิ่มเติม

ประเด็น	ทุนเดิม	เพิ่มเติมข้อมูลใหม่	ผู้รับผิดชอบ
6.สถานประกอบการและนักท่องเที่ยว	สวนบัวรีสอร์ท บ้านกลางดอยรีสอร์ท เป็นต้น แต่ไม่ได้มีการสำรวจเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวที่มาพัก หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่มีในสถานประกอบการ และบางแห่งได้ปิดกิจการลงไปในช่วงปี 2549-2551	1. จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ และคนไทย ระยะ 12 เดือน 2. ฤดูกาลที่มีนักท่องเที่ยวมาก-น้อย 3. ลักษณะการมาพัก เช่นประชุม/พักผ่อน/ท่องเที่ยว 4 ความต้องการท่องเที่ยวเพิ่มเติม	นายพงศศักดิ์

สรุปผลกิจกรรม

1. เกิดกระบวนการเก็บข้อมูล 6 ประเด็น คือ

- 1.1 ทรัพยากรธรรมชาติ
- 1.2 วิถีชีวิตชุมชน
- 1.3 ภูมิปัญญา
- 1.4 ประวัติศาสตร์ชุมชน
- 1.5 ประเพณีวัฒนธรรม
- 1.6 สถานประกอบการและนักท่องเที่ยว

2. ทีมวิจัยชุมชนแต่ละคนเก็บข้อมูลในประเด็นที่ตนเองมีความถนัด เช่น นายอินสม สิงห์คำ เก็บข้อมูลการทำสวนลิ้นจี่ (เป็นเจ้าของสวนฯ) นางสุพัทธรา ไชยนันติ เก็บข้อมูลสถานประกอบการและนักท่องเที่ยว (เคยเป็นผู้จัดการบ้านยอดดอยรีสอร์ท) เป็นต้น

3. เกิดกรอบประเด็นการเก็บข้อมูล และระยะเวลาในการเก็บข้อมูลที่ทีมวิจัยชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็น ให้เสนอแนะ ร่วมกัน

4. ทีมวิจัยชุมชนมีความรู้ และมีความเข้าใจตรงกันในกระบวนการวิจัยในระดับหนึ่งที่สามารถเสนอความคิดเห็นต่อกระบวนการเก็บข้อมูลในชุมชน

ข้อสังเกต

1. ทีมวิจัยชุมชนเป็นผู้มีภูมิความรู้และประสบการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นในระดับที่ดีมาก คือ สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดประสบการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า และสิ่งแวดล้อมของตำบลบ้านปางให้เด็กและเยาวชนได้มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองเพิ่มขึ้น

2. ภูมิปัญญาและประสบการณ์ที่มีในดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมไม่ได้มีการบันทึกไว้ และไม่ได้ถ่ายทอดและสืบทอดต่อคนรุ่นใหม่

3. ประวัติของชุมชนไม่มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูล ไม่มีการบันทึกข้อมูลทำให้ไม่ทราบรากเหง้าของตนเองเป็นใคร มาจากไหน การตั้งถิ่นฐานเป็นอย่างไร

4. ทีมวิจัยชุมชนไม่ทราบว่าสถานประกอบการมีกิจกรรมอะไรบ้างที่ให้บริการนักท่องเที่ยว และในปีหนึ่งๆ มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่มากน้อยเท่าใด เป็นใคร มาจากไหน

3.1.2 กิจกรรม เก็บข้อมูลประวัติศาสตร์หมู่บ้าน ประเพณี วัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์หมู่บ้าน และประเพณีวัฒนธรรม
2. เพื่อให้ทีมวิจัยและผู้เฒ่า ผู้แก่ในชุมชน ได้แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. กลุ่มย่อยที่ทีมวิจัยร่วมกับผู้เฒ่า ผู้แก่ในชุมชน
2. ร่วมแลกเปลี่ยน พูดคุย ในประเด็นการเก็บข้อมูลชุมชน
3. เก็บข้อมูลโดยลงพื้นที่สัมภาษณ์ ผู้เฒ่า ผู้แก่ แกนนำในชุมชน ด้วยการบันทึกเสียงจดบันทึก และพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. ผู้นำชุมชน
3. ผู้เฒ่า ผู้แก่ และผู้รู้ในชุมชน

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

- วันที่ 22 พฤษภาคม 2551 และวันที่ 5 มิถุนายน 2551
 - ณ อาคารประชุมด้านสนามกีฬา บ้านแก้าเดื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง
 - พื้นที่บ้านแก้าเดื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง
 - พื้นที่บ้านทุ่งโป่ง หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านปง
 - พื้นที่บ้านแม่ฮะ หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านปง
 - พื้นที่บ้านใหม่สันชะยอม หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านปง
 - บ้านใหม่ห้วยลึก หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านปง
- (ระหว่างเดือนเมษายน 2551 – สิงหาคม 2551)

สรุปผลกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน ผู้เฒ่า ผู้แก่ และ ผู้นำชุมชน ได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ และร่วมกัน ในด้านประวัติศาสตร์ชุมชน และประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนที่ปฏิบัติสืบกันมา
2. เกิดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์บ้านแก้าเดื่อ และประเพณีวัฒนธรรมชุมชน
3. ชุมชนบ้านแก้าเดื่อเกิดการตื่นตัวที่จะเรียนรู้และสืบค้นข้อมูลรากเหง้าของตนเอง รวมถึงประเพณีวัฒนธรรมที่จัดสืบทอดกันประจำทุกปี

3.1.3 กิจกรรมเก็บข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ
2. เพื่อให้ทีมวิจัยชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ในด้าน ทรัพยากรท่องเที่ยวธรรมชาติ

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชนแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการเก็บข้อมูลทรัพยากรท่องเที่ยวธรรมชาติและเตรียมวัสดุ/อุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการสำรวจ เช่น สายวัดระยะทาง เชือกฟางใช้วัดความลึก สูง ของน้ำตก เป็นต้น
2. ปฏิบัติการเดินสำรวจพื้นที่น้ำตกตาดครก น้ำตกศรีสังวาลย์ จุดชมวิวดอยเหลี่ยม และห้วยน้ำนัก
3. สังเกต บันทึกรายละเอียดสภาพแวดล้อมระหว่างทางเดิน และวัดความสูงความลึก ความกว้างของน้ำตก และระยะทางที่ไปน้ำตกแต่ละแห่ง
4. สรุปรายชื่อเส้นทางเดินป่า 4 เส้นทาง และเขียนแผนที่เส้นทางเดินป่า
5. ทีมวิจัยชุมชนร่วมกันกำหนดวัน เวลา สถานที่ ในการดำเนินกิจกรรมช่วงต่อไป

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. ผู้นำชุมชน
3. พี่เลี้ยงทีมวิจัย

วันที่และสถานที่ดำเนินการ

วันที่ 18 พฤษภาคม 2551	:	น้ำตกตาดครก
วันที่ 15 มิถุนายน 2551	:	น้ำตกศรีสังวาลย์
วันที่ 5 กรกฎาคม 2551	:	ดอยเหลี่ยม
วันที่ 20 กรกฎาคม 2551	:	ห้วยน้ำนัก

สรุปผลกิจกรรม

1. สามารถรวบรวมข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า และสิ่งแวดล้อม ที่จะนำเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติของบ้านแก้วได้ในระยะต่อไป
2. ทีมวิจัยชุมชนเกิดการเรียนรู้เส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติและสภาพแวดล้อมระหว่างทางเดินป่าและสามารถเขียนแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติได้ชัดเจน

3.1.4 กิจกรรม เก็บข้อมูลวิถีชีวิต ภูมิปัญญาชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญาของชุมชน

2. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชน

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชนลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามประเด็นที่ตนเองรับผิดชอบ
2. ทีมวิจัยชุมชนเขียนข้อมูลประสบการณ์ตนเองด้านวิถีชีวิตและภูมิปัญญา
3. ทีมวิจัยชุมชนเติมข้อมูลด้านวิถีชีวิตและภูมิปัญญาในแบบสอบถาม
4. สรุปข้อมูลชุมชนที่ทีมวิจัยชุมชนลงพื้นที่เก็บเป็นระยะในการประชุมทีมวิจัย และ เวทีสรุปวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. ผู้นำชุมชน
3. ผู้เฒ่า ผู้แก่ และผู้รู้ในชุมชน

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

- บ้านเก้าเดือน หมู่ที่ 3
 - บ้านแม่ฮะ หมู่ที่ 5
 - บ้านใหม่สันชะยอม หมู่ที่ 10
 - บ้านใหม่ห้วยลึก หมู่ที่ 11 และสถานประกอบการในตำบลบ้านปาง
- ระยะเวลา พฤษภาคม 2551-สิงหาคม 2551 (4 เดือน)

สรุปผลกิจกรรม

1. เกิดข้อมูลวิถีชีวิตและภูมิปัญญา
2. ทีมวิจัยชุมชนเกิดประสบการณ์จากกระบวนการเก็บข้อมูลชุมชน
3. ทีมวิจัยชุมชนมีความรู้ด้านกระบวนการเก็บข้อมูลชุมชนและมีความรู้ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มขึ้น
4. ทีมวิจัยชุมชนเกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน

3.1.5 กิจกรรม สรุปวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนทั้งหมด ระยะที่ 1 (มีนาคม 51-กันยายน 51)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสรุปและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในด้านการจัดการท่องเที่ยว
2. เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อข้อมูล และกระบวนการวิจัย
3. เพื่อนำข้อสรุปจากการวิเคราะห์ และบทเรียนที่ได้รับ เขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ระยะที่ 1 และวางแผนงานวิจัยในระยะที่ 2

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทีมวิจัยนำเสนอข้อมูลชุมชนทั้งหมด

2. ร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อข้อมูลชุมชนและแนวทางการบวนการวิจัยในระยะที่ 2
3. สรุปข้อมูล และบทเรียนของทีมวิจัยที่ได้รับจากกระบวนการวิจัย

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. พี่เลี้ยงทีมวิจัย

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 5 กันยายน 2551

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬา บ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

1. เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ร่วมกันระหว่างทีมวิจัยชุมชนกับชุมชน
2. เกิดชุดข้อมูลศักยภาพของชุมชนที่ใช้เป็นฐานในการศึกษารูปแบบท่องเที่ยวที่เหมาะสมต่อไป
3. ทีมวิจัยชุมชนเกิดประสบการณ์ที่เป็นบทเรียนจากกระบวนการวิจัย
4. ทีมวิจัยชุมชนสามารถนำข้อมูลศักยภาพชุมชนเป็นแนวทางในการวางแผนงานระยะที่ 2 ให้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวที่สามารถนำไปสู่การตอบโจทย์คำถามวิจัยได้ และบทเรียนที่ได้รับนำไปปรับปรุงพัฒนากระบวนการวิจัยให้เกิดความสมบูรณ์

3.2 การสร้างความเข้าใจร่วมกับทีมวิจัยและชุมชน

3.2.1 กิจกรรม สร้างความเข้าใจร่วมระหว่างนักวิจัย ทีมวิจัยชุมชน และพี่เลี้ยงทีมวิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทีมวิจัยมีความเข้าใจตรงกันในเป้าหมาย กระบวนการวิจัยและระบบบริหารจัดการโครงการวิจัย
2. เพื่อแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นต่อแผนงานโครงการ และกระบวนการ ท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. จัดประชุมทีมวิจัยชุมชนร่วมกับพี่เลี้ยงทีมวิจัย (สกว.ภาค)
2. พี่เลี้ยงทีมวิจัยชี้แจงกระบวนการวิจัยและการบริหารจัดการ โครงการวิจัย
3. แลกเปลี่ยน ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อกระบวนการวิจัยและการบริหารจัดการโครงการวิจัย
4. วางแผนเริ่มกำหนดวันจัดกระบวนการวิจัยตามแผนงานโครงการ

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. พี่เลี้ยงทีมวิจัย

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 24 มีนาคม 2551

-ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน บ้านแก้าเดื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงการที่เป็นระบบทั้งในด้านการจัดการการเงิน และด้านเอกสาร ในการดำเนินกิจกรรมภายใต้แผนงานโครงการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระยะ 8 เดือน (1 มีนาคม 2551-31 ตุลาคม 2551) ที่สามารถนำไปสู่ความเข้าใจในการบริหารจัดการโครงการที่ทำให้ทีมวิจัยชุมชนทุกคนมีความเข้าใจตรงกันที่จะไม่เกิดปัญหาในด้านบริหารจัดการโครงการในอนาคต

2. ทีมวิจัยชุมชนมีความเข้าใจในระดับหนึ่งต่อกระบวนการจัดกิจกรรมภายใต้แผนงานโครงการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สามารถกำหนดวัน เวลา สถานที่จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของชุมชน

3.2.2 กิจกรรมสร้างความเข้าใจร่วมกันระดับชุมชนบ้านแก้าเดื่อ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ชุมชนมีความเข้าใจร่วมกันในเป้าหมายและกระบวนการวิจัยโครงการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในพื้นที่บ้านแก้าเดื่อ
2. เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อกระบวนการจัดกิจกรรมโครงการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชนนำเสนอเป้าหมาย แผนกิจกรรม และกระบวนการวิจัยโครงการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. ชาวบ้านร่วมแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ ต่อกระบวนการวิจัย

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. ผู้นำชุมชน และ ผู้อาวุโส
3. สมาชิกชุมชน
4. สมาชิก อบต.บ้านปาง

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 4 เมษายน 2551

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬา บ้านแก้าเดื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง

สรุปผลกิจกรรม

1. ชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับเป้าหมาย และกระบวนการวิจัยโครงการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่บ้านเก้าเตื่อ และยอมรับทีมวิจัยชุมชนที่จะลงปฏิบัติการเก็บข้อมูลในชุมชนโดยให้ความร่วมมือในการตอบคำถามและให้ข้อเสนอแนะ
2. ก่อเกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนกับทีมวิจัยชุมชนในการแลกเปลี่ยนข้อมูลชุมชนร่วมกัน
3. กระบวนการวิจัยโครงการจัดการท่องเที่ยวฯ เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของบ้านเก้าเตื่อ

3.2.3 กิจกรรมประชุมทีมวิจัยชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อติดตามความก้าวหน้าในแต่ละกิจกรรม
2. เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ข้อมูลชุมชน สถานการณ์ชุมชน และกระบวนการวิจัย และร่วมแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะที่เหมาะสม
3. เพื่อเตรียมความพร้อมทีมวิจัยในการจัดกิจกรรมระยะต่อไป

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. สรุปข้อมูลที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้ง
2. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงการจัดการกระบวนการกิจกรรมในครั้งต่อไปให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมชุมชนและวิถีทีมวิจัย
3. ทีมวิจัยร่วมกันกำหนดวันจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. ผู้นำชุมชน
3. พี่เลี้ยงทีมวิจัย(สกว.ภาค)

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

วันที่ 17 พฤษภาคม 2551

วันที่ 23 มิถุนายน 2551

วันที่ 10 กรกฎาคม 2551

วันที่ 18 กรกฎาคม 2551

ณ ที่ทำการบ้านผู้ใหญ่บ้าน บ้านเก้าเตื่อหมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง

วันที่ 24 สิงหาคม 2551

วันที่ 16 กันยายน 2551

ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬา บ้านเก้าเตื่อหมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง

สรุปผลกิจกรรม

เกิดเวที แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ข้อมูลชุมชน สถานการณ์ชุมชน และกระบวนการวิจัยร่วมกันระหว่าง ทีมวิจัยที่สามารถให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงพัฒนากระบวนการวิจัยในระยะต่อไปให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของชุมชนและทีมวิจัยที่เป็นกระบวนการ ติดตามความก้าวหน้าในแต่ละกิจกรรม

3.2.4 กิจกรรม คัดข้อมูลสู่ชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมและเรียนรู้ในกระบวนการวิจัยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. เพื่อให้ชุมชนร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ต่อข้อมูลศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทีมวิจัยนำเสนอข้อสรุปข้อมูลชุมชน 5 ประเด็น
2. ทีมวิจัยร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสพการณ์ กับชุมชน

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. ผู้นำชุมชน
3. ผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปาง
4. พี่เลี้ยงทีมวิจัย

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 7 ตุลาคม 2551

-ณ ศาลาประชุมป๊อกบ้านดง บ้านแก้าเดื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง

สรุปผลกิจกรรม

1. ชุมชนยอมรับและเห็นตรงกับข้อมูลศักยภาพของชุมชนในด้านการจัดการท่องเที่ยว
2. ชุมชนมีความเข้าใจในกระบวนการวิจัยจัดการท่องเที่ยวในระดับที่น่าพอใจที่ชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่องานวิจัย
3. เกิดความร่วมมือระหว่างทีมวิจัยชุมชนและชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในระยะต่อไป

3.2.5 กิจกรรม ประชุมทีมวิจัยวางแผนงานโครงการวิจัยระยะที่ 2

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสพการณ์กระบวนการวิจัยร่วมกัน
2. เพื่อวางแผนงานโครงการวิจัยระยะที่ 2 ให้สอดคล้องกับฐานข้อมูลด้านศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว สถานการณ์ของชุมชนและสถานประกอบการรวมถึงนักท่องเที่ยว

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทีมวิจัยร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ กับ พี่เลี้ยงทีมวิจัย
2. ทีมวิจัยนำเสนอกิจกรรม ผู้รับผิดชอบงาน ในแผนงานระยะที่ 2
3. สรุปแผนงานระยะที่ 2

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. พี่เลี้ยงทีมวิจัย

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 15 ตุลาคม 2551

-อาคารประชุมด้านสนามกีฬา บ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง

สรุปผลกิจกรรม

1. เกิดแผนงานโครงการวิจัยระยะที่ 2 (ระยะเวลา 12 เดือน มกราคม 2552-ธันวาคม 2552) และ ผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม
2. ทีมวิจัยมีแนวทางในการทำงานในระยะที่ 2 ที่ชัดเจน ที่สามารถตอบโจทย์คำถามวิจัย คือ 1) รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน เป็นอย่างไร 2) แนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่น และสถานประกอบการ ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์โดยชุมชนเป็นอย่างไร และสามารถตอบวัตถุประสงค์โครงการวิจัยได้ทั้ง 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่เหมาะสม ภายใต้สถานการณ์ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์โดยชุมชน 3) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์โดยชุมชนอย่างยั่งยืน

3.2.6 กิจกรรม จัดทำศูนย์ข้อมูลชุมชนด้านการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดทำบอร์ดด้านแหล่งท่องเที่ยว
2. เพื่อจัดทำแผนที่สถานที่ท่องเที่ยว และข้อมูล
3. เพื่อจัดทำศูนย์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทำความเข้าใจเป้าหมายในการจัดทำบอร์ด
2. เลือกรูปภาพกิจกรรม
3. จัดทำสื่อบอร์ดภาพและข้อมูลประกอบภาพ
4. ร่วมกันร่างแผนที่ท่องเที่ยวและข้อมูล
5. จัดทำแผนที่แสดงแหล่งข้อมูลท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. เด็กและเยาวชน ต.บ้านปง

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 5, 9 และ 16 สิงหาคม 2552

- ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง

สรุปผลกิจกรรม

จากการปฏิบัติการร่วมจัดทำศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวโดยใช้ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านเก้าเตื่อเป็นศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว โดยนักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน และเด็กเยาวชน ต.บ้านปงช่วยกันจัดทำบอร์ดภาพกิจกรรมต่างๆ เช่น ภาพประเพณีวัฒนธรรม ภาพวิถีชีวิต และภาพทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นต้น ทำให้พบว่าควรทำสื่อแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติมเพื่อประกอบการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเบื้องต้นในการที่จะซื้อบริการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติ กฎ กติกาสำหรับนักท่องเที่ยว อัลบั้มภาพแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน แผนที่ผู้รู้ในหมู่บ้าน ข้อมูลประวัติหมู่บ้าน เป็นต้น

3.2.7 กิจกรรมประชุมทีมวิจัยทบทวนกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทบทวนความเข้าใจ “การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน”
2. เพื่อทบทวน กฎ กติกา สำหรับนักท่องเที่ยว และแก้ไข เพิ่มเติมรายละเอียด ให้ครอบคลุม
3. เพื่อเตรียมความพร้อมในด้านโปรแกรมท่องเที่ยว ราคา และกิจกรรม

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทบทวนเป้าหมายโครงการ และ ความเข้าใจ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงกระบวนการวิจัยในระยะที่ 2.2
2. ทบทวน กฎ กติกา สำหรับนักท่องเที่ยว และแก้ไข เพิ่มเติมรายละเอียด
3. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ โปรแกรมท่องเที่ยว และราคา
4. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ การปรับเปลี่ยน พัฒนาเส้นทางเดินป่าให้เหมาะสมสอดคล้องกับนักท่องเที่ยว และสภาพพื้นที่รวมถึงจุดสื่อความหมายที่สำคัญ
5. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ อาหารพื้นบ้านตามฤดูกาล ตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม
6. จัดทำแผนที่เส้นทางในหมู่บ้านเชื่อมเส้นทางท่องเที่ยว

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. นักวิจัยภายนอก

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 5 กันยายน 2552

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านแก้วเดือน หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอหางดง จังหวัด
เชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

ทีมวิจัยมีความเข้าใจร่วมกันในเป้าหมายโครงการ และ มีความเข้าใจความหมายของ “การจัดการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชน “ รวมถึงกระบวนการวิจัยในระยะที่ 2.2 ที่เป็นระยะสุดท้ายของโครงการวิจัย สามารถ
ให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ต่อการแก้ไขเพิ่มเติม กฎ กติกา สำหรับนักท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทั้งด้านการ
รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว จัดปรับปรุงโปรแกรม
ท่องเที่ยว และราคา ที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการได้ และเหมาะสมสอดคล้องกับนักท่องเที่ยว กำหนด
เส้นทางเดินป่า ปรับปรุง ปรับเปลี่ยน พัฒนาเส้นทางให้ เหมาะสมสอดคล้องกับนักท่องเที่ยว ระยะเวลา
ท่องเที่ยว ลักษณะสภาพพื้นที่ จุดสื่อความหมายที่สำคัญ รวมถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และร่วม
วิเคราะห์ พืช ผัก พื้นบ้านตามฤดูกาล ตั้งแต่เดือน มกราคม-ธันวาคม ที่มีความหลากหลายทั้งที่อยู่ในป่า
และบริเวณชุมชนที่สามารถนำเป็นส่วนประกอบของอาหารพื้นบ้าน และร่วมกันจัดทำแผนที่เส้นทางใน
หมู่บ้านเชื่อมต่อเส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติตามโปรแกรมที่กำหนดได้อย่างเข้าใจ

ตารางที่ 3.2 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลด้านทรัพยากรพืช ผัก พื้นบ้าน ตามฤดูกาล

ฤดูกาล	ทรัพยากร	อาหาร	กิจกรรมเสริม
♦ ฤดูหนาว พฤศจิกายน ธันวาคม	-ไม้ข้าวหลาม -ไคร้เม็ด, ผักตบชวย, มะกอก -ผักต่างๆ, ไม้ไผ่ -ถั่วปี่, เห็ดลมป่า -มะเขว่น, พูลิง -ปลา -ดอกครึ่ง, ผักตบชวย, ผักคาวตอง -ผักหนอก, หนามปูย่า, ไคร้เม็ด	-น้ำพริกแดง -น้ำพริกปลาโย๊ะสุ -หลามปลา+เนื้อ -แกงเห็ดลมใส่ปลาจี่ -ลำผัก	-เรียนรู้ไม้ไผ่ข้าวหลาม และ การเผาข้าวหลามพื้นบ้าน -แข่งขันทำอาหารพื้นบ้าน ด้วยการหาส่วนประกอบของ อาหาร -แข่งขันเก็บผักในป่า
มกราคม กุมภาพันธ์	-ไม้ไผ่, สมุนไพร -ไก่อ่าน -ผักกูด ผักหนาม ไม้ไผ่ -ปลา -ผักทุกอย่างที่มีในป่า -ไม้ไผ่ -ปลา -ผักตบชวย, ผักคาวตอง, ผักหนอก หนามปูย่า, ไคร้เม็ด, ดอกครึ่ง	-แกงเห็ดลม (แกงส้มไก่) -แกงส้ม -น้ำพริกหนุ่ม -ต้มส้มปลาสมุนไพร -ลำผัก	-แข่งขันรักษาสิ่งแวดล้อม -แข่งขันเก็บผักกูด ผักหนาม -นักท่องเที่ยวร่วมทำแนวกัน ไฟร่วมกับหมู่บ้าน

ตารางที่ 3.2 (ต่อ) แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลด้านทรัพยากรพืช ผัก พื้นบ้าน ตามฤดูกาล

ฤดูกาล	ทรัพยากร	อาหาร	กิจกรรมเสริม
◆ ฤดูร้อน มีนาคม	-ไม้ไผ่ -ปลา -ฮวกปุม, ไช้ผดแดง -น้ำผึ้ง	-น้ำพริกโยะสุ -หลามปลาสมุนไพร -ไช้ปาม, ต่าไช้ผดแดง -หลามฮวกปุม -เจียวไช้ผดแดงใส่ฮวก	-นักท่องเที่ยวร่วมทำแนวกัน ไฟกับหมู่บ้าน -แหยไช้ผดแดง
เมษายน	-ฮวกปุม, ไช้ผดแดง, ไช้ผดฮิ -น้ำผึ้ง, ผักกูด, ผักหนาม	-ไช้ปาม -แอบฮวก, หลามฮวก -จอผักกูด/ผักหนาม -เจียวไช้ผดแดง, มดฮิ	-แหยไช้ผดแดง-มดฮิ -ปีใหม่เมือง/แห่งไม้ค้ำ -รดน้ำดำหัวคนเฒ่า -กวนขนมปาด -ตีผึ้ง (บางโอกาสที่พบรังผึ้ง) -หาฮวกปุม/เก็บสัตว์น้ำ -กิจกรรมรักษาสิ่งแวดล้อม
พฤษภาคม	-ฮวกปุม, ไช้ผดแดง, ไช้ผดฮิ -ผักกูด, ผักหนาม -ผักพ้อคำตี้เมีย, บอนแบ้ว -หน่อหูนไฟ	-ไช้ปาม -หลามฮวก -จอผักหนาม/ผักกูด -เจียวไช้ผดแดง/มดฮิ -แกงผักพ้อคำตี้เมีย, บอน แบ้ว, แกงหน่อ -ลั่นจี่กินเป็นอาหารว่าง	-แหยไช้ผดแดง-มดฮิ -หาฮวกปุม/เก็บสัตว์น้ำ -เก็บผักพ้อคำ/ผักบอนแบ้ว -เก็บลั่นจี่
◆ ฤดูฝน มิถุนายน	-หน่อไม้, เห็ด, ผักหนาม, ผักกูดผัก บอนแบ้ว, ผักพ้อคำตี้เมีย	-แกงหน่อ, น้ำพริกเห็ด -ต้มเห็ด+แกงเห็ด -จอผักหนาม/ผักกูด -จอผักพ้อคำ/บอนแบ้ว	-ปลูกป่ารักษาสิ่งแวดล้อม ช่วยลดโลกร้อน
กรกฎาคม	-หน่อไม้, เห็ด, ผักหนาม, ผักกูด ผักบอนแบ้ว, ผักพ้อคำตี้เมีย	-แกงหน่อ, น้ำพริกเห็ด -ต้มเห็ด+แกงเห็ด -จอผักหนาม/ผักกูด -จอผักพ้อคำ/บอนแบ้ว	-ปลูกป่ารักษาสิ่งแวดล้อม ช่วยลดโลกร้อน -ตกปู “ไฮโซ” หรือ “ปูจว่า”
สิงหาคม	-หน่อไม้, เห็ด, ผักหนาม, ผักกูด -ปลีกล้วยป่า, รด่วน -กุ้ง, ปู, ปลา	-แกงหน่อไม้ แกงเห็ด -ต้มเห็ดแดง/เห็ดเหลือง -น้ำพริกปลา, น้ำพริกเนื้ -น้ำพริกเห็ดหอม -ต้มยำเห็ดโคน	-ปลูกป่ารักษาสิ่งแวดล้อม ช่วยลดโลกร้อน -ตกปู “ไฮโซ” หรือ “ปูจว่า”

ตาราง 3.2 (ต่อ) แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลด้านทรัพยากรพืช ผัก พื้นบ้าน ตามฤดูกาล

ฤดูกาล	ทรัพยากร	อาหาร	กิจกรรมเสริม
กันยายน	-หน่อไม้, เห็ด, ผักหนาม, ผักกูด -ปลีกล้วยป่า, รดด่วน -กุ่ม, ปู, ปลา	-แกงหน่อไม้ แกงเห็ด -ต้มเห็ดแดง, แกงปลี -น้ำพริกปลา, น้ำพริกเนื้อ -น้ำพริกเห็ดหอม -ต้มยำเห็ดโคน	-ปลูกป่ารักษาสิ่งแวดล้อม ช่วยลดโลกร้อน -ตกปู “ไฮโซ” หรือ “ปูจ๋า”
ตุลาคม	-หน่อไม้, เห็ดแดง, เห็ดไข่ห่าน เห็ดโคน, เนื้อ, กุ่ม, ปู, ปลา, จิ้งก่ -ดอกคั้ง	-ลำผักสมุนไพโร -ต้มเห็ดแดง, แกงปลี -น้ำพริกปลา, น้ำพริกเนื้อ -น้ำพริกเห็ดหอม	-ตกปู “ไฮโซ” หรือ “ปูจ๋า”

หมายเหตุ :

-ในช่วงต้นปลายเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนกันยายน ปิดฤดูกาลท่องเที่ยวเพราะฝนตกหนัก อาจเกิดน้ำป่าไหลหลาก ทางเดินขึ้น เป็นอันตรายต่อการเดินป่า

-ปลายเดือนมีนาคม –ปลายเดือนพฤษภาคม ปิดฤดูกาลท่องเที่ยวเนื่องจากอากาศร้อนแห้ง แดดมาก ต้นไม้กำลังผลัดใบและอาจเกิดไฟป่าได้ตลอดเวลาและมีพายุลมแรงเป็นอันตรายต่อการเดินป่า

3.2.8 กิจกรรมเวทีทำความเข้าใจระดับหมู่บ้าน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้วเสือ
2. เพื่อให้ชุมชนได้รับความก้าวหน้าของโครงการวิจัย
3. เพื่อให้ชุมชนเกิดความตระหนักมีสำนึกร่วมรับผิดชอบรักษาทรัพยากรท้องถิ่น

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในหมู่บ้าน
2. ให้ข้อมูล ความก้าวหน้าของการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้วเสือ
3. รับสมัครสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. สมาชิกในหมู่บ้าน

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-เริ่มตั้งแต่วันที่ 5 ตุลาคม 2552 ทุกเดือนเป็นต้นไป

-ณ ห้องประชุมบ้านดง-บ้านแก้วเสือ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชนได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้ กับชุมชนทุกเดือน ในความก้าวหน้าของการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ ทำให้ชาวบ้านรับรู้กระบวนการจัดการท่องเที่ยวทุกระยะ มีความเข้าใจ มีความสนใจ กิจกรรมท่องเที่ยวมากขึ้น โดยเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว

3.2.9 กิจกรรม เวทีเสวนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับตำบล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอความเป็นมาของการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ
3. เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ การจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ชี้แจงวัตถุประสงค์ ในการจัดวงเสวนา “การจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ”
2. นำเสนอความเป็นมาของการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ และกระบวนการวิจัย
3. นำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ
4. นำเสนอโปรแกรม และราคา ท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ
5. นำเสนอกลุ่มท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ โครงสร้าง และบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในโครงสร้างของแต่ละบุคคลนำเสนอการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเข้ากองทุนท่องเที่ยว และกองทุนย่อย อีก 4 กองทุน คือกองทุนสิ่งแวดล้อม กองทุนพัฒนาชุมชน กองทุนสวัสดิการและกองทุนวิทยากรพิเศษประจำฐาน
6. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ การจัดการท่องเที่ยวกับหมู่บ้าน อื่นๆ

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. นักวิจัยภายนอก
3. สมาชิก อบต.บ้านปาง หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 10 และหมู่ที่ 11
4. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 6 หมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 10 ต.บ้านปาง
5. กลุ่มสตรีแม่บ้านหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 10 ต.บ้านปาง

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 29 กันยายน 2552

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านแก้าเดื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

ชุมชนในตำบลบ้านปางรับรู้ถึงศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวของบ้านแก้าเดื่อที่สามารถนำมาจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ และให้ความสนใจการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นเรื่องใหม่สำหรับพื้นที่ โดยให้

ความร่วมมือ สนับสนุน มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลของดีของชุมชน และข้อคิดเห็น รวมถึงวิถีคิดของชุมชนในด้านการจัดการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมาย คือรายได้และผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนเท่านั้น มีการนำเสนอศักยภาพของชุมชนมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 3.3 แสดงศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลบ้านโป่ง

หมู่บ้าน	ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว	หมายเหตุ
บ้านแม่สะ หมู่ที่ 5	-น้ำตกแก้วตาช้าง -ป่าชุมชน	*ยังไม่ได้พัฒนา
บ้านแม่ขนิล หมู่ที่ 6	-วิถีชีวิตดั้งเดิม -ทำขวัญควาย -กิวเหมยบ่แห้ง -โฮมสเตย์ -ผลิตภัณฑ์โอท็อป เช่น น้ำยาล้างจาน กลัวยฉาบ สบู่ และไอศกรีมอาโวคาโด เป็นต้น	*ได้รับการสนับสนุนจากโครงการหลวงในการพัฒนาสินค้า พัฒนาพื้นที่ และการทำโฮมสเตย์ แบ่งรายได้เข้าหมู่บ้าน 70%
บ้านน้ำซุ้ม หมู่ที่ 8 (ชนเผ่าม้ง)	-บทกลอนชนเผ่า -การเย็บปักถักร้อยเสื้อผ้าของสตรี -แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ คือ ถ้ำตึกแตง	**ถ้ำ ตึกแตงกำลังอยู่ในขั้นตอนการพัฒนา มีแนวเขตติดต่อป่าสงวนแห่งชาติออบขาน
บ้านใหม่สันชะยอม หมู่ที่ 10	-อ่างเก็บน้ำห้วยขุมคำ (บ่อแร่) -สวนเกษตรแม่नाไทย -ถ้ำดอยซาง	**ยังไม่มีการพัฒนา
บ้านใหม่ห้วยลึก หมู่ที่ 11	-ตาน้ำห้วยหย่าง -ทำนาขั้นบันได	**กำลังพัฒนา

3.2.10 กิจกรรม ประชุมทำความเข้าใจทีมวิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดทำคู่มือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และคู่มือนักท่องเที่ยวรวมถึงแผนปฏิบัติการบ้านแก้วเดื่อ
2. เพื่อกำหนดแนวทางในการจัดทำคู่มือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และคู่มือนักท่องเที่ยว รวมถึงแผนปฏิบัติการบ้านแก้วเดื่อ

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทำความเข้าใจเป้าหมายในการจัดทำคู่มือมัคคุเทศก์ คู่มือนักท่องเที่ยว และ แผนปฏิบัติการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยว

2. ตรวจสอบข้อมูลที่เป็นเรื่องเล่า ตำนาน และข้อมูลประกอบจุดสื่อความหมาย ด้วยการอ่านเอกสาร แล้ว แก้ไข เพิ่มเติม ส่วนที่บกพร่อง หรือส่วนที่ขาดหายไป
3. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ แสดงความคิดเห็น มีข้อเสนอแนะ เป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือมัคคุเทศก์ คู่มือนักท่องเที่ยว และแผ่นพับนำเสนอแหล่งท่องเที่ยว
4. ข้อเสนอสรุปการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผู้ร่วมกิจกรรม

3.2.10.3.1 ทีมวิจัยชุมชน

3.2.10.3.2 นักวิจัยภายนอก

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 25 ตุลาคม 2552

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬา บ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง อำเภอลำปาง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

เกิดแนวทางที่ชัดเจนในการจัดทำเอกสารเผยแพร่การจัดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ 3 เรื่อง 1) แนวทางในการจัดทำคู่มือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่สอดคล้องกับศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวและศักยภาพของชุมชน 2) แนวทางในการจัดทำคู่มือนักท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวและสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจมาเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ 3) แนวทางในการจัดทำแผ่นพับท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อที่นำเสนอภาพแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่น่าสนใจ ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และโปรแกรมท่องเที่ยว

3.2.11 กิจกรรม ประชุมเตรียมความพร้อมมัคคุเทศก์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นมัคคุเทศก์นำทางและนำสื่อ ความหมาย ตามจุดสำคัญระหว่างทาง
2. เพื่อทบทวนข้อมูล ความรู้ ทุกด้านที่จะสื่อสารกับนักท่องเที่ยว เช่น ข้อมูลเรื่องเล่า ตำนาน พื้นบ้าน ข้อมูลพรรณไม้ พืช ผัก สมุนไพร ในป่า เป็นต้น

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทำความเข้าใจกระบวนการ การจัดทดลองเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ
2. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ขั้นตอนการจัดทดลองเที่ยว
3. ทบทวนข้อมูลที่จะสื่อสารกับนักท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรม
4. กำหนดวันในการเตรียมความพร้อมสถานที่

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. นักวิจัยภายนอก

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 7 พฤศจิกายน 2552

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬา บ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง
จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

ทีมวิจัยมีความเข้าใจในขั้นตอนการจัดการทดลองเที่ยว และมีความพร้อมในการเป็นมัคคุเทศก์นำทาง และนักสื่อความหมาย โดยได้รับหน้าที่ตามความถนัดซึ่งเป็นการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพทีมวิจัยในการฝึกทักษะในด้านการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว การทำอาหารด้วยกระบอไม้ไผ่ในป่า การกล่าวต้อนรับนักท่องเที่ยว การนำเสนอแหล่งท่องเที่ยว

3.3 การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน

3.3.1 กิจกรรม สรุปถอดบทเรียนทีมวิจัย ระยะที่ 1 (มีนาคม 2551-กรกฎาคม 2551)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสรุปและวิเคราะห์กระบวนการทำงานวิจัยระยะแรก
2. เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อแนวทางกระบวนการวิจัย
ในระยะต่อไป

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทีมวิจัยนำเสนอกระบวนการทำงานวิจัย
2. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ แสดงความคิดเห็นกระบวนการ
3. เก็บข้อมูลที่ต้องปรับปรุง และเพิ่มเติมในระยะต่อไปให้สอดคล้องเหมาะสมกับวิถีทีมวิจัย
4. สรุปและวางแนวทางแผนงานการทำงานระยะต่อไป

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. (สกว.ภาค)

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 12 กรกฎาคม 2551 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหางดง อำเภอหางดง
จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชนมีประสบการณ์ที่เป็นบทเรียนจากกระบวนการวิจัย
2. มีข้อสรุปแต่ละประเด็นที่รวบรวมได้ในระดับหนึ่งที่สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลศักยภาพชุมชนในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ประวัติศาสตร์บ้านเก้าเตื่อ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เป็นต้น
3. ทีมวิจัยชุมชนมีแนวทางในการเก็บข้อมูลให้สมบูรณ์ครอบคลุมทุกประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในช่วงต่อไป

ตารางที่ 3.4 แสดงกระบวนการถอดบทเรียนที่วิจัยระยะแรก เพื่อวางแผนงานในระยะต่อไป

กิจกรรม	กระบวนการ	ใครทำ	ปัญหา อุปสรรค	ทำอะไรต่อ / กิจกรรมยังคงค้าง
1. เก็บข้อมูลประวัติชุมชน และตำนาน	<ul style="list-style-type: none"> - สัมภาษณ์คนแก่ จำนวน 9 คน ได้แก่ อ้ายอินปัน อ้ายดวง 1 อ้ายดวง 2 อ้ายสม ลูกตั้น แม่อร ลูกบุญมา กำนันเฉลิม และ พ่อหลวงนวล โดยถามรายคน อัดเทป จดบันทึก - ทำตารางกรอบคำถาม ชวนคุยเรื่องอื่นๆด้วย - ใช้แผนที่และ time Line ประกอบ - เอกสารที่วัดประชาเกษม , หนังสือหางดง 100 ปี - หนังสือฉลองอาคาร อบต.บ้านปง 2540 (กำนันเฉลิม) - หนังสืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ประวัติศาสตร์ล้านนา งานวิจัยบ้านแม่สาใหม่ งานวิจัยลุ่มน้ำแม่ตาช้าง ฮีตคนเมือง ฯลฯ เป็นต้น ค้นจาก Web site หลายเว็บไซต์ เช่น www.yupparat.ac.th/webpage/computer/student/topic9/ 	สมบูรณ์, บุญสม บุญมา, อ้ายดวง ลูกตั้น, จำรงค์ พี่ศรี, พี่ล้ำ (ถ้าเป็นไปได้นักวิจัยทุกคนควรช่วยกันเก็บข้อมูล และส่วนหนึ่งมีประสบการณ์อยู่แล้ว)	<ul style="list-style-type: none"> - คนให้ข้อมูลจำข้อมูลไม่ได้ เนื่องจากอายุมากเกินไป (80 กว่าปีหลังลืม) - ข้อมูลไม่ครบ - ข้อมูลไม่ตรงกัน - นักวิจัยชุมชนยังมีการบันทึกข้อมูลน้อย 	<ul style="list-style-type: none"> - กลับไปเก็บเพิ่มที่ยังไม่ครบ โดยสัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านใกล้เคียงด้วย เช่น อ้ายอ้าย อ้ายเมา อ้ายจู้ อ้ายดวงจันทร์ อ้ายหอมเชียร อ้ายดำ (พ่อตาอินสม) เป็นต้น และคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน รวมถึงนักวิจัยทุกคนที่มีอายุ 35 ขึ้นไป - จัดเวทีตรวจสอบข้อมูลและคืนข้อมูลสู่ชุมชน - เก็บเพิ่มเติมเรื่องตำนานหมู่บ้าน (สมบูรณ์)
2. เก็บข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ	<ul style="list-style-type: none"> - ดูจากข้อมูลเดิมที่เคยทำกับ UNDP - แดกกรอบคำถามเพื่อเก็บข้อมูลร่วม - เดินสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว 3 เส้นทาง 4 ครั้ง - กำหนดจุดสำคัญ วาดแผนที่ เก็บรายละเอียดพันธุ์พืช แหล่งท่องเที่ยว เช่น น้ำตก ถ้ำ และถ่ายรูป 	- ไปเดินพร้อมกันทั้งทีม และแบ่งบทบาทหน้าที่กันทำงาน คนจดบันทึก คนจับพิกัด ถ่ายรูป คนนำทาง คนให้ข้อมูล คนวัด ความ ลึก สูง กว้างของน้ำตก มีแกนนำหลักคือ จำรงค์ ไชย	<ul style="list-style-type: none"> - เส้นทางยังลำบาก ต้องพัฒนาอีก - ไม่รู้ข้อมูลสมุนไพรบางชนิดต้องค้นคว้าเพิ่มเติม - ไม่รู้ชื่อต้นไม้เป็นภาษาสากล (รู้แต่ภาษาเมือง) 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับทบทวนข้อมูลจากที่เคยทำงานกับ UNDP - ทำแผนที่และกำหนดจุด พิกัด เพิ่มเติม - ค้างเดินสำรวจเส้นทาง 1 เส้น แม่นาไทร - ค้างเก็บข้อมูลเรื่องนก และกล้วยไม้ - รายละเอียดระหว่างเส้นทางเดินป่าเพิ่มเติม กลุ่มสมุนไพร ต้นไม้ใหญ่เขียนชื่อลงไปด้วย หรือบริเวณจุดพัก จุดที่สำคัญๆ ที่เป็นตำนาน

ตารางที่ 3.4 (ต่อ) แสดงกระบวนการถอดบทเรียนที่มิวิจัยระยะแรก เพื่อวางแผนงานในระยะต่อไป

กิจกรรม	กระบวนการ	ใครทำ	ปัญหา อุปสรรค	ทำอะไรต่อ / กิจกรรมยังคงค้าง
		พล บุญสม สมบูรณ์		
3. เก็บข้อมูล นักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว	- ใช้กรอบคำถามที่ทำในตารางไปสัมภาษณ์ผู้จัดการ/คนทำงานรีสอร์ทจำนวน 10 แห่ง เกี่ยวกับข้อมูลนักท่องเที่ยว	พี่หล้า ไชย	- รีสอร์ทไม่ค่อยให้ข้อมูล - นักวิจัยไม่ค่อยมีเวลา	- เก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวเพิ่มเติม - รวบรวมข้อมูลจากรีสอร์ทและนักท่องเที่ยวสรุปวิเคราะห์ร่วมกัน
4. เก็บข้อมูลวิถีชีวิต ภูมิปัญญา	- สัมภาษณ์ผู้เฒ่า ผู้แก่ ผู้รู้ในหมู่บ้าน - ถอดจากประสบการณ์ตัวเองของทีมวิจัย (นั่งนิ่งๆ และเขียน) <u>เรื่องที่เกิดขึ้นแล้ว</u> - การทำไฟลตองตึง - การปลูกข้าวไร่ <u>เรื่องที่ยังไม่เก็บ</u> - การทำสวนลินจี่ - การทำนาหลุ่ม / การปลูกชาไฮเต้ - การหาผึ้ง ต่อ รดด่วน	บุญสม สมบูรณ์ สมบัติ พ่อหลวงอินสม ผลแก้ว ไชย	- คนให้ข้อมูลไม่ค่อยมีเวลา ไม่ถนัดบันทึก และเขียน	- เก็บข้อมูลเพิ่มเติมที่ยังไม่สมบูรณ์ - ค้างเก็บข้อมูลเรื่องอาหารและขนมพื้นบ้าน - ออกแบบการเก็บข้อมูล เป็นเติมคำในช่องว่าง แก้ปัญหาที่มิวิจัยที่นิ่งนิ่งๆ เขียนไม่ออก - เก็บข้อมูลการจักสานเพิ่มเติม (อู๋ยดวง)
5. เก็บข้อมูลประเพณี วัฒนธรรม	- สัมภาษณ์ บันทึกภาพ บันทึกเสียง บันทึกข้อมูล <u>เก็บข้อมูล</u> - แห่ไม้ค้ำ + รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ - ยี่เป็ง - เข้าพรรษา, เข้ากรรม - เลี้ยงผีขุนน้ำ / เลี้ยงผีเจ้าบ้าน	บุญสม สมบูรณ์ พีศรี เป็นแกนหลัก หาทีมมาช่วย	- คนให้ข้อมูลไม่ค่อยมีเวลา ไม่ถนัดบันทึก	- ยังเก็บไม่ครบ ต้องเก็บเพิ่ม

3.3.2 กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเทคนิคการพูดในที่ประชุม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างเสริมเทคนิคการพูดในที่ประชุมให้ทีมวิจัยและแกนนำ
2. เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการพูดให้กับทีมวิจัย เด็ก เยาวชน และแกนนำ ชุมชน

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ให้ความรู้ด้านเทคนิคการพูดในที่ประชุมประกอบเกมนันทนาการ
2. ให้ผู้ร่วมกิจกรรมเตรียมหัวข้อที่จะพูดเกี่ยวกับเรื่องใกล้ตัว
3. ปฏิบัติการพูดต่อหน้าในที่ประชุม และให้ข้อเสนอแนะเป็นรายบุคคล

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. เด็กและเยาวชน ต.บ้านปง
3. แกนนำชุมชน
4. ทีมวิทยากรภายนอก

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 9 พฤษภาคม 2552

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬา บ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

ทีมวิจัย แกนนำ เด็ก และเยาวชน ตำบลบ้านปง มีความรู้ มีความเข้าใจในด้านเทคนิคการพูดในที่ประชุมหรือในที่สาธารณะ โดยฝึกปฏิบัติการ มีการเตรียมความพร้อมก่อนพูดในหลายด้าน เช่น หัวข้อที่จะพูด กลุ่มผู้ฟัง เป็นต้น ที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นสามารถพูดได้อย่างสง่างามมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1. เตรียมหัวข้อที่จะพูด (รู้เรื่องที่จะพูดอย่างถ่องแท้)
2. กลุ่มผู้ฟัง (เป็นใคร, มาจากไหน)
3. สร้างความเชื่อมั่นให้ตนเองมีบุคลิกสง่าผ่าเผย
4. ท่าทางประกอบการพูดให้พอเหมาะพอดี ใช้สายตาให้เป็นผลดีกับการพูด
5. ใช้ภาษาที่ง่ายๆ และสุภาพ
6. เสียงดัง ฟังชัดเจน

การสรุปเนื้อหาที่พูด สรุปได้ 6 แบบ คือ

1. แบบสรุปความ คือ ย่อเรื่องราวทั้งหมดเพียงสั้นๆ ง่ายๆ
2. แบบฝากให้คิด เป็นการสรุปที่ยังไม่มีข้อยุติแต่ทุกคนต้องตระหนักในประเด็น
3. จบแบบปิดเงื่อนไข การสรุปคำพูดที่คลี่คลายปัญหาที่ซ่อนเงื่อนงำทั้งหมดให้ผู้ฟังทราบ

4. จบบแบบเชิญชวน เป็นการจบบที่ชักชวนให้ผู้ร่วมฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
5. จบบแบบเรียกร้อง เป็นการจบบในลักษณะของการเรียกร้องให้บุคคล สถาบัน องค์กรได้เห็นใจ รับรู้ให้ได้ในสิ่งที่ต้องการ
6. จบบแบบตรึงใจด้วยคำถาม เป็นการสรุป และลาจากผู้ฟังอย่างประทับใจ

ความรู้ที่ได้รับในด้านเทคนิคการพูดทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมมีความรู้ มีความเข้าใจในการพูดโดยมีแนวทางในการพูดที่ตนเองสามารถบอกเล่าเรื่องราวได้อย่างชัดเจน ด้วยท่าทีที่มีความเชื่อมั่น ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการเสริมสร้างศักยภาพ และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้นำชุมชนในด้านการเป็น มัคคุเทศก์ชุมชนได้

3.3.3 กิจกรรม อบรมเชิงปฏิบัติการเทคนิคการเป็นมัคคุเทศก์ชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้การเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจในการเป็นมัคคุเทศก์ชุมชน
2. เพื่อให้ทีมวิจัยมีการเตรียมความพร้อมในการเป็นมัคคุเทศก์อย่างเป็นระบบ

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ให้ความรู้หลักการของ CBT
2. วิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ พื้นที่โดยรอบ และของดีในชุมชน
3. การประยุกต์ใช้ SMS: Safety และฝึกปฏิบัติ
4. การประยุกต์ใช้ SMS: Meaning การสื่อความหมาย และฝึกปฏิบัติ
5. การประยุกต์ใช้ SMS: Service การบริการสำหรับนักท่องเที่ยว และฝึกปฏิบัติ
6. ทดลองจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยว
7. การเตรียมตัวเป็นผู้นำเที่ยวชุมชน
8. ปฏิบัติการทดลองเป็นผู้นำเที่ยว
9. สรุปผลการเป็นผู้นำเที่ยวชุมชน

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. แกนนำชุมชน
3. เด็กและเยาวชน ตำบลบ้านปง

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 3-4 และ วันที่ 22-23 พฤษภาคม 2522

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬา บ้านแก้าเดื่อ และ น้ำตกตาตครก หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง

สรุปผลกิจกรรม

ทีมวิจัย แกนนำชุมชน เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้กระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ

การเป็นมัคคุเทศก์ชุมชน โดยผ่านเครื่องมือให้การเรียนรู้ คือ หลักการท่องเที่ยวโดยชุมชน หลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยหลักการ 1.ยุคที่ใช้ SMS : Safety คือความปลอดภัย และฝึกปฏิบัติ 2.ยุคที่ใช้ SMS: Meaning การสื่อความหมาย และฝึกปฏิบัติ 3.ยุคที่ใช้ SMS: Service การบริการสำหรับนักท่องเที่ยว และฝึกปฏิบัติ รวมถึงการทดลองจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยว การเตรียมตัวเป็นผู้นำเที่ยวชุมชน และปฏิบัติการทดลองเป็นผู้นำเที่ยวสามารถสรุปได้ว่าสิ่งที่ผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ชุมชนจะต้องมี คือ

1. ข้อมูลในจุดสนใจ
2. การเตรียมความพร้อมที่ดี
3. การพูด การใช้คำ เสียงดังฟังชัด สื่อสารให้คนเข้าใจ
4. มีใจรักในการนำเที่ยว
5. การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า
6. ประสบการณ์
7. ปฐมพยาบาลเบื้องต้น
8. มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี

ตารางที่ 3.5 แสดงการสรุป หลักการของ CBT (ไข่ ดอกไม้ ก้อนหิน หนังสือ และเงิน)

ไข่	ดอกไม้	ก้อนหิน	หนังสือ	เงิน
- ความเปราะบาง - อาหาร - ต้องการดูแลให้ดี	- ความสวยงาม - ชีวิตชีวา - ชุ่มชื้น - ขึ้นเองตามธรรมชาติ - สุานทรัพยากร	- แข็งแรง - ทรัพยากร	- แหล่งความรู้ - ข้อมูล	- อำนาจ - ความแตกแยก - การบริหารจัดการ
- มีกระบวนการ ตกผลึกทาง ความคิด	- ทรัพยากรแหล่ง ท่องเที่ยว	- การรวมตัว ความเข้มแข็ง	- การใช้ข้อมูล ชุมชนเป็นข้อมูล แนะนำ นักท่องเที่ยว	- ต้องบริหาร จัดการให้ดี ทำ CBT อย่า คิดถึงแต่เงิน เท่านั้น

3.3.4 กิจกรรม อบรมให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความรู้ และความเข้าใจในด้านการบริหารจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพและ

ยั่งยืน

2. เพื่อพัฒนาศักยภาพทีมวิจัยในด้านการสร้างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ

วิธีการดำเนินงานกิจกรรม

1. ให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม
2. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมวิจัยและวิทยากร
3. สรุปประเด็นในการบริหารจัดการกลุ่ม

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. พี่เลี้ยงนักวิจัย

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 26 มิถุนายน 2552

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

ทีมวิจัยมีความรู้ และมีความเข้าใจ ในด้านการบริหารจัดการกลุ่มที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้น ต้องประกอบด้วย 1. คนทำงาน มีโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ชัดเจน มีส่วนร่วม วางบทบาทคนให้เหมาะกับงาน และทำงานเป็นทีม 2 .จัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นระบบ เช่น การจัดคิวรถ บ้านพัก มัคคุเทศก์ กฎระเบียบของคนในชุมชน นักท่องเที่ยว และโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ดี 3 .การเงินและรายได้ มีการกำหนดอัตราค่าบริการที่ชัดเจนเป็นธรรม มีการจัดสรรรายได้ที่ครอบคลุม เช่น มีการหักเปอร์เซ็นต์เข้าหมู่บ้าน เข้ากลุ่ม หรือเงินปันผล เป็นต้น หากสามารถบริหารจัดการได้ดังกล่าวแล้ว การจัดการท่องเที่ยวก็จะมีประสิทธิภาพก่อเกิดประโยชน์กับชุมชน และชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมส่งผลให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

3.3.5 กิจกรรม ประชุมพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ สถานการณ์ท่องเที่ยวในชุมชน
2. เพื่อร่วมกันกำหนดโปรแกรมท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับวิถีชุมชนและนักท่องเที่ยว

วิธีการดำเนินงานกิจกรรม

1. ทบทวน สถานการณ์ท่องเที่ยวในชุมชน รอบชุมชน และของดีในชุมชน
2. วิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว 5 กลุ่มที่ทีมวิทยากรสมมุติขึ้น

3. ทดลองจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวโดยกำหนดกลุ่มท่องเที่ยว 4 กลุ่ม
4. วิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย ของโปรแกรมท่องเที่ยว 4 กลุ่ม
5. สรุปโปรแกรมท่องเที่ยวที่ดีที่สุดเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชุมชน และนักท่องเที่ยว

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. พี่เลี้ยงนักวิจัย

สถานที่และวันที่จัดกิจกรรม

- วันที่ 21 มิถุนายน 2552
- ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านแก้วเดื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

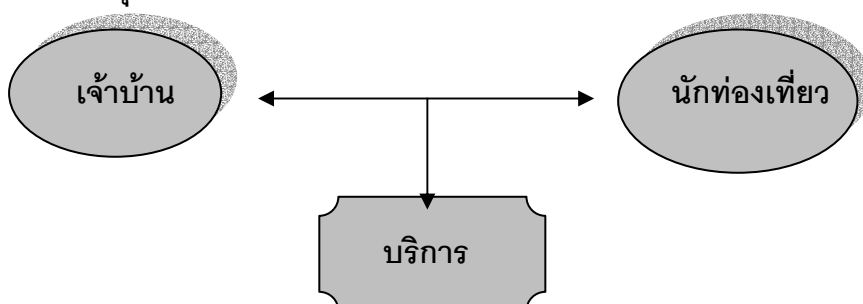
สรุปผลกิจกรรม

ทีมวิจัยมีความเข้าใจกระบวนการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับวิถีชุมชน ฐานทรัพยากร และนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายโดยร่วมกันวิเคราะห์ฐานทรัพยากรชุมชน และ ตัวอย่างกลุ่มนักท่องเที่ยว 5 กลุ่มเป็นกรอบในการคิดออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้

ตารางที่ 3.6 แสดงฐานทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนและรอบชุมชน

ทรัพยากรธรรมชาตินอกชุมชน	ทรัพยากรในชุมชน
- น้ำตกตาดครก	- ชาโยเดื่อ
- น้ำตกศรีสังวาลย์	- ลิ่นจี่
- ฝ่ายแม่ัว (ห้วยดอยยาว)	- ทำนา
- กาดผี (น้ำตกตาดครก)	- รถด่วน
- ออบหลวงแม่ปาน	- นวดด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้าน
- สบแม่เนาไทร	- ป่าชุมชน/เดินป่า กวางคำ หลุมดัก
	- สวนสมุนไพร
	- จุดชมวิวดอยเหลี่ยม

วิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 3.7 แสดงการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว	ความคาดหวัง	ข้อจำกัด / สังเกต
1. นักท่องเที่ยว	-อยากได้ความรู้ เน้นสนุกสนาน กิจกรรมผจญภัย ชอบความตื่นเต้น ท้าทาย	-มากลุ่มใหญ่แต่เงินน้อย
2. คนทำงาน/ราชการ	พักผ่อน ต้องการความรู้	-เปรียบเทียบข้อแตกต่าง มีกำลังซื้อ
3. ครอบครัว	สัมผัสธรรมชาติ สร้างกิจกรรมให้ ลูก เน้นความปลอดภัย สะดวกสบาย	มีกำลังซื้อ มีการสำรอง ต้องดูแล เป็นพิเศษ
4. กลุ่มศึกษาดูงาน	หาข้อมูล เวล่าน้อย,กลุ่มใหญ่ มากๆ	วิทยากรต้องเตรียมตัวเป็นอย่างดี ควบคุมอยาก
5. นักท่องเที่ยวอิสระ	สนุกสนาน เน้นธรรมชาติ ท้าทาย มีเวลามาก	ประหยัดงบ ควบคุมอยาก

การวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวประกอบฐานทรัพยากรชุมชนทำให้สามารถออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยวธรรมชาติบ้านแก้วได้ 4 โปรแกรม ในระยะเวลาการท่องเที่ยว 1 วัน คือ

โปรแกรมที่ 1 เส้นทางในหมู่บ้าน 1 วัน

โปรแกรมที่ 2 เส้นทางสวนสมุนไพร –ป่าชุมชน –ดอยเลี่ยม 1 วัน

โปรแกรมที่ 3 เส้นทางน้ำตกตาดครก 1 วัน

โปรแกรมที่ 4 เส้นทางน้ำตกศรีสังวาลย์ 1 วัน

3.3.6 กิจกรรม อบรมเชิงปฏิบัติการหลักการจัดทำสื่ออย่างง่าย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเรียนรู้ขั้นตอนในการจัดทำสื่อชนิดต่างๆ
2. เพื่อจัดทำสื่อในการประชาสัมพันธ์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพของทีมวิจัย แกนนำ และเยาวชน

วิธีการดำเนินงานกิจกรรม

1. ให้ความรู้หัวใจของการผลิตสื่อ
2. ให้ความรู้ชนิดของสื่อ
3. วิธีคัดเลือกสื่อ
4. ฝึกปฏิบัติการจัดทำสื่ออย่างง่าย
5. โชว์ผลงานสื่อ

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. เด็กและเยาวชน ตำบลบ้านปง
3. ทีมวิทยากรจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

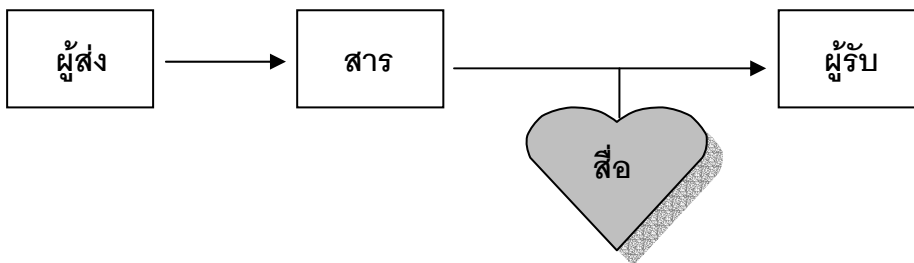
-วันที่ 31 กรกฎาคม 2552

- ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง

สรุปผลกิจกรรม

ผู้ร่วมกิจกรรมมีความรู้ มีความเข้าใจ ในหลักการผลิตสื่อโดยฝึกปฏิบัติการจัดทำสื่ออย่างง่ายที่สามารถใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การจัดบอร์ดภาพนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม การเขียนข้อความบนแผ่นไม้ การจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ การเขียนข้อความเชิญชวนทำกิจกรรมบนผืนผ้าใบแนวตั้ง รวมทั้งยังสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ได้ในงานประชาสัมพันธ์ชุมชน งานโรงเรียน และงานรณรงค์เลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกของตำบลบ้านปง มีขั้นตอนในการเรียนรู้การผลิตสื่อดังนี้

หลักการผลิตสื่อ

ตารางที่ 3.8 แสดงวิเคราะห์การผลิตสื่อ

ผู้ส่ง (ใคร)	สาร/สื่อความหมาย (อะไร)	ให้ใคร
-เด็ก -ผู้ใหญ่ -ผู้สูงอายุ	-สถานที่ท่องเที่ยว -สินค้า -สิ่งดี ๆ ในตำบล -กิจกรรมที่ทำ -กิจกรรมกลุ่มรักบ้านเกิดฯ	-นักท่องเที่ยว -ผู้เดินทาง -หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต. ป่าไม้ นักปกครอง -ประชาชนในหมู่บ้าน ครอบคลุม

ตารางที่ 3.9 แสดงการผลิตสื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

ชนิดของสื่อ	ผู้รับสื่อ
1.บอร์ดประชาสัมพันธ์	-บุคคลทั่วไป ผู้มาเยี่ยมชม
2.ป้ายตั้ง ป้ายนอน	-คนเดินทาง
3.ป้ายปัก เจ-แฟก	-ผู้มาเยี่ยมชม
4.โบชัวร์, แผ่นพับ, ใบปลิว	-นักท่องเที่ยว, คนนอกพื้นที่
5.เพลง ดนตรี รายการวิทยุ ทีวี	-ผู้ที่อยู่ห่างไกลจากเรา, คนนอกพื้นที่
6.วิทยุ สคริป การออกรายการ	-คนต่างพื้นที่
7.การแต่งรั้วบ้าน, ผนังอาคาร	-คนสัญจรผ่านไปมา
8.หนังสือทำมือบทความง่ายๆ.	-ผู้สนใจบทความ
9.ไดอารี บันทึกทำมือ	-ผู้สนใจบทความ
10.ป้ายผ้า ป้ายแขวน โปสเตอร์	-ผู้ที่สนใจ
11.ป้ายรณรงค์ติดต้นไม้ ข้างรถ สติกเกอร์	-ผู้คนที่เดินทางผ่านไปมา

3.3.7 กิจกรรม ประชุมจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ร่วมกันในการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยว
2. เพื่อจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยว และโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่ม
3. เพื่อเตรียมความพร้อมทีมวิจัยในการจัดเวทีเสวนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ แนวทางการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนนอกพื้นที่ที่เกิดผลสำเร็จ
2. จัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ
3. จัดทำโครงสร้างกลุ่มท่องเที่ยว และมีบุคคลรับหน้าที่ตามโครงสร้างชัดเจน
4. ทบทวนกระบวนการวิจัยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
5. กำหนดบุคคลนำเสนอบทบาทการวิจัย และผลที่เกิดจากการวิจัย

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. นักวิจัยภายนอก

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 20 กันยายน 2552

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง
จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

เกิดกลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ มีโครงสร้าง และมีบุคคลรับหน้าที่ตามโครงสร้างชัดเจน แบ่งเป็นฝ่ายตามกระบวนการจัดการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังเตรียมความพร้อมที่มิวิจัยในการนำเสนอกระบวนการวิจัยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเวทีเสวนาหมู่บ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ การจัดการท่องเที่ยวกับหมู่บ้านอื่นๆ โดยจะจัดขึ้นเวทีเสวนาขึ้นในวันที่ 29 กันยายน 2552 ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬา บ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

3.3.8 กิจกรรม เตรียมความพร้อมมัคคุเทศก์จัดท่องเที่ยวครั้งที่ 1

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเตรียมความพร้อมการเป็นมัคคุเทศก์
2. เพื่อแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน
3. เพื่อกำหนดแผนงานในการทดลองเที่ยว

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ขั้นตอนการจัดทดลองเที่ยว
2. กำหนดแผนงานในการจัดทดลองเที่ยว
3. กำหนดมัคคุเทศก์รับผิดชอบในแต่ละเส้นทาง และทีมทำอาหาร
4. สรุปแผนการจัดทดลองเที่ยว

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. นักวิจัยภายนอก

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 13 พฤศจิกายน 2552

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง
จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

เกิดแผนงานจัดการทดลองเที่ยว โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่แต่ละบุคคลตามความเหมาะสม มีขั้นตอนในการดำเนินงานชัดเจน มีรายละเอียดในการจัดทดลองเที่ยวดังนี้

ตารางที่ 3.10 แสดงแผนกำหนดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ ครั้งที่ 1

รายการ	ผู้รับผิดชอบ
<p>-เริ่มต้นรวมนักท่องเที่ยวที่ห้องประชุมด้านสนามกีฬา บ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3</p> <p>-เมื่อนายอำเภอให้การเรียนรู้เรียบร้อยแล้วให้ นำนักท่องเที่ยวออกมานอกห้องประชุม แล้วแบ่งกลุ่มออกเป็น 8 กลุ่ม ให้มีทีมมัคคุเทศก์ประจำแต่ละกลุ่ม และนำเดินไปที่สวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน ป่าชุมชนบ้านเก้าเตื่อ</p> <p>อุ้ยดวงประจำฐานความรู้ที่สวนสาธิตฯ และเตรียมยาต้มสมุนไพรให้นักท่องเที่ยวชิม และให้ความรู้ เรื่องสวนสาธิตฯ และป่าชุมชน</p>	<p>เวลา 09.30 น.</p> <p>-นายสมบุญณ์ แก้วมณีรัตน์</p> <p>ประธานกลุ่มท่องเที่ยวฯ กล่าวต้อนรับ และชี้แจงวัตถุประสงค์ พร้อมกับแนะนำทีมมัคคุเทศก์ทั้งหมด</p> <p>เวลา 09.45 น.</p> <p>-นายอำเภอหางดง นายสุรพล สัตยารักษ์</p> <p>กล่าวเปิดกิจกรรมท่องเที่ยวและให้</p>
<p>-แบ่ง 8 กลุ่มออกเป็น 2 ส่วน คือ</p> <p>ส่วนแรก : 4 กลุ่ม ที่เส้นผาเงิบ-ออบหลวงแม่ปาน</p> <p>ส่วนที่สอง : 4 กลุ่ม ที่เส้นตาดครก-ผาเงิบ</p>	<p>ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม</p>
<p>เส้นผาเงิบ –ออบหลวงแม่ปาน</p> <p>ออกจากสวนสาธิตฯ เดินไปที่ ฝ่าย กนช. ขึ้นมาที่จุดสื่อความหมายฝ่ายแม่ -กาดผี-ห้วยขุมคำ+ธารน้ำแม่ปาน ตกปุ-ออบหลวงแม่ปาน –จุดทำอาหารพื้นบ้านแล้วเดินกลับลงมาที่ผาเงิบ ออกที่สะพานไม้ไผ่ เดินลงฝ่าย กนช.</p>	<p>-ไชย, ใ้ด, ตู, ตัก, พล ประจำ 4 กลุ่ม</p> <p>-ยุพิน + ศิริศักดิ์ ทำอาหาร</p>
<p>เส้น ตาดครก – ผาเงิบ</p> <p>ออกจากสวนสาธิตฯ ขึ้นรถไปลงที่ปากทางม่อนเอื้องดอย เดินขึ้นที่ลาดจอตารถ -ตาดครก เดินลงไปที่ ลานร่าวง -ตาดวังวน-ตาดเทวา-ครกเทวา –ตลอดธารน้ำแม่ปานถึงจุดทำอาหาร- ผาเงิบ เดินออกสะพานไม้ไผ่ เดินลงฝ่าย กนช.</p>	<p>สมบุญณ์, จำรงค์, บุญสม พี่หล้า, ผลแก้ว</p> <p>ประจำ 4 กลุ่ม</p> <p>-ลุงบุญมา + เพ็ญศรี ทำอาหาร</p>
<p>สวนสมุนไพร – เตรียม คูเลอร์น้ำ + น้ำแข็ง + แก้วกินน้ำ + กล่องรับบริจาค + กระบอกไม้ไผ่สำหรับกินยาต้มสมุนไพร กระดาษขรุขระรูปงาน +ปากกาเคมี +เทปขาว</p>	<p>-ตอนเช้า สมบุญณ์ +ลุงบุญมา +อุ้ยดวงเตรียมสถานที่ที่สวนสาธิตฯ</p>
<p>-ทำอาหารก่อน แล้วค่อยออกมาต้อนรับนักท่องเที่ยว **ต้องตื่นแต่เช้า</p> <p>มิอุปกรณ์ – หม้อแกง ทักพี อุปกรณ์ใส่ไข่ปาม มีด กระบอกไม้ไผ่ผ่าครึ่ง (ซาม) กระบอกไม้ไผ่เป็นหม้อแกง +ครก+สาก และน้ำสำหรับทำอาหาร และให้นักท่องเที่ยวตอกกินข้าว</p>	<p>-เพ็ญศรี และเมียไชย</p> <p>ตัก + ตู + จำรงค์ +ลุงบุญมา+ศิริศักดิ์+ยุพิน</p>

ตารางที่ 3.10 (ต่อ) แสดงแผนกำหนดการทดลองเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ ครั้งที่ 1

รายการ	ผู้รับผิดชอบ
- แกงรวมเมือง มีส่วนประกอบคือ คือ 1.เห็ดลม 2.ถั่วปี 3.ถั่วพู 4.หน่อดิบ 5.ผักเผ็ด 6.ปลู๊ตึง 7.ชะอม 8.ดอกลิงลาว 9.เกลือ 10.น้ำพริกใส่แกง	-ผักพื้นบ้านบางส่วน ยุพินซื้อที่กาดตอง กาย -ยุพิน ตำนน้ำพริกแกงจากบ้าน -ดอกลิงลาว (จ๋านงค์ เก็บจากป่ามาให้)
- น้ำพริกโย๊ะ ปลาหลิม มีส่วนประกอบ คือ 1.พริกหนุ่ม 2.หอมแดง+ขาว 3.ต้นหอม+ผักชี 4.มะเขือเทศเล็ก 5.ผักชีฝรั่ง 6.ผักคาวตอง 7.แตงกวา 8.มะเขือเปาะ	-ส่วนประกอบน้ำพริกโย๊ะ+ปลาหลิม - เอื้องเป็นคนซื้อที่กาดหางดง -ต้นหอม+ผักชี -ลุงบุญมาเก็บจากสวน
- ปามไข่ มีส่วนประกอบ คือ 1.ไข่ไก่ 2.ต้นหอม+ผักชี 3.หอมแดง 4.เกลือ 5.กระทง 6.ตระแกรงไม้ไผ่	-ลุงบุญมารับผิดชอบ ต้นหอม+ผักชี + ใบตอง เก็บจากสวน และถ่านไม้ลั่นจี่ เผาเอง -ไข่ไก่สมบูรณ์ซื้อพ่อหลวงอินสม 1 แผง -ตระแกรงไม้ไผ่ย่างปามไข่แต่ละโซน แกนนำรับผิดชอบทำเอง
- เตรียมยาสามัญประจำบ้านไป 2 ชุด	-ไชย -สมบุญ
- ตอนเช้า เวลา 07.00 น. -จ้างรถแดงไปรับนักศึกษา ที่คณะมนุษยศาสตร์ มช.	-พีศรีไปรับ

3.3.9 กิจกรรม เตรียมความพร้อมทีมภาคใต้ รับสื่อมวลชนวิทยุ ททท.กรุงเทพฯ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ การเตรียมความพร้อมต้อนรับสื่อมวลชน (ททท.กรุงเทพฯ)
2. เพื่อทบทวนข้อมูลการสื่อสารของทีมงาน (ภาคใต้)
3. เพื่อจัดระบบบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยว

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทำความเข้าใจเป้าหมายในการมาพื้นที่ท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ ของสื่อมวลชน
2. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ขั้นตอนการรับสื่อมวลชน
3. วางแผนงาน และกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวรับสื่อมวลชน
4. แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการรับสื่อมวลชน

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน

2. นักวิจัยภายนอก

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 25 พฤศจิกายน 2552

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

เกิดแผนงานที่เป็นกำหนดการในการรับสื่อมวลชน (ททท.กรุงเทพฯ) มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในด้านสถานที่ อาหาร และมัคคุเทศก์ที่ชัดเจน มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3.11 แสดงแผนงานกำหนดการต้อนรับสื่อมวลชนวิทยุ

รายการ	ผู้รับผิดชอบ
<p>ภาคเช้าเวลา 08.30 น.</p> <ul style="list-style-type: none"> - ไปเตรียมสถานที่บริเวณ ฝายแม่ั่ว จุดทำอาหารผาลาด เส้นทางเดินลงสะพานไม้ไผ่ และตาดผาเงิบ -เตรียมอาหารว่าง คือ ปามไข่ เผาข้าวหลาม และหลามปลา สมุนไพรในกระบอกไม้ไผ่ -หม้อยาสมุนไพรต้ม (รางจืด) กระบอกต้มยา ช้อน และคีมคีบที่ทำด้วยไม้ไผ่ 	<ul style="list-style-type: none"> -สมบุญรณ์ บุญสม จ่านงค์ ผลแก้ว และพล -เอื้อง ลุงบุญมา ไช่ด และตึก -อุ้ยดวง
<p>ภาคบ่าย 13.30 น.</p> <ul style="list-style-type: none"> -กล่าวต้อนรับทีมสื่อมวลชน ททท.กรุงเทพฯ และแนะนำทีมมัคคุเทศก์ + แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวจากบอร์ดิภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> -สมบุญรณ์ และทีมมัคคุเทศก์
<ul style="list-style-type: none"> -นำทีมสื่อมวลชน ททท.กรุงเทพฯ ลงไปที่สวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านป่าชุมชน -แนะนำสวนสาธิตฯ และป่าชุมชน และความเป็นมา -นำทีมสื่อมวลชน ๗นั่งรถ พ้อหลวงอินสม และรถจ่านงค์ ไปที่หน้าฝายแม่ั่วห้วยดอยยาว -แนะนำฝายแม่ั่วและความเป็นมา -นำเดินขึ้นดอยลงสะพานไม้ไผ่ไปที่จุดทำอาหาร -จุดทำอาหาร และยาหม้อสมุนไพร -จุดตกปู และการเผาข้าวหลามพื้นบ้าน -เสร็จกิจกรรมกล่าวขอบคุณทีมสื่อมวลชนฯ และถ่ายภาพร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> -สมบุญรณ์ และทีมมัคคุเทศก์ -อุ้ยดวง และพี่บุญสม -พ้อหลวงอินสม และจ่านง -พ้อหลวงอินสม -สมบุญรณ์ และพ้อหลวงอินสม -อุ้ยดวง ลุงบุญมา ไช่ด ตึก ผลแก้ว -ไชย พล -จ่านง ตึก และพล -พ้อหลวงอินสม
<ul style="list-style-type: none"> -เดินทางกลับภายในเวลา 15.30 น. 	<ul style="list-style-type: none"> -รถพ้อหลวงอินสม และรถจ่านงค์

3.3.10 กิจกรรม เตรียมความพร้อมทดลองเที่ยวครั้งที่ 2

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เตรียมความพร้อมทดลองเที่ยวครั้งที่ 2
2. เพื่อร่วมกันกำหนดแผนงานทดลองเที่ยวครั้งที่ 2 และแบ่งบทบาทหน้าที่
3. เพื่อทบทวนข้อมูลในการสื่อสาร

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ การเตรียมความพร้อมทีมงานทดลองเที่ยว
2. ร่วมกันกำหนดแผนงานทดลองเที่ยว และแบ่งบทบาทหน้าที่
3. ทบทวนข้อมูลในการสื่อสาร
4. สรุปแผนงานทดลองเที่ยวครั้งที่ 2

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. นักวิจัยภายนอก

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 23 ธันวาคม 2552

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านแก้วเดื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง
จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

เกิดแผนงานทดลองเที่ยวเป็นกำหนดการทดลองเที่ยว แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบด้านสถานที่ อาหาร การต้อนรับ และมัดคุเทศก์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3.12 แสดงแผนงานกำหนดการทดลองเที่ยวครั้งที่ 2

รายการ	ผู้รับผิดชอบ
สถานที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวใช้ที่สวนสาธิต พีช ผัก สมุนไพร พื้นบ้าน บ้านแก้วเดื่อ จำนวนนักท่องเที่ยวมีจำนวน 10 คน เข้า 07.00 น. -เตรียมพื้นที่ที่สวนสมุนไพร ยาต้มสมุนไพรรางจืด+กระบอกไม้ไผ่ สำหรับกินยาต้ม -เตรียมพื้นที่ที่ตลาดจุดทำอาหาร เตรียมอาหาร หลามปลาตุ๋ก สมุนไพร+ข้าวเหนียวห่อตอง +น้ำพริกแดง+ผักจิ้ม+ป้ามไข่+น้ำดื่ม+ น้ำทำอาหาร+หม้อดิน+ไม้ไฟใช้ทำที่ใส่อาหาร	-อ้อยดวง -เอื้อง+ลุงบุญมา+พล+สมบุญ

ตารางที่ 3.12 (ต่อ) แสดงแผนงานกำหนดการทดลองเที่ยวครั้งที่ 2

รายการ	ผู้รับผิดชอบ
<p>เช้า 09.00 น.</p> <p>-กล่าวต้อนรับนักท่องเที่ยว และแนะนำทีมงาน</p> <p>-ความเป็นมาของป่าชุมชนบ้านแก้าเดื่อ</p> <p>-แนะนำสวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพร และสรรพคุณยาต้มสมุนไพร รางจืด</p> <p>-นำทีมท่องเที่ยวขึ้นรถไปลงที่ลานจอดรถตาตครก</p> <p>-แบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น 2 กลุ่ม ออกเดินทางเวลาห่างกัน 10 นาที</p> <p>-ให้ความรู้เรื่องป่าไม้กับกลุ่มที่ยืนรอเวลาที่ลานจอดรถ</p> <p>-จุดทำอาหาร –แนะนำทีมท่องเที่ยวทำอาหาร (มีส่วนร่วมทำ อาหารพื้นบ้านทุกขั้นตอน)</p> <p>-แนะนำการทำกระทงใส่ป้ามไข่</p> <p>-กินอาหารร่วมกัน</p> <p>-เดินทางกลับมาที่สวนสมุนไพรฯ</p> <p>-สรุป แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ต่อการจัดการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน</p> <p>-กล่าวขอบคุณและเดินทางกลับบ้านโดยสวัสดิภาพ</p>	<p>-นายสมบุญ แก้วมณีรัตน์</p> <p>-อ้อยดวง</p> <p>-รถสมบุญ</p> <p>-สมบุญ + พล</p> <p>-สมบุญ</p> <p>-อ้อยดวง</p> <p>-ลุงบุญมา</p> <p>-ทีมงานทุกคนและทีมท่องเที่ยว</p> <p>-พีศรี และทีมท่องเที่ยว</p> <p>-สมบุญและทีมงาน</p>

3.4 กิจกรรมหารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.4.1 กิจกรรม เก็บข้อมูลสถานประกอบการและนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมข้อมูล สถานประกอบการและนักท่องเที่ยว
2. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานประกอบการในด้านการจัดการ ท่องเที่ยว

วิธีการดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยชุมชนลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามประเด็นที่ตนเองรับผิดชอบ
2. ทีมวิจัยชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานประกอบการและนักท่องเที่ยว
3. สรุปข้อมูลเป็นระยะในการประชุมทีมวิจัย และเวทีสรุปวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. ผู้แทนสถานประกอบการในตำบลบ้านโปง

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-ระยะเวลา พฤษภาคม 2551-กันยายน 2551 (5 เดือน)

-สถานประกอบการในตำบลบ้านโป่ง

สรุปผลกิจกรรม

1. สามารถรวบรวมข้อมูลสถานประกอบการและนักท่องเที่ยวในตำบลบ้านโป่งได้ในระดับหนึ่งที่ต้องเก็บเพิ่มเติมในระยะที่ 2

2. ทีมวิจัยชุมชนมีประสบการณ์ที่เป็นบทเรียนจากกระบวนการเก็บข้อมูลกับสถานประกอบการและนักท่องเที่ยวที่สามารถนำมาปรับปรุงกระบวนการเก็บข้อมูลให้สอดคล้องกับช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวจะได้ข้อมูลนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย

3.4.2 กิจกรรมที่ ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษา เรียนรู้ แลกเปลี่ยน ประสบการณ์กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. เพื่อกระตุ้นทีมวิจัยชุมชนให้เกิดความตระหนักในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่
3. เพื่อนำประสบการณ์ที่ได้รับเป็นเป็นแนวทางในการวางแผนงานระยะที่ 2 และเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ระยะที่ 1

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ทีมวิจัยในประเด็นที่ต้องการศึกษาเรียนรู้
2. ทีมวิจัยลงพื้นที่ศึกษา เรียนรู้ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
3. ทีมวิจัยร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ร่วมกับชุมชนบ้านแม่กำปอง
4. สรุปการเรียนรู้และบทเรียนที่ได้รับ

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. พี่เลี้ยงทีมวิจัย

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 19-20 กันยายน 2551

-ณ บ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

จากการศึกษาข้อมูลโดยแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับแกนนำชุมชน พ่อหลวงพรหมมินทร์ และเดินป่า

ศึกษาเรียนรู้เส้นทาง พรรณไม้ พืชสมุนไพรในป่า สภาพป่าไม้ พร้อมทั้งเดินชมชนสภาพแวดล้อมของ หมู่บ้านทำให้ได้เรียนรู้ข้อมูลในด้านต่างๆ ของบ้านแม่กำปอง ที่เกิดข้อสรุปมีรายละเอียดดังนี้

สิ่งที่บ้านเก้าเต๋อมีหรือคล้ายคลึงกันกับบ้านแม่กำปอง

1. บ้านเก้าเต๋อมีทรัพยากรธรรมชาติท่องเที่ยว ป่าไม้ น้ำตก พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน เส้นทางเดินป่า
2. บ้านเก้าเต๋อมีประเพณีวัฒนธรรมปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนาน เช่น ประเพณีปีใหม่เมือง ประเพณีลอยกระทง
3. บ้านเก้าเต๋อยังคงมีวิถีชีวิตและภูมิปัญญาดั้งเดิม เช่น การทำไหลตองตึง การหารถด่วน การนวดแผนโบราณ เป็นต้น
4. บ้านเก้าเต๋อมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วหลายสาย
5. บ้านเก้าเต๋อมีผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้านในด้านต่างๆ เช่น ยาสมุนไพร ไม้ชนิดต่างๆ และการใช้ประโยชน์ เป็นต้น

สิ่งที่บ้านเก้าเต๋อไม่มี

1. บ้านแม่กำปองมีผู้นำชุมชนเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง มีความตั้งใจแน่วแน่ในการทำงานเพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านมีความสุข มีรายได้เพียงพอเลี้ยงตนเองและครอบครัวอยู่บนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างเหมาะสม ไม่เบียดเบียนธรรมชาติ
2. บ้านแม่กำปองเป็นชุมชนที่มีลักษณะทางกายภาพโอบล้อมด้วยภูเขาที่เป็นป่าไม้ที่สมบูรณ์มีสภาพแวดล้อมที่สวยงามสภาพอากาศค่อนข้างเย็นเป็นธรรมชาติมาก ไม่มีอาคารสิ่งปลูกสร้างที่ทันสมัยหลากหลายรูปแบบแทรกอยู่ในป่า
3. บ้านแม่กำปองมีลักษณะชุมชนเป็นชุมชนเดี่ยวไม่ใช่ชุมชนที่เป็นทางผ่านติดต่อกันหลายชุมชน การประสานงานสร้างความสามัคคีสร้างความเข้าใจจึงทำได้ค่อนข้างง่าย
4. บ้านแม่กำปองมีกฎ กติกา ควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ที่เข้มแข็ง เช่น มีการห้ามขยายพื้นที่ทำกิน ห้ามล่าสัตว์ ห้ามทำลายพืชสมุนไพรที่สำคัญ ห้ามนำไม้ที่สำคัญออกจากป่า เป็นต้น
5. บ้านแม่กำปองมีการจัดการขยะในชุมชนอย่างเรียบร้อยสะอาดตาโดยมีเตาเผาขยะขนาดเล็กตั้งไว้ตามจุดต่างๆ ในชุมชน ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อด้านมลภาวะให้กับชุมชน
6. บ้านแม่กำปองมีลักษณะบ้านเรือนยังเป็นบ้านไม้แบบสมัยก่อน
7. บ้านแม่กำปองมีส่วนเมียงอยู่ในป่าใกล้หมู่บ้าน

ตาราง 3.13 แสดงข้อสรุปสิ่งที่ทีมวิจัยได้เรียนรู้ และสิ่งที่ต้องกลับไปทำต่อ

สิ่งที่ได้เรียนรู้	จะกลับไปทำอะไรต่อบ้าน
1. ได้เรียนรู้ระบบบริหารจัดการในชุมชน	1. กระตุ้นคนในชุมชน /เล่าความรู้ต่างๆ ให้ฟัง
2. ได้เรียนรู้เรื่องการจัดการตลาด	2. กลับไปคุยกับกลุ่ม/ทำบุญประชาสัมพันธ์ในงานต่างๆ ของชุมชน
3. ได้เรียนรู้การจัดการป่าไม้และการอนุรักษ์	3. วางแผนกำหนดเส้นทางเดินป่าให้ชัดเจน
4. ได้เรียนรู้การต้อนรับของเจ้าของบ้านที่เป็นกันเอง	4. พัฒนาปรับปรุงเส้นทาง ให้ปลอดภัย เดินได้จริง และเป็นแหล่งเรียนรู้ระบบนิเวศน์ป่าได้จริง
5. การจัดการบ้านพักโฮมสเตย์	5. กลับไปทำความสะอาดบ้านตนเอง
6. อาหารท้องถิ่น : เอกลักษณ์ชุมชน	6. กลับไปทำยาใบเมี่ยง/แกงหน่อ
7. ทัศนคติไมตรีที่ดีของคนในชุมชนยิ้มแย้มแจ่มใส	7. สร้างความเข้าใจกับผู้นำชุมชน
8. ผู้นำเข้มแข็ง, การพัฒนาศักยภาพของกรรมการ	8. แขนงนำพัฒนาตนเองในด้านการเรียนรู้ชื่อของต้นไม้และพันธุ์ไม้ และการเป็นไกด์นำเที่ยว
9. มีการประชุมประชาคมเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน	9. กลับไปจัดการเรื่องขยะในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว
10. วิธีใช้ไม้กฤษณาอย่างยั่งยืน	10. สร้างความเข้าใจกับคนในชุมชน ด้วยวิธีการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และในที่ประชุมประจำเดือนหมู่บ้าน
11. วิธีการจัดเก็บขยะ	

3.4.3 กิจกรรม แลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ และออกแบบชุดแบบสอบถามเพิ่มเติม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทบทวนทำความเข้าใจร่วมกันในเป้าหมายโครงการและกระบวนการ วิจัยระยะที่ 2
2. เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ สถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชน
3. เพื่อจัดทำชุดแบบสอบถามเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวในสถานประกอบการที่ครอบคลุมทุกประเด็น

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทบทวนเป้าหมายโครงการ และแผนงานดำเนินโครงการวิจัยระยะที่ 2 3.4.3.2.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชน และข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะ ในการเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวเพิ่มเติม
2. สรุปประเด็นในการจัดทำชุดแบบสอบถามนักท่องเที่ยว

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน

2. นักวิจัยภายนอก

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 4 มีนาคม 2552

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬา บ้านเก้าเตี๊อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง
จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

ทีมวิจัยมีความเข้าใจร่วมกันในเป้าหมาย และกระบวนการโครงการวิจัยระยะที่ 2 และสามารถแลกเปลี่ยน เรียนรู้ สถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชนที่นำข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ในการจัดเก็บข้อมูล สถานประกอบการด้านนักท่องเที่ยว และลูกค้าในสถานประกอบการที่เป็นคนในชุมชนเพื่อออกแบบชุดแบบสอบถามต่อไป

3.4.4 กิจกรรม ประชุมวางแผนสำรวจเส้นทางเดินป่า

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการสำรวจเส้นทางเดินป่าเพิ่มเติม
2. เพื่อกำหนดแผนงานในการเดินสำรวจเส้นทางเดินป่าให้ชัดเจน
3. เพื่อพัฒนาปรับปรุงเส้นทางให้ชัดเจน เหมาะสม กับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทบทวนเส้นทางเดินป่าภายนอกชุมชน
2. วางแผนการเดินทางสำรวจเส้นทางเดินป่า พร้อมกำหนดจุดสำคัญและทำสัญลักษณ์ไว้
3. กำหนดวันในการเดินสำรวจเส้นทาง และแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคนให้ชัดเจนตามความถนัด
4. สรุปผลการประชุม

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัย
2. ทีมวิจัยชุมชน

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 14 มีนาคม 2552

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬา บ้านเก้าเตี๊อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง
จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

ทีมวิจัยสามารถทบทวนเส้นทางเดินป่าที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยวางแผนการเดินทาง

สำรวจเส้นทางเดินป่าทั้งระยะใกล้ และระยะไกล 2 เส้นทางหลัก คือเส้นทางเดินป่าไปน้ำตกตาดครก และเส้นทางเดินป่าไปน้ำตกศรีสังวาลย์ กำหนดวันในการเดินสำรวจเส้นทางให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของทีมวิจัย สถานการณ์ของชุมชน และแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคนให้ชัดเจนตามความถนัด โดยการเดินสำรวจเส้นทางให้กำหนดจุดสำคัญ และทำสัญลักษณ์ไว้เพื่อจัดทำแผนป้ายชื่อต้นไม้ และป้ายข้อความจุดเสี่ยง ไปติดตามสัญลักษณ์ที่กำหนดไว้

3.4.5 กิจกรรมสำรวจเส้นทางเดินป่า 8 ครั้ง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อกำหนดเส้นทางเดินป่าพร้อมจุดสำคัญหรือจุดเด่นระหว่างเส้นทางเดินป่าให้ชัดเจน
2. เพื่อพัฒนาเส้นทางเดินป่าให้มีความพร้อมและเหมาะสมเป็นสถานที่ท่องเที่ยว

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. เดินเส้นทางเดินป่าและกำหนดจุดจุดสำคัญหรือจุดเด่น ระหว่างเส้นทางเดินป่าให้ชัดเจนและทำสัญลักษณ์ไว้
2. สรุปเส้นทางแต่ละเส้น และจุดสำคัญที่ต้องพัฒนาปรับปรุง
3. ร่วมกันเขียนป้ายชื่อต้นไม้ที่สำคัญ และจุดเสี่ยง
4. ร่วมกันทำสะพานข้ามลำธาร บริเวณรอบหลวงแม่ปาน
5. ร่วมกันติดป้ายชื่อต้นไม้ที่สำคัญ เช่น ไม้เหียง ไม้ตึง เป็นต้น
6. ร่วมกันสรุปวิเคราะห์ผลการสำรวจเส้นทางเดินป่าเป็นระยะ
7. สรุปผลการปรับปรุง พัฒนา เส้นทางเดินป่าเพื่อการท่องเที่ยว

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัย
2. ทีมวิจัยชุมชน

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

- วันที่ 15 มีนาคม 2552 : เส้นทางเดินป่าไปน้ำตกตาดครก
วันที่ 22 มีนาคม 2552 : เส้นทางเดินป่าไปน้ำตกศรีสังวาลย์
วันที่ 29 มีนาคม 2552 : ปรับปรุงพัฒนาบริเวณเส้นทางน้ำตกตาดครก
วันที่ 5 เมษายน 2552 : สรุปวิเคราะห์ เส้นทางเดินป่า และจุดสำคัญในการพัฒนา
วันที่ 26 เมษายน 2552 : ร่วมกันจัดทำป้าย และเขียนชื่อต้นไม้
วันที่ 6 มิถุนายน 2552 : ติดป้ายชื่อต้นไม้และจุดสำคัญที่น้ำตกศรีสังวาลย์
วันที่ 13 มิถุนายน 2552 : ติดป้ายชื่อต้นไม้เส้นทางน้ำตกตาดครก
วันที่ 15 มิถุนายน 2552 : ประชุมสรุปผลการปรับปรุงพัฒนาเส้นทางเดินป่า
- ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬา บ้านแก้วเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง

จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

มีเส้นทางเดินป่าที่ชัดเจน 2 เส้นทาง คือ เส้นทางเดินป่าไปน้ำตกตาดครก และน้ำตกศรีสังวาลย์ ที่ปรับปรุงพัฒนาเตรียมความพร้อมในการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ ด้านระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพของป่า โดยนำป้ายชื่อต้นไม้ ป้ายจุดเสี่ยงไปติดบริเวณที่สำคัญ และทำสะพานไม้ข้ามธารน้ำตกตาดครกสำหรับนักท่องเที่ยวให้เดินได้สะดวกและปลอดภัย สามารถนำเส้นทางเดินป่า 2 เส้นทาง ไปจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยว และกำหนดราคาได้

3.4.6 กิจกรรม ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวบ้านแม่กลางหลวง และบ้านผาหมอน อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชน
2. เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่และสิ่งแวดล้อมชุมชน
3. เพื่อศึกษาเส้นทางเดินป่าและการวิธีการสื่อสารของมัคคุเทศก์ชุมชน
4. เพื่อศึกษาการบริหารกลุ่มท่องเที่ยว

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. เดินเที่ยวรอบชุมชนบ้านแม่กลางหลวงชมทัศนียภาพและวิถีชีวิต
2. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านแม่กลางหลวง
3. เดินป่าศึกษาเส้นทางธรรมชาติบ้านแม่กลางหลวงไปบ้านผาหมอน
4. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. เยาวชน ตำบลบ้านปาง
3. กลุ่มแม่บ้านบ้านแก้วเดื่อ
4. พี่เลี้ยงนักวิจัย

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 11-12 กรกฎาคม 2552

-ณ บ้านแม่กลางหลวง และบ้านผาหมอน อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

ผู้ร่วมกิจกรรมมีความรู้ในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเกิดผลสำเร็จ นั้นต้องมีกรรวมกลุ่ม มีความสามัคคี มีความรักในงานที่ทำ มีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี เป็นธรรม ให้โอกาสคนในชุมชน และการรักษาสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน เช่น ทุ่งนาและป่าไม้ให้เป็นไปตาม

ธรรมชาติไม่ต้องปรุงแต่งที่สามารถนำไปจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวคือธรรมชาติที่สวยงาม บรรยากาศที่ดีไม่มีมลภาวะ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดความสนใจ เกิดความประทับใจ อยากที่จะกลับไปจัดการท่องเที่ยวที่บ้านตนเองให้เป็นจริงบนพื้นฐานของทรัพยากรที่มีในชุมชน และการสร้างความเข้าใจให้ชุมชนมีความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวอย่างถ่องแท้ และชัดเจนจะสามารถนำไปสู่การจัดรวมกลุ่มท่องเที่ยวได้ในระยะต่อไป

3.4.7 กิจกรรมสรุป วิเคราะห์ การเรียนรู้บ้านแม่กลางหลวงและบ้านผาหมอน อ.จอมทอง

จ.เชียงใหม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสรุปการเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวงและบ้านผาหมอน
2. เพื่อสรุปแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเก้าเตื่อ

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทบทวนการเรียนรู้จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวงและ บ้านผาหมอน
2. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์บ้านแม่กลางหลวงและบ้านผาหมอน
3. สรุปการเรียนรู้แนวทางการจัดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. พี่เลี้ยงนักวิจัย

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 26 กรกฎาคม 2552

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง
จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

จากการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง และบ้านผาหมอน อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ สามารถสรุปวิเคราะห์การเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์สามารถนำไปปรับใช้จัดทำแผนในระยะสั้นและระยะยาวคือ

แผนระยะสั้น

1. การบริการจัดการกลุ่มท่องเที่ยว และการลงหุ้นจัดตั้งสหกรณ์ท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรม
2. จัดทำโครงสร้างกลุ่มท่องเที่ยวให้ชัดเจนแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัดและความสนใจ
3. ปรับปรุงพัฒนาตนเองในด้านความรู้ต่างๆ และการสื่อสารที่เป็นเทคนิคเฉพาะตัวให้นักท่องเที่ยวประทับใจ

แผนระยะยาว

1. ปรับปรุงบ้านพัก และสร้างบ้านพักเพื่อรับรองนักท่องเที่ยวในอนาคต
2. ปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความพร้อมสวยงาม สะอาดตา และปลอดภัย
3. ปรับปรุงเรื่องสุทธาหารพื้นบ้านให้เข้ากับฤดูกาลและนักท่องเที่ยว
4. จัดระเบียบการจัดการขยะร่วมกับ อบต.บ้านปาง

ตารางที่ 3.14 แสดงการสรุปสิ่งที่ทีมวิจัยได้เรียนรู้ และสิ่งที่ต้องการทำต่อในชุมชน

สิ่งที่ได้เรียนรู้	จะทำอะไรต่อที่ชุมชน
<p>เรียนรู้แนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในหลายด้าน คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. โปรแกรมจัดท่องเที่ยวและระยะเวลาที่เหมาะสมที่ปรับยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์และความต้องการของนักท่องเที่ยว 2. เส้นทางเดินป่า และเส้นทางเดินชมหมู่บ้านมีความเหมาะสมแวดล้อมด้วยธรรมชาติที่มีอยู่เดิม 3. การสื่อความหมายของไกด์ท้องถิ่นชัดเจน เข้าใจง่าย มีรายละเอียด มีอรรถาธิบายไม่ตรี 4. การบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยว มีโครงสร้างผู้รับผิดชอบหน้าที่ชัดเจน มีกฎ กติกา สำหรับชุมชนและนักท่องเที่ยว 5. บ้านพักนักท่องเที่ยวมีหลายขนาดเหมาะสมกับกลุ่มคนที่มาพัก และใช้วัสดุธรรมชาติในการก่อสร้าง ประหยัด สะอาดและปลอดภัย 1.6 การจัดหาอาหารแบบพื้นบ้านเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้าน 1.7 มีกลุ่มสหกรณ์ท่องเที่ยวลงหุ้นด้วยเงินและแรงงาน (ให้โอกาสผู้ด้อยโอกาสในชุมชน) 1.8 การต้อนรับอบอุ่นเป็นกันเองมีไมตรี 1.9 ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง เข้าใจสถานการณ์ชุมชน 1.10 สภาพแวดล้อมค่อนข้างสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรป่าไม้และวิถีชีวิตการทำนาแบบขั้นบันไดที่รักษาความเป็นเอกลักษณ์ไว้ได้ดี สามารถนำเป็นจุดสนใจนักท่องเที่ยวได้ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ระยะสั้น <ol style="list-style-type: none"> 1.เตรียมเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถใช้ได้จริง นักท่องเที่ยวเดินปลอดภัย 2.ประชุมชาวบ้านให้เข้าใจ จัดกลุ่มระดมเงินทุน 3. สร้างกลุ่มท่องเที่ยวให้เข้มแข็ง ชัดเจน 4.เน้นข้อมูลชุมชนตัวเองเป็นศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่นหาความสำคัญหรือจุดสร้างความสนใจนักท่องเที่ยว ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดสุดท้ายของเส้นทาง ■ ระยะยาว <ol style="list-style-type: none"> 1.สร้างบ้านพักรับรองนักท่องเที่ยวปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวให้ดีขึ้น 2.ปรับปรุงเรื่องอาหารพื้นบ้านให้เข้ากับฤดูกาล 3.จัดระเบียบการทิ้งขยะร่วมกับ อบต.บ้านปาง

3.4.8 กิจกรรม เวทีวิเคราะห์สถานการณ์สถานประกอบการและนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสรุปวิเคราะห์สถานการณ์ของสถานประกอบการและนักท่องเที่ยว
2. เพื่อหาแนวทางที่เป็นรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีศักยภาพสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ของสถานประกอบการและนักท่องเที่ยว

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. สรุปข้อมูลจากชุดแบบสอบถามนักท่องเที่ยวจำนวน 100 ชุด
2. แลกเปลี่ยนเรียนรู้สถานการณ์นักท่องเที่ยว และความต้องการในการท่องเที่ยว
3. สรุปรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสถานการณ์ของนักท่องเที่ยว

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. นักวิจัยภายนอก

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 18 มกราคม 2553

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านแก้วเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

เกิดแนวทางการจัดรูปแบบท่องเที่ยวที่ชัดเจน มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติใกล้สถานประกอบการ โปรแกรมท่องเที่ยวหลากหลายให้เลือก เส้นทางท่องเที่ยวที่มีระยะทางไม่ไกลเกินไป กิจกรรมที่มีส่วนร่วมกับนักท่องเที่ยว และราคา ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ของนักท่องเที่ยว และสถานประกอบการ

3.4.9 กิจกรรม พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาปรับปรุงเส้นทางท่องเที่ยวให้ชัดเจน มีความปลอดภัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ของนักท่องเที่ยว
2. เพื่อกำหนดจุดสื่อความหมายที่สำคัญระหว่างทาง
3. เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับเส้นทางท่องเที่ยว

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. กำหนดวันตรวจสอบเส้นทางและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว
2. แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ละคน เช่น ผู้จัดบันทึกผู้นำทางผู้ใช้เครื่องจับพิกัดจุดสำคัญ เป็นต้น
3. พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามตรอกถึงออบหลวงแม่ปาน และกำหนดจุดสื่อความหมาย

4. พัฒนาเส้นทางน้ำตกศรีสังวาลย์ และกำหนดจุดสื่อความหมาย
5. เขียนป้ายข้อความสื่อความหมาย
6. ติดป้ายข้อความสื่อความหมายระหว่างเส้นทางเดินป่าตามจุดที่กำหนด

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. นักวิจัยภายนอก

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

- วันที่ 3 ตุลาคม 2552 : ป่าชุมชน และสวนสมุนไพรบ้านแก้าเดื่อ
- วันที่ 11 ตุลาคม 2552 : เส้นทางเดินป่าน้ำตกศรีสังวาลย์
- วันที่ 13 ตุลาคม 2552 : เส้นทางเดินป่าตาดครก-ออบหลวงแม่ปาน
- วันที่ 16 ตุลาคม 2552 : ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านแก้าเดื่อ
- วันที่ 27 ตุลาคม 2552 : เส้นทางตาดครก ออบหลวงแม่ปาน และเส้นทางน้ำตกศรีสังวาลย์

สรุปผลกิจกรรม

ทีมวิจัยสามารถพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวให้ชัดเจน 3 เส้นทาง คือ 1) ป่าชุมชน และสวนสาธิตพืช ผักสมุนไพรพื้นบ้านบ้านแก้าเดื่อ โดยกำหนดเส้นทางเดินรอบๆ ป่าชุมชนระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร และจุดสื่อความหมายที่สำคัญ เช่น บริเวณต้นไม้ใหญ่ บริเวณป่าไผ่ หลุมดักกวางค้ำ เป็นต้น 2) เส้นทางเดินป่าน้ำตกศรีสังวาลย์ กำหนดเส้นทางเดินเลียบลำธารน้ำแม่ปาน ไปถึงน้ำตกศรีสังวาลย์ชั้นล่างสุด และเดินย้อนกลับมาที่ห้วยดอกเข็ม เดินขึ้นสันดอยผ่านป่าเต็งรัง เข้าสู่ น้ำตกศรีสังวาลย์ชั้นที่ 1-2 และเดินเท้ากลับที่สะพานข้ามห้วยดอกเข็ม 3) เส้นทางเดินป่าตาดครก-ตาดออบหลวงแม่ปาน โดยมีรายละเอียดในการกำหนดจุดสื่อสารสำคัญแต่ละเส้นทางดังนี้

1.เส้นทางป่าชุมชน และสวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน บ้านแก้าเดื่อ

กำหนดเส้นทางเดินรอบป่าชุมชนระยะทางไป-กลับประมาณ 2 กิโลเมตร ผ่านต้นไม้ใหญ่ และจุดสำคัญในป่าชุมชน โดยเริ่มจากสวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน เดินรอบป่าชุมชนมาจบที่ สวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน บ้านแก้าเดื่อ มีรายละเอียดจุดสำคัญระหว่างเส้นทางดังนี้

จุดที่ 1	สวนสมุนไพรชุมชนบ้านแก้าเดื่อ	4748 4477 E	2076 384 N	สูง 549 เมตร
จุดที่ 2	หลุมดักกวางค้ำ	4748 4393 E	2076 463 N	สูง 522 เมตร
จุดที่ 3	ไม้เก็ดแดง	4748 4390 E	2076 489 N	สูง 518 เมตร
จุดที่ 4	ไม้เหียง	4748 4449 E	2076 532 N	สูง 516 เมตร
จุดที่ 5	ไม้แงะ	4748 4494 E	2076 592 N	สูง 525 เมตร
จุดที่ 6	ไม้ดู่	4748 4354 E	2076 602 N	สูง 532 เมตร
จุดที่ 7	ไม้แข็งกว้าง	4748 4291 E	2076 687 N	สูง 529 เมตร

(ทางออกจากป่าชุมชนด้านติดนาคอยริสอร์ทเดินย้อนกลับมาที่สวนสาธิตฯ)

2. เส้นทางตาตครก-ออบหลวงแม่ปาน

กำหนดเส้นทางเริ่มที่สวนสาธิตพืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านป่าชุมชนบ้านเก่าเตื่อ ไปที่ลานจอดรถตาตครก เดินลงตาตครก แล้วเดินเลียบบธารน้ำแม่ปานไปถึง ออบหลวงแม่ปาน ระยะทางไปกลับ 7 กิโลเมตร มีรายละเอียดจุดสำคัญระหว่างเส้นทางดังนี้

จุดที่ 1	สวนสมุนไพรชุมชนบ้านเก่าเตื่อ	4748 4477 E	2076 384 N	สูง 549 เมตร
จุดที่ 2	ลานจอดรถตาตครก	4748 5075 E	2076 335 N	สูง 474 เมตร
จุดที่ 3	ก่อเลือด	4748 5111 E	2076 343 N	สูง 483 เมตร
จุดที่ 4	ไม้เก็ดดำ	4748 5148 E	2076 330 N	สูง 480 เมตร
จุดที่ 5	กลุ่มผักพ่อก้านตีเมีย (ทางลงแยกไปทางซ้ายมือ)	4748 5192 E	2076 328 N	สูง 460 เมตร
จุดที่ 6	ตาตครก เดินขึ้นไปทางด้านซ้ายมือเลียบบลำธาร มี กลุ่มสมุนไพร /ของกินพื้นบ้าน วางจัด บอระเพ็ด ใฝ่ไร่ ใฝ่บง เบี้ยไม้ เขืองแข้งม้า	4748 5193 E	2076 392 N	สูง 446 เมตร
จุดที่ 7	ต้นลำไยป่า	4748 5140 E	2076480 N	สูง 456 เมตร
จุดที่ 8	เครื่องมือป่าแดง (เครื่องมือศจวรรษย์) ลานกว้าง	4748 5168 E	2076 545 N	สูง 454 เมตร
จุดที่ 9	ตาตวงวน มีลานหินกว้าง มีต้นเล็บมือนาง ทางเดินขึ้นตาดก่อนข้างแคบอันตรายต้องปรับปรุง	4748 5111 E	2076 646 N	สูง 460 เมตร
จุดที่ 10	ไม้จายขาม	4748 5018 E	2076 673 N	สูง 467 เมตร
จุดที่ 11	กลุ่มสมุนไพรพื้นบ้าน เอื้องหมายนา หญ้าหูกัว หญ้าสาบเสือ มะนาวป่า ลูกใต้ใบ	4748 5078 E	2076 859 N	สูง 493เมตร
จุดที่ 12	ครกเทวา	4748 5098 E	2076 862 N	สูง 498 เมตร
จุดที่ 13	ตาตครกเทวา	4748 5108 E	2076 079 N	สูง 478 เมตร
จุดที่ 14	ตาตผาเจิบ	4748 5092 E	2077 124 N	สูง 497 เมตร
จุดที่ 15	ตาตเลียบบ	4748 5118 E	2077 223 N	สูง 504 เมตร
จุดที่ 14	ผาตั้ง	4748 5110 E	2077 227 N	สูง 513 เมตร
จุดที่ 15	ไม้ยางใหญ่มีรอยถากเขาน้ำมัน	4748 5116 E	2077 306 N	สูง 512 เมตร
จุดที่ 16	สบห้วยชุมคำไหลลงน้ำแม่ปาน	4748 5086 E	2077 389 N	สูง 544 เมตร
จุดที่ 17	จุดตกปูไฮโซ (ปูจว่า)	4748 5176 E	2077 650 N	สูง 543 เมตร
จุดที่ 18	เดินขึ้นสันดอยกาดผี ระหว่างทางมี ดอกหญ้าหูกัว หรือเอ็นอ้า แสบันชั้น ดอกครึ่ง	4748 4893 E	2077 214 N	สูง 522 เมตร
จุดที่ 19	ฝายชะลอน้ำห้วยดอยยาว	4748 4940 E	2077 900 N	สูง 489 เมตร

3. เส้นทางน้ำตกศรีสังวาลย์

กำหนดเส้นทาง เริ่มต้นที่ อ่างเก็บน้ำห้วยขุมคำ (บ่อแร่) หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านปาง เดินขึ้นดอยผ่าน ทะลุป่าสู่ลำน้ำแม่เนาไพร และลำน้ำแม่ปาน เดินเลียบบนน้ำแม่ปาน ข้ามสันดอย ระยะทางไปกลับ 10 กิโลเมตร มีรายละเอียดจุดสำคัญระหว่างเส้นทางดังนี้

จุดที่ 1	ต้นมะคังแดง	47 48 4518 E 20 78 131 N	สูง 622 เมตร
จุดที่ 2	ไม้ฮัก	47 48 4550 E 20 78 132 N	สูง 633 เมตร
จุดที่ 3	ไม้ทะโล้	47 48 4693 E 20 78 202 N	สูง 650 เมตร
	ก่อนถึงจุดที่ 4 มี กลุ่มพืชชื่อตีตักโต		
จุดที่ 4	กิวคอกหมา	47 48 4766 E 20 78 228 N	สูง 660 เมตร
จุดที่ 5	ไม้เหียง	47 48 4853 E 20 78 218 N	สูง 645 เมตร
จุดที่ 6	ห้วยปางควาย : ไม้แดง	47 48 5010 E 20 78 175 N	สูง 621 เมตร
จุดที่ 7	ข้ามแม่น้ำไพร กลุ่มหญ้าถอดปล้อง	47 48 5298 E 20 78 172 N	สูง 570 เมตร
จุดที่ 8	ไม้ยางด้านซ้ายมือต้นใหญ่	47 48 5305 E 20 78 153 N	สูง 591 เมตร
จุดที่ 9	เดินไปทางขวา ผ่าน <u>ดงไฟข้าวหลาม</u> มีกลุ่มพืชตระกูลชิงแมงดา กำลังออกดอกสี แดง	47 48 5304 E 20 78 138 N	สูง 582 เมตร
จุดที่ 10	สบแม่เนาไพร	47 48 5311 E 20 78 050 N	สูง 607 เมตร ดงสมุนไพรพื้นบ้าน บอระเพ็ด และกลุ่มพืชต้นกำลังไก่อัดดอกสีม่วง ต้นเอื้องหมายนา ดอกสีขาวนวล
จุดที่ 11	ข้ามน้ำแม่ปานที่ลานหินต้นเต็กระรอก ข้ามน้ำแม่ปาน ไปที่วังแม่ปานน้อย เดินเลียบบนน้ำแม่ปานมา <u>ผาไม้ไฮ (ผาหลบฝน)</u>	47 48 5455 E 20 78 043 N	สูง 597 เมตร
จุดที่ 12	ห้วยดอกเข็ม	47 48 5481 E 20 78 046 N	สูง 597 เมตร
จุดที่ 13	ขึ้นสันดอยเลยท่าข้ามห้วยดอกเข็ม ทางชันมากขึ้นไปหากเลี้ยวซ้ายเดินเลียบบล้า น้ำแม่ ปานไปพบน้ำตกศรีสังวาลย์ชั้นล่าง (ที่ 3) หากเดินตรงขึ้นไปน้ำตกศรีสังวาลย์ 1-2 ต้น บุญนาค	47 48 5678 E 20 77 931 N	สูง 662 เมตร
จุดที่ 14	กลุ่มพืชสมุนไพรแป้นชั้น	47 48 5849 E 20 77 866 N	สูง 665 เมตร
จุดที่ 15	สามแยกเหียง-ตึง ไปศรีสังวาลย์	47 48 5998 E 20 77 874 N	สูง 661 เมตร
จุดที่ 16	สามแยกศรีสังวาลย์	47 48 6142 E 20 78 124 N	สูง 689 เมตร
จุดที่ 17	ทางลงน้ำตกศรีสังวาลย์	47 48 6131 E 20 77 149 N	สูง 694 เมตร
	น้ำตกศรีสังวาลย์ 1	47 86 0871 E 20 78 250 N	สูง 677 เมตร
	น้ำตกศรีสังวาลย์ 2	47 48 6027 E 20 78 290 N	สูง 659 เมตร
จุดที่ 18	ไม้เหียงยักษ์	47 48 6459 E 20 78 075 N	สูง 686 เมตรเดินลงตามทางรถยนต์ไป สะพานข้ามห้วยดอกเข็ม

จุดที่ 19	ไปเด่นวัว	47 48 6273 E 20 77642 N	สูง 687 เมตร
จุดที่ 20	โป่งเห็ดหอม	47 48 6008 E 20 77566 N	สูง 688 เมตร
จุดที่ 21	กาดผี (เด่นวัว)	47 48 5868 E 20 77534 N	สูง 679 เมตร
จุดที่ 22	เด่นมะขามป้อม	47 48 5417 E 20 77066 N	สูง 605 เมตร
จุดที่ 23	สะพานไม้ไผ่ข้ามธารน้ำผาลาด	47 48 5101 E 20 76 893 N	สูง 159 เมตร

(*หมายเหตุ : สูง หมายถึง พื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลใช้หน่วยวัดเป็นเมตร)

3.4.10 กิจกรรม เตรียมพื้นที่ทดลองเที่ยว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเตรียมความพร้อมเส้นทางท่องเที่ยว
2. เพื่อเตรียมความพร้อมมัคคุเทศก์

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งหน้าที่ และเตรียมอุปกรณ์
2. ตรวจสอบเส้นทาง และพัฒนาเส้นทางควบคู่กันไป ให้เกิดความปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว และจุดสื่อความหมายที่สำคัญ
3. ซ่อมสะพานข้ามตาดเลียบเนื่องจากฝนตกหนักน้ำพัดสะพานบางส่วนหายไป
4. คำนวณระยะเวลาในการเดินป่า

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. นักวิจัยภายนอก

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 12 พฤศจิกายน 2552

-ณ เส้นทางตรอก-ออบหลวงแม่ปาน บ้านแก้วเตี๋ย หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

ทีมวิจัยมีความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวทั้งในด้านมัคคุเทศก์ และแหล่งท่องเที่ยวที่มีความชัดเจนในเส้นทางท่องเที่ยวและจุดสื่อความหมายที่สำคัญ

3.4.11 กิจกรรม ทดลองเที่ยวครั้งที่ 1

วัตถุประสงค์

1. เพื่อตรวจสอบกระบวนการจัดการท่องเที่ยว
2. เพื่อตรวจสอบเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยว

3. เพื่อพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพมัคคุเทศก์ชุมชน
4. เพื่อเผยแพร่การจัดการท่องเที่ยวโดยบ้านเก้าเตี๋อ

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งหน้าที่ และเตรียมอุปกรณ์
2. กล่าวต้อนรับนักท่องเที่ยว และแนะนำทีมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
3. นำเที่ยวตามเส้นทางที่กำหนดไว้ คือ สวนสาธิต พืช ผักสมุนไพรป่าชุมชนบ้านเก้าเตี๋อ เส้นทางเดินป่าตาตครกแบ่งออกเป็น 2 เส้นทาง คือ เส้นทางตาตครก-ผาเงิน และเส้นทางตาตผาเงิน-ออบหลวงแม่ปาน
4. สรุปแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยกลุ่มทดลองเที่ยว

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. นักวิจัยภายนอก
3. นักศึกษาชั้นปีที่ 2-3 คณะมนุษยศาสตร์ ฝ่ายการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 70 คน
4. นายสุรพล สัตยารักษ์ นายอำเภอหางดง
5. พี่เลี้ยงนักวิจัย

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 14 พฤศจิกายน 2552

-ณ สวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพรป่าชุมชนบ้านเก้าเตี๋อ

-เส้นทางตาตครก-ออบหลวงแม่ปาน บ้านเก้าเตี๋อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

เกิดการทดลองเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวบ้านเก้าเตี๋อ ตามแผนงานที่กำหนด มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างมัคคุเทศก์กับกลุ่มทดลองเที่ยว มีข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ในกระบวนการจัดท่องเที่ยว ที่ส่งผลให้ทีมมัคคุเทศก์เกิดทักษะในการสื่อสาร เกิดทักษะในการจัดการท่องเที่ยว เป็นการสร้างเสริมศักยภาพของทีมมัคคุเทศก์ให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ให้เกิดการปรับปรุงจัดระบบจัดการท่องเที่ยวโดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3.15 แสดงข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ต่อกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเส้นทางตากมาเจิบ –ออบหลวงแม่ปาน

รายการ	ข้ออ่อน	ข้อดี	ข้อเสนอแนะ
● เส้นทางเดินป่า	-หน้าผาเส้นทางเดินลงบริเวณตาดเลียบ ไม่ค่อยปลอดภัย (สะพานไม้ทำให้เกิดความไม่มั่นใจในความปลอดภัย)	-ระยะทาง พอดี ไม่ใกล้ ไม่ไกล -เส้นทางมีความหลากหลายของพรรณไม้และลักษณะกายภาพของเส้นทางมีความลาดชัน และที่ราบสลับกันไป	-ทำสะพานไม้ ให้แข็งแรง ตรวจสอบก่อนให้บริการทุกครั้ง
● มัคคุเทศก์ท้องถิ่น	-ไม่รอน้อง + ไม่ช่วยเหลือ (บางทีม) -จุดสื่อความหมาย การรวมกลุ่มน้องๆ ให้รับฟังรวมไม่หมด -คนในกลุ่มมีมาก ไม่มีคุมหัว+ท้าย -เสียงพูดค่อย ทำให้ได้ยินไม่ชัดเจน -ข้อมูลต้นไม้น้อย -ไม่รู้ว่ามีชุดปฐมพยาบาลมาด้วย	-มัคคุเทศก์มีความเป็นกันเอง (บางกลุ่ม)	-ควรช่วยเหลือดูแลความปลอดภัยให้น้องๆ และทีมที่เดินร่วมทางด้วยกัน -คนในกลุ่มมีมาก ควรมัคคุเทศก์คุมหัว+ท้าย เมื่อถึงจุดสื่อความหมาย ควรรวมกลุ่มน้องๆ ให้ครบ แล้วค่อยอธิบาย (เป็นการพักผ่อนน้อยไปในตัว -ชุดปฐมพยาบาล ควรแจ้งให้ทราบตอนรวมกลุ่มว่า ใครมีชุดพยาบาล และทำสัญลักษณ์พยาบาลด้วย
● กิจกรรม	-ขยะผู้ร่วมกิจกรรมกินแล้วทิ้งไม่เก็บ -การเผาใบไม้ทำให้เกิดมลภาวะ	-กิจกรรมน่าสนใจ +ดี -การมีส่วนร่วมทำอาหาร ป่ามไข่ + เผาข้าวหลาม - ตำนานพริก + ปูรงรสอาหารด้วยตนเอง ดี -อาหาร รสชาติดี+ถูกใจ	-มัคคุเทศก์ต้องแนะนำกลุ่มท่องเที่ยวในเรื่องของการไม่ทิ้งขยะ และหากพบขยะให้เก็บออกมา -ไม่ควรเผาใบไม้ในป่า -การจัดอาหารดูลักษณะของกลุ่มท่องเที่ยวเป็นกลุ่มแบบไหนแบบบ้านๆ หรือแบบไฮโซ

ตารางที่ 3.16 (ต่อ) แสดงสรุปข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ต่อ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเส้นตาดครก-ตาดผาเจิบ

รายการ	ข้ออ่อน	ข้อดี	ข้อเสนอแนะ
● เส้นทาง	-ทางเดินขึ้น เดินเลียบลำธาร -บริเวณน้ำตกวังวันมีความเสี่ยงเพราะเส้นทางแคบใกล้หน้าผา ไม่มีราวจับ -ป้ายเตือนภัย Danger มีขนาดเล็ก -ป้ายข้อความต้นไม้บางอันไม่มีภาษาอังกฤษ	-เดินเลียบบารน้ำไม่ร้อน เห็นความหลากหลายต่างระดับของธารน้ำ	-ทำราวจับให้มั่นคง -ป้ายเตือนภัย Danger เพิ่มขนาดป้ายและตัวอักษร -ให้เพิ่มรายละเอียดของป้ายชื่อต้นไม้ เช่น วงศ์ของต้นไม้ และภาษาอังกฤษ
● มัคคุเทศก์ท้องถิ่น	-เสียงพูดของมัคคุเทศก์ค่อยฟังไม่ค่อยได้ยิน -มัคคุเทศก์ไม่แนะนำตัวกับกลุ่มย่อยอีกครั้งก่อนออกเดินทาง	-ช่วยเหลือผู้ร่วมกิจกรรมดี -การอธิบายสื่อความหมายดีมีรายละเอียด -ความรู้เกี่ยวกับพรรณไม้และสมุนไพร รวมถึงประสบการณ์ชีวิตแน่นมาก	-ปรับปรุงเสียงให้ดังฟังชัด -ก่อนออกเดินทางควรแนะนำตัวกับกลุ่มย่อยที่ดูแลอีกรอบหนึ่งหลังจากแนะนำที่มรวมแล้ว
● กิจกรรม	-กิจกรรมตกปูน้อย -เวลาในการเดินทางกลับไม่พร้อมกัน กลุ่มออกมาก่อนต้องรอ	-กิจกรรมเสริมดีสนุกสนานประทับใจ -อาหารรสชาติดี(แบบบ้านๆ)	-เพิ่มการแข่งขันตกปู -ทำอาหารด้วยตนเองครบวงจร -เพิ่มฐานกิจกรรมระหว่างทาง -ให้มีทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว -จัดอาหารดูกลุ่มเป้าหมายว่าเป็นใคร มาจากไหน (หลีกเลี่ยงปลาร้า)

3.4.12 กิจกรรม สรุปวิเคราะห์ทดลองเที่ยวครั้งที่ 1

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์การจัดทดลองเที่ยวครั้งที่ 1
2. เพื่อสรุปประเมินผลการจัดทดลองเที่ยวและบทเรียน

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทบทวนขั้นตอนการจัดทดลองเที่ยวครั้งที่ 1
2. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์การจัดทดลองเที่ยวร่วมกัน
3. สรุปข้อดี ข้อบกพร่อง ประสบการณ์ และบทเรียนที่ได้รับ

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. นักวิจัยภายนอก

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 18 พฤศจิกายน 2552

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง

จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

เกิดข้อสรุปที่เป็นข้อดี ข้อบกพร่อง และประสบการณ์ที่สามารถนำไปปรับปรุงพัฒนาการจัดท่องเที่ยวครั้งต่อไปให้สมบูรณ์ทั้งแหล่งท่องเที่ยวและทีมงาน มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3.17 แสดงสรุป วิเคราะห์ การจัดทดลองเที่ยวครั้งที่ 1

รายการ	ปัญหา/อุปสรรค	ข้อดี	ข้อปรับปรุง
◆ เวลา	-เวลาไม่เป็นไปตามที่กำหนด -อากาศร้อน	-ยืดหยุ่นเวลาได้ตามสถานการณ์	-ต้องควบคุมเวลาให้พอดี แต่ก็สามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์
◆ เส้นทาง	-มีจุดเสียอยู่ 2 จุด บริเวณก่อนถึงตาดวังวน และบริเวณตาดวังวน	-เส้นทางมีความหลากหลายของพรรณไม้และลักษณะกายภาพของเส้นทางมีความลาดชันและที่ราบสลับกันไป	-ทำราวไม้ไผ่จับให้มั่นคงป้องกันอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดได้ทุกขณะ
◆ มัคคุเทศก์	-ระหว่างทางสื่อความหมาย ไม่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ (เทคนิค) เช่น การสื่อความหมายเรื่องต้นไม้ ธรรมชาติ -การแบ่งกลุ่มมีความเหลื่อมกันมากในด้านจำนวนคน -การให้ข้อมูล ณ จุดสื่อความหมายให้ข้อมูลน้อย -ไม่สามารถควบคุมกลุ่มเที่ยวให้อยู่รวมกันได้ -การสื่อความหมาย ณ จุดสื่อความหมายไม่รอน้องๆ มาพร้อมกัน -ทีมมัคคุเทศก์ไม่ช่วยเหลือกัน ไม่รอกัน -การเตรียมความพร้อมในบทบาทที่ได้รับไม่เพียงพอ	-จุดสื่อความหมาย บริเวณกาดผี ทำได้ดีทำให้กลุ่มน้องๆ รู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ (ใช้เทคนิคได้ดี) -ระหว่างทางมีเสียงน้ำตกคล้ายเสียงกลอง ให้ข้อมูลได้ดี (ใช้เทคนิคได้ดี) -ความรู้เกี่ยวกับพรรณไม้และสมุนไพร รวมถึงประสบการณ์ชีวิตแน่นมาก (เส้นตาดครก) -ช่วยเหลือผู้ร่วมกิจกรรมดี (เส้นตาดครก)	-มัคคุเทศก์เน้นความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ชัดเจน และสื่อความหมายให้ชัดเจนน่าฟัง น่าเชื่อถือ -จัดฐานความรู้เพิ่มระหว่างทางเป็นการชะลอความเหนื่อย และได้หยุดคิด -การแบ่งกลุ่มไม่ให้จำนวนคนเหลื่อมกันมาก -ต้องควบคุมกลุ่มท่องเที่ยวให้ได้โดยมีทีมงานอยู่ด้านหน้า และทำายกลุ่มดูแลความปลอดภัยและให้ข้อมูล -ต้องฝึกให้บริการ ให้จริงใจ ไม่เสแสร้งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเชื่อถือ

ตารางที่ 3.17 (ต่อ) แสดงสรุป วิเคราะห์ การจัดทดลองเที่ยวครั้งที่ 1

รายการ	ปัญหา/อุปสรรค	ข้อดี	ข้อปรับปรุง
◆ กิจกรรมอาหาร	<ul style="list-style-type: none"> -กลุ่มเส้นล่างไม่ทำตระแกรงย่างปามไข่ให้เด็ก -การสื่อความหมายของการทำกิจกรรมอาหารปามไข่ยังไม่ชัดเจน -การสอนกลุ่มเที่ยวทำกระทงไม่เน้นให้ชัดเจน -พี่เลี้ยงกินอาหารก่อนกลุ่มเที่ยว -การเรียกน้องๆ รวมกลุ่ม และการให้เด็กๆ ช่วยตนเองไม่ชัดเจน 	<p>-กลุ่มเที่ยวมีส่วนร่วมทำอาหาร ทุกกิจกรรมที่เสริมดี เช่น การปรุงรสแกง การตักน้ำพริก การปามไข่ การเผาข้าวหลาม เป็นต้น</p>	<p>-ต้องเตรียมความพร้อมในการสื่อสารให้แม่นยำทุกด้าน</p>
◆ กิจกรรมตกปู	<ul style="list-style-type: none"> -กิจกรรมตกปูมีน้อยเนื่องจากเป็นฤดูหนาวปูจะมีไม่ค่อยมาก -การให้ข้อแนะนำในการตกปูไม่ชัดเจนรวมถึงการอธิบายถึงความเป็นมาของปูไม่ชัดเจน 	<p>-มีกิจกรรมเสริมให้นักท่องเที่ยวผ่อนคลาย</p>	<p>-เตรียมข้อมูลเรื่องปูให้แน่น และวิธีการนำเสนอ</p>
◆ กลุ่มทดลองเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> -กลุ่มทดลองเที่ยวมาจำนวนมากเกินไป ทำให้ไม่สามารถควบคุม เรื่องเวลา และกลุ่มย่อยได้ดี รวมถึงการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ 	<p>-ทำให้มีประสบการณ์และบทเรียนในการจัดท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่</p>	<ul style="list-style-type: none"> -จำนวนกลุ่มท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่ คืออยู่ระหว่าง 20-30 คน กำลังดีจัดการได้ -จำนวน 30-50 คน ก็พอใช้ได้ -จำนวน 50 คนขึ้นไป ไม่เหมาะสมกับการเดินป่าเพราะการให้ข้อมูลผู้ฟังจะไม่ค่อยสนใจ และต้องเพิ่มจำนวนมัคคุเทศก์ดูแล

ตารางที่ 3.17 (ต่อ) แสดงสรุป วิเคราะห์ การจัดทดลองเที่ยวครั้งที่ 1

รายการ	ปัญหา/อุปสรรค	ข้อดี	ข้อปรับปรุง
<p>◆ การเตรียมพื้นที่ตอนเช้า</p>	<p>- ทีมงานมาไม่พร้อมกัน และมาสาย ทำให้ต้องรอ</p> <p>- ทีมงานรับหน้าที่หลายอย่าง ทำให้มีความสับสน วุ่นวาย และเหนื่อยล้า เนื่องจากอากาศร้อน และ ต้องชนสัมภาระ เดินขึ้นดอยหลายรอบ</p>	<p>- ทำให้ได้เรียนรู้ข้อบกพร่องคือเรื่องระบบการจัดกาที่ดีควรเป็นอย่างไร</p> <p>- ได้สื่อสาร แลกเปลี่ยนกับกลุ่มทดลองเที่ยว</p> <p>- เกิดความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้นและเรียนรู้เทคนิคการสื่อสารเพิ่มขึ้น</p>	<p>- การแบ่งหน้าที่ควรมี 2 ส่วน คือ</p> <p>1) ทีมมัคคุเทศก์</p> <p>2) ทีมชนสัมภาระ</p> <p>จะทำให้การเป็นมัคคุเทศก์ดำเนินไปได้ด้วยดีไม่หงุดหงิดมีเวลาเตรียมความพร้อมในด้านข้อมูล</p> <p>- การพูด ต้องปรับเสียงให้ดังให้ผู้ฟังฯ ชัดเจน</p> <p>- ต้องปรับปรุงวิธีการสื่อสารให้มีลูกเล่น ให้นักท่องเที่ยวผ่อนคลาย</p> <p>- ต้องเตรียมข้อมูลการสื่อสารให้แน่น</p>

สรุปจากตาราง

สามารถแบ่งข้อมูลที่ต้องปรับปรุงพัฒนาแก้ไขออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 สถานที่ท่องเที่ยว มีจุดเสี่ยงอยู่สองจุดคือ บริเวณก่อนถึงตาดวังวนเป็นทางลาดชันและสูงไม่มีราวจับ และ บริเวณตาดวังวนเป็นทางเดินแคบและลาดชันด้านล่างเป็นวังน้ำวนสูงประมาณ 3-4 เมตร เป็นจุดเสี่ยง ที่ต้องปรับปรุงแก้ไขทำราวจับทั้งสองแห่งให้มั่นคง และป้ายข้อความอันตราย ต้องเพิ่มขนาดตัวอักษรให้ใหญ่ให้มองเห็นชัดเจน ส่วนที่ 2 ทีมงาน การจัดระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวมีข้อบกพร่องต้องปรับปรุงแก้ไข ทีมงานมีการเตรียมความพร้อมด้านข้อมูลน้อย ได้รับมอบหมายหน้าที่หลายอย่าง ขาดการประสานงานกัน ขาดเทคนิคการสื่อสาร การแปลงเสียงพูดไม่ดังไม่ชัดเจนโดยทีมงานต้องปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นให้เกิดศักยภาพสามารถนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวที่เป็นระบบ ส่วนที่ 3 กลุ่มทดลองเที่ยวมาเป็นจำนวนมากเกินไป ไม่สอดคล้องกับทีมงานทำให้ไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง

3.4.13 กิจกรรม รับสื่อมวลชนด้านวิทยุ (ททท.กรุงเทพฯ) เทียบบ้านเก้าเตื่อ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ การท่องเที่ยวกับทีมสื่อมวลชน
2. เพื่อมีแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยว ราคา และ เส้นทางท่องเที่ยว
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพทีมมัคคุเทศก์และแหล่งท่องเที่ยว

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. กล่าวต้อนรับสื่อมวลชน และแนะนำบ้านเก้าเตื่อ
2. แนะนำทีมมัคคุเทศก์
3. แนะนำแหล่งท่องเที่ยวจากบอร์ดภาพ
4. แนะนำความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว
5. นำทีมสื่อมวลชนชมสวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน
6. แนะนำสวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน โดย อู๋ยดวง
7. แนะนำป่าชุมชนบ้านเก้าเตื่อ โดย นายบุญสม
8. นำขึ้นรถเข้าไปที่ปากทางเข้าฝายแม่หัวดยดอยยาว
9. แนะนำฝายแม่หัวดยดอยยาว โดย นายอินสม สิงห์คำ
10. นำเดินตามเส้นทางเดินป่าลงที่สะพานไม้ไผ่ใกล้ตาดเทวา
11. จุดทำอาหาร
 - แนะนำหลามปลาสมุนไพร โดย นายพงศ์ศักดิ์
 - แนะนำการเผาข้าวหลาม โดย นายจำนงค์ สุขแก้ว
 - แนะนำ ป่ามไซ่ โดยนายสมบุญณ์ แก้วมณีรัตน์
 - แนะนำการตกปูไฮโซ (ปูจว่า) โดย นายพล และนายไชย

- แนะนำยาต้มสมุนไพรรางจืด โดย อู๋ยดวง
- แนะนำตาตผาเจิบ โดย นายวิทยา และนายจำนงค์

12. กล่าวขอบคุณ และเดินทางกลับ

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. นักวิจัยภายนอก
3. ทีมสื่อมวลชน ททท.กรุงเทพฯ จำนวน 7 คน

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

- วันที่ 30 พฤศจิกายน 2552
- ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3
- สวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพรป่าชุมชนบ้านเก้าเตื่อ
- เส้นทางฝายแม่ว-ตาตผาเจิบ บ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

ทีมวิจัยเกิดการเรียนรู้การจักระบบงานที่ดีทำให้เกิดศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว เกิดความเชื่อมั่นแก่ทีมงานในการสื่อสารข้อมูล การนำเสนอ และสามารถปรับยืดหยุ่นเส้นทางท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของสื่อมวลชน และเวลาที่ค่อนข้างจำกัดได้ดีทำให้สามารถรับรองสื่อมวลชนได้ในระดับที่สื่อมวลชนมีความพอใจ ชื่นชมในศักยภาพของทีมมัคคุเทศก์ และพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้เมือง การเดินทางไปมาสะดวก มีสถานประกอบการในพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว โดยทีมสื่อมวลชนจะนำข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวโดยบ้านเก้าเตื่อไปประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ

3.4.14 กิจกรรม ชาวต่างชาติท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ สื่อสารกับนักท่องเที่ยว
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพทีมมัคคุเทศก์

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. เชิญชวนนักท่องเที่ยวชาวสเปนไปเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ
2. นักท่องเที่ยวชาวสเปนชมสวนสมุนไพร และดูชื่อสมุนไพรจากป้ายข้อความและซักถาม
3. นักท่องเที่ยวชิมยาต้มสมุนไพรรางจืด แนะนำสรรพคุณ
4. นำนักท่องเที่ยวขึ้นรถนายสมบุรณ์ไปที่เส้นทางฝายแม่วช่วยดอยยาว
5. ระหว่างทางเดินไปที่ฝายแม่ว มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เกี่ยวกับพรรณไม้ในท้องถิ่น

6. แนะนำประโยชน์ของฝายแม้วห้วยดอยยาว
7. แนะนำจุดทำอาหาร
8. ตาดผาเจิบ นักท่องเที่ยวเล่นน้ำ
9. ทีมงานเตรียมส่วนประกอบในการทำอาหารรอนักท่องเที่ยวเล่นน้ำเสร็จ
10. แนะนำวิธีการทำอาหาร และทำอาหารร่วมกัน
11. ช่วยกันเก็บสัมภาระ และเดินทางกลับ

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. นักวิจัยภายนอก
3. นักท่องเที่ยวครอบครัวชาวสเปน 4 คน

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 26 ธันวาคม 2552

-ณ สวนสมุนไพร ฟิช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน บ้านเก้าเตื่อ

-ณ เส้นฝายแม้วห้วยดอยยาว-ตาดผาเจิบ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

ทีมมัคคุเทศก์ มีโอกาส แลกเปลี่ยน เรียนรู้ สื่อสารกับชาวต่างชาติ ทำให้พบว่าการสื่อสารกับชาวต่างชาตินั้นไม่ได้ยากเกินไปที่จะสื่อสารกันให้เข้าใจและเป็นประสบการณ์ที่ดีทำให้ทีมมัคคุเทศก์เกิดความเชื่อมั่นมากขึ้นทั้งในด้านสื่อสารและการจัดระบบงาน

หมายเหตุ : นักท่องเที่ยวต่างชาติดังกล่าวนั้นเป็นกลุ่มที่ไม่ได้อยู่ในแผนที่กำหนดไว้ แต่เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินผ่าน สวนสาธิตฟิช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน ป่าชุมชนบ้านเก้าเตื่อ ที่ทีมวิจัยกำลังพูดคุยเกี่ยวกับกลุ่มทดลองเที่ยวครั้งที่ 2 (ไม่มาตามนัดหมาย) จึงเชิญชวนไปท่องเที่ยวธรรมชาติตาดผาเจิบ

3.4.15 กิจกรรม ทดลองเที่ยวครั้งที่ 2

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ สื่อสารกับนักท่องเที่ยว
2. เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการท่องเที่ยว
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพทีมมัคคุเทศก์

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. แนะนำบ้านเก้าเตื่อ และทีมมัคคุเทศก์
2. แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ
3. แนะนำความเป็นมาของป่าชุมชน และสวนสาธิต ฟิช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน

4. นักท่องเที่ยวชิมยาต้มสมุนไพรรางจืด แนะนำสรรพคุณ
5. นำนักท่องเที่ยวขึ้นรถสมบรูณ์ไปที่ลานจอดรถตาดครก
6. แบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น 2 กลุ่ม แนะนำความปลอดภัย
7. กลุ่มที่ 1 นำโดยนายพล เดินลงเส้นทางตาดครก-ตาดผาเงิบ
8. กลุ่มที่ 2 นำโดยนายสมบรูณ์ ระหว่างรอให้ระยะเวลาห่างจากกลุ่มที่ 1 ประมาณ 10 นาที นายสมบรูณ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับป่าไม้วิถีชีวิตชุมชน
9. จุดทำอาหาร แนะนำอาหาร และช่วยกันทำอาหาร
10. กินอาหารร่วมกัน
11. พักผ่อนตามอัธยาศัยที่ตาดผาเงิบ และที่จุดทำอาหาร
12. ช่วยกันเก็บสัมภาระ และเดินทางกลับมาที่สวนสาธิตฯ
13. สรุปให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ต่อการจัดการท่องเที่ยวของทีมวิจัย

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. นักวิจัยภายนอก
3. นักท่องเที่ยวกลุ่มคนทำงานจำนวน 7 คน

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 27 ธันวาคม 2552

-ณ สวนสมุนไพรสาธิต พีช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน บ้านแก้าเดื่อ และตาดครก-ตาดผาเงิบ บ้านแก้าเดื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

ทีมมีคฤเทศก์ได้ เรียนรู้การจัดระบบการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพ และได้เพิ่มทักษะการเป็นมัคคุเทศก์ที่เป็นประสบการณ์ทำให้มีความเข้าใจหลักการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวมากขึ้น กล่าวพูดอย่างมั่นใจในเรื่องที่ต้องการสื่อสาร และมีข้อสรุป ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ของกลุ่มทดลองเที่ยว มีรายละเอียดในตารางดังนี้

ตารางที่ 3. 18 แสดงข้อสรุปต่อกระบวนการจัดการท่องเที่ยวบ้านเก่าเดือนครั้งที่ 2

รายการ	ข้อดี	ข้อด้อย	ข้อเสนอแนะ
■ สวนสมุนไพร	<ul style="list-style-type: none"> -แบ่งแยกหมวดหมู่ของสมุนไพรได้ดี -ในสวนสมุนไพรมีความร่มรื่นดีมาก มีพรรณไม้หลากหลาย และพืช ผักสมุนไพรพื้นบ้านน่าสนใจ -เป็นสถานที่ที่ให้ความรู้ด้านสมุนไพรน่าสนใจ -ป้ายชื่อสมุนไพรให้ข้อมูลครบมีสีสันทันน่าสนใจ 	<ul style="list-style-type: none"> -จุดรวมตัวมีพื้นที่แคบ -ตัวอย่างสมุนไพรในการทำยาให้ชิมมีน้อย -จุดที่นั่งพัก (เก้าอี้ในสวนสมุนไพรมีน้อย) -ป้ายบอกโซนต่างๆ ของสมุนไพรไม่น่าสนใจ 	<ul style="list-style-type: none"> -ให้มีป้ายสวนสมุนไพรขนาดใหญ่ด้านหน้าบอกลานที่ -ให้มีประวัติการก่อตั้ง -มีจุดสาธิตการปลูกสมุนไพร -ควรมีเอกสารประกอบเรื่องของสมุนไพรและสรรพคุณ -มีจุดประชาสัมพันธ์เพื่อการติดต่อสอบถาม -มีการตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม
■ เส้นทางท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> -มีธรรมชาติที่สมบูรณ์มาก -สองข้างทางเดินป่าเต็มไปด้วยสมุนไพรและพรรณไม้ -เส้นทางเดินสมบูรณแบบ -เส้นทางรถยนต์เป็นการผจญภัยน่าตื่นเต้น 	<ul style="list-style-type: none"> -ไม่มีป้ายบอกทางเลยซ้าย-ขวา -ไม่มีถังขยะประจำจุด -จุดเล่นน้ำตกที่ตาดผาเจิบทำให้มีความปลอดภัย เพราะมีกิ่งไม้ ท่อนไม้และเศษแก้ว -ไม่มีป้ายแจ้งความลึกของน้ำ บางแห่งมีแต่ไม่ชัดเจน 	<ul style="list-style-type: none"> -น่าจะทำจุดพักระหว่างทางเป็นจุดๆ ให้น่าสนใจ -น่าจะมีป้ายแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบในจุดต่างๆ ให้ชัดเจน -น่าจะมีข้อควรปฏิบัติในการเดินทางติดบอร์ดไว้ที่สวนสมุนไพรด้วย
■ มัคคุเทศก์	<ul style="list-style-type: none"> -เป็นกันเอง -มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ เส้นทางและประวัติศาสตร์ -มีมัคคุเทศก์ดูแลนำทางอย่างใกล้ชิดรู้สึกปลอดภัย -ประทับใจที่วิทยากรมากๆ 	<ul style="list-style-type: none"> หาที่ลงเกือบไม่ได้ -ไม่ค่อยมี entertain -ถ่ายทอดความรู้ออกมาไม่เต็มที่ 	<ul style="list-style-type: none"> -ให้เตรียมความพร้อมในการพูด สูตรสำหรับนักพูด : 1.เตรียมตัวให้พร้อม 2.ซ้อมให้ดี 3.ทำที่สง่า หน้าตาสุ่ม

ตารางที่ 3. 18 (ต่อ) แสดงข้อสรุปต่อกระบวนการจัดการท่องเที่ยวบ้านเก่าเดือนครั้งที่ 2

รายการ	ข้อดี	ข้อด้อย	ข้อเสนอแนะ
			4. ทักที่ประชุมไม่คววน 5. เริ่มต้นให้โน้มน้าว 6. เร็วราวให้กระชับ 7. ตาจับที่ผู้ฟัง 8. เสียงดังให้พอดี 9. อย่าให้มีเอื้อ...อ้า... 10. พุดจาให้ไพเราะ 11. สรุปจับใจ 12. ยิ้มแย้มแจ่มใสตลอดการพุด อื่นๆ ... น่าจะนำแนวทางพระราชดำริของพระเจ้าอยู่หัวมาปรับประยุกต์ใช้ เกี่ยวกับป่าไม้และต้นน้ำ เพื่อให้ดูจริงจังให้ผู้มาเยือนได้ตระหนักรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
■ อาหารพื้นบ้าน	- ภาชนะในการปรุงอาหารเป็นหม้อดินน่าสนใจ และเตาเป็นเตาพื้นบ้านที่มีก้อนหินวางเป็นมุม 3 ก้อน - ภาชนะใส่อาหารกินเป็นไม้ไผ่ผ่าซีกแปลก น่าสนใจ - อาหารพื้นบ้านรสชาติดี อร่อยมาก - ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมทำอาหาร ทำกระทงใส่ปามไข่เป็นกันเองน่าสนใจดี บริเวณจุดทำอาหารร้อนดี	- บริเวณจุดทำอาหารแคบไปหน่อย - โต๊ะสำหรับนั่งเล่นมีน้อยไปหน่อย	- ขยายพื้นที่จุดทำอาหารให้กว้างออกไป - ทำโต๊ะไม้ไผ่นั่งเล่นเพิ่ม

3.4.16 กิจกรรม สรุปลิเคราะห์การนำเที่ยว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ ปัญหา อุปสรรค และบทเรียน การจัดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตีอ
2. เพื่อพัฒนา ปรับปรุง กระบวนการจัดการท่องเที่ยว โปรแกรมท่องเที่ยว และเส้นทางท่องเที่ยวให้เหมาะสมต่อไป

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทบทวนการจัดทดลองเที่ยว
2. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ ปัญหา อุปสรรค และบทเรียน
3. สรุป ปัญหา/ อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และประสบการณ์

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. นักวิจัยภายนอก

วันที่และจัดสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 12 มกราคม 2553

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬา บ้านเก้าเตีอ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

ทีมวิจัยเกิดการเรียนรู้ กระบวนการจัดการท่องเที่ยว ที่มีความแตกต่างของกลุ่มท่องเที่ยว ทำให้สามารถเรียนรู้ ข้อดี ข้อบกพร่องทั้งของตนเอง และระบบการจัดการที่สามารถนำไปปรับปรุงพัฒนาแก้ไข การดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้ชุมชนเกิดศักยภาพสามารถจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ด้วยตนเอง มีรายละเอียดในตารางดังนี้

ตารางที่ 3.19 แสดงสรุป วิเคราะห์การจัดการทดลองท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ

กิจกรรม	ทำอย่างไร	ปัญหา/อุปสรรค	ข้อดี
<p>1.รับสื่อมวลชน ททท.กรุงเทพฯ</p> <p>-วันที่ 30 พฤศจิกายน 52</p> <p>-เส้นฝายแม่หวัดอวยยาว-ตาตผาเงิบ</p>	<p>-ประชุมเตรียมความพร้อม คน และสถานที่</p> <p>-กำหนดแผนงานร่วมกัน</p> <p>-กำหนดบทบาทหน้าที่ให้แต่ละคน</p> <p>รับผิดชอบ</p> <p>-ประสานงานสื่อมวลชน</p> <p>-ประสานงานกลุ่มมัคคุเทศก์</p> <p>-เริ่มที่ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ</p> <p>-นายสมบุญ ปรุระธานกลุ่มท่องเที่ยวกล่าวต้อนรับ แนะนำบ้านเก้าเตื่อ แนะนำทีมมัคคุเทศก์และแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว</p> <p>-สวนสาธิตฯ อู๋ยดวงแนะนำสวนสาธิต และพืชผัก สมุนไพร นายบุญสมแนะนำป่าชุมชน</p> <p>-ฝายแม่หวัดแนะนำประโยชน์ของฝายแม่หวัด</p> <p>-จัดทำอาหาร แนะนำอาหาร ตกปูไฮโซ ชิมยาสมุนไพร ชิมอาหาร หลามปลาสมุนไพร เมาข้าวหลาม ปามไข่</p> <p>-ขอบคุณสื่อมวลชน</p>	<p>-สื่อมวลชนมาก่อนเวลากำหนด ทำให้ทีมงานเร่งรีบในการเตรียมความพร้อมไม่มีเวลาหยุดคิดทบทวนข้อมูล</p> <p>-เวลาในการทำกิจกรรมค่อนข้างน้อย ทำให้สื่อสารข้อมูลได้ไม่เต็มที่</p>	<p>-สื่อมวลชนเป็นกลุ่มเล็ก สามารถสื่อสารได้อย่างใกล้ชิด เป็นกันเอง</p> <p>-ทำให้ต้องปรับตนเองให้มีความพร้อมตลอดเวลา</p> <p>-เป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับตนเองในด้านทักษะการพูด และการจัดระบบบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยว</p> <p>-เป็นการประชาสัมพันธ์พื้นที่ท่องเที่ยวผ่านสื่อมวลชนไปในตัว</p> <p>-ทำให้สามารถยืดหยุ่นปรับลดช่วงเส้นทางให้สั้นเหมาะสมกับเวลาที่มีจำกัด</p> <p>-สามารถปรับกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนให้เข้ากับสถานการณ์ได้ดีทีมงานทุกคนเข้าใจ</p>

ตารางที่ 3.19 (ต่อ) แสดงสรุป วิเคราะห์การจัดการทดลองท่องเที่ยวบ้านเก่าเตื่อ

กิจกรรม	ทำอย่างไร	ปัญหา/อุปสรรค	ข้อดี
<p>2. ทดลองเที่ยวกลุ่มครอบครัวชาวสเปน</p> <p>-วันที่ 26 ธันวาคม 52</p> <p>-เส้นฝายแม่หัวดยดอยยาว –ตาดผาเงิบ</p>	<p>-ชวนกลุ่มครอบครัวชาวสเปนที่มาเดินเล่นบริเวณหน้าสวนสาธิตฯ เทียน้ำตก</p> <p>-แนะนำสวนสมุนไพรและยาสมุนไพรวางจัดให้ชิม</p> <p>-นำขึ้นรถยนต์ไปจอดที่ลานจอดรถตาดครก</p> <p>-นำเดินตามถนนไปที่ฝายแม่หัวดยดอยยาว</p> <p>-จุดทำอาหาร</p> <p>-ตาดผาเงิบ</p> <p>-ทำอาหารกินร่วมกัน และเดินทางกลับ</p>	<p>-มีนักท่องเที่ยวเป็นชาวสเปน การสื่อสารฟังไม่ค่อยเข้าใจกันแต่ก็ไม่ยาก</p> <p>-อากาศร้อนมากๆ</p>	<p>-เรียนรู้ การสื่อสารกับชาวต่างชาติ ทำให้เกิดประสบการณ์มีความกล้ามากขึ้น</p> <p>-มีความเข้าใจเรื่องระบบการจัดการมากขึ้น และการยืดหยุ่น เวลา และระยะทางตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น</p> <p>-ทำให้อยากเรียนพูดภาษาต่างประเทศให้สื่อสารกับชาวต่างชาติได้เข้าใจ</p>
<p>3. ทดลองเที่ยวกลุ่มทำงาน</p> <p>-วันที่ 27 ธันวาคม 52</p> <p>-ณ สวนสมุนไพรสาธิตพืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน</p> <p>-เส้นตาดครก-ตาดผาเงิบ</p>	<p>-ประสานงานกลุ่มทดลองเที่ยว</p> <p>-ประสานงานทีม</p> <p>มัคคุเทศก์ชุมชน</p> <p>-จัดกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนด</p> <p>-เตรียมความพร้อมสถานที่แต่เช้า</p> <p>-สวนสมุนไพรสาธิตฯ แนะนำสวนสาธิตฯ , แนะนำป่าชุมชน และชิมยาต้มสมุนไพรวางจัด แนะนำสรรพคุณ</p> <p>-นั่งรถไปที่ลานจอดรถตาดครก</p>	<p>-กลุ่มทดลองเที่ยวมาไม่ครบตามจำนวนที่ระบุ</p> <p>-อากาศร้อนทำให้นักท่องเที่ยวเร่งเดิน ไม่ค่อยสนใจธรรมชาติ</p> <p>-นักท่องเที่ยวแต่งกายไม่เหมาะสมกับการเดินป่าทำให้มัคคุเทศก์ต้องเพิ่มความระมัดระวังในการเดินมากขึ้น (ช่วยดูแลเรื่องหมวกและกิ่งไม้ข้างทาง) ทำให้มีความล่าช้าในการเดินทาง</p>	<p>-เป็นกลุ่มท่องเที่ยวขนาดเล็กทำให้จัดระบบได้ง่าย</p> <p>-ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สื่อสารตามจุดสื่อความหมาย ตามเส้นทางที่เตรียมไว้</p> <p>-ได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้อย่างใกล้ชิดและเป็นกันเอง</p> <p>-ได้เรียนรู้ความแตกต่างของกลุ่มนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม</p> <p>-สามารถปรับปรุงจัดระบบการจัดท่องเที่ยว</p>

ตารางที่ 3.19 (ต่อ) แสดงสรุป วิเคราะห์การจัดการทดลองท่องเที่ยวบ้านเก่าเตื่อ

กิจกรรม	ทำอย่างไร	ปัญหา/อุปสรรค	ข้อดี
	<ul style="list-style-type: none"> -แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม -เดินตามเส้นทางที่กำหนดและสื่อสาร แลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันกับนักท่องเที่ยว -จุดทำอาหาร แนะนำเมนูอาหาร ช่วยกันทำ -กินอาหารร่วมกัน -เดินทางกลับมาที่สวนสมุนไพร -สรุปการจัดการท่องเที่ยวให้ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็น 		<p>ให้มีศักยภาพได้โดยไม่เหนื่อยมากเพราะมี</p> <p>ประสบการณ์</p> <p>-ได้รับข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากกลุ่ม</p> <p>ทดลองเที่ยว</p> <p>-สามารถเรียนรู้ข้อบกพร่องของตนเองใน</p> <p>ด้านความแม่นยำของข้อมูล การพูดสื่อสาร</p> <p>นำไปปรับปรุงพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพ</p> <p>ยิ่งขึ้น</p>

3.4.17 กิจกรรม เตรียมสถานที่ท่องเที่ยวเส้นทางตาตครก-ออบหลวงแม่ปาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อตรวจสอบเส้นทางและสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ
2. เพื่อปรับปรุงพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติให้ชัดเจนและปลอดภัย
3. เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และกำหนดแผนการจัดการท่องเที่ยวนำร่อง

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ประสานงานทีมวิจัย
2. ทำความเข้าใจการจัดการทดลองเที่ยวนำร่อง
3. ตรวจสอบเส้นทาง แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และปรับปรุงจุดเสี่ยงให้ปลอดภัย และเพิ่มป้ายข้อความบอกจุดเสี่ยง
4. วางแผนจัดระบบการจัดการทดลองเที่ยวนำร่อง กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบที่ชัดเจน

ผู้ร่วมกิจกรรม

3.4.17.3.1 ทีมวิจัยชุมชน

3.4.17.3.2 นักวิจัยภายนอก

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2553

-ณ เส้นทางเดินป่าท่องเที่ยวตาตครก-ออบหลวงแม่ปาน บ้านแก้าเดื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

เส้นทางและสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติได้รับการปรับปรุงพัฒนาแก้ไขจุดเสี่ยงให้ปลอดภัยและมีสภาพแวดล้อมที่ดีไม่รกรุงรังเดินทางได้สะดวก และเกิดแผนการจัดการท่องเที่ยวนำร่อง ที่จัดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัดและความต้องการของแต่ละคน ที่ทุกคนสามารถเตรียมความพร้อมให้เต็มที่

3.4.18 กิจกรรม ทดลองเที่ยวนำร่อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทดลองจัดกิจกรรมท่องเที่ยวตามโปรแกรมและเส้นทางที่กำหนด3.4.18.1.2 เพื่อให้สถานประกอบการ หน่วยงานรัฐ ฝ่ายท้องถิ่น ฝ่ายท่องเที่ยว ชุมชน และสื่อมวลชนได้สัมผัสเส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติ และเรียนรู้กิจกรรมเที่ยวโดยชุมชน
2. เพื่อเตรียมความพร้อมทีมมัคคุเทศก์และชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในระยะต่อไป

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ประธานอำเภอหาดงออกหนังสือเชิญผู้ร่วมกิจกรรม
2. เตรียมพื้นที่และทีมงาน
3. ประสานงานเชิญผู้ร่วมกิจกรรม
4. พบกันที่ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวบ้านเก่าเตื่อ
5. กล่าวต้อนรับ แนะนำบ้านเก่าเตื่อ และแนะนำทีมงาน
6. นายอำเภอหาดงกล่าวเปิดกิจกรรม และแนะนำผู้ร่วมกิจกรรม
7. สอนสาธิตพืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านป่าชุมชนบ้านเก่าเตื่อ แนะนำ โดย นายอินสมสิงห์ คำ ผู้ใหญ่บ้าน บ้านเก่าเตื่อหมู่ที่ 3
8. แนะนำยาต้มสมุนไพร ฮ้อสะพายควาย และรางจืด โดย อู๋ยดวง แก้วมณีรัตน์ และให้นักท่องเที่ยวชิม
9. นำนักท่องเที่ยวขึ้นรถยนต์ไปที่ลานจอดรถติดครก
10. แบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่
11. มัคคุเทศก์เดินตามเส้นทาง และสื่อสารกับนักท่องเที่ยวตามจุดสื่อความหมายที่กำหนด โดยมีนายอำเภอหาดง เป็นผู้ช่วยมัคคุเทศก์ในกลุ่มที่ 1
12. ออบหลวงแม่ปานนักท่องเที่ยวเข้าไปชื่นชมความงาม และสัมผัสความเย็นของน้ำที่มีความเย็นเหมือนน้ำแข็ง
13. จุดทำอาหาร ร่วมกันกินอาหารพื้นบ้าน
14. สื่อมวลชนสัมภาษณ์ นายอำเภอหาดง นายสุรพล สัตยารักษ์ และนายสมบุญณ์ แก้วมณีรัตน์ ประธานกลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก่าเตื่อ
15. นักท่องเที่ยวทุกหน่วยงาน ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ทั้งข้อดี ข้ออ่อน ให้ปรับปรุงแก้ไข
16. ถ่ายภาพร่วมกัน และเดินทางกลับ

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ผู้แทนที่ว่าการอำเภอหาดง
-นายสุรพล สัตยารักษ์ นายอำเภอหาดง
2. ผู้แทนสื่อมวลชนโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์
-ทีวีช่อง3, ทีวีช่อง5, ทีวีช่อง7, ทีวีช่อง11, หนังสือพิมพ์มติชน, ททท. เชียงใหม่
3. ผู้แทนสถานประกอบการ
-กฤษดา ดอย รีสอร์ท
-วิรันดา เดอะไฮด์ รีสอร์ท
-ภูจัญญา มินิรีสอร์ท,

- เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี
 - อุทยานล้านนา รีสอร์ท
 - โรงแรมสวนบัวรีสอร์ท แอนด์สปา
 - ม่อนเอื้องดอย รีสอร์ท
 - The Jungle Rider
 - ศูนย์ฝึกอบรมรถจักรยานไทยพาณิชย์
 - ฟอนคำวิลเลจ
4. ผู้แทนฝ่ายท้องถิ่น
- ผู้ใหญ่บ้าน ม.3 ตำบลบ้านปาง
 - ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.4 ตำบลบ้านปาง
5. ผู้แทนฝ่ายท้องถิ่น
- นายก อบต.บ้านปาง นายประพันธ์ อินทุณะ
 - ปลัด อบต.บ้านปาง
 - สมาชิก อบต.บ้านปาง ม.3, ม.4, ม.5, ม.8, ม.11
6. ผู้แทนกลุ่มองค์กรชุมชน
- กลุ่มรักบ้านเกิดเพื่อการพัฒนา
 - เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน CBT
7. ทีมวิจัย
- นักวิจัยและกลุ่มท่องเที่ยวบ้านแก้วเต๋อ

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

- วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2553
- ณ สวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน ป่าชุมชนบ้านแก้วเต๋อ และเส้นทางเดินป่าท่องเที่ยวตาดครก-ออบหลวงแม่ปาน บ้านแก้วเต๋อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

ผู้ร่วมกิจกรรมให้ความสนใจในกิจกรรมท่องเที่ยวบ้านแก้วเต๋อ ร่วมให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ปรับปรุง การจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้วเต๋อ ให้สมบูรณ์ครอบคลุมทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดท่องเที่ยว เกิดการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่อยู่ใกล้เมือง การเดินทางไปมาสะดวก ที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น และมีแนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนชัดเจนมากขึ้น

3.5 กิจกรรมแนวทางการประสานงานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการ

3.5.1 กิจกรรม สรุป ผลการดำเนินโครงการวิจัยระยะ 2 : 6 เดือนแรก (มี.ค.52-ส.ค.52)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์การดำเนินโครงการวิจัย
2. เพื่อสรุปผลการดำเนินโครงการวิจัย และบทเรียนที่ได้รับ
3. เพื่อนำผลการวิจัยระยะที่ 2 เป็นแนวทางปรับปรุงพัฒนาแผนงานในระยะต่อไป

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ทบทวนการดำเนินโครงการวิจัยระยะที่ 2 : 6 เดือนแรก
2. แบ่งกลุ่ม แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์แต่ละกิจกรรม
3. สรุปผลการวิจัยและบทเรียนที่ได้รับ
4. แผนงานในระยะต่อไป

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. นักวิจัยและทีมวิจัยชุมชน
2. พี่เลี้ยงนักวิจัย

วันที่ และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 22 สิงหาคม 2552

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

จากการสรุปทบทวน วิเคราะห์ กระบวนการดำเนินโครงการวิจัยในระยะที่ 2 : 6 เดือนแรก (1 มีนาคม 52 ถึง 31 สิงหาคม 2552) ทำให้พบว่า 1.เกิดรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชัดเจน 2.เกิดศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจน และ3.มีแนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจนในระยะต่อไปดังนี้

1.ศักยภาพพื้นที่

1. รวบรวมข้อมูล ด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม/ประเพณี ทรัพยากรท่องเที่ยว ภูมิ ปัญญาพื้นบ้านด้านการจักสาน ขนม อาหารพื้นบ้าน และยาสมุนไพร เป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ

2. สำรวจเส้นทางท่องเที่ยวมี 2 เส้นทาง

-ปรับปรุงเส้นทางท่องเที่ยวที่ชัดเจนและมีความปลอดภัยสำหรับเดินป่าท่องเที่ยว

-ทำป้ายสื่อความหมายบอกจุดสำคัญ เช่น ต้นไม้ แหล่งท่องเที่ยว จุดเสี่ยง เป็นต้น

3. ทำศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวโดยใช้ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านเก้าเตื่อ เป็นแหล่งประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวเบื้องต้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ

4. มีสถานประกอบการและนักท่องเที่ยวในพื้นที่

2. การเสริมสร้างพัฒนาศักยภาพบุคคล

1. อบรมมัคคุเทศก์ เกิดมัคคุเทศก์ชุมชนและมัคคุเทศก์น้อย
2. อบรมหลักการพูดสื่อสารในที่สาธารณะ เกิดความเชื่อมั่นและมีหลักการในการพูด
3. ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวงและบ้านผาหมอน มีแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเก้าเตี๋อ และบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยวที่ชัดเจนมากขึ้น

4. พัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยว โดยทดลองจัดทำโปรแกรมระยะสั้นและระยะยาว สรุปวิเคราะห์แต่ละโปรแกรมร่วมกัน คัดเลือกโปรแกรมที่เหมาะสมทั้งระยะทาง เวลา รวมถึงกิจกรรมท่องเที่ยว

5. อบรมด้านการบริหารจัดการกลุ่ม โดยให้มีโครงสร้างและจัดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคคลให้ชัดเจนตามความถนัดและสมัครใจ

6. อบรมด้านการจัดทำสื่อ/แผ่นพับ เพื่อให้ประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว

3. กิจกรรมการท่องเที่ยว

1. มีโปรแกรมเที่ยว 4 โปรแกรมและราคาที่ชัดเจน
2. มีมัคคุเทศก์ชุมชนและมัคคุเทศก์น้อยที่เป็นเด็กและเยาวชน

4. การจัดการกลุ่มท่องเที่ยว

1. ประชุมเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยวที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ
2. จัดตั้งกลุ่มโดยมีโครงสร้างและผู้รับผิดชอบบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน
3. มี กฎ กติกา สำหรับนักท่องเที่ยว
4. มีการจัดสรรรายได้แบ่งเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน
5. มีแผนการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ท่องเที่ยวและการลงหุ้น

5. การสื่อประชาสัมพันธ์

1. อบรมหลักการจัดทำสื่ออย่างง่าย
2. ผลิตสื่อแนะนำแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติบ้านเก้าเตี๋อ

6. การมีส่วนร่วมของชุมชน

1. ทำความเข้าใจกับชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเป็นระยะโดยการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน
2. ทำความเข้าใจกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวอย่างไม่เป็นทางการ

7. เกิดแผนงานโครงการที่ชัดเจนในระยะ 6 เดือนหลัง

1. แผนงาน 6 เดือน (กันยายน 52 – กุมภาพันธ์ 53) ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ชุมชน

เป็นแผนงานแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงศักยภาพของกลุ่มท่องเที่ยวในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในระยะที่ 2 : 6 เดือนหลัง (กันยายน 52 – กุมภาพันธ์ 53) ที่สามารถตอบโจทย์คำถามวิจัยได้ชัดเจนสมบูรณ์ คือ 1.รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคนเป็นอย่างไร 2.แนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นอย่างไร และสามารถตอบวัตถุประสงค์โครงการวิจัยได้ชัดเจนทั้ง 3 ข้อ คือ 1) มีรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน 2) มีแนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชัดเจน 3) ชุมชนมีศักยภาพสามารถจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืน

3.5.2 กิจกรรม เวทีทำความเข้าใจหาความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยบ้านเก้าเดื่อ
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยว และโปรแกรมท่องเที่ยว
3. เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยว

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ประชุมเตรียมความพร้อมทีมวิจัย
2. กำหนดทีมวิจัยนำเสนอการจัดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเดื่อ
3. ประสานงานสถานประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. เตรียมสถานที่จัดกิจกรรม
5. นำเสนอกระบวนการจัดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเดื่อ
6. นายอำเภอหาดง นายสุรพล สัตยารักษ์ เปิดเวที และร่วมแลกเปลี่ยน
7. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ระหว่างชุมชน สถานประกอบการและหน่วยงานรัฐ
8. สรุปข้อมูล และขอเชิญสถานประกอบการ เป็นที่ปรึกษากลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเดื่อ และ ชวนเชิญ สถานประกอบการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทดลองเที่ยวในครั้งต่อไป โดยนายอำเภอหาดง เป็นหน่วยงานออกจดหมายเชิญ และเชิญสื่อมวลชน

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยชุมชน
2. นักวิจัยภายนอก
3. สถานประกอบการ 7 แห่ง คือ

- 1.เบลล์วิลล์
- 2.บ้านแม่กและแม่กไม้
- 3.ม่อนเอื้องดอยรีสุอร์ท
- 4.ฟิงพนา รีสุอร์ท
- 5.ศูนย์ฝึกอบรมธนาคารไทยพาณิชย์
- 6.อุทยานล้านนา รีสุอร์ท
- 7.ฟอนคำวิเลจ
4. หน่วยงานรัฐในพื้นที่
 - หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุยที่ 2 (น้ำตกศรีสังวาลย์)
5. ฝ่ายปกครองท้องถิ่น
 - 1.นายก อบต.บ้านปาง
 - 2.สมาชิก อบต.บ้านปาง หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 10 และหมู่ที่ 11
6. ฝ่ายปกครองท้องถิ่น
 - 1.นายอินสม สิงห์คำ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง
 - 2.นายศรวิวรรณ ไชยะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 10 ตำบลบ้านปาง
7. ชุมชน
 - 1.ประธานกลุ่มแม่บ้าน บ้านแก้วเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง
 - 2.ประธานกลุ่มแม่บ้าน บ้านใหม่สันชะยอม หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านปาง
8. พี่เลี้ยงทีมวิจัย (สกว.ภาค)

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

- วันที่ 29 มกราคม 2553
- ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬา บ้านแก้วเตื่อหมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้วเตื่อ สถานประกอบการให้ความสนใจการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้วเตื่อ ที่ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการ มีโปรแกรมท่องเที่ยวมีเส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติ มีกิจกรรมในเส้นทางท่องเที่ยว มีทีมภาคีเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น มีกลุ่มท่องเที่ยวบ้านแก้วเตื่อ มีโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มชัดเจน มีการบริหารจัดการผลประโยชน์ที่เกิดจากรายได้ท่องเที่ยวที่เอื้อให้ชุมชนและสิ่งแวดล้อม ที่ทำให้สถานประกอบการให้ความร่วมมือในการที่จะช่วยประชาสัมพันธ์ แนะนำแหล่งท่องเที่ยวกับลูกค้า และในอนาคตจะส่งนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวที่บ้านแก้วเตื่อ แต่ต้องมีการปรับปรุง พัฒนา โปรแกรมท่องเที่ยว และราคา ให้ชัดเจนเป็นมาตรฐานที่สร้างความมั่นใจให้กับสถานประกอบการและนักท่องเที่ยวเกิดความเชื่อมั่น

3.5.3 กิจกรรมนำเสนอผลงานวิจัย และเปิดหมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านเก้าเตี๋อ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอผลงานวิจัย และเปิดหมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านเก้าเตี๋อ
2. เพื่อหาแนวทางในการประสานงานความร่วมมือระหว่างชุมชนและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยบ้านเก้าเตี๋อ

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ประชุมเตรียมความพร้อมทีมวิจัย
2. ประสานงานสถานประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. เตรียมสถานที่จัดกิจกรรม
4. ชี้แจงวัตถุประสงค์
5. เปิดประชุม และให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวบ้าน เก้าเตี๋อ
6. นำเสนอผลงานวิจัยโครงการ การจัดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตี๋อ
7. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ร่วมกัน
8. สรุปข้อคิดเห็น และแนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตี๋อ

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. ผู้แทนที่ว่าการอำเภอหางดง
-นายสุรพล สัตยารักษ์ นายอำเภอหางดง
2. ผู้แทน ททท.เชียงใหม่
-นางสาวอ่อนหวาน ัญญโกศ
3. ผู้แทนสถานประกอบการ
-กฤษดา ดอยรีสอร์ท
-เบลีวิลล่า รีสอร์ท
-วิรันดา รีสอร์ท
-ภูจาญา มินิรีสอร์ท
-อุทยานล้านนา รีสอร์ท
-ม่อนเอื้องดอยรีสอร์ท
-ฟอนคำวิลเลจ
4. ผู้แทนฝ่ายท้องถิ่น
-กำนันตำบลบ้านปาง (นายสมบุญ ไชคำ)
-ผู้ใหญ่บ้าน ม.3 (นายอินสม สิงห์คำ)
-ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.4 (นายนวล ยาแดง)

-ผู้ใหญ่บ้าน ม.11 (นายบุญมา บันมูล)

-ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.7 (นายจรรยา รัตนไตร)

5. ผู้แทนฝ่ายท้องถิ่น

-นายก อบต.บ้านโป่ง (นายประพันธ์ อินกุนะ)

-ปลัด อบต.บ้านโป่ง

-สมาชิก อบต.บ้านโป่ง ม.2 ม.3, ม.4, ม.5, ม.6, ม.7, ม.8, ม.11

-เจ้าหน้าที่ อบต.หนองแก้ว

6. ผู้แทนกลุ่มองค์กรชุมชน

-กลุ่มรักบ้านเกิดเพื่อการพัฒนา

-ชมรมผู้ใช้น้ำแม่ตาช้าง ต.บ้านแหวน

7. ทีมวิจัย

-นักวิจัยและกลุ่มท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ

-เจ้าหน้าที่ สกว.ภาค (พี่เลี้ยงทีมวิจัย)

8. .อื่นๆ

วันที่และสถานที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 9 มีนาคม 2553

-ณ ห้องประชุม อบต.บ้านโป่ง ตำบลบ้านโป่ง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

เกิดการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายหลายระดับในการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อโดยการให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ ให้ความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์การจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ และมีแนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมสามารถนำไปสู่การตอบคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ ในข้อ 2 แนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์โดยชุมชนเป็นอย่างไร

3.5.4 กิจกรรม สรุปประเมินผลและบทเรียนโครงการระยะที่ 2.2

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ และบทเรียนในการดำเนินโครงการวิจัย

2. เพื่อสรุป วิเคราะห์ ผลการดำเนินโครงการวิจัย

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ประสานงานทีมวิจัย

2. ทบทวนเป้าหมายโครงการฯ และขั้นตอนในการดำเนินโครงการฯ
3. แลกเปลี่ยน เรียนรู้ การดำเนินโครงการวิจัย ร่วมกัน
4. ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ต่อการดำเนินโครงการฯ
5. สรุปผลการดำเนินโครงการฯ บทเรียนที่ได้รับ และการจัดทำแผนงานต่อไป

สถานที่และวันที่จัดกิจกรรม

-วันที่ 24 มีนาคม 2553

-ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านเก้าเดื่อหมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลกิจกรรม

การดำเนินโครงการวิจัยมีกระบวนการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน ส่งผลให้สามารถตอบคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์โครงการวิจัยได้อย่างครบถ้วน โดยสามารถตอบคำถามวิจัย 2 ข้อ คือ

- 1) รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์บ้านเก้าเดื่อที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน
- 2) แนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์โดยชุมชน และสามารถตอบวัตถุประสงค์ 3 ข้อ

- 1) รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์บ้านเก้าเดื่อที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน
- 2) แนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์โดยชุมชน
- 3) การเสริมสร้างศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน และมีแผนงานในการจัดการท่องเที่ยวในระยะต่อไปคือ

- 1) ประชุมคณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยว

-เพื่อปรับบทบาท และจัดแบ่งหน้าที่ ให้งานเป็นระบบ เกิดความเชื่อถือ ตรวจสอบได้

- 2) จัดทีมคณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยว ให้มีความพร้อมเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยว

-จัดระบบหมุนเวียนภายในกลุ่ม เช่น การจัดกิจกรรมจะมีการจัดคิวรถ, คิวคนทำอาหาร คิวมัคคุเทศก์ เป็นต้น

- 3) เปิดรับสมัครสมาชิกใหม่ในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง

-ใช้เวทีประชุมประจำเดือนระดับหมู่บ้านเพื่อขยายกลุ่มสมาชิก และจัดอบรมทำความเข้าใจด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามโอกาส

- 4) ตามเรื่องเชื่อมโยงเครือข่ายท่องเที่ยวให้เป็นจริง

- 5) จัดทำศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวเพิ่มที่สวนสมุนไพรป่าชุมชน เพราะเป็นอยู่ใกล้ถนนสายหลัก เดินทางสัญจรสะดวก เข้าถึงข้อมูล

- 6) จัดทำแผนพับแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเป็นภาษาอังกฤษ

สรุปผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินกิจกรรมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการวิจัยดังกล่าวแล้วนั้น สามารถสรุปผลที่เกิดจากการดำเนินงานมีประเด็นรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบ้านแก้าเดื่อ มี 2 รูปแบบ คือ 1) แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และ 2) แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งบ้านแก้าเดื่อมีบริบทชุมชนและสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่โดดเด่น เช่น น้ำตก ธารน้ำป่าไม้ เป็นต้น มีวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาที่ยังคงรักษาปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน มีความหลากหลายของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และมีสถานประกอบการรองรับนักท่องเที่ยวหลายแห่ง
2. มีแนวทางในการประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชน ที่สถานประกอบการยอมรับและสนับสนุนในการดำเนินการท่องเที่ยวของบ้านแก้าเดื่อ โดยมีแนวทางในเบื้องต้น เช่น การสร้างเครือข่ายหนุนเสริมกันและกัน มีภาคีความร่วมมือ คือ สถานประกอบการ อบต. หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ททท. และชุมชน มีการประสานงานเป็นรูปธรรม สนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดย ฟอน คำวิลเลจ และวิรันดารีสอร์ท ทำโปรแกรมท่องเที่ยวร่วมกับกลุ่มท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ กฤษดา ดอยรี สอร์ท ช่วยแปลเอกสารด้านการท่องเที่ยวเป็นภาษาอังกฤษ ฟอน คำวิลเลจ และศูนย์ฝึกอบรมธนาคารไทยพาณิชย์ เป็นที่ปรึกษากลุ่มท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ
3. ศักยภาพของชุมชนที่สามารถจัดการท่องเที่ยว คือ
 - 3.1 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติ 3 เส้นทาง ที่เชื่อมโยงนำวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาเรียงร้อยสร้างความน่าสนใจ สร้างการเรียนรู้ ระหว่างทางมีผัก สมุนไพรพื้นบ้าน พรรณไม้นานาชนิดที่โดดเด่นคือ ไม้ตี่งที่ ใ้ใบทำไพลมุงหลังคา ใ้ข้าวหลามใ้กระบอกใ้ทำข้าวหลามพื้นบ้าน ผักกูด ผักหนาม และไ้เครือเม็ดเป็นผักสดกินกับน้ำพริก หรือทำอาหาร รวมถึงสัตว์น้ำที่ น่าสนใจคือ “ปูไฮโซ” หรือ “ปูจ๋า” และน้ำตกที่สวยงามเรียงลดหลั่นตามลำน้ำแม่ ปานที่แสดงถึงความหลากหลายทางชีวภาพที่มีระบบนิเวศของป่าที่ค่อนข้าง สมบูรณ์ เป็นเส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติที่อยู่ใกล้สถานประกอบการและชุมชน เส้นทางท่องเที่ยวระยะใกล้ใช้เวลาน้อยสามารถชื่นชมธรรมชาติและผ่อนคลายได้อย่างตั้งใจ
 - 3.2 กลุ่มท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ มีโครงสร้าง มีบทบาทหน้าที่แบ่งออกเป็นฝ่ายชัดเจน มี ผู้รับผิดชอบตามความเหมาะสมและความถนัด มีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้ เป็นระบบ เช่น การจัดคิวมัคคุเทศก์ การจัดคิวรถบริการ การจัดคิวทำอาหาร เป็นต้น

- 3.3 มีแนวทางในการบริหารจัดการรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว โดยจัดสรรรายได้ให้ครอบคลุมเชื้อประโยชน์ต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม คือ จัดตั้งกองทุนต่างๆ ไว้รองรับ คือ กองทุนท่องเที่ยว กองทุนสิ่งแวดล้อม กองทุนพัฒนาชุมชน กองทุนสวัสดิการ และกองทุนวิทยากรประจำฐาน
- 3.4 จัดทำโปรแกรมท่องเที่ยว 4 โปรแกรม ที่น่าสนใจมีประโยชน์ มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และความปลอดภัย มีระยะเวลาใกล้เคียงและใกล้เคียง รวมถึงการเรียนรู้วิถี ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยว
- 3.5 มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่ผ่านการฝึกอบรมและปฏิบัติการทดลองเที่ยวหลายครั้ง เป็นผู้นำทางควบคู่ไปกับการสื่อความหมายระหว่างทางเดินป่าที่เป็นประสบการณ์ตรง จากวิถีชีวิต มีทักษะและภูมิปัญญาสามารถนำนักท่องเที่ยวเดินป่าได้อย่างปลอดภัยและมีความรู้
- 3.6 มีศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ 2 แห่ง ที่ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านแก้าเดื่อ และที่สวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านป่าชุมชนบ้านแก้าเดื่อ เป็นสถานที่บอกเล่าเรื่องราวของการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อเบื้องต้น ประกอบด้วยแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติ บอร์ดภาพแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและกิจกรรมท่องเที่ยว กฎ กติกา สำหรับนักท่องเที่ยว และโปรแกรมท่องเที่ยว
- 3.7 คู่มือท่องเที่ยวสำหรับมัคคุเทศก์ และคู่มือสำหรับนักท่องเที่ยว
- 3.8 แผ่นพับนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ กิจกรรมท่องเที่ยว โปรแกรม และราคา สื่อสารประชาสัมพันธ์แนะนำแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ
- 3.9 สามารถนำศักยภาพของชุมชนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญา เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

บทที่ 4 ผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมบ้านแก้วเดือน หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะเวลา ระยะที่ 1-2 (1 มีนาคม 2551-31 ตุลาคม 2551 และ 1 มีนาคม 2552 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2553 และขยายเวลาดำเนินโครงการเพิ่มสองเดือน คือ 1 มีนาคม 2553 ถึง 30 เมษายน 2553) โดยผ่านกระบวนการศึกษาแนวทางในการประสานงานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยว รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน และการเสริมสร้างศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยที่มิวิจัยเป็นผู้ศึกษา หรือดำเนินการหลัก และมีนักวิจัยภายนอก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นผู้หนุนเสริมนั้น ทำให้เกิดผลจากการปฏิบัติการกระบวนการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

ผลที่เกิดจากการดำเนินงาน

ข้อมูลด้านศักยภาพชุมชน

4.1 บริบทชุมชน

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และการตั้งถิ่นฐาน

ชุมชนบ้านแก้วเดือน หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 520-600 เมตร อุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 22 องศาเซลเซียส ตั้งอยู่ในลุ่มน้ำแม่ตาข้างตอนกลาง อยู่ระหว่างหุบเขาสองด้าน คือด้านตะวันออกเทือกเขาอุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย และด้านตะวันตกเทือกเขาอุทยานแห่งชาติออบขาน มีสายน้ำแม่ตาข้างไหลผ่านหมู่บ้านทำให้แบ่งหมู่บ้านออกเป็นสองฝั่งน้ำหรือสองฝั่งถนนสายหางดง-สะเมิง ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบหุบเขา และที่ลาดภูเขาสูงต่ำสลับซับซ้อนกันไป บ้านเรือนตั้งอยู่ที่ราบหุบเขา ที่ลาดภูเขา และบนภูเขา อยู่ระหว่างสองฝั่งของถนนสายหางดง-สะเมิง หรือสองฝั่งน้ำแม่ตาข้าง บ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นรูปแบบใหม่ที่ได้รับวัฒนธรรมจากชาวตะวันตกเป็นบ้านชั้นเดียว ก่อสร้างด้วยปูนหลังคาด้วยกระเบื้องลอน บ้านเรือนทรงไทยล้านนาโบราณมีส่วนน้อยมากหาได้ยากนอกจากเป็นบ้านเรือนเก่า ชุมชนบ้านแก้วเดือนตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณนี้นานมากกว่า 250 ปี

ที่ตั้ง-อาณาเขต

บ้านแก้วเดือน หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ห่างจาก อำเภอหางดง ประมาณ 11 กิโลเมตร และห่างจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ประมาณ 26 กิโลเมตร มีถนนเชื่อมต่อกัน 3 เส้นทางที่สามารถเดินทางมาที่บ้านแก้วเดือน คือ ถนนสายเชียงใหม่-ฮอด (ทางหลวงหมายเลข 108) แยก

เศรษฐกิจและสภาพทางสังคม

บ้านเก้าเต็อมีประชากรรวม 297 คน 83 ครัวเรือน (ข้อมูลสำรวจล่าสุด ปี 2551) โดยแยกตามอายุ และเพศดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนประชากรเพศชายและเพศหญิงและอายุ บ้านเก้าเต็อ หมู่ที่ 3

ช่วงอายุประชากร	จำนวนเพศชาย (คน)	จำนวนเพศหญิง (คน)	จำนวนรวม (คน)
น้อยกว่า 1 ปีเต็ม	2	1	3
1 ปีเต็ม – 2 ปี	1	3	4
3 ปีเต็ม – 5 ปี	3	3	6
6 ปีเต็ม – 11 ปี	11	7	18
12 ปีเต็ม – 14 ปี	9	8	17
15 ปีเต็ม – 17 ปี	8	8	16
18 ปีเต็ม – 49 ปี	91	81	172
50 ปีเต็ม – 60 ปีเต็ม	17	18	35
มากกว่า 60 ปี เต็มขึ้นไป	17	9	26
รวมทั้งหมด	159	138	297

ที่มา : ฝ่ายแผนงานพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปาง (จปฐ.2), 2551.

ลักษณะของการประกอบอาชีพ

บ้านเก้าเต็อ มีความหลากหลายของกลุ่มคนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ทั้งที่เป็นคนพื้นเมืองเดิม ชนเผ่า และคนภายนอก การประกอบอาชีพจึงมีความหลากหลายไปด้วย สามารถแบ่งการประกอบอาชีพได้ 2 ลักษณะดังนี้

ภาคการเกษตร

บ้านเก้าเต็อมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างเป็นอาชีพหลักควบคู่กันไป ด้วยการทำสวนไม้ผล สวนผัก และทำไร่ โดยใช้พื้นที่ปลูกตามลักษณะทางกายภาพทางภูมิศาสตร์ คือทำเกษตรในราบหุบเขาที่ลาดเชิงเขา ที่ลาดชันภูเขา คือ ปลูกลิ้นจี่ ลำไย กัลยน้ำว่า ปลูกชาโยเด่ ปลูกข้าวไร่ (ข้าวดอย) และทำนาดำ

อาชีพรับจ้างทั่วไปและอาชีพบริการ

การประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และอาชีพบริการ เนื่องจากบ้านเก้าเต็อเป็นพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจ คืออยู่บนเส้นทางธุรกิจรีสอร์ท และอยู่ใกล้เมือง ทำให้ชุมชนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพ

ที่หลากหลายทั้งในชุมชนและนอกชุมชน อาชีพภายในชุมชน คือ รับจ้างในรีสอร์ททุกสาขา (แม่บ้าน แม่ครัว ทำความสะอาด ยามรักษาความปลอดภัย พนักงานต้อนรับ พนักงานเสิร์ฟ จัดสวนหย่อม ช่างไฟฟ้า ช่างประปา ช่างก่อสร้างต่อเติม) อาชีพรับเหมาก่อสร้างบ้าน ก่อสร้างอาคาร ก่อสร้างถนน รับจ้างทั่วไปทุกประเภท อาชีพบริการ เช่น ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านคาราโอเกะ นวดแผนโบราณ ร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ และอาชีพอิสระ เช่น ไพลตองตริง หาของป่าตามฤดูกาล เช่น หาเห็ด หน่อไม้ หน่อไม้ฝรั่ง ต่อมด ส้ม เป็นต้น และค้าขายเล็กน้อยในหมู่บ้าน

ลักษณะการถือครองที่ดิน

บ้านเก้าเต๋อมีพื้นที่รวมทั้งหมด 1,900 ไร่ ครัวเรือนมีที่ดินทำกินของตนเองและไม่ต้องเช่า 35 ครัวเรือน เอกสารสิทธิ์ส่วนมากเป็นโฉนด การใช้ประโยชน์ที่ดินในหมู่บ้านแบ่งออกเป็น 7 ส่วน รายละเอียดในตารางดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ที่	การใช้ประโยชน์พื้นที่	รายละเอียด	จำนวน (ไร่)	จำนวน ครัวเรือน
1	ทำนา	ปลูกข้าว	30	9
2	ทำไร่อายุสั้น	ปลูกถั่วเหลือง, ถั่วกาแฟ, ถั่วดำกาแฟ	30	10
3	ทำสวนไม้ผล	ปลูกลิ้นจี่ ลำไย กัลยน้ำว่า	222	40
4	ป่าชุมชน	ป่าผสม	99	-
5	ป่ารักษน้ำ	ป่าผสม	20	-
6	สถานประกอบการ	โรงเรียนนานาชาติ, สวนบิวรีรีสอร์ท, นาคดอย, ภูจัญญา บ้านสวนหอมห้วย ม่อนเอื้องดอย บ้านกลางดอย	85	-
7	พื้นที่บ้านพักอาศัย	บ้านพักอาศัยและที่สาธารณะ	1,414	-
		รวมพื้นที่ทั้งสิ้น	1,900	-

กลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน

- กลุ่มแม่บ้าน
- กลุ่ม อสม. (อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน)
- กลุ่มเกษตรกร
- กลุ่มออมทรัพย์
- กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน
- กลุ่มสงเคราะห์เฒ่าปนกิจ
- กลุ่มเยาวชน

-กลุ่ม อปพร.

-กลุ่ม อสทป.

4.2 ประวัติบ้านเก้าเตื่อ

“บ้านเก้าเตื่อ” อู๋ยต้า และแม่อร กันธา เล่าว่า มีที่มาจาก “ต้นมะเดื่อหลวง” ที่มีขนาดลำต้นสูงใหญ่ตั้งตระหง่านอยู่ในทุ่งนาของอู๋ยมอย ผู้คนเดินทางผ่านไปมาพบเห็นต้นมะเดื่อหลวงเด่นชัดกว่าสิ่งอื่นใดในบริเวณนั้น ชาวบ้านจึงพากันเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านเก้าเตื่อ” เดิม “บ้านเก้าเตื่อ” เป็นส่วนหนึ่งของบ้านแม่ฮะ ซึ่งขณะนั้นประมาณปี พ.ศ. 2300 - พ.ศ. 2486 บ้านแม่ฮะหมู่ที่ 1 มี 7 ปีกบ้าน คือ บ้านวัด บ้านห้วยลึก บ้านเก้าเตื่อ บ้านโฮ่งป่าหมาก บ้านเด่นกระต่าย บ้านสันชะยอม และบ้านปางยาง ขึ้นกับ ตำบลแม่ฮะ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ มีท่าวมหาวันเป็นกำนันคนแรก ต่อมา เมื่อท่าวมหาวันหมดวาระ พญาเดช ขึ้นเป็นกำนันต่อจากท่าวมหาวัน ได้ย้าย บ้านแม่ฮะหมู่ที่ 1 ไปขึ้นกับ ตำบลกองแะ อำเภอสะเมิง ต่อมาเมื่อหมดวาระของพญาเดช ได้ย้าย บ้านแม่ฮะหมู่ที่ 1 ไปขึ้นกับ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม สันนิษฐานว่าบรรพบุรุษของบ้านเก้าเตื่อเป็นชนเผ่า “ลัวะ” ซึ่งเป็นประชาชนพื้นเมืองดั้งเดิมส่วนใหญ่ของเชียงใหม่ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2300-2486 ส่งผลก่อเกิดบ้านเก้าเตื่อ และการเปลี่ยนแปลงมีรายละเอียดดังนี้

ปี พ.ศ. 2300 วัดประชาเกษม (ชื่อเดิม คือวัดแม่ฮะ) ถูกก่อสร้างขึ้น

ปี พ.ศ. 2477 สร้างโรงเรียนบ้านแม่ฮะ ใช้ศาลาวัดบ้านแม่ฮะเป็นที่เรียนหนังสือเปิดสอนในชั้นประถมปีที่ 1 มีนักเรียน 47 คน (รุ่นแรก) มีนายสิงห์ไชย ไชยรังษี เป็นครูใหญ่คนแรก ขึ้นกับตำบลกองแะ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

ปี พ.ศ. 2480 ชนเผ่าขมุ มีอาชีพเลี้ยงช้างเพื่อรับจ้างลากซุง (บริษัทสัมปทานไม้ของอังกฤษและฝรั่งเศส) ในเขตป่าสงวนแห่งชาติแม่ท่าช้าง-แม่ขนิล และอุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย ซึ่งอยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบของบ้านแม่ฮะหมู่ที่ 1 ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม และได้มีครอบครัวอยู่ที่บ้านแม่ฮะหมู่ที่ 1 ชนเผ่า “ขมุ” จึงนับเป็นบรรพบุรุษของบ้านเก้าเตื่ออีกกลุ่มหนึ่ง

ปี พ.ศ. 2486 บ้านเก้าเตื่อ แยกออกจากบ้านแม่ฮะ รวม 4 ปีกบ้าน คือ บ้านเก้าเตื่อ มี 8 หลังคาเรือน บ้านโฮ่งป่าหมาก มี 10 หลังคาเรือน บ้านเด่นกระต่าย มี 10 หลังคาเรือน และบ้านใหม่-สันชะยอม มี 3 หลังคาเรือน รวมเป็น 31 หลังคาเรือน เหตุการณ์นี้เป็นจุดเริ่มต้นก่อเกิดบ้านเก้าเตื่อ โดยแยกเป็นอิสระจากบ้านแม่ฮะ

ปี พ.ศ. 2492 บ้านเก้าเตื่อ จัดตั้งอย่างเป็นทางการ (เมื่อก่อน หมู่ที่ 3 คือ บ้านดงดินผาบริเวณ อุทยานล้านนาปัจจุบันยุบรวมเข้ากับบ้านทุ่งโป่ง หมู่ที่ 4) เป็นบ้านเก้าเตื่อหมู่ที่ 3 ขึ้นกับตำบลบ้านปางอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ พ่อหนานมา กันธา

ปี พ.ศ. 2495 โรงบ่มไบยาสูบเข้ามาตั้งในพื้นที่บ้านห้วยลึก ทำให้ชาวบ้านพากันปลูกยาสูบเพื่อส่งขายให้โรงบ่มเหตุการณ์นี้ เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงวิถีการปลูกพืชไว้กินในครัวเรือน และ

แบ่งปันเพื่อนบ้านเป็นการปลูกพืชเพื่อการค้า

ปี พ.ศ. 2502 บ้านเก้าเตื่อขยายหมู่บ้านไปที่บ้านดงมี 3 ครอบครัวย้ายออกมาประกอบด้วย บ้านอุ้ยปันและแม่ใจ, บ้านพ่อสุขและแม่เฮือน, บ้านพ่อตาและแม่ออน บริเวณบ้านดง สมัยก่อนเป็นป่า ดงรกทึบ มีลำห้วยที่เป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคของชุมชนมีชื่อว่า “ห้วยดง” ควบคู่กับชื่อ “บ้านดง” กลายเป็นป๊อกบ้านดง เป็นส่วนหนึ่งของบ้านเก้าเตื่อ และต่อมามีการขยายครัวเรือนมาเรื่อยๆ ถึงปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2513 - พ.ศ. 2515 ป่าไม้อำเภอหางดงทำถนน (สายหางดง-สะเมิง) จากอำเภอหางดง ขึ้นมาถึงบ้านแม่สะแล้วทิ้งงานไว้ หลังจากนั้น ร.พ.ช. (เร่งรัดพัฒนาชนบท) เข้ามาพัฒนาสภาพถนน เพิ่มขึ้นเป็นถนนดินลูกรัง

ปี พ.ศ. 2517 ลินจี้เริ่มเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชุมชน บ้านแรกที่นำลินจี้มาปลูก คือ บ้านอุ้ย เขียว สมานราช แล้วขยายต่อยังบ้านอื่นๆ ในตำบลบ้านปง ทำให้การทำสวนลินจี้ในบ้านเก้าเตื่อเป็น อาชีพหลักของชุมชน

ปี พ.ศ. 2518 ชนเผ่าม้งอพยพมาจากดอยปุย อาศัยอยู่ที่บ้านห้วยปันหมอง และบ้านน้ำซุ้ม ขึ้น ตรงกับบ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง

ปี พ.ศ. 2524 อุทยานแห่งชาติประกาศเขตทับที่ทำกินของหมู่บ้านและที่อยู่อาศัย

ปี พ.ศ. 2524-2525 กรมทางหลวงชนบท เข้ามาพัฒนาถนนสายหางดง-สะเมิงเพิ่มเติม จากที่ ร.พ.ช. ทำไว้ เป็นถนนทางหลวงหมายเลข 1269

ปี พ.ศ. 2527-2535 ยุคเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตชาวบ้าน จาก คนฐานะยากจนเป็นผู้มีอันจะกินมีฐานะ ที่ดินที่เป็นที่นาและที่สวนของชาวบ้านถูกนำไปขายให้นายทุน เป็นจำนวนมาก อาชีพตัดไม้ทำลายป่ารุ่งเรือง เนื่องจากนายทุนซื้อที่ดินเพื่อก่อสร้างรีสอร์ท

ปี พ.ศ. 2528 ไฟฟ้าเข้าหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนมีแสงสว่างจากไฟฟ้าใช้ในครัวเรือน และมีวัสดุ อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าตามมา เช่น ตู้เย็น พัดลม เครื่องเสียง เป็นต้น

ปี พ.ศ. 2540 วันที่ 3 พฤศจิกายน จัดตั้งบ้านน้ำซุ้ม มี 3 ป๊อกบ้าน คือ บ้านน้ำซุ้ม บ้านห้วย กว้าง บ้านห้วยปันหมอง เป็นบ้านน้ำซุ้ม หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านปง แยกออกจาก บ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3

ปี พ.ศ. 2545 เดือนพฤษภาคม บ้านเก้าเตื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอีกรอบ โดยแยก ป๊อกบ้าน ไช้-ป่าหมาก ป๊อกบ้านเด่นกระต่าย และป๊อกบ้านสันชะยอม ออกจาก บ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตั้งชื่อ หมู่บ้านใหม่ว่า บ้านใหม่สันชะยอม หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านปง

ปี พ.ศ. 2548 นายอินตา ชัยยา ผู้ใหญ่บ้าน บ้านแม่สะ หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านปง นำพันธุ์ผักซาโยเต้ หรือมะเขือเครือจากอำเภอสะเมิง มาทดลองปลูกเป็นคนแรก และขยายมายังบ้านเก้าเตื่อถึงปัจจุบัน ซาโยเต้จึงเป็นผักเศรษฐกิจของบ้านเก้าเตื่อควบคู่กับลินจี้ ลำไย และกล้วยน้ำว้า

บ้านเก้าเตื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ในพื้นที่อยู่ตลอดเวลาในด้านเศรษฐกิจ สังคม และ การใช้ประโยชน์ทรัพยากรดิน น้ำ ป่า และสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ส่งผลให้บ้านเก้าเตื่อตั้งอยู่ บนถนนสายธุรกิจที่ประกอบด้วยรีสอร์ทมากมายหลายแห่ง เช่น บ้านกลางดอยรีสอร์ท สวนบัวรีสอร์ท

แอนดส์ปลา เป็นต้น เรียงสลับกับป่าไม้และบ้านพักอาศัยของชุมชนตามถนนทางดง-สะเมิง นำผู้คนที่ เป็นนักท่องเที่ยว และนักเดินทาง เข้ามาสู่พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวและพักผ่อน ที่ชุมชนนี้ได้เป็นเจ้าของธุรกิจ หรือเป็นผู้จัดการด้านท่องเที่ยวธรรมชาติ แต่มีนายทุนภายนอกเป็นผู้จัดการผลประโยชน์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของบ้านเก้าเต๋อเพียงกลุ่มเดียว

รูปภาพที่ 4.1 ภาพถ่ายแสดงลักษณะการตั้งบ้านเรือนในหุบเขา

4.3 ทรัพยากรด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บ้านเก้าเต๋อ ประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า และสิ่งแวดล้อมที่ยังคงมีความสมบูรณ์อยู่มากในระดับหนึ่งถึงแม้ว่าจะถูกบุกรุกทำลายเป็นจำนวนมากก็ตาม คุ้มดวง แก้วมณีรัตน์ และลุงต้น ตูละภาพ เล่าว่า ในอดีตก่อนปีพ.ศ.2500 ป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์มากป่าเขียวทึบหนาแน่น เต็มไปด้วยพรรณไม้หลากหลายชนิด เช่น ไม้เต็ง ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ยาง ไม้ก่อ ไม้ประดู่ ไม้มะค่า ไม้กฤษณา ไม้มะเดะ โดยเฉพาะไม้สักมีเป็นจำนวนมาก เป็นต้น และยังมี พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน ดอกไม้ ป่า และดอกเอื้อง มากมายหลายชนิด เช่น ผักกูด ผักหนาม ผักหวานป่า ชิงแมงดา ซ่าป่า ดอกลิงลาว เอื้องหมายนา กำลั้งไก่แจ้ กระชายดำ ยาแก้ฮากขม เป็นต้น และสัตว์น้อยใหญ่ในป่า เช่น เสือ หมี ลิง กวาง เก้ง ช้าง หมูป่า กระรอก กระแต ไก่ป่า รวมถึงกิ้ง หอย ปู ปลา ที่อยู่ในลำห้วยมีเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านหาอยู่หากินกับป่ามีความสุขดี จนกระทั่งปี พ.ศ. 2524-2525 กรมทางหลวงเข้ามาปรับปรุงพัฒนาถนนเพิ่มเติมเป็นทางหลวงหมายเลข 1269 (ถนนทางดง-สะเมิง) เป็นจุดเปลี่ยนของการใช้ประโยชน์ที่ดินและวิถีชุมชนเริ่มมีการเข้ามากว้านซื้อที่ดินจากนายทุนเพื่อทำรีสอร์ท และเก็งกำไร ถึงแม้ว่าในปี พ.ศ.2524 จะมีการประกาศเขตอุทยานทับที่ทำกินของชุมชนก็ตาม ที่ดินที่เป็นที่นาและที่สวนของชาวบ้านที่อยู่ติดชายป่าเป็นที่ต้องการของนายทุนเป็นอย่างมากเพราะลักษณะภูมิประเทศและ

ภูมิอากาศเหมาะแก่การสร้างรีสอร์ตเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวประกอบกับป่าไม้มีความสมบูรณ์เขียวชอุ่ม มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่เป็นน้ำตกหลายแห่ง เช่น น้ำตกตาดครก น้ำตกออบหลวงแม่ปาน เป็นต้น ชาวบ้านคิดไม่ทันนายทุนจึงพากันขายที่ดินที่เป็นที่ทำกินของตนเองให้นายทุนเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดชนชั้นกลางที่มีฐานะ มีอันจะกิน มีรถยนต์ขับ แต่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ทำยศชาวบ้านบางส่วนต้องไปเป็นลูกจ้างในรีสอร์ตที่ก่อสร้างขึ้นในที่ดินของตนเองที่ขายให้นายทุน ถึงแม้ว่าทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินจะเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ของชุมชน แต่ยังคงมีทรัพยากรที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่ยังมีความสมบูรณ์อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย คือ กลุ่มน้ำตกที่อยู่ในลำน้ำแม่ปานตอนบนและตอนล่าง มีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 น้ำตกตาดครก

เป็นกลุ่มน้ำตกที่เกิดขึ้นในลำน้ำแม่ปานอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย ป่าบริเวณนี้จะเป็นป่าเต็งรังหรือป่าแดง น้ำตกตาดครกประกอบด้วยน้ำตกขนาดเล็กหลายชั้นขึ้นตามลำน้ำแม่ปาน มีโขดหินน้อยใหญ่เรียงสลับชั้นกลางลำน้ำ ซึ่งแบ่งเป็น 6 ชั้น มีทั้งจุดเล่นน้ำ จุดพักผ่อน ชั้นที่สูงที่สุดคือ น้ำตกออบหลวงแม่ปานสูงกว่า 20 เมตร และมีความกว้างถึง 10 เมตร ระหว่างเส้นทางเดินจะมีพืช ผักสมุนไพรพื้นบ้าน ไม้ยืนต้น เฟิร์น กว๊วยไม้ป่าหลากสีสด และเถาวัลย์ขนาดใหญ่เป็นที่นั่งพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติที่ร่มรื่น มีรายละเอียดของชั้นน้ำตกดังนี้

- จุดที่ 1 น้ำตกตาดครก เดินลงจากลานจอดรถลงมาถึงน้ำตกตาดครกระยะทางประมาณ 100 เมตร น้ำตกมีความสูงจากพื้นดินถึงผิวน้ำ 4 เมตร มีความลึกจากผิวน้ำลงสู่ด้านล่างสุดของน้ำตก 3 เมตร กว้าง 10 เมตร
- จุดที่ 2 น้ำตกผาลาด 1 (ตาดเลียบ) ห่างจากน้ำตกตาดครกประมาณ 290 เมตร มีความสูงจากพื้นดินถึงผิวน้ำ 8 เมตร มีความลึกจากผิวน้ำลงสู่ด้านล่างสุดของน้ำตก 4 เมตร กว้าง 10 เมตร
- จุดที่ 3 เป็นจุดที่สามารถเล่นน้ำได้สบายๆ ห่างจากน้ำตกผาลาดที่ 1 ประมาณ 100 เมตร มีโขดหินก้อนเล็กใหญ่เรียงสลับขวางลำธาร กว้าง 10 เมตร มีความยาว 60 เมตร
- จุดที่ 4 น้ำตกผาลาด (2) ห่างจากจุดเล่นน้ำประมาณ 140 เมตร มีความสูงจากพื้นดินถึงผิวน้ำ 8 เมตร มีความลึกจากผิวน้ำลงสู่ด้านล่างสุดของน้ำตก 3 เมตร กว้าง 10 เมตร
- จุดที่ 5 น้ำตกผาลาด (3) ห่างจากน้ำตกผาลาด 2 ประมาณ 100 เมตร มีความสูงจากพื้นดินถึงผิวน้ำ 3 เมตร มีความลึกจากผิวน้ำลงสู่ด้านล่างสุดของน้ำตก 2 เมตร กว้าง 15 เมตร
- จุดที่ 6 น้ำตกตาดไสลด ห่างจากน้ำตกผาลาด 3 ประมาณ 300 เมตร มีความสูงจากพื้นดินถึงผิวน้ำ 2 เมตร มีความลึกจากผิวน้ำลงสู่ด้านล่างสุดของน้ำตก 2 เมตร กว้าง

12 เมตร

- จุดที่ 7 ผาเงิบ ห่างจากน้ำตกตาดไสไลด์ ประมาณ 25 เมตร สูง 6 เมตร กว้าง 8 เมตร
- จุดที่ 8 น้ำตกตาดเลียบ ห่างจากผาเงิบประมาณ 25 เมตร มีความสูงจากพื้นดินถึงผิวน้ำ 2 เมตร มีความลึกจากผิวน้ำลงสู่ด้านล่างสุดของน้ำตก 2 เมตร กว้าง 10 เมตร
- จุดที่ 9 ผาตั้ง ห่างจากน้ำตกตาดเลียบประมาณ 80 เมตร สูง 7 เมตร ยาว 80 เมตร
- จุดที่ 10 น้ำตกอบหลวงแม่ปาน ห่างจากผาตั้งประมาณ 600 เมตร มีความสูงจากพื้นดินถึงผิวน้ำ 20 เมตร มีความลึกจากผิวน้ำลงสู่ด้านล่างสุดของน้ำตก 3 เมตร กว้าง 10 เมตร

รูปภาพที่ 4.2 ภาพถ่ายน้ำตกตาดครก

นอกจากน้ำตกตาดครกที่มีความสวยงามตามธรรมชาติแล้วยังมีไม้ไผ่ที่ชาวบ้านเรียกว่า “ไผ่ข้าวหลาม” อยู่ในบริเวณนี้จำนวนมากรวมถึงปูท้องถิ่นที่ชาวบ้านเรียกกว่า “ปูจว่า” หรือ “ปูไฮโซ” มีรายละเอียดที่น่าสนใจดังนี้

■ “ปูจว่า” หรือ “ปูไฮโซ” มีอยู่สองชนิดอาศัยอยู่ในลำห้วยที่มีความสมบูรณ์ของป่า น้ำในบริเวณที่ปูชอบอยู่ต้องมีอุณหภูมิที่เย็นมาก ปูจะออกหากินในเวลาากลางคืน ชอบกินปลาเล็กปลาน้อย เป็นอาหาร อาศัยอยู่ตามซอกหินหรือตามหลุมหิน ปูสองชนิดมีขนาดลำตัวเท่าๆ กัน แต่มีความแตกต่างไม่เหมือนกันจะสังเกตที่บริเวณปลายก้ามปู และปลายขา แต่ละส่วนไม่เหมือนกัน **ปูจว่ากิมแดง** (กิมเป็นภาษาท้องถิ่น คือ ก้ามปู) ปลายขาปูจะออกสีแดงเล็กน้อย **ปูจว่า กิมเศร้า** หรือ **กิมม่วง** ปลายขา

จะมีสีออกส้มม่วงเล็กน้อย ปูทั้งสองชนิดชาวบ้านนำมาเป็นอาหาร บางคนกินเข้าไปอาจจะมีอาการแพ้ คือเวียนหัว หรืออาเจียนได้ “ปูจว่า” นำมาเสียบไม้ปิ้งกินรสชาติอร่อยมาก

“ปูจว่า” ก่อนที่จะมีชื่อว่า “ปูไฮโซ” เนื่องจากชาวบ้านได้นำหมูสามชั้นที่มีไขมันมากๆ มาเป็นอาหารล่อปู โดยการเสียบพันหมูสามชั้นติดกับปลายไม้ไผ่นำไปวางชุกไว้ตามซอกหินหรือหลุมหินในน้ำ ประมาณ 10 นาที ไขมันจะกระจายไปทั่วบริเวณ ปูได้กลิ่นคาวจะออกมากินหมูสามชั้นโดยใช้ขาหนีบหมูสามชั้นไว้กินเป็นอาหาร ปูทั้งสองชนิดนี้สามารถตกได้เฉพาะฤดูฝน คือเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม ของทุกปีในช่วงนี้จะมีปูจำนวนมาก ตกได้ง่าย พอเข้าสู่ฤดูหนาวปูจะวางไข่ตามฤดูกาล ไม่ควรตกปู เพราะปูจะสูญพันธุ์ ควรอนุรักษ์ ฟันปูไว้ ให้มีความหลากหลายของป่าเกิดสมดุลของระบบนิเวศต่อไป

(ข้อมูลสัมภาษณ์นายไชย วงศ์มหาวิน เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2553)

รูปภาพที่ 4.3 ภาพถ่าย ปูไฮโซ (ปูจว่า ปูท้องถิ่น)

■ **ไม้ข้าวหลาม** เป็นไม้ไผ่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ พบมากในเส้นทางเดินป่าน้ำตกตาดครก บริเวณด้านบนของตาดเทวา (จุดทำอาหารจุดที่ 1) **ไม้ข้าวหลาม** มีลักษณะเด่น คือ ขนาดของลำต้นไผ่แต่ละลำจะไม่ใหญ่มาก ลำต้นตั้งตรง มีปล้องแต่ละปล้องค่อนข้างยาวมีกาบสีน้ำตาลห่อหุ้มไว้ บริเวณปล้องถ้าเปิดกาบออกจะเห็นปล้องไม้ไผ่ที่มีสีดำ ชาวบ้านใช้ทำข้าวหลามที่บ้าน เมื่อไผ่อายุได้ประมาณ 6-10 เดือน ใช้ทำข้าวหลามได้อย่างดี เพราะไผ่ทุกลำจะมีเยื่อขาวๆ บางๆ อยู่ในกระบอก เผา

ง่าย ปลอดภัย เพราะมีเปลือกบางอ่อน เมื่อข้าวหلامสุกแล้วแกะออกจะมีเยื่อบางๆ สีขาวห่อหุ้มติดกับข้าวหلامออกมาด้วยซึ่งสามารถกินได้ นอกจากนี้ใช้ภูมิปัญญานำมาทำข้าวหلامที่เป็นวิถีชีวิตแล้ว ยังใช้ประโยชน์จากไฟข้าวหلامในด้านเศรษฐกิจ โดยนำไปสานเป็นหมวก กระติบข้าว และใช้ในการสร้างบ้านเรือน ใช้ทำกลอนหลังคา สานเป็นฝาหรือเพดานบ้าน หรือสานเป็นเสื่อ มีความเหนียวทนทานกว่าไฟชนิดอื่นๆ ใช้ไฟได้ตลอดปี ใช้ได้ตั้งแต่อายุหนึ่งปีถึงหลายปี ซึ่งสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกทางเลือกหนึ่งในด้านวัฒนธรรม ทุกๆ ปี ในช่วงเดือน 2 ถึง เดือน 4 เหนือ (เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม) เป็นเทศกาลยี่เป็ง ช่วงนี้เป็นช่วงที่ไฟข้าวหلامเป็นไฟอ่อนเหมาะสำหรับนำมาทำข้าวหلام และประกอบกับเป็นช่วงที่ผลผลิตข้าวใหม่กำลังออก นำมาทำข้าวหلامจะมีกลิ่นหอมมากและรสชาติดี ชาวบ้านจะนำไปทำบุญที่วัดสืบทอดกันมาทุกปี การทำข้าวหلامมี 2 รูปแบบ คือ 1) ข้าวหلامแบบดั้งเดิมไม่ใส่กะทิ 2) ข้าวหلامดัดแปลงใส่กะทิ และน้ำตาล ส่วนข้าวหلامบ้านเก่าเดี้อจะเป็นแบบดั้งเดิมถ้าชอบให้มีรสหวานนิดหน่อยก็ใส่น้ำอ้อย หรือจะใส่ถั่ว งา ไปด้วยก็ดีมีคุณค่าทางอาหาร การเผาข้าวหلامในช่วงหน้าหนาวนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสัมพันธระหว่งญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านให้มานั่งคุยกันโดยมีการก่อกองไฟเผาข้าวหلامและผิงไฟคลายหนาวไปในตัว

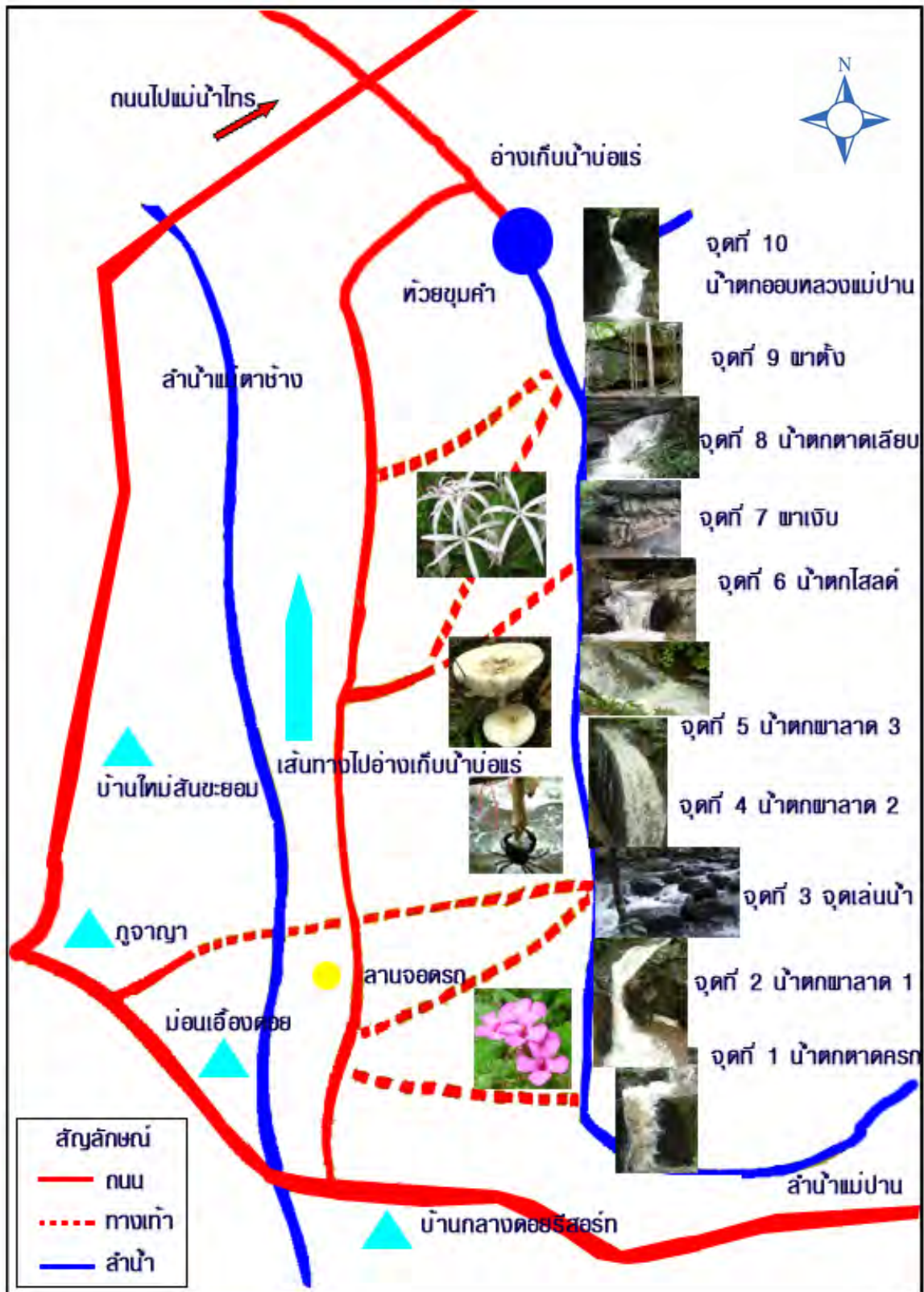
นอกจากการใช้ประโยชน์จากไฟข้าวหلامแล้วยังต้องรู้จักฟื้นฟู อนุรักษ์ เมื่อใช้แล้วต้องปลุกทดแทน ไฟข้าวหلامปลุกง่าย โดยใช้ลำต้นเล็กมาปลุก หรือโดยการใช้เมล็ดขยายพันธ์ ปลุกตามไร่สวนก็ได้

(ข้อมูลสัมภาษณ์ นายสมบุรณ์ แก้วมณีรัตน์ เมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2553)

รูปภาพที่ 4.4 ภาพถ่าย ทีมวิจัยกำลังปลอกเปลือกข้าวหلام

แผนภาพที่ 4.2 แผนที่เส้นทาง ไปน้ำตกตาดครก (สำรวจระยะที่ 1)

4.3.2 น้ำตกศรีสังวาลย์

น้ำตกศรีสังวาลย์มีระยะทางไกลกว่าน้ำตกตาดครก อยู่นอกบริเวณหมู่บ้านเข้าไปในป่าลึก ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 10 กิโลเมตร อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย บริเวณนี้เป็นป่าเบญจพรรณผสมป่าเต็งรังหรือป่าผสมผลัดใบ ค่อนข้างมีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศสูงเป็นป่าต้นน้ำ เป็นกลุ่มน้ำตกที่เกิดขึ้นในลำน้ำแม่ปานตอนบนมีความสูงจากระดับน้ำทะเล 677 เมตร พื้นที่สูงกว่าน้ำตกตาดครก แบ่งตามลักษณะของกลุ่มน้ำตกออกเป็นสองส่วน คือ *ส่วนที่หนึ่ง* เป็นกลุ่มน้ำตกมี 3 ชั้น ไล่ระดับจากด้านบนลงด้านล่าง *ส่วนที่สอง* เป็นกลุ่มน้ำตกขนาดเล็กมีความสูงไม่มากนักอยู่ระหว่างลำน้ำแม่ปานก่อนถึงกลุ่มน้ำตกศรีสังวาลย์ส่วนที่หนึ่ง เส้นทางที่จะขึ้นไปถึงกลุ่มน้ำตกในแต่ละชั้นนั้นค่อนข้างลำบาก และมีความเสี่ยง ซึ่งในแต่ละชั้นมีลักษณะเด่นแตกต่างกันออกไป บางชั้นเป็นแหล่งอาหาร เช่น ผักกูด ต้นหวานส้ม ผักหนาม เป็นต้น บางชั้นเป็นก้อนหินน้อยใหญ่เรียงสลับกันตลอดทาง มีโขดหินใหญ่วางเรียงกัน สลับกับแอ่งน้ำที่มีอยู่หลายจุด ทำให้สามารถนั่งพักผ่อนและเล่นน้ำได้ บางชั้นบริเวณรอบๆ เป็นป่าหนา มีต้นไม้ใหญ่อยู่เป็นจำนวนมาก บางต้นสูงกว่า 40 เมตร นอกจากนี้ยังมีพืชอีกหลายชนิด เช่น ต้นเฟิร์น ต้นหงส์เหิร ต้นยางและต้นตะเคียนทอง ขนาดใหญ่ขนาด 4 คนโอบ ความอุดมสมบูรณ์ของชั้นนี้ สังเกตได้จากทั้งต้นไม้ใหญ่ ก้อนหินที่สลับเรียงรายกันจะมีตะไคร่น้ำจับ มีความสวยงามและความสมบูรณ์ของธรรมชาติเป็นอย่างยิ่ง มีรายละเอียดของกลุ่มน้ำตกศรีสังวาลย์ดังนี้

กลุ่มน้ำตกส่วนที่หนึ่ง

ศรีสังวาลย์ชั้น 1 มีความสูงจากพื้นดินถึงผิวน้ำ 5 เมตร มีความลึกจากผิวน้ำลงสู่ด้านล่างสุดของน้ำตก 80 เมตร กว้าง 5 เมตร สูงจากระดับน้ำทะเล 677 เมตร

น้ำตกศรีสังวาลย์ชั้นที่ 2 ทางเดินขึ้นไปต้องปีนปายหน้าผาขึ้นไปสูงมากมีความสูงจากพื้นดินถึงผิวน้ำ 20 เมตร มีความลึกจากผิวน้ำลงสู่ด้านล่างสุดของน้ำตก 4 เมตร กว้าง 8 เมตร สูงจากระดับน้ำทะเล 659 เมตร

น้ำตกศรีสังวาลย์ชั้นล่างชั้นที่ 3 มีความสูงจากพื้นดินถึงผิวน้ำ 40 เมตร มีความลึกจากผิวน้ำลงสู่ด้านล่างสุดของน้ำตก 3 เมตร กว้าง 2 เมตร สูงจากระดับน้ำทะเล 594 เมตร

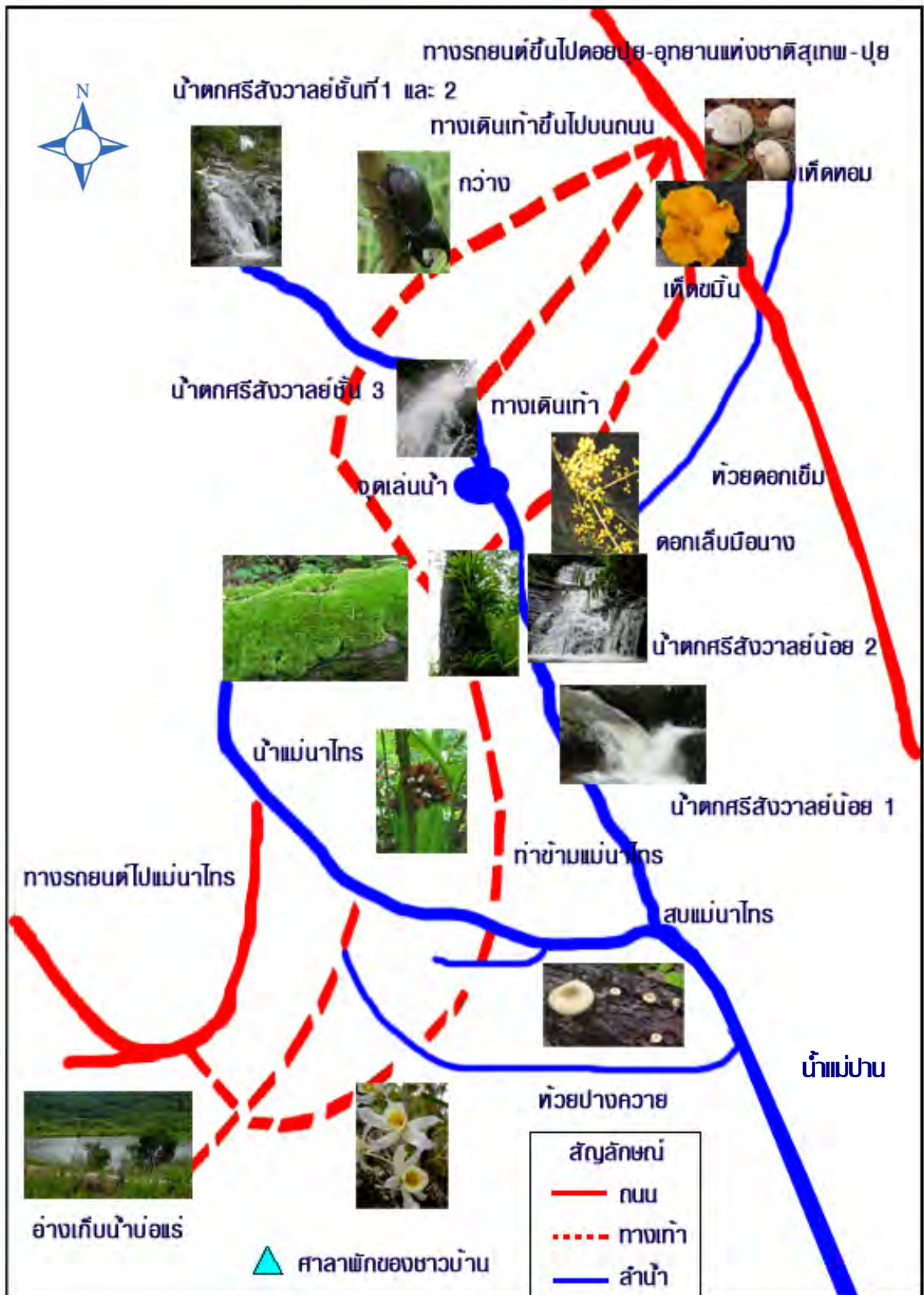
กลุ่มน้ำตกส่วนที่สอง

น้ำตกศรีสังวาลย์น้อยที่ 1 มีความสูงจากพื้นดินถึงผิวน้ำ 6 เมตร มีความลึกจากผิวน้ำลงสู่ด้านล่างสุดของน้ำตก 3 เมตร กว้าง 10 เมตร

น้ำตกศรีสังวาลย์น้อย ที่ 2 มีความสูงจากพื้นดินถึงผิวน้ำ 2 เมตร มีความลึกจากผิวน้ำลงสู่ด้านล่างสุดของน้ำตก 2 เมตร กว้าง 20 เมตร

จุดเล่นน้ำห้วยดอกเข็ม จะเป็นลำห้วยเล็กๆ ไหลลงมาพบกับลำน้ำแม่ปาน

แผนภาพที่ 4.3 แผนที่เส้นทาง ไปน้ำตกศรีสังวาลย์ (สำรวจระยะที่ 1)

รูปภาพที่ 4.5 ภาพถ่าย น้ำตกศรีสังวาลย์ชั้นที่ 1 และ2

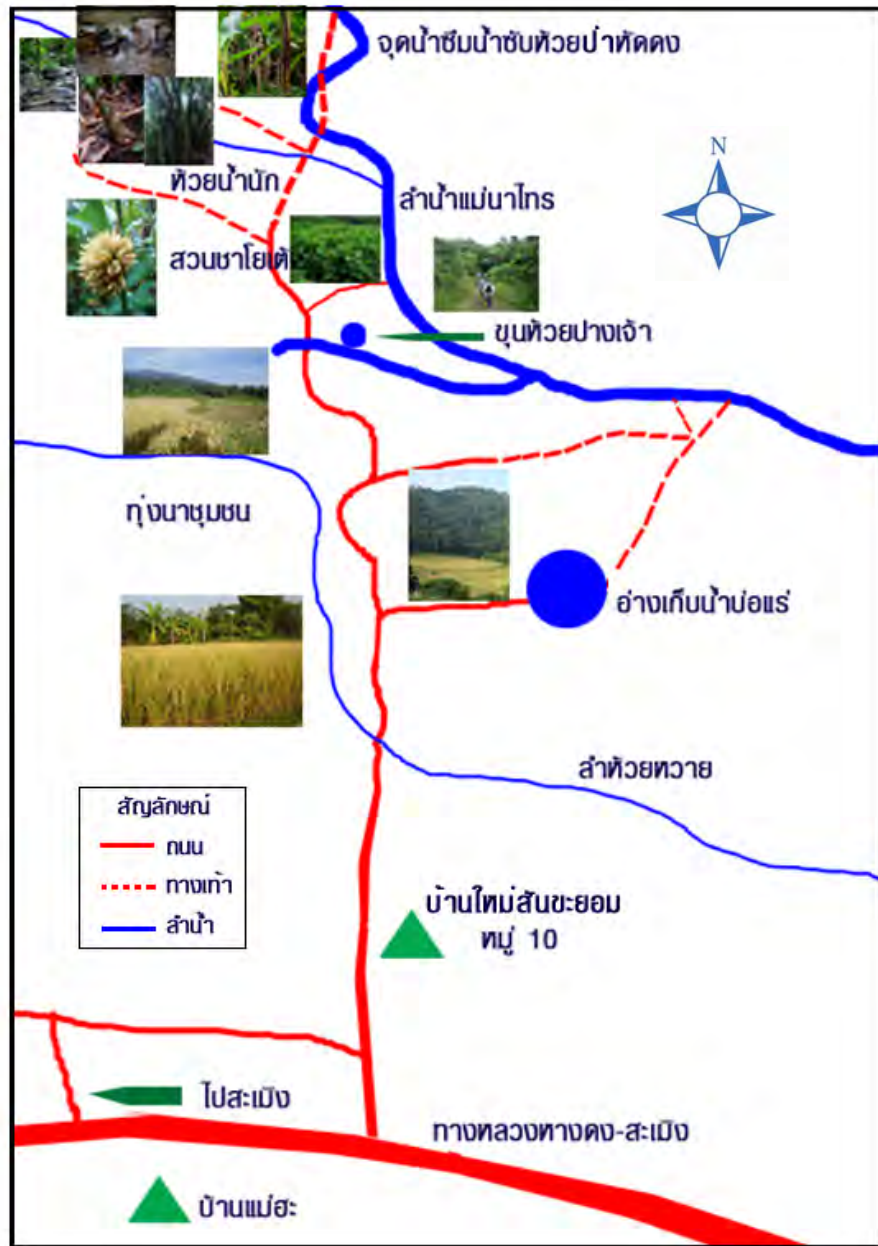
4.3.3 “ตาน้ำ” ห้วยน้ำน้ก

ห้วยน้ำน้กเป็นป่าต้นน้ำที่มีระบบนิเวศน์ที่สมบูรณ์มากเป็นป่าดิบเขา มีความชุ่มชื้นมาก เป็นบริเวณที่มีน้ำซึมน้ำซับหรือตาน้ำ เป็นแหล่งต้นน้ำของหมู่บ้าน มีความหลากหลายทางชีวภาพของป่า มีต้นไม้ขนาดใหญ่ และต้นไม้แปลกหาดูได้ยากอยู่มากมาย เช่น ต้นมะโห้โกน ต้นค่างควาป่า ต้นหอมไ้ และไผ่เหี้ยะ เป็นต้นอยู่ห่างจากชุมชนประมาณ 10 กิโลเมตรการเดินทางค่อนข้างลำบาก ตลอดเส้นทางสามารถพบได้ทั้งลำห้วย พืช ผัก สมุนไพร และของป่าต่างๆ เช่น หน่อไม้ เห็ด เป็นต้น มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การใช้เป็นที่ศึกษา เรียนรู้ความหลากหลายทางชีวภาพป่า

รูปภาพที่ 4.6 ภาพถ่าย ดอกหอมไ้

แผนภาพที่ 4.4 แผนที่เส้นทาง ไปห้วยน้ำนัก (สำรวจระยะที่ 1)

4.1.3.3 จุดชมวิวดอยเหลี่ยม

จุดชมวิวดอยเหลี่ยม เป็นจุดชมวิวที่อยู่ในหมู่บ้าน มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 698 เมตร สามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ของหมู่บ้านแก้วได้ทั้งหมด และบางส่วนของบ้านทุ่งโป่ง บ้านแม่ฮะ บ้านใหม่สันชะยอม บ้านใหม่ห้วยลึก บ้านปางยาง ตำบลบ้านปง และตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์บนดอยสุเทพ บนดอยเหลี่ยมมีจุดชมวิวทั้งหมดอยู่ด้วยกัน 2 จุด คือ จุดชมวิวดอยเหลี่ยมที่ 1 ซึ่งสามารถมองเห็นถนนสายทางดง-สะเมิง และหมู่บ้านแก้วได้ และจุดชมวิวที่ 2 เดินต่อไปอีก 300 เมตรก็จะพบลานกว้าง อยู่บริเวณยอดดอยเหลี่ยม มีศาลาสำหรับนั่งพักผ่อน ซึ่งจากจุดนี้จะสามารถมองเห็นตำบลบ้านปงได้ 180 องศา เหมาะสำหรับเป็นสถานที่พักผ่อน และตั้งเต็นท์ในช่วงฤดูหนาว

และทำนาคำ และรับจ้างซึ่งมีทั้งเป็นลูกจ้างของสถานประกอบการต่างๆในชุมชน และออกไปรับจ้างในตัวเมืองเชียงใหม่ ถึงแม้ว่าจะแวดล้อมไปด้วยธุรกิจสถานประกอบการและมีพื้นที่อยู่ใกล้เมืองแต่การดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชนส่วนหนึ่งยังมีวิถีชีวิตแบบเดิมในด้านเกษตรกรรม และการหาของป่าโดยพึ่งพาธรรมชาติที่ต้องอาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตสะสมมาจนเกิดภูมิปัญญาที่สามารถนำความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่ในป่าบางส่วนมาเป็นอาหาร และยารักษาโรคได้ที่เป็นองค์ความรู้ที่มีได้เรียนในห้องเรียนแต่เป็นประสบการณ์จากการดำเนินชีวิต มีรายละเอียดที่น่าสนใจดังนี้

4.4.1 การทำสวนลิ้นจี่

ลิ้นจี่ เป็นไม้ผลยืนต้นสูงประมาณ 5 เมตร ทรงพุ่มกิ่งก้านแผ่ออกกว้างประมาณ 20 เมตร (ความกว้างของทรงพุ่มแล้วแต่เจ้าของตบแต่งกิ่ง) สภาพแวดล้อมของการปลูกลิ้นจี่ ลักษณะอากาศต้องเย็น และลักษณะดินที่ปลูก คือ ดินดำ หรือดินดำปนทราย เกษตรกรนิยมปลูกพันธุ์ฮวงฮวยในพื้นที่บ้านแก้วเดื่อเพราะว่ามีผลการเจริญเติบโตได้ดี และให้ผลผลิตดี

ผลผลิตของลิ้นจี่ จะออกในช่วงปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนมิถุนายน ลิ้นจี่จะออกเป็นพวงคล้ายลำไยหรือองุ่น ผลมีสีชมพูถึงแดงผลใหญ่กว่าลำไย ห้อยย่อยตามกิ่งก้านของลำต้น เป็นภาพที่สวยงาม น่าตื่นตาตื่นใจสำหรับผู้ที่ไม่เคยได้สัมผัสสวนลิ้นจี่ รสชาติของลิ้นจี่จะหวานอมเปรี้ยว

ประโยชน์ของไม้ลิ้นจี่ ต้นลิ้นจี่เมื่อแก่แล้ว ชาวสวนจะตัดต้นลิ้นจี่นำไม้ไปใช้เป็นฟืน มีคุณภาพของดีกว่าไม้อื่นๆ เพราะติดไฟง่าย และนำไปเผาถ่านก็ดีมากเพราะถ่านไฟจะแรงและไม่เป็นขี้เถ้า

(ข้อมูลสัมภาษณ์ นายอินสม สิงห์คำ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2551)

รูปภาพที่ 4.7 ภาพถ่าย ต้นลิ้นจี่และผล

4.4.2 การทำสวนซาโยเต้ หรือมะเขือเครือ

“ซาโยเต้” หรือ “มะเขือเครือ” เป็นไม้ประเภท พันธุ์ไม่เลื้อย ใช้ระยะเวลาการปลูกและดูแลประมาณ 45 วัน สามารถเก็บยอดได้ ยอดซาโยเต้ นำมาปรุงอาหารได้หลายประเภท เช่น ผัดน้ำมันหอย ลวกจิ้ม น้ำพริก ส่วนประกอบในยำต่างๆ และแกงเผ็ด เป็นต้น นอกจากนำยอดมาปรุงอาหารได้แล้ว ผลของซาโยเต้ยังสามารถนำมาปรุงอาหารได้เช่นเดียวกัน เช่น ใช้รับประทานสดหรือต้มเป็นผักกับน้ำพริก หรือเป็นส่วนประกอบของต้มจืดใส่กระดูกหมู ผัดใส่ไข่ และแกงเผ็ด เป็นต้น การขายผลผลิตยอดซาโยเต้ ชาวสวนนำส่งขายตามตลาดทั่วไป และส่งขายที่โครงการหลวงที่มีจุดตั้งรับซื้ออยู่ในตำบล (ข้อมูลสัมภาษณ์ นายพงศ์ศักดิ์ อินคำ เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2551)

รูปภาพที่ 4.8 ภาพถ่าย ชาวสวนกำลังตัดยอดซาโยเต้

รูปภาพที่ 4.9 ภาพถ่าย ผลซาโยเต้

4.4.3 การปลูกข้าวไร่ หรือปลูกข้าวดอย

ปัจจุบันนี้ การปลูกข้าวไร่นั้นมีส่วนน้อยถึงน้อยมาก เพราะที่ดินมีราคาสูงผู้คนที่ขายให้กับนายทุนกันเกือบหมด ที่ดินส่วนใหญ่จึงเป็นของนายทุนและถูกใช้ประโยชน์ทำรีสอร์ท โรงแรม และบ้านจัดสรร มีที่บางแห่งนายทุนซื้อไว้เก็งกำไรไม่ได้ทำอะไรปล่อยที่ดินทิ้งไว้ให้รกร้าง ชาวบ้านบางรายขายที่ดินไปแล้วเงินหมดก็ต้องหวนกลับมาเป็นคนฐานะยากจนเหมือนเดิม แล้วก็ต้องกลับมาทำไร่ ทำสวน โดยทำในพื้นที่ที่ขายให้กับนายทุนที่ปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า เมื่อก่อนนั้นที่ดินเคยเป็นอยู่ข้าวอยู่น้ำของชาวเกษตรกรในหมู่บ้าน

ประมาณปี 2539 ข้าวไร่ก็เริ่มมีการปลูกขึ้นมาอีกครั้ง โดย ชาวมังบนดอยส่วนใหญ่จะปลูกข้าวเพราะคนบนดอยจะรับประทานข้าวหุง พอชนเผ่ามังบนดอยปลูกข้าว คนพื้นราบก็ปลูกข้าวตามสำหรับการปลูกข้าวไร่นั้น สภาพดินต้องดี สภาพแวดล้อมดี คือ ดินต้องมีแร่ธาตุ พอที่จะปลูกข้าวได้ดี ดินร่วนซุย สภาพแวดล้อมดีคือไม่ติดป่าจนเกินไป ได้รับแสงแดดอย่างเพียงพอ การปลูกข้าวไม่ควรปลูกซ้ำที่เดิมเกิน 2 ปี ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวประมาณ 4 เดือนกว่าๆ หรือเดือนตุลาคมก็จะเกี่ยวข้าว

ข้าวไร่จะได้ผลผลิตน้อยกว่าข้าวนาในที่ลุ่ม เพราะการเพาะปลูกมีศัตรูพืชเข้ารบกวน เช่น นกเขาลงกินบ้าง ปลูกข้าวไร่ลำบากยิ่งกว่าทำนาพื้นราบ แต่ดีกว่าเพราะปลูกข้าวไร่สามารถปลูกแตงกวา แตงไทยไป พร้อมกับปลูกข้าวได้ และมีถั่วบางพันธุ์สามารถปลูกไปพร้อมกับปลูกข้าวไร่ได้ การทำไร่คือวิถีชีวิตคนพื้นเมืองปีหนึ่งปลูกประมาณ 2 ไร่ ได้ผลผลิตข้าว 80-100 ถัง เท่านั้นก็สามารถเลี้ยงคนในครอบครัวได้ 3 คน ได้ทั้งปี แถมยังมีแตงพันธุ์ต่างๆ ใ้กิน และขายอีกด้วย เท่านั้นก็เพียงพอสำหรับชาวไร่ชาวนา ดังคำว่า “ไม่มีคำว่าจนสำหรับคนขยัน”

(ข้อมูลสัมภาษณ์ นายสมบุญณ์ แก้วมณีรัตน์ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2551)

รูปภาพที่ 4.10 ภาพถ่าย การดูแลไร่ข้าวและแตงที่ปลูกแทรกในไร่ข้าว

4.4.4 การปลูกข้าวนาดำ

การทำนาดำ เริ่มทำนาประมาณเดือนมิถุนายน –เดือนกรกฎาคม ของทุกปี การทำนาปัจจุบันนี้ใช้รถไถนา เพราะควายถูกขายไปหมด รถไถนาถูกนำเข้ามาแทนที่ควายเมื่อปี พ.ศ. 2515 สมัยก่อนการใช้ควายไถนาต้องมีคนเลี้ยงควาย 1 คน ต่อครอบครัว ชาวบ้านจึงหันมาใช้รถไถแทน วัวควาย เพราะสะดวกและใช้ระยะเวลาในการไถนาน้อยเสร็จเร็ว ประหยัดเวลาไม่ต้องไถนาตอนเช้าและบ่าย ไม่ต้องมีภาระเลี้ยงควาย ชาวนาจึงนิยมใช้เครื่องจักรแทนควาย แต่มาตอนนี้น้ำมันแพงต้นทุนการไถนาจึงสูงกว่าการใช้ควายไถนา หลังจากขายควายไปก็เป็นยุคควายเหล็ก (รถไถนา) ข้าวจะใช้เวลาเจริญเติบโตประมาณ 5-6 เดือน เริ่มเก็บเกี่ยวเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม ใช้เวลาประมาณ 3-4 วันเกี่ยวข้าว 3 ไร่ เมื่อเกี่ยวข้าวเสร็จก็ถึงขั้นตอนการตีข้าว ก็ช่วยกันตีข้าว หรือนวดข้าว บางที่ก็เอามือกัน บางที่ก็ต้องจ้างแรงงานวันละเท่าไร 150-200 บาท ใช้เวลานวดข้าวหรือตีข้าวหนึ่งวันต่อไร่ เสร็จแล้วนำข้าวไปเก็บในยุ้งหากต้องการนำมากินต้องนำข้าวไปสีที่โรงสีที่บ้านฟอน หมู่ที่ 2 ตำบลหนองควาย โรงสีคิดค่าสีข้าวกระสอบละสิบบาท การปลูกข้าวส่วนใหญ่ที่ปลูกข้าวพันธุ์ ก.ข.6 หรือข้าวพื้นบ้านข้าวเหนียว

(ข้อมูลสัมภาษณ์ นายบุญสม แซ่จิ้น เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2551)

รูปภาพที่ 4.11 ภาพถ่าย ชาวนากำลังถอนกล้า

รูปภาพที่ 4.12 ภาพถ่าย นาข้าวในหุบเขา

4.4.5 การทำไพลตองตึง

นับจากอดีตถึงปัจจุบันไพลตองตึงเป็นไพลตองที่มีคุณค่าและคุณประโยชน์มากสำหรับวิถีชีวิตของคนชนบทหรือคนบ้านนอก โดยเฉพาะชนบทบ้านเก้าเดือหมูที่ 3 บ้านแม่สะหมูที่ 5 และหมู่บ้านอื่นๆ ของตำบลบ้านปาง อำเภอลำดอง จังหวัดเชียงใหม่ ในสมัยที่ทุ่งพลาสติกยังไม่มีบทบาทและหายากในสมัยนั้นประมาณ พ.ศ.2515 ทุ่งพลาสติกและกล่องโฟมยังใช้กันไม่แพร่หลายมาก ขณะนั้น การห่อขนม ห่อข้าวและห่อวัสดุ หรืออาหารต่างๆ ไพลตองมีบทบาทสำคัญค่อนข้างมาก โดยเฉพาะไพลตองตึงจะใช้ห่อข้าวไปทำไร่ ทำสวน หรือว่าไปธุระไกลๆ ไพลตองตึงที่นำมาใช้จะเป็นไพลตองตึงอ่อน

ในเทศกาลสงกรานต์หรือปีใหม่เมือง ชาวบ้านจะเก็บไพลตองตึงทั้งไพลตองตึงเล็กและไพลตองตึงใหญ่มาเพื่อห่อทำเป็น กรวย ใส่หมากพลูใช้ในการรดน้ำดำหัวโดยใช้ไพลตองตึงเล็ก สำหรับไพลตองตึงใหญ่นำมารองถาดชุดมะพร้าวบ้างใช้รองขนมปาด บ้างใช้ห่อผักหวาน ห่อไข่มดส้ม ห่อเห็ด และใช้ประโยชน์อื่นๆ ได้อีกมากมาย สามารถสร้างรายได้เสริมต่อปีได้ดีโดยนำไพลตองตึงมาไพลตองหลังคา โดยเฉพาะที่นิยมใช้ไพลตองตึงมุงหลังคากันมากก็คือกิจการร้านอาหาร เนื่องจากไพลตองตึงสามารถคลายความร้อนได้ดี ชาวไร่ชาวนาจะนำไพลตองตึงไปทำหลังคากระท่อมตามหัวไร่ปลายนาจะเห็นอยู่ทั่วไปเพราะไพลตองตึงและไม้ไผ่หาง่ายตามป่าชุมชนและป่าทั่วไป ประหยัดค่าใช้จ่าย ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และย่อยสลายง่าย

(ข้อมูลสัมภาษณ์ นายสมบุญ แก้วมณีรัตน์ เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2551)

รูปภาพที่ 4.13 ภาพถ่าย ไพลตองตึง

4.4.6 การทำขนมปาด

ขนมปาด เป็นขนมพื้นเมืองหาทานได้ยากและไม่มีขายในท้องตลาด จะหาทานได้ในประเพณีสำคัญของท้องถิ่น คือ ประเพณีสงกรานต์ หรือ “ปีใหม่เมือง” ขั้นตอนการทำขนมปาดมีหลายขั้นตอนค่อนข้างยาก และต้องใช้คน 4-5 คนในการกวนขนมปาด

ทำไมตั้งชื่อว่า “ขนมปาด” อาจจะเป็นเพราะเวลาจะรับประทานต้องใช้มีดปาด ขนมปาดในตำบลบ้านปางทำกันไม่กี่หมู่บ้าน แต่บ้านเก่าเตื่อ หมู่ที่ 3 จะทำกันทุกปีที่บ้าน “พ่อตา กันธา” ที่เป็นผู้อาวุโสในหมู่บ้านเป็นแกนหลักในการทำ พ่อตาเล่าว่า สูตรการทำขนมปาดสืบทอดกันมาจากสมัยอู้อย่าง และอู้อย่าง (เป็นผู้เฒ่าในหมู่บ้านที่เสียชีวิตไปแล้วหลายสิบปี) การทำขนมปาดอาจจะเป็นกุศโลบายของคนในสมัยก่อนที่ให้คนในหมู่บ้านทำกิจกรรมร่วมกัน มีโอกาสได้พูดคุยปรึกษาหารือกัน เพราะกระบวนการทำมีหลายขั้นตอนต้องช่วยกันทั้งผู้หญิงและผู้ชาย

ส่วนประกอบการทำขนมปาด มี แป้งข้าวเหนียว มะพร้าวทึนทึกขูด น้ำอ้อยสับละเอียด น้ำกะทิ ถั่วลิสงคั่ว งาขาวหรืองาดำสำหรับโรยหน้าขนมปาด น้ำมันพืช และใบตองตึงสำหรับรองขนมปาด

ขั้นตอนการทำ

1. นำข้าวแป้งที่ตำด้วยมือแล้วร่อนให้ละเอียดผสมกับแป้งที่ซื้อเป็นถุงสำเร็จ(ตามท้องตลาด) อัตราส่วน 1:1 ถ้าใช้แต่ข้าวแป้งที่เราตำเองขนมจะแข็ง รับประทานไม่อร่อย ข้าวแป้งที่นำมาตำนั้นต้องแช่น้ำให้ข้าวเปียกก่อนแล้วสะเด็ดน้ำให้แห้งแล้วจึงนำมาตำ เมื่อผสมแป้งเข้ากันดีแล้วใส่น้ำแล้วนวดแป้งจนสามารถปั้นได้แล้วนำมาปั้นขนาดเท่าลูกส้มและบีบให้แบนประมาณ 1 เซนติเมตร

2. ตั้งหม้อหรือกระทะเติมน้ำให้เดือด แล้วนำเอาแป้งที่ปั้นแล้วใส่ลงหม้อครั้งละ 5-6 ชิ้น หรือพอประมาณ รอจนกว่าแป้งจะลอยขึ้นมาตักออกใส่หม้อพักไว้ (เมื่อต้มเสร็จแล้วอย่าทิ้งไว้นานถ้าทิ้งไว้นานเวลากวนจะเข้ากันช้า)

3. เมื่อคนกววชนมปาดมาพร้อมกันแล้ว ตั้งกระทะใบใหญ่ ใส่ไฟพอกกลางๆ ไม่ร้อนเกินไป น้ำมะพร้าวไม่หรือมะพร้าวขูดลงกระทะคั่วจนหอมเหลืองกรอบนำน้ำอ้อยลงไปคลุกเคล้าให้เข้ากันใช้เวลาพอประมาณ เมื่อน้ำอ้อยละลายเข้ากันดีแล้วลงนำไม้พายที่ใช้กววยกขึ้นมาที่น้ำในกะละมังหยอดน้ำอ้อยลงตุ๋น 1 นาที นำมาหักดูถ้ายังเหนียวอยู่ยังไม่ได้ต้องกววต่อไปสักพักหนึ่งลงดูนำมาหยอดน้ำ ถ้าสามารถหักได้เป็นอันว่าใช้ได้

4. นำขึ้นแป้งที่พักไว้ลงกวว(ขั้นตอนนี้ต้องใช้แรงทุกคนจดจ้องที่ขนมเพื่อจะต้องกววให้เข้ากันจนไม่เป็นความขาวของแป้งต้มเมื่อเข้ากันดีแล้วนำกะทิที่เตรียมไว้ราดแล้วกววให้ทั่ว

5. ใส่ถั่วลิสงคั่วลงไปโดยโรยให้ทั่วใส่งาขาวหรืองาดำไปพร้อมๆกันก็ได้เล็กน้อย เหลือไว้แต่งหน้าขนม

6. เตรียมถาดรองขนมโดยใช้ใบตองตึงหรือใบพลวงทาด้วยน้ำมันพืช เพื่อไม่ให้ขนมติดใบตองเมื่อขนมได้ที่แล้วตอนนี้คนกววขนมจะตักขนมขึ้นพร้อมกันคะเนให้ได้ขนาดของถาดรองขนม อีกคนหนึ่งเตรียมน้ำเพื่อใช้ชุบมือตอนรูดขนมปาดออกจากไม้พาย หรือไม้กวว เมื่อขนมออกจากไม้พายหมดแล้วแม่บ้านจะนำใบตองตึงทาด้วยน้ำมันพืชปิดขนมแล้วกดให้แบนเรียบแล้วนำงาดำหรืองาขาวมาแต่งหน้าขนม ให้ดูน่ารับประทานยิ่งขึ้น เมื่อขนมหม้อแรกเสร็จแล้วต้องล้างกระทะให้สะอาดเพื่อจะได้ให้กลุ่มอื่นกววต่อไป

****เคล็ดลับ** ในการทำขนมปาด**

1. การคั่วมะพร้าวขูดจนแห้งกรอบ จะทำให้เก็บขนมไว้ได้ ขนมปาดนี้เก็บไว้ได้เป็นอาทิตย์ถ้านำไปตากแห้งสามารถนำมาทอดรับประทานได้อีก
2. การกววขนมปาดต้องใช้ไฟสม่ำเสมอ

(ข้อมูลสัมภาษณ์ นายสมบุญ แก้วมณีรัตน์ เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2551)

รูปภาพที่ 4.14 ภาพถ่าย ชาวบ้านช่วยกันกววขนมปาด

รูปภาพที่ 4.15 ภาพถ่าย ชาวบ้านช่วยกันจัดขนมปาดใส่ถาด

4.4.7 การเก็บฝิ่ง

ฝิ่งในปามี 2 ชนิด คือ 1. ฝิ่งหลวง (ภาษาพื้นบ้าน) ชอบทำรังอยู่บนกิ่งไม้ ขนาดของ ตัวฝิ่งใหญ่ประมาณ 1 ซม. ลำตัวมีสีเหลืองดำตัวโตกว่าฝิ่งโก้น (ฝิ่งหลวง ตัวสีดำ ตัวสีเหลือง ตีนสีดำ) 2. ฝิ่งโก้น (ภาษาพื้นบ้าน) ชอบทำรังในโพรงไม้ ขนาดตัวจะเล็กกว่าฝิ่งหลวง ลำตัวมีสีดำๆ เหลืองๆ ออกสีทึมๆ ไม่ดำสนิท แต่ตีนฝิ่งมีสีดำ

ลักษณะนิสัยของฝิ่ง

1. ฝิ่งหลวง (ภาษาพื้นบ้าน) จะมีนิสัยดุร้ายมากเมื่อถูกรังแก ถ้าฝิ่งต้อยคนใดนั้น มันจะต้อยอยู่คนเดียวเพราะมันได้กลิ่นตัวคน ต้องหนีให้ไกลจากรังฝิ่งที่ต้อย อาหารของฝิ่งคือเกสรดอกไม้ และน้ำ
2. ฝิ่งโก้น (ภาษาพื้นบ้าน) มีนิสัยดุร้ายแต่ดูน้อยกว่าฝิ่งหลวง พืชก็จะน้อยกว่าฝิ่งหลวง อาหารของฝิ่งโก้นคือเกสรดอกไม้ และชอบตอมคนเดินป่า เวลาที่มีกลิ่นเหม็นออก

ช่วงเวลาในการเก็บน้ำฝิ่งในช่วงฤดูร้อน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน ชาวบ้านมักนิยมเก็บรังฝิ่งและน้ำฝิ่ง จากฝิ่งทั้ง 2 ชนิด แต่ส่วนมากจะชอบเก็บฝิ่งที่ทำรังบนต้นไม้เพราะน้ำจะหวานกว่าฝิ่งที่ทำรังในโพรงไม้

ลักษณะรังของฝิ่ง

1. ฝิ่งหลวงหรือฝิ่งรัง (ภาษาพื้นบ้าน) รังจะยาว 70-90 ซม. หน้า 10-20 ซม.คล้ายรูปวงกลมหรือครึ่งวงกลมยานๆ จะมีไข่และน้ำหวาน

2. ฝิ่งโก้น จะอยู่ในโพรงไม้เป็นชั้นๆ แบ่งเป็นชั้นไข่และชั้นน้ำ

เมื่อเก็บฝิ่งและน้ำหวานแล้ว จะแยกไว้คนละส่วน อย่าให้ไข่ของฝิ่งตกในน้ำฝิ่ง จะทำให้น้ำหวานกลายเป็นสีขาวไม่เป็นสีแดง ส่วนไข่ของฝิ่งถ้าไปกันหลายคนก็แบ่งกันไปกิน แล้วน้ำฝิ่งจะนำมาบีบให้สะอาด ใส่ขวดเหล้าแสงโสม(ที่ล้างสะอาดแล้วและต้องแห้งสนิทไม่ให้มีน้ำตกค้างอยู่กันขวดจะทำให้ น้ำฝิ่งเหลวและไม่หวาน และไม่หอม

วิธีการสังเกต ว่ามีรังผึ้งอยู่บริเวณไหน ต้องดูว่าผึ้งจะลงมากินน้ำตรงบริเวณลำห้วยไหนบ้าง ถ้ามีผึ้งบินลงมากินน้ำตรงบริเวณใดบริเวณหนึ่ง แล้วผึ้งบินไปทางไหน เราจะตามผึ้งไปที่รังผึ้งได้

ข้อควรระวังในการเก็บผึ้ง หากถูกผึ้งต่อย ให้ใช้ปากกาจิ้มเอาใยพิษออกแล้วทาด้วยแอมโมเนีย ประโยชน์ของผึ้งทั้ง 2 ชนิด

1. รังไขผึ้งนำมาทำอาหารรับประทานได้ สามารถขายได้กิโลกรัมละ 200 บาท (เป็นรายได้เสริมให้ครอบครัว) รังไขผึ้งแบ่งขายเป็นขีดๆ ละ 20 บาท ไขของผึ้งต้องเลือกไขที่เป็นสีขาวจะขายได้ราคาดี

2. น้ำผึ้งนำมาเป็นอาหารและส่วนผสมของยาสมุนไพรขายได้ราคาขวดละ 150-200 บาท (ขวดแสงโสม)

3. ผึ้งช่วยผสมเกสรดอกไม้ ทำให้ไม้ผลติดผล เป็นผลดีกับเกษตรกร
(ข้อมูลสัมภาษณ์ นายอินสม สิงห์คำ และนายผลแก้ว แก้วมาเวียง เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2551)

รูปภาพที่ 4.16 ภาพถ่าย ลักษณะรังผึ้งแบบกลม

รูปภาพที่ 4.17 ภาพถ่าย รังและตัวอ่อนผึ้ง

4.4.8 การเก็บรด่วน หรือหนอนไม้ไผ่

รด่วน หรือหนอนไม้ไผ่ มีช่วงฤดูกาลในการเก็บ คือฤดูฝน ประมาณเดือนสิงหาคม ถึงเดือนกันยายนจะมีมาก การเก็บรด่วนต้องสังเกตลักษณะไม้ไผ่จะมีรู มีน้ำออกมาจากรูนั้นเล็กน้อย หน่อไม้ที่งอกแล้วถ้าสังเกตดีๆ ซ้อจะเหลือง ถ้าให้แน่ใจให้ดูรูรวมๆ ลำต้นของหน่อไผ่ ถ้ามีรู และมีลักษณะดังกล่าว จะเป็นที่อยู่ของรด่วน ในช่วงเดือนสิงหาคม รด่วนจะอ่อนไม่ค่อยมัน มีรสชาติอร่อยมากนัก รด่วนจะกินอาหารและอยู่ตามปล้องของหน่อไผ่ แต่ถ้าช่วงปลายเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน ช่วงนี้ตัวหนอนจะแก่ จะลงมาที่เหนือรูเข้าของหนอน เวลา เก็บ ไม่ต้องตัดลงทั้งเล่ม เพียงแค่เจาะตรงรูนั้นก็เก็บออกจากกระบอกไม้ไผ่ได้โดยไม่ต้องทำลายหนอนนั้นเลย ส่วนมากจะหารรด่วนในเดือนสิงหาคม เพราะช่วงนี้ชาวบ้านต่างคนก็ต่างหา (ซ้าก็จะไม่ทันคนอื่น) เมื่อเก็บรด่วนได้ต้องทำที่ใส่รด่วน ต้องตัดกระบอกไม้ไผ่ที่อายุอ่อนมีลักษณะเหมือนกับที่หนอนอยู่ตัดเอา 1 ปล้อง ใส่รด่วนแล้วนำไปไม้มาปิดกระบอก ไม้ให้ตัวหนอนออก แต่อย่าให้แน่นเกินไปเดี๋ยวตัวหนอนจะตายจะทำให้ตัวหนอนดำ ไม่น่ากิน เมื่อนำกลับมามีบ้านก็ต้องทำความสะอาดโดยเก็บเอากากไม้ที่ติดออก แต่ไม่ต้องล้างน้ำถ้าล้างหนอนจะตาย ถ้าจะทำอาหารค่อยล้างน้ำ ไผ่ลำหนึ่งจะมีหนอนรด่วนอยู่ประมาณ 2-6 ซีด สามารถขายรด่วนได้กิโลกรัมละ 200-250 บาท

การนำรด่วนไปประกอบอาหาร สามารถนำรด่วนมาตำน้ำพริก โดยใช้พริกหนุ่ม หัวหอมแดงเกลือ หรือน้ำปลาก็ได้ พริกหนุ่ม 4-5 เม็ด หอมแดง 2-3 หัว โดยน้ำพริกและหัวหอมแดงมาเผาไฟให้สุก เช่น น้ำพริกทั่วไปต่อรด่วน 1-2 ซีด นำรด่วนมาต้มให้สุกนำมาโขลกให้เข้ากันชิมดูเติมน้ำปลาตามใจชอบผักเป็นเครื่องเคียง หน่อไม้สุก แตงกวา ผักต่างๆ หัวสามคำ –ทอดกรอบ โดยทอดให้เหลือง(มีรสชาติอร่อยมาก

(ข้อมูลสัมภาษณ์ นายสมบุญ แก้วมณีรัตน์ เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2551)

รูปภาพที่ 4.18 ภาพถ่าย รด่วนอยู่ในกระบอกไม้ไผ่ผ่าซีก

4.4.9 การเก็บต่อ

ต่อ ที่พบเห็นโดยทั่วไปในป่า มี 7 ชนิด มีรายละเอียดดังนี้

ลักษณะของต่อ

- 1) ต่อขี้หมู (ต่อหลุม) มีขนาดเท่าจิ้งหรีดหรือขี้กุงตัวจะมีสีดำคอดสีเหลืองตรงกลางลำตัวหัวจะมีสีน้ำตาลแดง
- 2) ต่อแม่ดำ(ต่อหม่อน) มีขนาดเท่าจิ้งหรีดธรรมดา ลำตัวมีสีดำทั้งตัว ส่วนหัวจะออกสีน้ำตาลแดงโดยเฉพาะตัวต่อแม่ดำจะดูร้ายมากกว่าต่อชนิดอื่นๆ ช่วงที่มีอาการดูร้ายมากที่สุดคือช่วงเดือนตุลาคม (เป็นช่วงข้าวไร่กำลังสุก)
- 3) ต่อแม่แดง (ภาษาพื้นบ้านเรียก “ต่อฝอย”) มีขนาดเท่าจิ้งหรีดลำตัวจะมีสีแดงทั้งตัวต่อแม่แดงจะชอบกินเนื้อหมู ปลา และตุ๊กแต่นเป็นอาหาร
- 4) ต่อนอนวัน ตัวจะมีขนาดเล็กกว่าจิ้งหรีดเล็กน้อยลำตัวมีสีเหลืองตลอดลำตัว ต่อนอนวันจะออกหากินในเวลากลางคืน(เพราะฉะนั้นจึงเรียกต่อนอนวัน)
- 5) ต่อหม่น (แมงหม่น) มีขนาดเท่าจิ้งหรีดหรือขี้กุงลำตัวจะมีสีเทาตลอดลำตัว จะออกหากินเวลากลางคืนเหมือนต่อนอนวัน
- 6) ต่อขี้ควาย มีขนาดเท่าจิ้งหรีด ลำตัวจะมีสีดำคอดกลางด้วยสีเหลืองเหมือนต่อขี้หมู หัวจะมีสีน้ำตาลแดงแต่ตัวจะเล็กกว่าต่อขี้หมู
- 7) ต่อหัวเสือ มีขนาดเท่าจิ้งหรีดลำตัวจะมีสีดำ หัวมีสีน้ำตาลแดงเหมือนตัวต่อแม่ดำแต่จะมีขนาดเล็กกว่า

ลักษณะนิสัยของต่อ

ต่อเป็นสัตว์ที่มีนิสัยดูร้ายมากมีพิษร้ายแรง โดยเฉพาะต่อแม่ดำหากเราถูกต่อยบ่อยๆ อาจจะพิการหรือเสียชีวิตได้

ลักษณะรังของต่อ

- 1) รังต่อขี้หมู(ต่อหลุม) รังของมันจะอยู่ในโพรงดินเวลามันสร้างรังมันจะตะกุกดินออกมาทำเป็นโพรงถึงจะทำรัง สังเกตได้ว่าหากตัวต่อเยอะโพรงของรังก็จะใหม่ หากตัวต่อน้อยโพรงของรังจะไม่ใหญ่ รังของต่อขี้หมูมีไม่เกิน 4 แวน หรือ 4 แถบ
- 2) รังต่อแม่ดำหรือต่อหม่อน ลักษณะคล้ายส้มโอหัวจุก บริเวณข้างรังของมันจะกัดใบไม้ออกทั้งหมดมันจะสร้างรังบนกิ่งไม้
- 3) รังต่อแม่แดง(ภาษาพื้นบ้านเรียก “ต่อฝอย”) ลักษณะรังคล้ายฟักทองคางคกสร้างรังตามกิ่งไม้เหมือนกัน
- 4) รังต่อนอนวันสร้างรังในโพรงไม้ หรือตามกิ่งไม้แต่ไม่สูงนักลักษณะรังคล้ายลูกมะพร้าว
- 5) แมงหม่นชอบสร้างรังในโพรงไม้ใหญ่ๆ รังของมันมักจะสร้างในโพรงไม้ขนาดของรังขึ้นอยู่กับขนาดของต้นไม้และโพรงไม้

6) รังต่อขี้ควาย ลักษณะของรังเหมือนกองขี้ควาย (สมัยก่อนชาวบ้านเลี้ยงควายเยอะมันจึงเอาขี้ควายแห้งไปทำรัง) รังของมันจะอยู่ตามพุ่มไม้ต่ำไม่สูง ฉะนั้นจึงมีชื่อว่า “ต่อขี้ควาย”

7) รังต่อหัวเสื่อ ลักษณะรังของมันคล้ายกับแตงโมรูปไข่มันจะนำเอาไม้หรือเปลือกไม้ไปทำรังทำรังตามไม้ไผ่หรือกิ่งไม้แต่ไม่สูง รังของมันมีลายคล้ายกับหัวเสื่อ จึงเรียกว่า **ต่อหัวเสื่อ**

วิธีการเก็บต่อ

การเก็บต่อหรือเอาต่อขี้หมู (ต่อหลุม) ขึ้นตอนเก็บต่อคือ

- 1) เตรียมกระบอกลไม้ไผ่บงไว้ข้อหนึ่งอัน
- 2) เตรียมเปลือกมะพร้าวแห้ง

การเก็บต่อขี้หมู(ต่อหลุม) จะเก็บตอนกลางคืนตัวต่อจะอยู่ในรังที่เป็นโพรงใต้ดินทั้งหมด วิธีเก็บคือเปลือกมะพร้าวแห้งเป็นชิ้นเล็กๆ แล้วยัดลงในกระบอกลไม้ไผ่ที่เตรียมไว้ให้เต็ม แล้วเจาะรูกระบอกลไม้ไผ่ขนาดพอประมาณ ตรงที่เราไว้ข้อแล้วจุดไฟบริเวณที่เราเจาะพอไฟติดเอาปลายไม้ไผ่บงที่มีรูยาวประมาณ 1 คืบ สอดลงไปในรูแล้วเอาปากกระบอกลจ่อไปที่รูที่ตัวต่อเข้าแล้วเอาดินปิดปากกระบอกลให้ทั่วแล้วก็ไปให้ควันที่อยู่ในกระบอกลไม้ไผ่ให้เข้าไปในโพรงต่อหรือรังต่อประมาณ 10-15 นาที ตัวต่อจะสลบทั้งหมดแล้วก็ใช้จอบขุดให้เจอรังก็สามารถนำรังต่อออกมาจากหลุมได้

การรับประทานต่อ ต่อทุกชนิดนำมาทานได้ นำรังต่อไปนึ่งให้ตัวอ่อนที่อยู่ในรังให้สุก ใช้เวลานึ่งประมาณ 30 นาทีก็สุก หลังจากนั้นเราก็นำตัวต่อที่นึ่งสุก แล้วคัดเอาตัวขาวๆ ไปตำน้ำพริกกินกับข้าวได้อร่อย สำหรับตัวแก่ก็นำไปทอดน้ำมันให้กรอบกินเล่นได้ดี หากได้ตัวต่อเยอะก็สามารถนำไปขายได้เป็นรายได้เสริมของครอบครัว ขายได้ 600-700 บาท ต่อรัง ขายเป็นกิโลกรัมๆ ละ 180-200 บาทเฉพาะต่อรังแม่ดำถ้ารังโตๆ มีถึง 5-6 กิโลกรัม ช่วงเดือนกันยายนของทุกปีตัวอ่อนที่อยู่ในรังจะมีเป็นจำนวนมาก รังเปล่าของต่อสามารถนำมาประดับบ้านได้

(ข้อมูลสัมภาษณ์ นายไชย วงศ์มหาวัน เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2551)

รูปภาพที่ 4.19 ภาพถ่าย รังต่อหัวเสื่อ

รูปภาพที่ 4.20 ภาพถ่าย ตัวอ่อนต่อในรัง

4.4.10 องค์ความรู้ในด้านพืชสมุนไพร

จากการเดินสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติ พบว่าป่าไม้เป็นแหล่งอาหารและยาสมุนไพรพื้นบ้านที่หลากหลายน่าสนใจ รวมถึงสัตว์ปีก สัตว์น้ำและสัตว์บกที่อาศัยอยู่ในป่า ที่สามารถนำมาเชื่อมโยงในการจัดท่องเที่ยวด้านแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาระบบนิเวศน์ของป่าและความหลากหลายทางชีวภาพป่าไม้ได้ โดยมีตัวอย่างของพรรณไม้ พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน ที่ชุมชนสามารถนำองค์ความรู้ด้านสรรพคุณของสมุนไพรมารักษาดูแลสุขภาพให้แข็งแรงปลอดภัยจากอาการเจ็บป่วยในเบื้องต้นได้ เช่น นำสมุนไพรมะโห้กโตนมมาต้มกินแก้ปวดหลังปวดเอว หรือ เครื่องนำเน้ (รางจืด) แก้อาการเมาค้าง ซึ่งเป็นความรู้ที่ถูกถ่ายทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ซึ่งในปัจจุบันพืชสมุนไพรหายากมากขึ้นเพราะไม่ได้รับการดูแลรักษา อนุรักษ์ ที่คนส่วนใหญ่จะใช้ยาแผนปัจจุบันที่ไม่ยุ่งยากไม่มีขั้นตอนมากเหมือนกินยาต้มสมุนไพร แต่ที่มวิจัยกลับมองว่าเป็นโอกาสที่จะนำเสนอคุณประโยชน์และสรรพคุณของสมุนไพรพื้นบ้านในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เพราะกระแสสังคมไทยในปัจจุบันกำลังนิยมใช้สมุนไพรไทยเพื่อสุขภาพเนื่องจากปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง ตัวอย่างของพรรณไม้ พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน และการใช้ประโยชน์ของพืช สมุนไพรพื้นบ้าน มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงพรรณไม้ พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านที่พบในป่า

ไม้ยืนต้น	สมุนไพร	ผักพื้นบ้าน	เอื้อง	เห็ด/หน่อไม้
ไม้มะเดะ, ไม้จุ่น	มะโห้โตน	ผักพ้อคำตีเมีย	เอื้องแปลงสีพัน	เห็ดหอม , เห็ดลม
ไม้มะแฟน, ไม้ยาง	โคไม้รู้ล้ม	ผักหนาม	เอื้องผึ้ง,	เห็ดขมิ้น, เห็ดโคน
ไม้สัก, ไม้ตะเคียน	พญาขอ	ผักกูด	เอื้องฟ้ามูย	เห็ดไข่ห่าน
ไม้เต็ง, ไม้ปุย	หญ้าถอดปล้อง	ข่าป่า	เอื้องผา	เห็ดลมพาน
ไม้เหียง, ไม้แดง	พลับพลึงขาว	ชิงแมงดา	เอื้องเงิน	เห็ดข่า, เห็ดแดง
ไม้แงะ, ไม้มะกอก	เอื้องหมายนา	หวานล้ม	เอื้องกำควาย	เห็ดถอบ
ไม้เต็ง, ไม้ก่อ	กวาวเครือขาว	กระชายดำ	เอื้องมอนไข่เนา	เห็ดปอดม้า
ไม้มะค่าโมง	กวาวเครือแดง	บอนเบี้ย	เอื้องดิน	เห็ดห้า
ไผ่ข้าวหลาม	เสลดพังพอนตัวผู้	ล้มป๋อย	เอื้องแซะ	เห็ดซาง
ไผ่ซาง, ไผ่บง	แฮบันซัน	ผักบั้ง	เอื้องพวงหางกระ-	เห็ดโป่ง
ไผ่เฮี้ยะ	เขืองแข้งม้า	ผักไผ่	รอก	หน่อไร่
	หญ้าชู้แสนนางวาน	ผักเผ็ด	เอื้องคำ	หน่อซาง
	เนียมฤๅษี	ผักหวานป่า	เอื้องเกือกัว	หน่อบง
	เล็บมือนาง	ผักขี้ติ้ว		
	ลูกหนีบต้น	ผักไคร้เม็ด		
	เบียไม้	ยอดมะกอก		
	รางจืด	ผักปลิง		
		ดอกครึ่ง		
		ยอดมะเดื่อ		

รูปภาพที่ 4.21 ภาพถ่าย ดอกเอื้องแปลงสีพัน

ตารางที่ 4.4 แสดงตัวอย่าง พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านและการใช้ประโยชน์

ชื่อ	ส่วนที่ใช้	ประโยชน์ /สรรพคุณ
1.เอื้องหมายนา	เหง้า	-เหง้ามีรสค่อนข้างขม ขับปัสสาวะ รักษาโรค ริดสีดวงทวารเป็นหนอง รักษาอาการซีฟิริส
2.เอ็นอ้า	ราก	-บำรุงธาตุ เจริญอาหาร แก้อ่อนเพลีย บำรุง ตับไต และดี
3.ผักกูด	ใบอ่อน และช่ออ่อน ใบอ่อน	-แกงใส่ปลาสด, ลวกจิ้ม น้ำพริก -แก้ไข้ตัวร้อน แก้พิษอักเสบ บำรุงสายตา บำรุงโลหิต แก้โลหิตจาง ขับปัสสาวะ
4.ปลูิง (ข้าพลุ)	ใบอ่อน ใบอ่อน ดอก (ลูก) ราก	-กินสดใบห่อเมี่ยงคำ เมี่ยงปลาทุย ใส่ในแกง ขนุน แกงหน่อ แกงเผ็ด -เจริญอาหาร ขับเสมหะ ทำเสมหะให้งวด ทำ ให้เลือดลมชาน -ช่วยย่อยอาหาร ขับลมในลำไส้ -บำรุงธาตุ ขับลมในลำไส้ ทำให้เสมหะแห้ง
5.หญ้าสาบเสือ	ใบ	-ตำพอกบาดแผล ช่วยห้ามเลือดได้เป็นอย่างดี
6.ผักหนาม	ใบอ่อนและยอด ลำต้น	-ลวกกินกับน้ำพริก หรือกินสด -ต้มกินช่วยลดไข้ กระจายน้ำ บรรเทาการไอ
7.ผักหวานป่า	ยอดอ่อน ใบอ่อน และ ดอกอ่อน ราก	-หนึ่งหรือกินสดกับน้ำพริก หรือแกงผักหวาน -ระงับพิษ แก้พิษร้อนในกระหายน้ำ
8.เขือแข้งม้า(กระดัง บาย)	ยอดอ่อน ราก	-กินสดจิ้มกับน้ำพริก -แก้ไข้ ขับเหงื่อ แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย
9.อวซาว(กระเจียวแดง)	ช่อดอกอ่อนสด ดอกอ่อน เหง้า	-กินสดจิ้มกับน้ำพริก หรือลวก -ช่วยขับลม -แก้ปวดเมื่อย
10.เล็บมือนาง	ทั้งต้น ราก เมล็ด ผล ใบ	-ทั้งต้น บรรเทาอาการไอ -มีฤทธิ์ขับพยาธิ -ตำพอกบรรเทาอาการปวดศีรษะ แก้ท้องอืด

รูปภาพที่ 4.22 ภาพถ่าย ดอกอิงลาว

รูปภาพที่ 4.23 ภาพถ่าย ผักกูด

4.5. ประเพณีวัฒนธรรม

4.5.1. ประเพณีตานหัวผิงไฟพระเจ้า และ ประเพณีตานข้าวใหม่ สีเป้ง (วันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 เหนือ ประมาณเดือนมกราคม) คือการทานหัวผิงไฟพระเจ้าหรือการถวายพินเพื่อจุดไฟผิงแก่พระพุทธเจ้าจะจัดในช่วงฤดูหนาวชาวบ้านจะช่วยกันขนพินไม้จี้ มากองรวมกันเพื่อจุดไฟให้พระเจ้าได้ผิงไฟ จัดพร้อมกับประเพณีตานข้าวใหม่ หลังจากชาวนาเสร็จภารกิจทางไร่นาได้ข้าวขึ้นยุ้งเรียบร้อยแล้ว ก็จะทำพิธีตานข้าวใหม่เพื่อให้พระสงฆ์ได้ฉันภัตตาหารที่ประกอบจากข้าวใหม่ที่เพิ่งได้มาจากทุ่งนา ชาวบ้านตักบาตรข้าวสารและข้าวเปลือก และถือโอกาสถวายสังฆทานโดยจัดสิ่งของใส่ชะลอม เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปหาญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว

4.5.2 ประเพณีปีใหม่เมือง (วันที่ 13-17 เมษายน) มีจัดงานติดต่อกัน 5 วัน เทศกาลนี้จะประกอบด้วยวันสำคัญต่างๆ พร้อมด้วยพิธีกรรมและการละเล่นหลายอย่างที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

วันสงกรานต์ล่อง หรือวันสังขารล่อง ตรงกับวันที่ 13 เมษายน คือ วันมหาสงกรานต์ เป็นวันสังขารอายุสิ้นไป หหมดไป จะเริ่มต้นตั้งแต่เช้าตรู่ของวันนี้มีการยิงปืน จุดประทัด บัดกวาดบ้านเรือนและบริเวณบ้านเรือนสะอาด ซักเสื้อผ้า เก็บกวาดและเผาขยะมูลฝอยให้เรียบร้อย แล้วอาบน้ำ สระผม ซัดเหงื่อโคลนชำระให้หมดจดเป็นสิริมงคลตัว นุ่งห่มเสื้อผ้าใหม่ ถือว่าเสียดจัญไรไหลล่องไปตามสังขาร จะมีน้ำส้มป่อยมาลนไฟให้หอมแล้วโรยลงไปใต้น้ำซึ่งมีภาชนะรองรับ เช่น หม้อน้ำ สลุงเงิน สลุงทอง (ตอง) ใช้น้ำส้มป่อยลูบหัวและใช้ผลส้มป่อยเช็ดเสียดจัญไร กาลกนิมบนอวัยวะร่างกายขวางทิ้งไป

4.5.3 ประเพณีเลี้ยงผีเจ้าบ้าน เดือน 9 เหนือออก (ปลายเดือนพฤษภาคม-เดือนมิถุนายน) จะมีผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านเป็นผู้ดูฤกษ์ยามยามดี ในวันข้างขึ้นแล้วจัดพิธี จะมีเครื่องเซ่นไหว้ที่ประกอบไปด้วยอาหารคาวหวานที่ชาวบ้านนำมาวมกัน พร้อมทั้งไก่ต้ม ข้าวตอก ดอกไม้ รูป เทียน การเลี้ยงผีเจ้า

บ้าน ชาวบ้านเพื่อเชื่อว่าเป็นการสะเดาะเคราะห์ไม่ให้เกิดความเจ็บป่วย หรือมีเรื่องร้ายเกิดขึ้นใน หมู่บ้านให้ผีบ้านช่วยปกปักรักษาให้คนในชุมชนอยู่กันอย่างมีความสุขปราศจากเรื่องเลวร้าย

4.5.4 ประเพณีเลี้ยงผีขุนน้ำ เดือน 9 เหนือออก (ปลายเดือนพฤษภาคม-เดือนมิถุนายน) เป็น ความเชื่อดั้งเดิมของคนเหนือเชื่อว่า ภูเขาแต่ละลูกและสันดอยแต่ละสัน ป่าแต่ละผืนมีผีคอยดูแล คน พื้นเมืองจะทำพิธีเลี้ยงผีขุนน้ำทุกปีจนเป็นประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมา ด้วยความสำนึกต่อบุญคุณ ขอบคุณเจ้าป่า เจ้าเขา ผีน้ำ ที่ได้ปกปักรักษาคนในชุมชนให้อยู่เย็นเป็นสุข ทำให้มีน้ำใช้ตลอดทั้งปี พิธี พุทธอาหารอุดมสมบูรณ์ และขอขมาที่ได้มีการล่วงเกิน การทำพิธีเลี้ยงผีขุนน้ำจะทำบริเวณต้นน้ำที่ เป็นแหล่งกำเนิดของลำห้วยที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ จะมีเครื่องเซ่นไหว้ที่ประกอบไปด้วย หัวหมูหรือไก่ ต้ม กล้วย เตียน เมียง หมาก พลู บุหรี่ ชันตั้ง ข้าวตอก ดอกไม้ เหล้าขาว เหล้าแดง น้ำหวาน

4.5.5 ประเพณีเข้าพรรษา เดือน 10 เหนือ แรม 1 ค่ำ (เดือนกรกฎาคม) เป็นประเพณีเข้า กรรม 3 เดือน เป็นประเพณีที่ชาวบ้านถือปฏิบัติสืบทอดกันมา มีการถวายเทียนพรรษา ชาวบ้านจะตื่น แต่เช้าตรู่เตรียมอาหารคาวหวานถวายพระสงฆ์เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ญาติมิตรที่ล่วงลับไป แล้ว และตั้งจิตอธิฐานปฏิบัติในสิ่งที่ดีที่ตนเองคิดว่าจะสามารถปฏิบัติได้ เช่น ลดการดื่มเหล้าและสูบ บุหรี่ ลดการเที่ยวเตร่ร่อนอบ้าน ปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดี หากปฏิบัติได้ก็จะเกิดผลดีกับตนเองและครอบครัว

รูปภาพที่ 4.24 ภาพถ่าย ชาวบ้านทำบุญเข้าพรรษา

4.5.6 ประเพณีทำบุญสลากภัต หรือ “กินก๋วยสลาก” เป็นประเพณีที่ชาวเหนือปฏิบัติสืบ ทอดกันมาช้านานแล้วรุ่นสู่รุ่น การตานก๋วยสลากจะเริ่มในราววันเพ็ญเดือนสิบสองเหนือ ก่อนวันพิธี “กินก๋วยสลาก” หนึ่งในสองวันถือเป็นวันดาววันแตงดาภิเรียกหรือวันห้างครัว ทุกครอบครัวที่ร่วมทำบุญ จัดเตรียมสถานที่วัดและแต่ละครอบครัวจัดทำต้นสลาก ทำต้นครัวทาน สานก๋วย ชนิดต่างๆ ด้วยดอกไม้นี้ ใฝ่มี “ก๋วยขี้ป๋ม” “ก๋วยหัวจุก” หรือ “ก๋วยสามตำ” 3 ชื่อนี้ คือ “ก๋วย” อันเดียวกัน บางครอบครัวจะทำ

หลายสิบลูกแล้วแต่ศรัทธาและกำลังทรัพย์จะอำนวยให้ จัดเตรียมข้าวสาร พริก หอม กระเทียม กะปิ ปลาจ๋า ขนมข้าวต้ม และอาหาร ผลไม้ต่างๆ เครื่องใช้สอยต่างๆ ตามศรัทธาและฐานะ สิ่งของต่างๆ เหล่านี้จะบรรจุลงในถ้วยซึ่งรองด้วยใบตองหรือกระดาษสีต่างๆ แล้วจะนำ “ยอด” คือ สตางค์หรือธนบัตร ผูกติดไม้เรียวเสียบไว้ เมื่อเตรียมสิ่งของต่างๆ เสร็จเรียบร้อยแล้ว เช้าวันรุ่งขึ้นในวันตานสลากเอาก้วย สลากไปวางเรียงไว้เป็นแถวๆ ที่บนศาลาวัด ส่วนผู้เฒ่าผู้แก่จะจัดเตรียมขัน(พาน) ข้าวตอก ดอกไม้ ฐูป เทียน ถือขัน(พาน) ไปวัดกันเป็นครอบครัว เพราะถือว่าการทานสลากภัตนี้มีอานิสงส์มาก และจะได้ ช่วยกันเอา “ก้วยสลาก” ไปถวายพระ มีการเรียก “เส้นสลาก” คือกระดาษที่ตัดเป็นแผ่นยาวๆ จารึกชื่อ เจ้าของก้วยสลากไว้ และบอกด้วยว่าอุทิศส่วนกุศลนั้นให้ใครบ้าง และให้ตนเอง เมื่อล่วงลับไปแล้วจะได้รับเอาของไทยทานนั้นในปรโลก ซึ่งเป็นความเชื่อของพุทธศาสนิกชนทั่วไปว่าเมื่อทำบุญถวายทานไว้ในพระศาสนาแล้วเมื่อล่วงลับดับขันธื้ไปก็จะได้ไปเสวยอานิสงส์ผลบุญนั้นในโลกหน้า

รูปภาพที่ 4.25 ภาพถ่าย ชาวบ้านกำลังถวาย “ก้วยสลาก”

4.5.7 ประเพณีเป็ง หรือลอยกระทง จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนพฤศจิกายน ของทุกปี ชาวบ้านจะตื่นแต่เช้าหุงหาจัดเตรียมอาหารคาวหวาน เพื่อไปทำบุญตักบาตรที่วัดตอนเช้า เพราะตรงกับ วันศีลใหญ่ของทางล้านนา ตอนบ่ายฟังเทศน์ฟังธรรม ตอนค่ำจะจุดประทีปประดับไว้ตามวัดวาอาราม และบ้านเรือน และจุดพุดอกไม้ไฟ นิยมจุดตอนหัวค่ำ และปล่อยโคม การปล่อยโคมมี 2 แบบ คือ ตอน เช้า ประมาณ 10 โมงเช้า จุดโคมคว้นหรือว่าวลมหรือว่าวคว้น ที่เป็นกระดาษ ใช้คว้นจากไฟที่สุ่มไว้ให้มี ไฟใช้น้ำมันโซล่าให้คว้นหลายๆ จุดใส่พื้น ใส่กระบอกส่งคว้นเข้า ถ้าคว้นออกเต็มที่ก็ปล่อยออกไป ตอน กลางคืนประมาณ 3 ทุ่มปล่อยโคมลอย เป็นการส่งบุญที่ทำในตอนเช้าให้วิญญาณคนตายแล้วมารับบุญ ไป และเป็นการปล่อยเคราะห์ ตอนกลางคืน ชาวบ้านจะลอยกระทงในน้ำแม่ตาซ้าง กระทงทำเองทำ ด้วยใบตองจากต้นกล้วยประดับด้วยดอกไม้ ลอยกระทงปล่อยเคราะห์ลงแม่น้ำ

4.2 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว

4.2.1 เส้นทางท่องเที่ยว

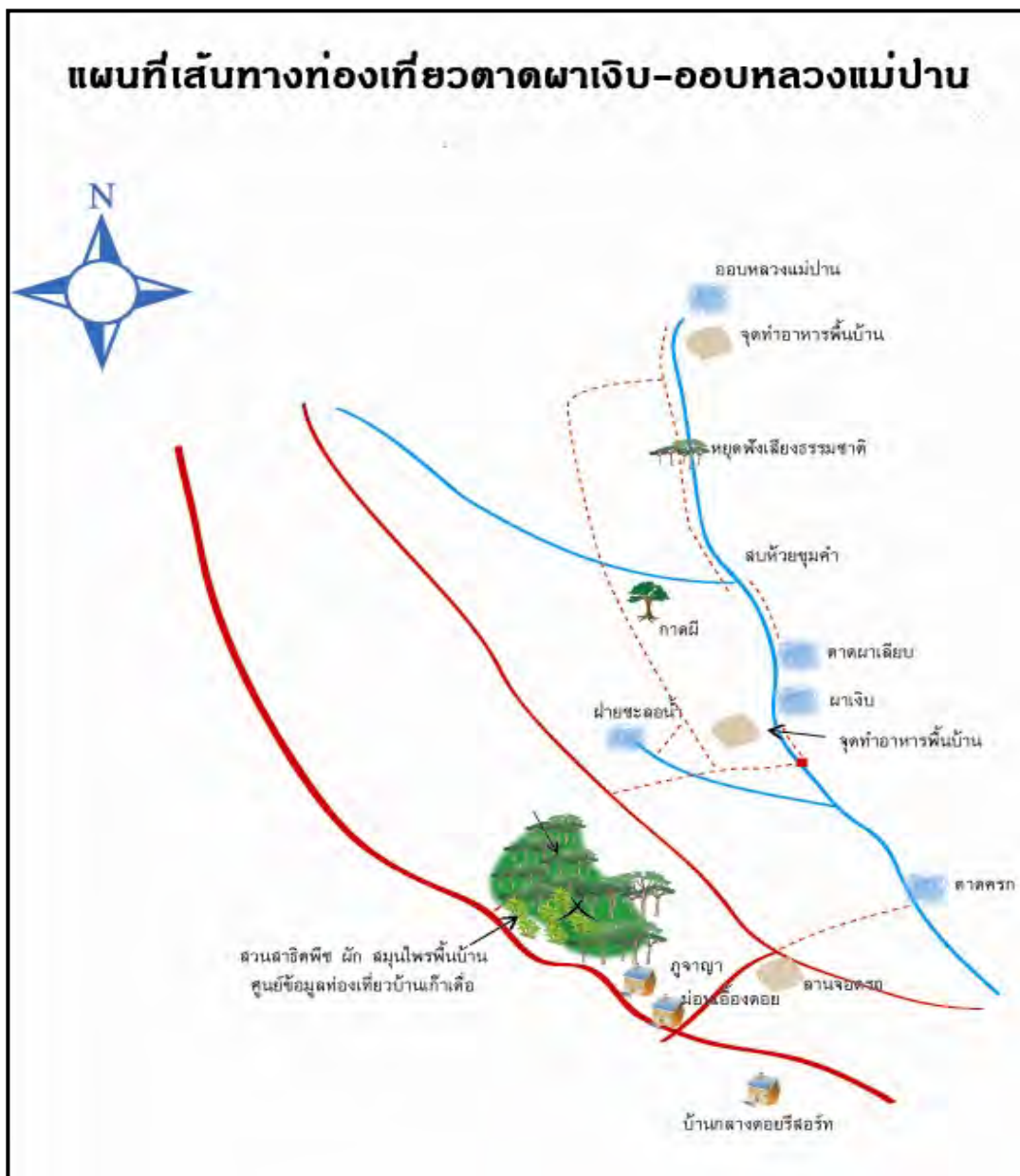
การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น จะเกิดได้ต้องมีส่วนประกอบที่สำคัญหลายประการและประการหนึ่งที่สำคัญ คือ เส้นทางท่องเที่ยว จากการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติ 4 เส้นทาง พบว่าแต่ละเส้นทางมีความโดดเด่นน่าสนใจแตกต่างกันไปตามลักษณะทางกายภาพพื้นที่และความหลากหลายของป่าไม้ทั้งป่าดิบเขา ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าผสมผลัดใบ ที่ประกอบไปด้วยพรรณไม้ยืนต้น พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านที่หลากหลาย สัตว์ป่า สัตว์น้ำ และเป็นแหล่งต้นน้ำของหมู่บ้านในตำบลบ้านปางและของอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ในกระบวนการวิจัยระยะที่ 2 มีการตรวจสอบ พัฒนาปรับปรุง สรุปวิเคราะห์ ผ่านเวทีทำความเข้าใจสถานประกอบการ กิจกรรมทดลองเที่ยวนำร่องและเวทีนำเสนอผลการวิจัยและเปิดหมู่บ้านท่องเที่ยว มีข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ จากหลายฝ่าย เช่น หน่วยงานรัฐ สื่อมวลชนโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ สถานประกอบการ และฝ่ายท้องถิ่น เป็นต้น ทำให้มีข้อสรุปด้านเส้นทางท่องเที่ยวที่ชัดเจนสามารถคัดเลือกและกำหนดเส้นทางที่สามารถนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้วเต๋อได้เป็นรูปธรรม 1 เส้นทาง คือ เส้นทางน้ำตกตาดครก-ออบหลวงแม่ปาน มีความโดดเด่นมากในด้านที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติใกล้สถานประกอบการและชุมชน การเดินทางไปมาสะดวก มีระยะทางไม่ไกลมาก เป็นกลุ่มน้ำตกที่มีหลายชั้นอยู่ในลำน้ำแม่ปาน มีความน่าสนใจในด้านระบบนิเวศที่ยังคงมีความสมบูรณ์มีพรรณไม้ พืช ผัก สมุนไพร ในป่าหลายชนิด มีสัตว์น้ำอาศัยอยู่ตามธารน้ำหลายชนิด เช่น กุ้ง ปู ปลา ที่โดดเด่น คือ “ปูจ๋า” หรือ “ปูไฮโซ” เป็นปูท้องถิ่น และ “ไผ่ข้าวหลาม” เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ของสถานประกอบการและนักท่องเที่ยวที่มาพักในสถานประกอบการพื้นที่ตำบลบ้านปาง และตำบลใกล้เคียง ที่มีเวลาค่อนข้างจำกัดในการท่องเที่ยว และกลุ่มศึกษาดูงาน ที่เป็นกลุ่มนักศึกษา กลุ่มนักเรียน หรือกลุ่มคนทำงาน โดยสามารถแบ่งเส้นทางน้ำตกตาดครก-ออบหลวงแม่ปาน 1 เส้นทางหลัก ออกได้เป็น 3 เส้นทางย่อย และมีพื้นที่สำหรับศึกษา เรียนรู้ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาพื้นบ้านโดยใช้สวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน ป่าชุมชนบ้านแก้วเต๋อ ที่มีเส้นทางเชื่อมโยงกับเส้นทางน้ำตกตาดครก-ออบหลวงแม่ปาน มีรายละเอียดดังนี้

ทีมงานได้ร่วมกันสรุปวิเคราะห์โดยนำข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว จากหลายฝ่ายหลายเวทีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้วเต๋อ เช่น เวทีประชุมทีมวิจัย เวทีทำความเข้าใจสถานประกอบการ ทดลองเที่ยวนำร่อง เป็นต้น ทำให้มีการกำหนดปรับเส้นทางให้สอดคล้องและเหมาะสมกับนักท่องเที่ยว โดยเลือกเส้นทางที่อยู่ใกล้สถานประกอบการและชุมชน คือ เส้นทางตาดครก-ออบหลวงแม่ปาน มีระยะทางเดินไป-กลับประมาณ 7 กิโลเมตร ซึ่งเป็นระยะทางที่ค่อนข้างไกลใช้เวลาไม่สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวที่มีเวลาค่อนข้างจำกัด จึงแบ่งเส้นทางดังกล่าวแล้วออกเป็น 3 เส้นทางย่อย ให้มีระยะทางใกล้ ใช้เวลาเดินทางน้อย สามารถทำกิจกรรมระหว่างทางได้ด้วย เป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ

▪ **เส้นทางที่ 1 : เส้นทางตาดผาเจิบ - ออบหลวงแม่ปาน**

เส้นทางตาดผาเจิบ-ออบหลวงแม่ปาน เป็นเส้นทางส่วนด้านบนของเส้นทางตาดครก มีระยะทางเดินไปกลับประมาณ 4 กิโลเมตร เริ่มเดินจากบริเวณเส้นทางฝ่ายชะลอน้ำห้วยดอยยาว ขึ้นสันดอย ระหว่างเส้นทางมีความหลากหลายของพรรณไม้ พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน ดอกเอื้องป่า หลายชนิด เป็นแหล่งศึกษา เรียนรู้ธรรมชาติ มีความลึกลับของกาดผี ฟังเสียงดนตรีธรรมชาติ มีธารน้ำใสที่มีความเย็นของกระแสน้ำมากกว่าบริเวณอื่นๆ พร้อมกับตกปูไฮโซ และชมความสวยงามของออบหลวงแม่ปานที่มีความสูงกว่า 20 เมตร

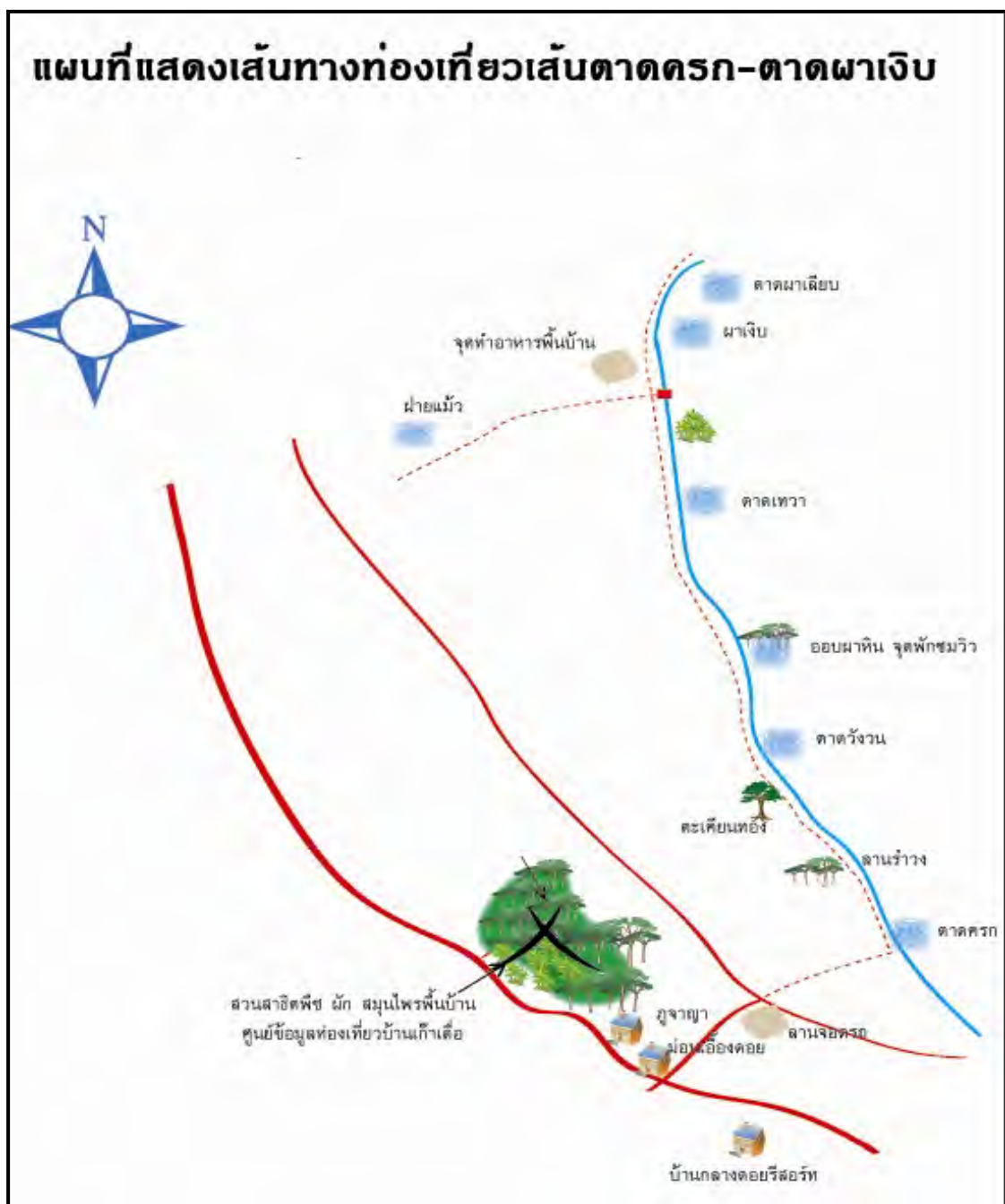
แผนภาพที่ 4.6 แผนที่เส้นทาง ท่องเที่ยวตาดผาเจิบ -ออบหลวงแม่ปาน

▪ **เส้นทางที่ 2 : เส้นทางตาดครก – ตาดผาเจิบ**

เส้นทางตาดครก-ตาดผาเจิบเป็นเส้นทางด้านล่างของเส้นทางตาดครก มีระยะทางเดินไปกลับประมาณ 4 กิโลเมตร เดินจากบริเวณลานจอดรถตาดครก เลียบธารน้ำแม่ปาน พบความหลากหลายของพรรณไม้ และพืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน เช่น ผักกูด ผักหนาม ผักพ้อคำตีเมีย เป็นต้น มีเครื่องมือทำของพื้นบ้าน น้ำตกตาดวังวน น้ำตกตาดเทวา เล่นน้ำที่ตาดผาเจิบ (เป็นแบบสไลด์) ฟังเสียงดนตรีธรรมชาติ มีธารน้ำใสที่มีความเย็นของกระแสน้ำมากกว่าบริเวณอื่นๆ พร้อมกับตกปูไฮโซ และชมความสวยงามของออบหลวงแม่ปานที่มีความสูงกว่า 20 เมตร

แผนภาพที่ 4.7 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวตาดครก - ตาดผาเจิบ

น้ำตกผาลาด 1 เปลี่ยนชื่อเป็นน้ำตกตาดวังวัน เนื่องจากลักษณะของสายน้ำที่ตกลงด้านล่างจะวนอยู่ ณ จุดที่น้ำตกลงมา น้ำตกผาลาด 2 เปลี่ยนชื่อเป็นน้ำตกตาดเทวา เนื่องจากบริเวณที่น้ำตกลงมาจะมีลักษณะคล้ายครกคว่ำ ด้านบนน้ำตกเป็นลานหินเรียบมีหลุมขนาดเล็กเหมือนครกอยู่ 3 ขนาด ที่เกิดจากการผุกร่อนของหินตามธรรมชาติ จึงตั้งชื่อให้น่าสนใจว่า ตาดครกเทวา (คือเทวาคา หรือธรรมชาติ สร้างให้) น้ำตกสไลด์ ถูกเรียกชื่อโดยทีมงานเพราะลักษณะด้านบนของน้ำตกเป็นแอ่งสไลด์ลงด้านล่างของน้ำตก แต่เนื่องจากคำว่า สไลด์ เป็นภาษาต่างประเทศ จึงเปลี่ยนชื่อโดยอิงกายภาพธรรมชาติ บริเวณใกล้น้ำตกจะเป็นหน้าผายื่นออกมา ชาวบ้านเรียกว่า ผาเจิบ จึงตั้งชื่อน้ำตก ว่า ตาดผาเจิบ แทนชื่อ น้ำตกสไลด์ ในแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวตาดครก งานวิจัยระยะที่ 2 จึงเป็นชื่อน้ำตกที่ตั้งชื่อใหม่

■ **โปรแกรมที่ 4 : แหล่งศึกษา เรียนรู้ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาพื้นบ้าน**

โปรแกรมนี้เกิดจากการสรุปวิเคราะห์ร่วมกันของทีมวิจัยที่นำข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น จากเวทีทำความเข้าใจสถานประกอบการ และทดลองเที่ยว มาเป็นแนวทางในการกำหนดแหล่งศึกษา เรียนรู้วิถีชีวิต ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่อยู่ใกล้สถานประกอบการและชุมชน การเดินทางสะดวก จึงเลือกพื้นที่สวนสาธิต พีช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านป่าชุมชนบ้านเก้าเตื่อ เป็นแหล่งศึกษา เรียนรู้ เนื่องจากสวนสาธิตฯ เป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน เป็นสถานที่สาธิตการเพาะกล้า ผัก สมุนไพร อยู่แล้ว จึงนำโดยนำภูมิปัญญาพื้นบ้าน คือ การไพลตองตึง การทำกระบอกกินน้ำ ช้อน และคีมคีบจากไม้ไผ่ ยาต้มสมุนไพรรางจืด มีสรรพคุณแก้เมาค้าง และยาต้มสมุนไพร 7 พระกาฬ มีสรรพคุณแก้ปวดหลัง ปวดเอว รวมไปถึงนี้

รูปภาพที่ 4.26 ภาพถ่าย กาดมยาสมุนไพร

รูปภาพที่ 4.27ภาพถ่าย หม้อแกงพื้นบ้าน

ระยะเวลาในการท่องเที่ยวของโปรแกรมท่องเที่ยวทั้ง 4 โปรแกรมมีความยืดหยุ่นสามารถปรับเวลาได้ตามข้อจำกัดด้านเวลาของนักท่องเที่ยว ในการจัดการท่องเที่ยวระยะเวลาที่กำหนดไว้ในโปรแกรมท่องเที่ยว คือ โปรแกรมท่องเที่ยวเส้นที่ 1 และ 2 เวลา 08.30 น. ถึง 14.00 น. โปรแกรมท่องเที่ยวเส้นที่ 3 เวลา 08.30 น. ถึง 17.00 น. และ โปรแกรมท่องเที่ยวที่ 4 เวลา 09.00 น. ถึง 12.00 น. หากนักท่องเที่ยวต้องการเดินทางชมธรรมชาติโดยมีเวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ทางทีมงานก็สามารถปรับโปรแกรมและเส้นทางให้สอดคล้องกับเวลาของนักท่องเที่ยวได้ตามความเหมาะสม

4.2.2 โปรแกรมการท่องเที่ยว

การจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวต้องสอดคล้องกับเส้นทางท่องเที่ยวที่คัดเลือกไว้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดโปรแกรมท่องเที่ยว และราคาค่าบริการที่สมเหตุสมผลเป็นธรรมชาติเหมาะสมกับสถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ ทีมวิจัยได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมพัฒนาโปรแกรม กิจกรรมสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว และกิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์ ทำให้มีประสบการณ์สามารถใช้ประกอบในการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยว หัวใจสำคัญของโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ดี คือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้านให้เกิดการเรียนรู้และเกิดความประทับใจ โดยยึดหลักของการออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยว 7 ประการ คือ 1. สนุกสนาน 2. สร้างความรู้ ความเข้าใจต่อตนเอง พื้นที่ คนท้องถิ่น และประวัติศาสตร์ 3. เกิดการเรียนรู้ 4. มีการจัดการที่ดี ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย และเกิดความไว้วางใจ 5. เกิดความเข้าใจในท้องถิ่น ธรรมชาติและวัฒนธรรมในท้องถิ่นมากขึ้น 6. เหมาะสมกับเวลาและกลุ่มเป้าหมาย 7. เส้นทางไม่ไกลจนเกินไปเลือกจุดสำคัญและโปรแกรมไม่แน่นจนเกินไป ทำให้สามารถจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวได้ 4 โปรแกรม

วิธีการคิดราคาค่าบริการท่องเที่ยวบ้านแก้วเต๋อใช้ฐานข้อมูลการคิดราคาของการจัดการท่องเที่ยวบ้านแม่กำปองเป็นแนวทางประกอบกับฐานทรัพยากรด้านอาหารของบ้านแก้วเต๋อ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น บนความเรียบง่าย มีความเป็นธรรมชาติ เหมาะสมกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้วเต๋อ โดยทีมวิจัยได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของชุมชนและนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ที่ไม่ทำให้ชุมชนเดือดร้อนหรือเกิดความไม่เป็นธรรมกับนักท่องเที่ยว โดยได้รับข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นจากสถานประกอบการหลายแห่ง ที่ร่วมเวทีทำความเข้าใจสถานประกอบการ และทดลองเที่ยวนำร่อง โดยเฉพาะ ฟอนคำวิลเลจ และ วิรันดาไฮท์ รีสอร์ท ที่ทีมวิจัยได้มีการพบปะพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการหลังจากจบเวที หลายครั้งถึงแนวทางการจัดทำราคาค่าบริการนักท่องเที่ยวที่สมเหตุสมผล โดย มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่สำคัญ ดังนี้

ฟอนคำวิลเลจ รีสอร์ท

1. การจัดการท่องเที่ยวในระยะเริ่มแรกต้องยอมขาดทุนเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมท่องเที่ยวบ้านแก้วเต๋อ เมื่อนักท่องเที่ยวเริ่มมาเที่ยวและเริ่มรู้จักแล้ว ในระยะเวลา 6 เดือนถึง 12 เดือน ให้นำข้อมูล

ผลด้านรายได้ และรายจ่าย มาสรุปวิเคราะห์หากไม่สอดคล้องเหมาะสมกับชุมชน ให้มีการปรับราคาใหม่ให้เหมาะสม โดยมีเหตุผลรองรับในด้านเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

2. การคิดราคาค่าบริการการจัดท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้ยึดราคากลางๆ แบบท้องถิ่น ไม่ใช่ยึดราคาแบบสถานประกอบการ เพราะการบริการมีความแตกต่าง สถานที่มีความแตกต่าง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้มีความแตกต่าง และการลงทุนก็มีความแตกต่าง

3. ให้นำฐานข้อมูลของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่อื่นๆ มาเป็นแนวทางในการจัดทำราคาค่าบริการ ให้เป็นแนวทางเดียวกันจะนำไปสู่การก่อเกิดมาตรฐานราคาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นราคาเดียวกัน ไม่มีการแข่งขัน หรือตัดราคา แยกลูกค้ากัน

4. ทางฟอนคำวิลเลจ รีสอร์ท ขอจัดการเรื่องอาหารของนักท่องเที่ยวที่จะส่งไปให้บ้านเก้าเตื่อ เนื่องจากเป็นชาวต่างชาติที่เน้นเรื่องสุขภาพและความสะอาดมาก ส่วนภาชนะให้ทางบ้านเก้าเตื่อจัดภาชนะไว้ให้ที่เป็นหม้อดินไว้อุ่นอาหาร และจานใส่ข้าว

5. เส้นทางในการจัดการท่องเที่ยวเดินป่าไม่ควรไกลเกินไป เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีเวลาจำกัด และเส้นทางที่เหมาะสมคือ เดินตาดครก อยู่ใกล้สถานประกอบการหลายแห่ง อยู่ใกล้ชุมชน ที่มีัคคุเทศก์สามารถเตรียมความพร้อมได้สะดวก การเดินทางท่องเที่ยวไม่ไกลมาก มีเวลามากพอทำกิจกรรม และพักผ่อน

วิรันดา เดอะไฮท์ รีสอร์ท

1. การคิดราคาค่าบริการการจัดท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ใช้ฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นแนวทาง ราคาไม่แพงมากสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น

2. ให้คิดค่าบริการเบ็ดเสร็จในแต่ละโปรแกรมต่อคน เป็นราคารวมทั้งโปรแกรม ในแผนพับที่ใช้ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว แต่หากเสนอให้สถานประกอบการให้มีใบราคาแทรกคิดค่าใช้จ่ายแยกส่วน เช่น ค่ามัคคุเทศก์ท้องถิ่น ค่าอาหารพื้นบ้าน ค่ายานพาหนะ เป็นต้น สถานประกอบการจะไปจัดทำราคาในส่วน of สถานประกอบการเองโดยยึดหลักราคาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เสนอมาน

3. เส้นทางที่เหมาะสม คือเส้นทางตาดครก เพราะใช้เวลาในการเดินทางไม่มาก อยู่ใกล้สถานประกอบการ เส้นทางท่องเที่ยวไม่ไกลมากมีความเหมาะสม และมีธรรมชาติที่สวยงาม เหมาะแก่การท่องเที่ยวธรรมชาติและนันทนาการ รวมถึงกิจกรรมเสริมที่ทีมท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อจะจัดให้

4. ในการรับเงินจากนักท่องเที่ยวให้มีใบเสร็จรับเงินให้นักท่องเที่ยวเป็นหลักฐาน

5. มีความยืดหยุ่นในแต่ละโปรแกรมให้นักท่องเที่ยวเลือกให้สอดคล้องกับเวลาของนักท่องเที่ยว

6. ทางวิรันดา เดอะไฮท์ รีสอร์ท จะจัดโปรแกรมร่วมกับการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ ในโปรแกรมที่ 4 ทุกวันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์ โดยนักท่องเที่ยวมาเป็นคู่จะปั่นจักรยานขึ้นมาข้างบน แล้วลงมาแวะที่สวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพร คีตศึกษา เรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และทำกิจกรรมอาหารพื้นบ้านร่วมกับทีมวิทยากรชุมชน

จากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของหลายฝ่ายนำไปสู่การสรุปวิเคราะห์การจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวและราคา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่ มีรายละเอียดโปรแกรมท่องเที่ยวและราคา ดังนี้

โปรแกรมที่ 1 : วันเดียว เส้นตาดผาเจิบ - ออบหลวงแม่ปาน (ระยะทางไป-กลับ 4 กม.)

-สัมผัสสายน้ำเย็นจับใจ ผ่อนคลายด้วยการฟังเสียงดนตรีธรรมชาติ สนุกเพลิดเพลินกับการตกปูไฮโซ ค้นหาความลับของกาดผี สนุกกับการทำอาหารด้วยกระบอกลไม้ไผ่

เวลา	รายละเอียด
เช้า	-พบกันที่ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวบ้านเก้าเต๋อ -แนะนำบ้านเก้าเต๋อ แหล่งท่องเที่ยว และความปลอดภัยในการท่องเที่ยว -เรียนรู้ สวนสาธิตฯ พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านป่าชุมชนบ้านเก้าเต๋อ -เดินป่าชมความงามของธรรมชาติที่มีความหลากหลายของพรรณไม้ พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านตลอดเส้นทาง
สาย	- ค้นหาความลับของกาดผี ผ่อนคลายด้วยการฟังเสียงดนตรีธรรมชาติ -สัมผัสสายน้ำเย็นจับใจ (เย็นเหมือนน้ำแข็ง) บริเวณออบหลวงแม่ปาน -เพลิดเพลินกับการตกปูไฮโซ
เที่ยง	-สนุกกับกิจกรรมทำอาหารพื้นบ้านด้วยกระบอกลไม้ไผ่ -คลายร้อนด้วยการเล่นน้ำในธารน้ำแม่ปาน
บ่ายแก่	-เดินชมธรรมชาติเลียบบธารน้ำแม่ปาน -เรียนรู้ฝายชะลอน้ำห้วยดอยยาว -เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพและมีความสุข

ค่าใช้จ่ายสำหรับนักท่องเที่ยว

- ค่าอาหาร 100 บาท/คน/มื้อ
- ค่าสนับสนุนคนอยู่ร่วมกับป่า 50/คน/วัน
- ค่าไกด์ 250 บาท/นทท. 4-7 คน/วัน
- ค่าบริการรถรับ-ส่ง 100 บาทต่อคัน (ที่หน้าสวนสาธิตพืชผักสมุนไพรพื้นบ้านป่าชุมชนบ้านเก้าเต๋อ ม.3)

ค่าใช้จ่ายต่อกลุ่ม 4 คน มีค่าใช้จ่ายรวม 950 บาท (เฉลี่ยคนละ 237.50 บาท)

กลุ่มใหญ่ 8 คน มีค่าใช้จ่าย 1,800 บาท (เฉลี่ยคนละ 225บาท)

**นักท่องเที่ยวมาหนึ่งคน ค่าใช้จ่าย 500 บาท

โปรแกรมที่ 2 : วันเดียว ตาดครก-ตาดผาเจิบ (ระยะทางไป-กลับ 4 กม.)

-ชมความงามของผาหิน มหัศจรรย์ลานร้าวง สนุกเพลิดเพลินกับการตกปูไฮโซ ทำอาหาร
พื้นบ้านด้วยกระบอกลไม้ไผ่ สไลด์เดอร์คลายร้อนในตาดผาเจิบ

เวลา	รายละเอียด
เช้า	-พบกันที่ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ -แนะนำบ้านแก้าเดื่อ แหล่งท่องเที่ยว และความปลอดภัยในการท่องเที่ยว -เรียนรู้ สวนสาธิตฯ พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านป่าชุมชนบ้านแก้าเดื่อ -เดินเลียบริมน้ำแม่ปานชมความงามของธรรมชาติที่มีความหลากหลายของ พรรณไม้ พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านตลอดเส้นทาง สูดอากาศบริสุทธิ์
สาย	-ค้นหาความมหัศจรรย์ลานร้าวง -ชมความงามของผาหิน ที่ตาดครก ตาดวังวน และตาดเทวา -เพลิดเพลินกับการตกปูไฮโซ
เที่ยง	-สนุกกับกิจกรรมทำอาหารพื้นบ้านด้วยกระบอกลไม้ไผ่ -สไลด์เดอร์คลายร้อนในตาดผาเจิบ
บ่ายแก่	-เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพและมีความสุข

ค่าใช้จ่ายสำหรับนักท่องเที่ยว

- ค่าอาหาร 100 บาท/คน/มื้อ
- ค่าสนับสนุนคนอยู่ร่วมกับป่า 50/คน/วัน
- ค่าไกด์ 250 บาท/นทท. 4-7 คน/วัน
- ค่าบริการรถรับ-ส่ง 100 บาทต่อคัน (ที่หน้าสวนสาธิตพืชผักสมุนไพรพื้นบ้านป่าชุมชนบ้าน
แก้าเดื่อ ม.3)

ค่าใช้จ่ายต่อกลุ่ม 4 คน มีค่าใช้จ่ายรวม 950 บาท (เฉลี่ยคนละ 237.50 บาท)

ค่าใช้จ่ายกลุ่มใหญ่ 8 คน มีค่าใช้จ่าย 1,800 บาท (เฉลี่ยคนละ 225บาท)

**นักท่องเที่ยวมาหนึ่งคน ค่าใช้จ่าย 500 บาท

โปรแกรมที่ 3 : วันเดียว ตาดครก-ออบหลวงแม่ปาน (ระยะทางไป-กลับ 7 กม.)

-ชมความงามของผาหิน มหัศจรรย์ลานร้าวง สัมผัสสายน้ำเย็นจับใจ สนุกกับการตกปูไฮโซ
ทำอาหารด้วยกระบอกลไม้ไผ่ ฟังเสียงดนตรีธรรมชาติ และความลึกลับของกาดผี

เวลา	รายละเอียด
เช้า	-พบกันที่ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ -แนะนำบ้านแก้าเดื่อ แหล่งท่องเที่ยว และความปลอดภัยในการท่องเที่ยว

- เรียนรู้ สวนสาธิตฯ พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านป่าชุมชนบ้านเก้าเตื่อ
- เดินเลียบบธารน้ำแม่ปานชมความงามของธรรมชาติที่มีความหลากหลายของพรรณไม้ พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านตลอดเส้นทาง สูดอากาศบริสุทธิ์

สาย

- ค้นหาความมหัศจรรย์ลานกว้าง
- ชมความงามของผาหิน ที่ตาดครก ตาดวังวน ตาดเทวา
- สัมผัสสายน้ำเย็นจับใจ (เย็นเหมือนน้ำแข็ง) บริเวณขอบหลวงแม่ปาน

เที่ยง

- สนุกกับกิจกรรมทำอาหารพื้นบ้านด้วยกระบอกไม้ไผ่

บ่าย

- คล้ายร้อนด้วยน้ำในธารน้ำแม่ปาน
- เพลิดเพลินกับการตกปูไฮโซ

บ่ายแก่

- สัมผัสความแตกต่างของเส้นทางและบรรยากาศบนสันดอย
- ค้นหาความลึกลับของกาดผี
- เรียนรู้ฝายชะลอน้ำ (ห้วยดอยยาว)
- เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

ค่าใช้จ่ายสำหรับนักท่องเที่ยว

- ค่ามัคคุเทศก์ระยะไกล 300 บาท)
- ค่าอาหารในป่าด้วยกระบอกไม้ไผ่ 100 บาทต่อคน
- ค่าบริการรถรับ-ส่ง 100 บาทต่อคัน (ที่หน้าสวนสาธิตพืชผักสมุนไพรพื้นบ้านป่าชุมชนบ้านเก้าเตื่อ ม.3)
- ค่าสนับสนุนคนอยู่ร่วมกับป่า 50/คน/วัน

ค่าใช้จ่ายต่อกลุ่ม 4 คน มีค่าใช้จ่ายรวม 1,000 บาท (เฉลี่ยคนละ 250 บาท)

ค่าใช้จ่ายกลุ่มใหญ่ 8 คน มีค่าใช้จ่าย 1,900 บาท (เฉลี่ยคนละ 237.50 บาท)

****นักท่องเที่ยวมาหนึ่งคน ค่าใช้จ่าย 550บาท**

โปรแกรมที่ 4 : ครึ่งวัน เรียนรู้ภูมิปัญญาวิถีพื้นบ้าน

- เรียนรู้การไหลตองตึง การทำกระบอกน้ำ+ช้อนไม้ไผ่ สาธิตเพาะกล้าไม้ และสัมผัสป่าชุมชนรักษาสิ่งแวดล้อม ทำอาหารด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนา

เวลา

รายละเอียด

เช้า

- พบกันที่ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ
- แนะนำบ้านเก้าเตื่อ แหล่งท่องเที่ยว และความปลอดภัยในการท่องเที่ยว
- เรียนรู้ ตำนานพื้นบ้าน สัมผัสหลุมดักกวางคำ
- เรียนรู้การต่อสู้ของชุมชนในการรักษาผืนป่า สัมผัสป่าชุมชนรักษาสิ่งแวดล้อม

- สาย**
- เรียนรู้สรรพคุณของ พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน และการใช้ประโยชน์
 - เรียนรู้การไหลตองตึง
 - เรียนรู้การทำกระบอกน้ำ+ช้อนไม้ไผ่
 - เรียนรู้การเพาะกล้าสมุนไพร
 - ชิมยาสมุนไพรพื้นบ้านเพื่อสุขภาพ
- เที่ยง**
- สนุกกับการทำอาหารพื้นบ้านด้วยหม้อดินบนเตาภูมิปัญญาพื้นบ้าน
 - เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

ค่าใช้จ่ายสำหรับนักท่องเที่ยว

- ค่าอาหาร 50 บาท/คน (ต่อนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม 4 คน ทำอาหารในหม้อดิน)
- ค่าสนับสนุนคนอยู่ร่วมกับป่า 50/คน/วัน

ค่าใช้จ่ายต่อกลุ่ม 4 คน มีค่าใช้จ่ายรวม 400 บาท (เฉลี่ยคนละ 100 บาท)

ค่าใช้จ่ายกลุ่มใหญ่ 8 คน มีค่าใช้จ่ายรวม 800 บาท (เฉลี่ยคนละ 100 บาท)

ตารางที่ 4.5 แสดงโปรแกรมท่องเที่ยวและค่าบริการ

โปรแกรมท่องเที่ยว ทำอาหารในป่าด้วยกระบอกไม้ไผ่	ค่าใช้จ่ายกลุ่ม 4 คน/ บาท/Baht	ค่าใช้จ่ายกลุ่ม 8 คน/ บาท/Baht
โปรแกรมที่ 1 : วันเดียว : ตาดผาเงิบ -ออบหลวงแม่ปาน	950.00	1,800.00
โปรแกรมที่ 2 : วันเดียว : ตาดครก-ตาดผาเงิบ	950.00	1,800.00
โปรแกรมที่ 3 : วันเดียว : ตาดครก-ออบหลวงแม่ปาน	1,000.00	1,900.00
**โปรแกรมที่ 4 : วันเดียว : ภูมิปัญญาพื้นบ้านวิถีชุมชนใน สวนสาธิตฯ ทำอาหารด้วยหม้อดินและเตาโบราณ	400.00	800.00

รูปภาพที่ 4.28 ภาพถ่าย เยาวชนกำลังทำอาหารพื้นบ้าน

ปฏิทินท่องเที่ยวตามฤดูกาล

ฤดูหนาว

พฤศจิกายน ธันวาคม มกราคม

เดินป่า : ขึ้นชมธรรมชาติความงามของป่า อากาศเย็นสบาย ปกคลุมด้วยหมอกตอนเช้า

กิจกรรม : เฝ้าข้าวหลามหอมกลิ่นข้าวใหม่ ร่วมงานประเพณียี่เป็ง ชวนกันรักษาสิ่งแวดล้อม

อาหารพื้นบ้าน : น้ำพริกแดง, น้ำพริกปลาไข่สุ, หลามปลาสมุนไพร, แกงเห็ดลมใส่ปลาจี่, ป่ามไข่

ไส้ฝักรวมสมุนไพร, ต้มส้มปลาสมุนไพร พร้อมด้วยผักพื้นบ้านกับน้ำพริก

ฤดูร้อน

กุมภาพันธ์ มีนาคม เมษายน พฤษภาคม

เดินป่า : ชมสีสันของธรรมชาติ ดอกเอื้องป่าหลายสายพันธุ์ หอมกลิ่นไอดิน ใบไม้ผลิใหม่

กิจกรรม : ชมสวนลั่นจี่ แห้วไข่มดแดง-มดฮี หาอีฮวกปุม ทำแนวกันไฟรักษาป่าร่วมกับหมู่บ้าน

รดน้ำดำหัวปีใหม่เมือง, กวนขนมปาดปีใหม่เมือง

อาหารพื้นบ้าน : ไข่ป่าม, ตำไข่มดแดง, หลามอีฮวกปุม, หลามปลาสมุนไพร, เจียวไข่มดแดงใส่อีฮวก

และ แอ็บอีฮวก

ฤดูฝน

มิถุนายน กรกฎาคม สิงหาคม กันยายน ตุลาคม

เดินป่า : ขึ้นชมความงามของป่า บรรยากาศชุ่มชื้น และผลผลิตจากป่า

กิจกรรม : หาเห็ด หน่อไม้ หาเนื้ ตกปูไฮโซ ปลูกป่ารักษาต้นน้ำลดภาวะโลกร้อน เลี้ยงผีขุนน้ำ

อาหารพื้นบ้าน : แกงหน่อ, น้ำพริกเห็ด, ต้มเห็ด+แกงเห็ด, จอผักหนาม/ผักกูด, จอผักพ้อคำตี้เมีย/

บอนแก้ว, หลามปลาสมุนไพร, ป่ามไข่

หมายเหตุ :

ในฤดูฝน ช่วงกลางเดือนสิงหาคม ถึงต้นเดือนตุลาคม ปิดฤดูกาลท่องเที่ยวเนื่องจากฝนตกหนัก เส้นทางลื่นอาจเกิดอันตรายต่อการเดินทางท่องเที่ยว

ในฤดูร้อน ช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ปิดฤดูกาลท่องเที่ยวเนื่องจากอากาศร้อนมาก ใบไม้แห้งเป็นจำนวนมากร่วงหล่นสะสมอยู่บนพื้นดิน สภาพแวดล้อมแห้งแล้ง เกิดพายุฤดูร้อน ก่อเกิดไฟป่าได้ง่ายอาจเกิดอันตรายต่อการเดินทาง

4.2.3 กฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยว

การเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ต้องคำนึงถึงการท่องเที่ยวที่จะไม่ทำให้

เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความเสื่อมโทรมและเสียหาย รวมถึง ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่ชุมชนต้องให้บริการ ด้วยความจริงใจ เป็นมิตร ทีวีวิจัยและชุมชนจึงร่วมกันจัดทำกฎ ระเบียบ สำหรับนักท่องเที่ยว โดยนำฐานข้อมูล กฎ ระเบียบ สำหรับนักท่องเที่ยว จากการจัดการท่องเที่ยวบ้านแม่กลางหลวง และบ้านแม่กำปอง เป็นแนวทางดำเนินการ และมีข้อคิดเห็นจากเวทีเปิดหมู่บ้านท่องเที่ยว นำมาสรุป แลกเปลี่ยนพูดคุย ปรับปรุงพัฒนา กฎ ระเบียบ สำหรับนักท่องเที่ยว ให้เหมาะสม ครอบคลุมทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีรายละเอียดดังนี้

1. ให้มัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำเที่ยว อัตรา 1 คน ต่อ นักท่องเที่ยว 4-6 คน และใช้เส้นทางตามที่กำหนดไว้เท่านั้น เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวป้องกันการพลัดหลง หรือเกิดอุบัติเหตุระหว่างทาง
2. ผู้มีโรคประจำตัวควรแจ้งให้มัคคุเทศก์ทราบจะได้ดูแลอย่างใกล้ชิด
3. รับฟังมัคคุเทศก์ท้องถิ่นอย่างเชื่อมั่น (เชื่อมั่นว่าปลอดภัย เพราะมีทักษะและประสบการณ์เดินป่า)
4. เส้นทางระยะไกลไม่เหมาะกับคนเป็นโรคหัวใจ ควรเลือกเส้นทางที่เหมาะสม
5. หลีกเลี่ยงการส่งเสียงดัง เพราะจะทำให้ต้นไม้ และสัตว์ในป่าตกใจ เสียสมดุลธรรมชาติ
6. ห้ามทิ้งขยะโดยเด็ดขาดตลอดเส้นทาง (หากพบเห็นขยะในเส้นทางให้นำออกมาด้วย)
7. เมื่อนำอาหารหรือเครื่องดื่มใดๆ เข้าไปให้นำออกมาด้วย
8. ห้ามทิ้งสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งอาจจะทำให้เกิดไฟไหม้ป่า
9. ห้ามสูบบุหรี่โดยเด็ดขาด (เพราะเป็นอันตรายต่อป่า สัตว์ป่า และเพื่อนร่วมเดินทาง)
10. ไม่เด็ด ตัด ถอนต้นไม้ ใบไม้ ดอกไม้ ผลไม้ รวมทั้งของป่าทุกชนิดออกจากป่า
11. การเล่นน้ำควรเล่นน้ำในสถานที่ที่กำหนดไว้เท่านั้น ห้ามใช้สบู่ และ ยาสระผม เพราะจะทำให้ น้ำเสีย และในฤดูแล้งห้ามเล่นน้ำ
12. นักท่องเที่ยวทุกคนพึงช่วยกันเสียสละความเคยชินที่เป็นพฤติกรรมส่วนตัว เพื่อช่วยกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติดิน น้ำ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม ให้เกิดความสมดุล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยลดภาวะโลกร้อนด้วย

4.2.4 การสื่อสารและประชาสัมพันธ์

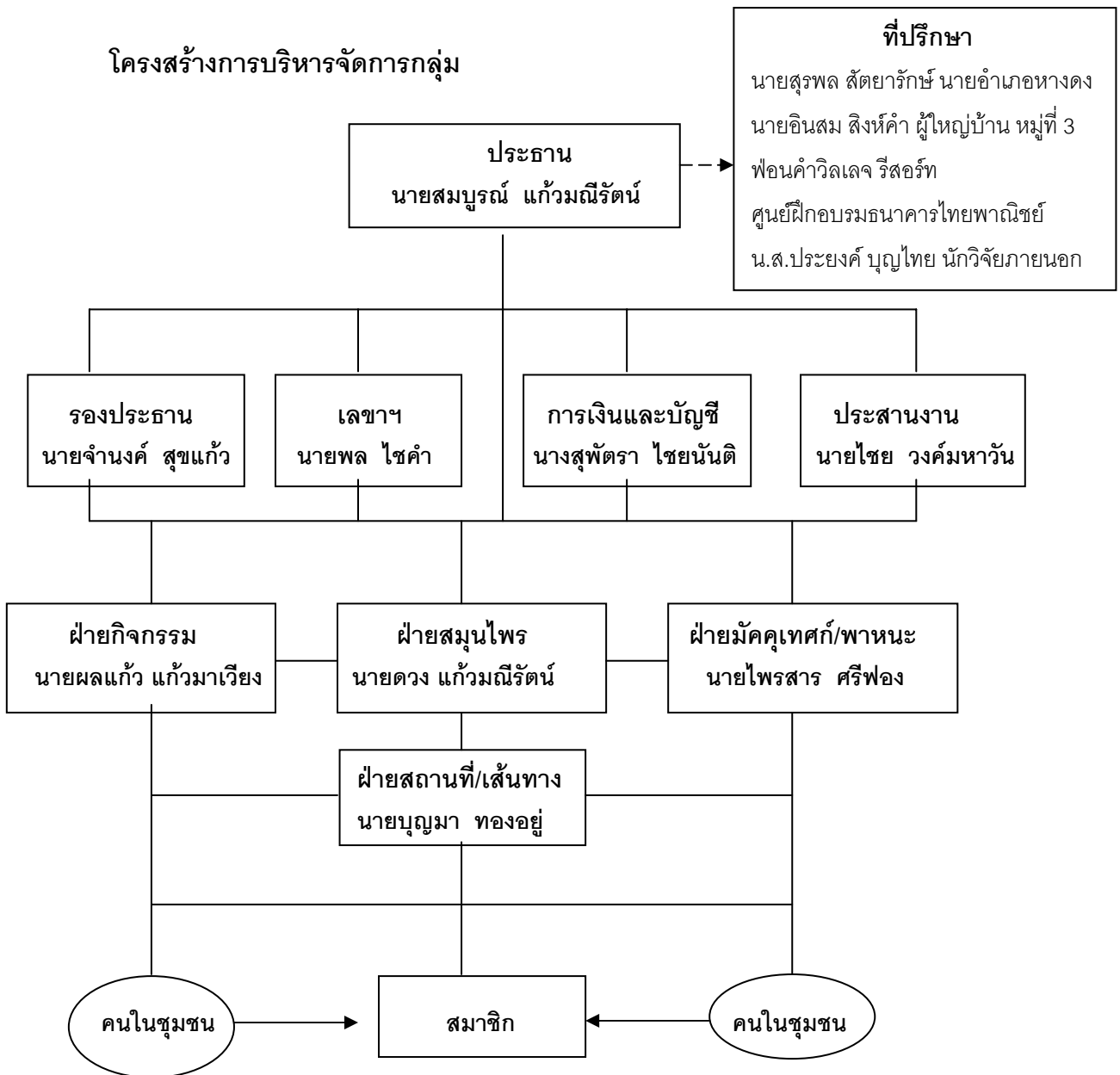
การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเรื่องใหม่สำหรับชุมชนและยังเป็นเรื่องใหม่ในสังคมโลกดังนั้นจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมทั้งในเรื่องของชุมชนและนักท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายคือการสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยชุมชน ให้ชุมชนมีความเข้าใจกระบวนการจัดการท่องเที่ยวที่สามารถสื่อสารประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่การจัดการท่องเที่ยวให้บุคคลในชุมชน บุคคลภายนอก หน่วยงานภายใน และภายนอกชุมชน โดยเฉพาะสถานประกอบการในพื้นที่ให้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรม

ท่องเที่ยวโดยจัดทำสื่อ แผ่นพับ อัลบั้มภาพแหล่งท่องเที่ยว บอร์ดภาพ ป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว และจัดศูนย์ข้อมูล กลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ ได้จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์แนะนำแหล่งท่องเที่ยว โดยผ่านข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ในเวทีความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการ และกิจกรรม ทดลองเที่ยวนำร่อง ที่มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมหลายฝ่าย คือ สถานประกอบการ หน่วยงานรัฐ ฝ่ายท้องถิ่น ฝ่ายท่องเที่ยว องค์กรชุมชน ชุมชน และสื่อมวลชน ทำให้สามารถจัดทำแผ่นพบนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวบ้าน เก้าเตื่อ เตื่อ (มีตัวอย่างในภาคผนวกที่ 10) มีข้อมูลและภาพประกอบแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ 1. ข้อมูล บ้านเก้าเตื่อ 2. ภาพแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม 3. โปรแกรมท่องเที่ยว 4. แผนที่ท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ นอกจากนี้มีแผ่นพับเพื่อการสื่อสารการท่องเที่ยวแล้ว ยังมีคู่มือสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น ให้นักท่องเที่ยวใช้ประกอบการตัดสินใจมาเที่ยว (ภาคผนวกที่ 9) และที่สำคัญที่มัคเทศก์ท้องถิ่นต้องมี คือ “คู่มือสำหรับมัคเทศก์” ใช้เป็นฐานข้อมูลในการสื่อสาร แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับนักท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ (ภาคผนวกที่ 8)

4.2.5 การบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนจำเป็นต้องมีองค์กรที่เข้ามารับผิดชอบในการทำงานเนื่องจากลักษณะ งานต้องติดต่อสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นบุคคลภายนอก หรือหน่วยงานภายนอกที่ต้องประสาน ความร่วมมือด้วย หรือโดยเฉพาะสถานประกอบการในพื้นที่ที่ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในการสร้างความ ร่วมมือมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ หากชุมชนไม่จัดตั้งองค์กรที่ชัดเจนหรือบอกได้อย่าง ชัดเจนว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวอยู่ภายใต้โครงสร้างขององค์กรใดในชุมชน ก็จะทำให้เกิดความสับสนได้ ง่าย นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรส่วนรวมของชุมชน ยิ่งจำเป็นต้อง สร้างรูปแบบการบริหารจัดการองค์กรให้ชัดเจน เพื่อบริหารงานและรับผิดชอบต่อสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและตรวจสอบการทำงานได้ โดยจัดทำโครงสร้างกลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ และแบ่งหน้าที่ออกเป็นฝ่ายให้มีความสะดวกต่อการปฏิบัติงาน ดังนี้

โครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่ม

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

บริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยววันนั้น นอกจากการมีโครงสร้างการบริหารงานแล้ว ต้องแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคคลให้มีหน้าที่ในแต่ฝ่ายที่ชัดเจนสะดวกต่อการทำงาน มีรายละเอียดดังนี้

ประธาน	-เป็นผู้นำกลุ่มในการวางแผนงาน และดำเนินการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ
อำนวยความสะดวกให้สามารถปฏิบัติการได้อย่างราบรื่น
รองประธาน	-ทำหน้าที่ประธานในกรณีประธานไม่อยู่ และเป็นผู้ช่วยประธานในการ
ดำเนินการท่องเที่ยว และอำนวยความสะดวกให้ทีมงานสามารถ
ปฏิบัติการได้อย่างราบรื่น
เลขานุการ	-ทำหน้าที่จัดบันทึกข้อมูลในการประชุม ทำรายงานประชุม และสื่อสาร

	ข้อมูลให้ทีมงานได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง
การเงินและบัญชี	-ดูแลรับผิดชอบงบบันทึกรายได้ และรายจ่ายที่เกิดจากการจัดท่องเที่ยว ให้ชัดเจน ตรวจสอบได้
ประสานงาน	-มีหน้าที่ติดต่อประสานงานภายในกลุ่มในทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว และประสานงานกับองค์กรภายนอก
ฝ่ายกิจกรรม	-ดูแลเตรียมความพร้อมด้านสถานที่เส้นทางท่องเที่ยว ดูแลจัดคิวอาหาร และประสานงานกับฝ่ายกิจกรรมและพาหนะ
ฝ่ายสมุนไพรมะ	-ดูแลสวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน ฝึกสอนถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชน และนักท่องเที่ยว เตรียมยาสมุนไพร รวมถึงสาธิตด้านวิถีชีวิตและภูมิปัญญาพื้นบ้าน
ฝ่ายมัคคุเทศก์และพาหนะ	-ดูแลจัดคิวมัคคุเทศก์ และคิวพาหนะ ในการท่องเที่ยว ให้เป็นระบบ และประสานงานกับฝ่ายกิจกรรม
สมาชิก	-มีหน้าที่ เป็นผู้ช่วยกลุ่มท่องเที่ยว และตรวจสอบการทำงานของกลุ่มท่องเที่ยว

นอกจากในการรับหน้าที่ตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายแล้ว ประการสำคัญยังต้องช่วยกันบริหารจัดการด้านการเงินที่เกิดจากรายได้ท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพ เกิดความเชื่อมั่นต่อชุมชน ซึ่งต้องสร้างความเข้าใจในการจัดการ การเงินให้ชัดเจนให้ชุมชนมีส่วนร่วมตรวจสอบการเงินได้ตามโอกาส โดยกลุ่มท่องเที่ยวบ้านแก้วเต๋อได้วางแผนจัดสรรรายได้ที่จะเกิดจากการท่องเที่ยวในระยะใกล้นี้ คือการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวให้เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมโดยจัดตั้งเป็นกองทุนแบ่งเป็นกองทุน 5 กองทุน คือ 1) กองทุนท่องเที่ยว 2) กองทุนสิ่งแวดล้อม 3) กองทุนพัฒนาชุมชน 4) กองทุนสวัสดิการ 5) กองทุนค่าวิทยากรพิเศษประจำฐาน และในระยะยาวเมื่อชุมชนมีความเข้าใจ มีความพร้อมในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีแผนงานในการจัดตั้งสหกรณ์การท่องเที่ยวบ้านแก้วเต๋อ และการลงหุ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

▪ การจัดตั้งสหกรณ์และการลงหุ้น

- 1.ทำความเข้าใจชุมชน
- 2.เปิดรับสมัครสมาชิก
- 3.ชายหุ้นๆ 50 บาท ชื้อได้คนละไม่เกิน 100 หุ้น
- 4.คณะกรรมการ(ทีมวิจัย)ฟรี คนละ 5 หุ้น

▪ การจัดการเรื่องเงินเข้ากองทุน

หักเปอร์เซ็นต์จากรายได้ในกรณีที่นักท่องเที่ยวมา 10 คนขึ้นไป

- ค่าอาหารในป่า(เส้นตาดครก) 100 บาท/คน/มื้อ

- ค่ามัดคฤเทศ์ระยะทางทางไกล 300 บาท/นทท 4-7 คน/วัน
- ระยะทางใกล้ 250 บาท/นทท 5-7 คน/วัน
- ค่าวิทยากรแลกเปลี่ยน(กลุ่มดูงาน)แล้วแต่จะสนับสนุน
- ค่าสนับสนุนคนอยู่กับป่า 50 บาท/คน

■ **เงินกองกลางหักเปอร์เซ็นต์ในกรณีที่นักท่องเที่ยวมา 10 คนขึ้นไป**

- สนับสนุนคนอยู่กับป่า 10 บาท
- 5% ไกด์
- 5% อาหาร
- 5% จากรถบริการ
- ลงหุ้น

เข้ากองทุนท่องเที่ยว

■ **เงินสนับสนุนคนอยู่กับป่าเก็บจากนักท่องเที่ยว 50 บาทต่อคน นำมาจัดสรร ดังนี้**

- 1.กองทุนค่าวิทยากรพิเศษประจำฐาน (10 บาท)
- 2.กองทุนสิ่งแวดล้อม (10 บาท)
- 3.กองทุนสวัสดิการ (10 บาท)
- 4.กองทุนพัฒนาชุมชน (10 บาท)
- 5.กองทุนท่องเที่ยว (10 บาท)

การจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากรายได้ท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อเข้ากองทุนทั้ง 5 กองทุนที่กล่าวมาแล้วนั้น รายละเอียดในการนำเงินในกองทุนไปใช้ประโยชน์ดังนี้

1. กองทุนค่าวิทยากรพิเศษประจำฐาน นำไปให้ที่มวิทยากรที่อยู่ประจำฐานความรู้ในโปรแกรมที่ 4 วันเดียว : ภูมิปัญญาพื้นบ้านวิถีชุมชนในสวนสาธิตฯ ทำอาหารด้วยหม้อดินและเตาโบราณ เนื่องจากโปรแกรมนี้อาจไม่ได้คิดค่าวิทยากรเพราะใช้เวลาให้การเรียนรู้ในแต่ละฐานประมาณ 30 นาที รวมทั้งโปรแกรมใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมงซึ่งหากคิดค่าวิทยากรก็จะเป็นการเห็นแก่ผลประโยชน์และไม่มีน้ำใจที่ไม่ก่อเกิดผลดีในอนาคต ซึ่งโปรแกรมที่จัดขึ้นระหว่างเวลานี้เป็นการทดลองให้บริการกับนักท่องเที่ยว เป็นโปรแกรมพิเศษสำหรับระยะเริ่มแรกของการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ ในอนาคตหากไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ของวิถีชุมชนก็สามารถปรับปรุงค่าวิทยากรได้โดยมีเหตุผลรองรับ
2. กองทุนสิ่งแวดล้อม นำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การจัดการขยะ การปรับปรุงภูมิทัศน์ของเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น
3. กองทุนสวัสดิการ นำไปใช้ในการรักษาพยาบาลของกลุ่มท่องเที่ยวหากเกิดอุบัติเหตุขณะให้บริการนักท่องเที่ยว และงานฌาปนกิจบุคคลสำคัญในหมู่บ้าน หรือญาติที่ใกล้ชิดสัมพันธ์กับคณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยว

4. กองทุนพัฒนาชุมชน นำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาในด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน การปรับปรุงซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ของชุมชน เป็นต้น
5. กองทุนท่องเที่ยว นำไปใช้ในการพัฒนากลุ่มท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เช่น การจัดฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชนในด้านการท่องเที่ยว การจัดทำแผนปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายท่องเที่ยวอื่น เป็นต้น

■ **การประสานงานติดต่อนักท่องเที่ยวมาเที่ยวในพื้นที่**

1. การประสานงานนำกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในพื้นที่ควรแจ้งล่วงหน้าก่อน 1-3 วัน เป็นมาตรฐาน แต่ถ้ามาด่วนมากต้องโทรศัพท์แจ้งล่วงหน้า 3 ชั่วโมง (เตรียมความพร้อมมัคคุเทศก์)

1) นายสมบุญณ์ แก้วมณีรัตน์ 0-86117-6740

2) นายไชย วงศ์มหาวัน 0-89835-0773

2. จ่ายเงินสดเท่านั้นแบบครั้งต่อครั้ง

3. **เวลาโปรแกรม 1-3 เริ่มเช้า 08.30 น. เพราะอากาศตอนเช้าบริสุทธิ์ ไปสายอากาศจะร้อนและร้อนมากเมื่อเวลาใกล้เที่ยง

4. **เวลาในโปรแกรมที่ 4 เริ่ม เช้า 09.00-12.00 น. และช่วงบ่ายเริ่ม 13.30-15.30 น. โปรแกรมนี้จัดได้ตลอดเวลา (ยกเว้นในฤดูฝนอาจจะไม่สะดวก) เรื่องเวลาอาจจะจัดให้ตามความพอใจของนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้ ชั่วโมงเดียว หรือ สองชั่วโมง หรือมากกว่านี้ แต่ถ้ากำลังดีก็สองชั่วโมง เพราะไม่ต้องเร่งรีบ มีเวลาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่อนคลายไปในตัว)

■ **ค่าใช้จ่ายในกรณีพิเศษ**

1. ค่าพาหนะรับ-ส่ง นักท่องเที่ยวถึงสถานที่พัก คิดราคาตามระยะทาง (เริ่มต้นที่ 100 บาท)

2. หากต้องการเมนูอาหารพิเศษนอกเหนือจากที่จัดให้หรืออื่นๆ มีค่าใช้จ่ายเพิ่มอีกเป็นกรณีๆ ไป

3. ค่าพาหนะรับ-ส่ง นักท่องเที่ยวชมสวนลั่นจี่ตามฤดูกาล (พฤษภาคม-มิถุนายน) หรือร่วมกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมตามเทศกาลที่ประชาสัมพันธ์ คิดราคาตามระยะทาง (เริ่มต้นที่ 100 บาท)

หมายเหตุ : สำหรับนักเรียน นักศึกษา และกลุ่มคนทำงาน ที่มาเป็นหมู่ คณะ คิดราคาเป็นกรณีพิเศษ

4.2.6 รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้วเตี๋

การศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้วเตี๋ ต้องศึกษาองค์ประกอบในหลายด้านที่ใช้เป็นฐานข้อมูลสนับสนุนให้สามารถมีแนวทางจัดรูปแบบท่องเที่ยวที่เหมาะสม ซึ่งบ้านแก้วเตี๋ มีบริบทของชุมชนและสภาพแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น น้ำตก ธารน้ำ ป่าไม้ เป็นต้น ที่โดดเด่น มีวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ที่ยังคงรักษาปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน มีความหลากหลายของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และมีสถานประกอบการรองรับนักท่องเที่ยวหลายแห่ง เป็นศักยภาพของชุมชนในด้านพื้นที่

นอกจากนี้ยังต้องมีศักยภาพของคนที่เป็นทีมงานกลุ่มท่องเที่ยว ที่มีความรู้ มีความเข้าใจในเป้าหมาย และกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชัดเจน สามารถสื่อสารกับคนภายในและภายนอกชุมชน ให้รับรู้ มีความเข้าใจ และสามารถจัดการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นระบบทั้งในด้านเส้นทางท่องเที่ยว โปรแกรมท่องเที่ยว ราคา และการบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยวที่มีโครงสร้าง มีบทบาท หน้าที่รับผิดชอบ ตามที่กำหนดชัดเจน ที่สามารถนำมาจัดรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

1. ศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยว (ความสามารถในการรองรับทางกายภาพ)

บริบทชุมชน

บ้านเก้าเดื่อ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบหุบเขา ชุมชนถูกล้อมรอบด้วยหุบเขาทั้งสองด้าน มีสายน้ำ ลำห้วย ไหลผ่านตลอด ทำให้พื้นที่มีความชุ่มชื้นตลอดปี เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ เกิดการเข้ามาของคนนอกชุมชนเพื่อซื้อที่ดินสำหรับทำเป็นที่อยู่อาศัยและพักผ่อน รวมถึงสถานประกอบการต่างๆ เช่น บ้านพักตากอากาศ รีสอร์ท โรงแรม เป็นต้น ทำให้อาชีพของคนในชุมชนมีความหลากหลายทั้งทำการเกษตร โดยใช้พื้นที่ปลูกตามราบหุบเขาที่ลาดเชิงเขา ที่ลาดชันภูเขา คือ ปลูกลิ้นจี่ ลำไย กล้วยน้ำว้า ปลูกชาโยเต้ ปลูกข้าวไร่ (ข้าวดอย) และทำนาดำ และรับจ้างซึ่งมีทั้งเป็นลูกจ้างของสถานประกอบการต่างๆในชุมชน และออกไปรับจ้างในตัวเมืองเชียงใหม่

เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศและความสวยงามของทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ทำให้พื้นที่เกิดการเปลี่ยนมือของการถือครองที่ดิน จากคนในชุมชนเป็นคนนอกชุมชนมากขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่การเข้ามาพัฒนาเป็นถนนสายหางดง-สะเมิงเป็นวงแหวนรอบดอยสุเทพ ที่ดินถูกขายให้กับนายทุนเป็นจำนวนมาก โดยเริ่มจากราคาไร่ละไม่กี่แสนจนถึงไร่ละเกือบล้านบาท เกิดสถานประกอบการต่างเกิดขึ้นในชุมชน เช่น สวนบัวรีสอร์ท บ้านกลางดอยรีสอร์ท และม่อนเอื้องดอย เป็นต้น วิถีชีวิตของคนในชุมชนจากที่เคยอาศัยการทำเกษตรเป็นหลัก กลายมาเป็นแรงงานรับจ้างทั้งในและนอกชุมชน อย่างไรก็ตามคนในชุมชนยังคงสามารถรักษาลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนไว้ได้เป็นอย่างดีไม่เกิดการล่มสลายไปกับการเข้ามาของคนภายนอกที่เข้ามาพร้อมกับวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากของชุมชน สังเกตได้จากประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนที่ยังมีการปฏิบัติกันอยู่ทุกปี เช่น ประเพณียี่เป็ง ที่จัดขึ้นทุกวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนพฤศจิกายนของทุกปี ประเพณีตานหิ้วผิงไฟ พระเจ้าสี่เป็ง ซึ่งจะจัดขึ้นประมาณเดือนมกราคมของทุกปี โดยชาวบ้านจะช่วยกันขนฟืนมากองรวมกัน และช่วยกันจุดไฟขึ้น ซึ่งตามความเชื่อนั้นถือเป็นการถวายฟืนสำหรับจุดไฟเพื่อให้ความอบอุ่นแก่พระพุทธเจ้า ประเพณีปีใหม่เมือง เลี้ยงผีบ้านผีเรือน ประเพณีเลี้ยงผีขุนน้ำ เป็นต้น

2. ศักยภาพของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว(ความสามารถในการรองรับทางระบบนิเวศ)

2.1 ทรัพยากรด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บ้านเก้าเดื่อถึงแม้จะเป็นชุมชนเล็กๆ มีพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยของคนในชุมชนค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับหมู่บ้านอื่นของตำบลบ้านปง แต่อาณาเขตของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายเด่นชัดมากที่สุด เป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชน ทั้งประเภทพืชผักจำพวก เห็ด หน่อไม้ พืชสมุนไพร และประเภหสัตว์จำพวก ปู ปลา เขียด เป็นต้น อาหารเหล่านี้กระจายอยู่ทั่วไปตามแหล่งน้ำและป่าไม้ของชุมชน ที่สำคัญยังมีลำห้วยหลายสายที่เป็นแหล่งต้นน้ำ ต้นกำเนิดอยู่ที่ป่าต้นน้ำในเขตอุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามอีกด้วย จากการศึกษาวิจัย ได้มีการสำรวจและเก็บรายละเอียดที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวด้านที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สามารถสรุป เป็น 1 เส้นทางหลัก คือ

น้ำตกตาดครกเป็นกลุ่มน้ำตกที่เกิดขึ้นในลำน้ำแม่ปานอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย ป่าบริเวณนี้จะเป็นป่าเต็งรังหรือป่าแดง มีความสมบูรณ์ของป่าอยู่มากด้านระบบนิเวศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพของป่า ลักษณะเส้นทางมีความลาดชันน้อย ระยะทางไม่ไกลมากน้ำตกตาดครกประกอบด้วยน้ำตกขนาดเล็กหลายชั้นขึ้นตามลำน้ำแม่ปานมีโขดหินน้อยใหญ่เรียงสลับชั้นกลางลำน้ำซึ่งแบ่งเป็น 6 ชั้น มีทั้งจุดเล่นน้ำ จุดพักผ่อน ชั้นที่สูงที่สุดชื่อน้ำตกออบหลวงแม่ปานสูงกว่า 20 เมตร และมีความกว้างถึง 10 เมตร ตลอดเส้นทางจะพบความหลากหลายของพรรณไม้ พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน มีนกหลายชนิดที่ส่งเสียงร้อง และสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง ปู ปลา โดยเฉพาะ “ปูไฮโซ” หรือ ภาษาพื้นเมืองเรียกว่า “ปูจ๋า” ที่เป็นปูท้องถิ่น และ ไม้ไผ่ข้าวหลาม ที่มีความน่าสนใจในการใช้ประโยชน์ได้หลายด้านที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.2 ทรัพยากรด้านสถานประกอบการต่างๆ

ตำบลบ้านปงเป็นแหล่งพักผ่อนที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ มีสถานประกอบการที่มีคนรู้จักอยู่แพร่หลายทั้งประเทศ เช่น กฤษดาตอย เบลวิลลา อุทยานล้านนา สวนบัววิสุทธิ์ นอกจากนี้ยังมีโรงแรมหรูระดับ 5 ดาว คือ วิรันดา เดอะไฮท์ เชียงใหม่ มีการเกิดขึ้นของรีสอร์ทร้านอาหาร ตลอดเส้นทางของตำบลบ้านปง ในส่วนของบ้านเก้าเดื่อนั้นก็มีสถานประกอบการเหล่านี้อยู่หลากหลายและมีขนาดใหญ่หมู่บ้านหนึ่ง ที่สำคัญๆได้แก่ โรงเรียนนานาชาติ สวนบัววิสุทธิ์ ซึ่งมีที่พักมากกว่า 100 ห้อง เป็นทั้งรีสอร์ท และโรงแรม มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกครบครัน เป็นโรงแรมที่เคยมีการจัดประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจรมาแล้วในอดีต บ้านกลางดอยที่เป็นรีสอร์ทขนาดใหญ่ ที่มีความสวยงามที่สุดแห่งหนึ่ง รวมถึงเป็นที่พัก ที่จัดเลี้ยง จัดประชุมสัมมนา ที่สามารถรองรับผู้มาพักได้มากกว่า 200 คน ในส่วนของร้านอาหารก็มีอยู่หลากหลาย เช่น ร้านอาหารภูจาญา ซึ่งเป็นทั้งร้านอาหาร และมีที่พักไว้บริการด้วย เป็นต้น ถึงแม้ว่าสถานประกอบการต่างๆ จะมีมากกว่า 20 แห่งในตำบลบ้านปง แต่ทรัพยากรด้านนี้ ของบ้านเก้าเดื่อนั้นมีอยู่ไม่ถึง 10 แห่ง แต่เนื่องจากตำบลบ้านปงเป็นตำบลที่มีหมู่บ้านเชื่อมต่อกันเป็นทางยาวรอบถนนสายหางดง-สะเมิง ทำให้สถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นแหล่ง

ห้องเที่ยวที่เชื่อมต่อและไม่สามารถแยกจากกันได้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงมักจะมีการสำรวจดูแหล่งท่องเที่ยวทั้งตำบลไม่ได้มีการจำเพาะเจาะจงว่าจะต้องเป็นหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่ง

3. ศักยภาพการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวของชุมชน

จากกระบวนการวิจัยพบว่า การรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวต้องคำนึงถึง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และศักยภาพของทีมงาน ที่สามารถจัดการท่องเที่ยวได้สอดคล้องเหมาะสมที่ไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และความปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 กลุ่มท่องเที่ยวธรรมชาติเพื่อศึกษา เรียนรู้ จำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง ควรอยู่ระหว่าง 10-30 คน ที่ทีมงานสามารถจัดการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพที่เป็นระบบ โดยเฉพาะด้านการสื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างทาง และด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่สามารถควบคุมดูแลได้อย่างใกล้ชิด ส่วนที่ 2 กลุ่มศึกษาดูงาน ควรอยู่ระหว่าง 30-70 คน ที่สามารถจัดการดูแลได้อย่างทั่วถึงทั้งในด้านการสื่อสารความรู้ การอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย และด้านการรักษาสภาพแวดล้อม เพราะในการศึกษาดูงานจะมีความสนใจเฉพาะด้านที่ต้องการศึกษา เรียนรู้ และทีมงานสามารถบรรยาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกลุ่มใหญ่ และกลุ่มย่อยได้โดยไม่ต้องใช้ทีมงานมาก

สรุปรูปแบบที่เหมาะสม

จากการศึกษาวิจัยด้านรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ ดังกล่าวมาสามารถนำมาเป็นแนวทางจัดรูปแบบที่เหมาะสม ซึ่งบ้านแก้าเดื่อมีศักยภาพทั้งในด้านบริบทของชุมชนและสภาพแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายเด่นชัดมากที่สุด เช่น น้ำตก ธารน้ำ ป่าไม้ เป็นต้น เป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชน ทั้งประเภทพืชผักจำพวก เห็ด หน่อไม้ พืชสมุนไพร และประเภทสัตว์จำพวก ปู ปลา เขียด กุ้ง เป็นต้น อาหารเหล่านี้กระจายอยู่ทั่วไปตามแหล่งน้ำและป่าไม้ของชุมชน รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามอีกด้วย มีวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ที่ชุมชนยังคงสามารถรักษาลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนไว้ได้เป็นอย่างดีไม่เกิดการล่มสลายไปกับการเข้ามาของคนภายนอกที่เข้ามาพร้อมกับวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากของชุมชน มีความหลากหลายของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และมีสถานประกอบการรองรับนักท่องเที่ยวหลายแห่ง ซึ่งเป็นศักยภาพของชุมชนที่สามารถนำมาจัดรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ 2 รูปแบบ คือ

1. แหล่งเรียนรู้อันหลากหลาย

การไหลบ่าเข้ามาของคนนอกชุมชนที่นำทั้งทุนและวัฒนธรรมที่แตกต่างเข้ามา ทำให้บ้านแก้าเดื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในด้านเศรษฐกิจสังคมและการใช้ประโยชน์

ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามคนในชุมชนยังคงสามารถรักษาขนบธรรมเนียม และภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ได้เป็นอย่างดี สืบเกิดได้จากประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนที่ยังมีการปฏิบัติกันอยู่ทุกปี เช่น ประเพณียี่เป็ง ประเพณีตานหลวงไฟพระเจ้าสี่เป็ง ประเพณีปีใหม่เมือง ประเพณีเลี้ยงผีขุนน้ำ เป็นต้น ชุมชนยังคงวิถีชีวิตแบบเดิม เน้นการเกษตรแบบชาวบ้าน ที่พึ่งพิงธรรมชาติ ใช้ภูมิปัญญาที่สามารถนำความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่ในป่ามาเป็นอาหาร และยารักษาโรคได้ เช่น การทำสวนพืชผักพื้นบ้านและสวนสมุนไพร การปลูกข้าวไร่ หรือปลูกข้าวดอย การทำไพลตองตึง การทำสวนชาโยเต้ หรือมะเขือเครือ การทำขนมปาด การเก็บรด่วน หรือหนอนไม้ไผ่ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการสะสมอันยาวนานของความรู้ เกิดเป็นภูมิปัญญาที่หลากหลายพร้อมที่ถ่ายทอดให้แก่เด็ก เยาวชน และคนอยากศึกษา โดยจัดโปรแกรมท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย คือ *โปรแกรมที่ 2 และโปรแกรมที่ 4* เน้นการศึกษา เรียนรู้ ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และความหลากหลายของอาหารพื้นบ้าน ที่มีทั้ง พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน และ กุ้ง ปู ปลา ในน้ำ เช่น การฝึกทำอาหารในหม้อดินและเตาโบราณ การทำไพลตองตึง การทำกระทงปามไข่ เป็นต้น

2. การท่องเที่ยวธรรมชาติที่สวยงาม

ป่าไม่มีความอุดมสมบูรณ์มากป่าเขียวขจีเต็มไปด้วย พรรณไม้หลากหลายชนิด เป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ มีพืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน และสัตว์น้อยใหญ่ในป่าลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศเหมาะแก่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ที่ประกอบกับป่าไม่มีความสมบูรณ์ มีลำห้วยหลายสายเป็นแหล่งต้นน้ำ ต้นกำเนิดอยู่ที่ป่าต้นน้ำในเขตอุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย พบน้ำตกที่สวยงามที่เหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ คือ **น้ำตกตาดครก** ลักษณะเด่น คือที่มีน้ำตกขนาดเล็กหลายชั้นชั้นตามลำน้ำแม่ปานมีโขดหินน้อยใหญ่เรียงสลับชั้นกลางลำน้ำ นอกจากความสวยงามของธรรมชาติแล้วระหว่างเส้นทางเดินเหมาะแก่การศึกษา เรียนรู้ จะพบ ไม้ยืนต้น พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน ดอกเอื้องและเฟิร์นหลายชนิด เช่น ไม้ยาง ไม้เหียง ไม้แฉะ ไม้ แสลงใจ ไม้ก่อ ไม้มะกั้งแดง ผักพ้อคำตีเมีย บอนเบีย เห็ดแดง หน่อไม้ โตไม่รู้ล้ม พลับพลึงขาว ดอกเอื้องดิน เอื้องผึ้ง เอื้องแซะ เป็นต้น รวมถึงปูท้องถิ่นเรียกว่า “ปูจว่า” หรือ “ปูไฮโซ” และ “ไข่ข้าวหลาม” ทั้งสองอย่างมีลักษณะโดดเด่นน่าสนใจ โดยจัดโปรแกรมท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย คือ *โปรแกรมที่ 1 และโปรแกรมที่ 3* ที่เน้นเส้นทางที่สามารถเดินศึกษา เรียนรู้ ชมความสวยงามของธรรมชาติที่มีความหลากหลายของพรรณไม้หลายชนิดรวมถึงกล้วยไม้ป่า และกลุ่มน้ำตกตาดครกที่มีหลายชั้นชั้นตามลำน้ำแม่ปานมีโขดหินน้อยใหญ่เรียงสลับชั้นกลางลำน้ำ มีเสียงดนตรีธรรมชาติ ผสานกับเสียงนกไพร ท่ามกลางความร่มรื่นของป่าไม้ มีกิจกรรมทำอาหารด้วยกระบอกไม้ไผ่ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ตกปูไฮโซ และเผาข้าวหลามพื้นบ้าน

4.3 การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน

4.3.1 ผลที่เกิดกับชุมชน

ผู้นำและคนในชุมชน เข้าใจสถานการณ์ที่ท่องเที่ยวว่ามีความสำคัญและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับตนเอง ชุมชนรับรู้ มีความรู้ มีความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับที่ยอมรับการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต คนในชุมชนมีความรู้สึกหรือทัศนคติที่คลี่คลายลงโดยผ่านกระบวนการจัดเวทีระดับหมู่บ้านบอกเล่าความก้าวหน้าของจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทุกเดือน การประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในหมู่บ้านเชิญชวนชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมตามโอกาส เช่น เวทีเสวนาระดับหมู่บ้านด้านการจัดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ เวทีทำความเข้าใจร่วมระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ เวทีนำเสนอผลงานวิจัยและเปิดหมู่บ้านท่องเที่ยว กิจกรรมทดลองเที่ยว ส่งผลให้ชุมชน มีความรู้ มีความเข้าใจเพิ่มขึ้น มีความสนใจในระดับที่ชุมชนบางส่วนร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว ร่วมเรียนรู้กิจกรรมท่องเที่ยว ที่ในระยะต่อไปต้องขยายผล โดยทำความเข้าใจกับชุมชนอย่างต่อเนื่องให้คนทั้งชุมชนร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว ร่วมเรียนรู้การบริหารจัดการท่องเที่ยว การบริหารจัดการทรัพยากรที่เป็นของดีของชุมชนที่มีอยู่ให้เกิดศักยภาพ เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่จะสามารถดึงดูดหรือจูงใจนักท่องเที่ยวให้มาใช้บริการในระยะต่อไป

สถานประกอบการ เกิดยอมรับในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เกิดการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในเวทีทำความเข้าใจระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการ กิจกรรมทดลองเที่ยวนำร่อง และเวทีนำเสนอผลงานวิจัยและเปิดหมู่บ้านท่องเที่ยว ทำให้สถานประกอบการมีความรู้ มีความเข้าใจในระบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยให้ความสนใจ ให้การยอมรับ ให้ความสำคัญ ให้การสนับสนุน ให้ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็น ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่าย สามารถร่วมกันปรับปรุง พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดความเชื่อมั่นต่อนักท่องเที่ยว เป็นแนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสถานประกอบการบางแห่งร่วมเป็นที่ปรึกษาให้กับ “กลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ” คือ ฟอนคำวิเลจ ริสอร์ท และ ศูนย์ฝึกอบรมธนาคารไทยพาณิชย์

เด็กและเยาวชน มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว จากการร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำสื่ออย่างง่าย กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการมัคคุเทศก์ชุมชน กิจกรรมจัดทำป้ายชื่อต้นไม้ และศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์บ้านแม่กลางหลวงและบ้านผาหมอน อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน กิจกรรมพัฒนาโครงการสวนพลังเยาวชน เสริมสร้างสุขภาวะชุมชน ร่วมลดโลกร้อน ที่เป็นโครงการหนุนเสริมการจัดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ ส่งผลให้เด็กและเยาวชน มีความรู้ มีความเข้าใจ มีความสนใจ มากขึ้นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับตนเองในฐานะที่ตนเองเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยววันนั้น โดยเด็กและเยาวชนจะมีส่วนร่วมในบทบาทของผู้ดำเนินการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมัคคุเทศก์น้อยแนะนำการท่องเที่ยวในระยะต่อไป

4.3.2 ผลที่เกิดกับทีมวิจัย

จากการดำเนินกิจกรรมในด้านการเสริมสร้างศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืน โดยผ่านกระบวนการวิจัยที่มีกิจกรรมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ กิจกรรมอบรมมัคคุเทศก์ ชุมชน กิจกรรมอบรมเทคนิคการสื่อสาร กิจกรรมอบรมการจัดทำสื่อ กิจกรรมอบรมการบริหารจัดการ กลุ่มท่องเที่ยว กิจกรรม อบรมการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยว และราคา กิจกรรมศึกษาดูงานแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้พบว่าทีมวิจัยมีศักยภาพ มีความรู้ มีความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ในระดับที่น่าพอใจ โดยนำประสบการณ์ และบทเรียนที่ได้รับจากกระบวนการวิจัยมาปรับปรุง พัฒนา ตนเองให้เกิดทักษะ ความรู้ ความสามารถ เกิดความเชื่อมั่น กล้าคิด กล้าพูด กล้าแสดงออก ที่สามารถนำศักยภาพที่เกิดขึ้นมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยว ดังนี้

1) สามารถเป็นมัคคุเทศก์สื่อความหมายกับนักท่องเที่ยวนำนักท่องเที่ยวเดินป่าตามเส้นทางที่วางแผนไว้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับมัคคุเทศก์ ในหลายด้าน เช่น ด้านประโยชน์ และสรรพคุณ ของพืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน และพรรณไม้ในป่า ด้านวิถีชีวิต และภูมิปัญญาพื้นบ้าน ด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น

2) สามารถวางแผนจัดทำกำหนดการท่องเที่ยวโดยยึดหลัก ความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการเตรียมความพร้อมด้านสถานที่ท่องเที่ยวโดยตรวจสอบและพัฒนา ปรับปรุงเส้นทางให้สะดวกและปลอดภัย ด้านบุคลากรเกี่ยวกับข้อมูลในจุดที่สำคัญน่าสนใจ ทำความเข้าใจในข้อมูลที่จะสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ชัดเจน และการบริการสำหรับนักท่องเที่ยวในด้านการดูแลความปลอดภัย การอำนวยความสะดวก และการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

3) สามารถจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ จัดทำโครงสร้าง และบทบาทหน้าที่ชัดเจนแบ่งออกเป็นฝ่ายตามความถนัดและความเหมาะสม โดยการทำงานเป็นทีม มีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นระบบ เช่น การจัดคิดรถ มัคคุเทศก์ กฏระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยว

4) มีแนวทางในการบริหารจัดการ การเงินและรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว มีการกำหนดอัตราค่าบริการที่ชัดเจนเป็นธรรม มีการจัดสรรรายได้ที่ครอบคลุมเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมโดยวางแผนจัดตั้งเป็นกองทุนต่างๆ ไว้รองรับ คือ กองทุนท่องเที่ยว กองทุนสิ่งแวดล้อม กองทุนพัฒนาชุมชน กองทุนสวัสดิการ และ กองทุนวิทยากรประจำฐาน มีข้อกำหนดร่วมกันในการ หักเปอร์เซ็นต์ รายได้จาก การท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป หักร้อยละ 5 บาท เข้ากองทุน

5) สามารถจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยว 4 โปรแกรม ที่เกิดจากการเรียนรู้ในด้านฝึกอบรม และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำข้อเสนอแนะ ข้อคิด ที่หลากหลาย มาปรับปรุง พัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยว ให้เกิดความชัดเจน มีความน่าสนใจ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของสถานประกอบการและนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักการจัดการท่องเที่ยวที่ดี มีประโยชน์เกิดการเรียนรู้ และมีความปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว

6) สามารถจัดทำสื่อแผ่นพับสื่อสารประชาสัมพันธ์แนะนำแหล่งท่องเที่ยว ให้บุคคลในชุมชน บุคคลภายนอก หน่วยงานภายใน และภายนอกชุมชน โดยเฉพาะสถานประกอบการในพื้นที่ให้รู้จัก สถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวที่เกิดจากการจัดการของชุมชนท้องถิ่น

7) จัดทำศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ 2 แห่ง คือ ที่ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านแก้าเดื่อ และสวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านป่าชุมชนบ้านแก้าเดื่อ โดยจัดทำแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ ข้อมูลด้านกฎ กติกา สำหรับนักท่องเที่ยว บอร์ดภาพแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม อัลบั้มภาพแหล่งท่องเที่ยว โปรแกรมท่องเที่ยว และราคา เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ทั้งในชุมชนและคนภายนอกได้รับทราบถึงการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่สามารถใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือเบื้องต้นในการตัดสินใจท่องเที่ยว

8) สามารถนำทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่เป็นศักยภาพของชุมชน เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัส เรียนรู้ธรรมชาติ และพักผ่อน หย่อนใจ ที่อยู่ไม่ไกลจากเมืองเชียงใหม่มาก มีถนนทางดง-สะเมิง (ทางหลวงหมายเลข 1269) เชื่อมเมืองนำสู่แหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก ปลอดภัย

9) สามารถจัดทำคู่มือท่องเที่ยวสำหรับมัคคุเทศก์ และคู่มือสำหรับนักท่องเที่ยว โดยใช้ฐานข้อมูลศักยภาพชุมชนบ้านแก้าเดื่อ ที่เกิดจากประสบการณ์และเกิดจากกระบวนการวิจัยมาประกอบในเอกสารที่จะสามารถทำให้การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวเป็นระบบ เข้าใจได้ง่าย

4.4. แนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยว

จากกระบวนการวิจัยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้เกิดการพบปะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันระหว่างชุมชนและสถานประกอบการ เกิดความสัมพันธ์ที่ดี มีการยอมรับสถานนะของชุมชนในด้านการจัดการท่องเที่ยว มีความเข้าใจ และมีความสนใจ ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เอื้อประโยชน์ให้ทั้งชุมชนและสถานประกอบการได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน เกิดการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน ทำให้เกิดการกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชน ไม่กระจุกอยู่เฉพาะกับกลุ่มทุนสถานประกอบการเท่านั้น และเป็นการลดช่องว่างระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการได้ในระดับที่น่าพอใจมีแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกัน โดยสามารถสรุปผลการดำเนินการวิจัย แบ่งข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

4.4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการ

ความสัมพันธ์ในฐานะนายจ้างกับลูกจ้าง

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่คนนอกชุมชนเข้ามาซื้อที่ดินทำให้พื้นที่เกิดการเปลี่ยนมือของการถือครองที่ดินจากคนในชุมชนเป็นคนนอกชุมชนมากขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่

การเข้ามาพัฒนาเป็นถนนสายทางดง-สะเมิงเป็นวงแหวนรอบดอยสุเทพ ที่ดินถูกขายให้กับนายทุนเป็นจำนวนมาก โดยเริ่มจากราคาไร่ละไม่กี่แสนจนถึงไร่ละเกือบล้านบาท เกิดสถานประกอบการต่างๆขึ้นในชุมชน เช่น สวนบัวรีสอร์ท บ้านกลางดอยรีสอร์ท และม่อนเอื้องดอย เป็นต้น ทำให้อาชีพของคนในชุมชนมีความหลากหลายทั้งทำการเกษตร โดยใช้พื้นที่ปลูกตามรอบเขาที่ลาดเชิงเขา ที่ลาดชันภูเขา คือ ปลูกลิ้นจี่ ลำไย กลัวย่น้ำว่า ปลูกชาโยเด่ ปลูกข้าวไร่ (ข้าวดอย) และทำนาดำ และรับจ้างซึ่งเป็นลูกจ้างของสถานประกอบการต่างๆ ในชุมชน ทำหน้าที่เป็นคนสวน เป็นยามรักษาความปลอดภัย เป็นแม่บ้าน เป็นพนักงานเสิร์ฟ เป็นต้น การเข้าไปเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการต่างๆ ส่วนใหญ่ไปสมัครด้วยตนเอง เนื่องจากเป็นคนในพื้นที่เจ้าของสถานประกอบการจึงให้ความสำคัญกับคนในพื้นที่ก่อนคนนอกพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ ที่แสดงให้เห็นถึงการยอมรับความสามารถของคนในชุมชน และการมีความสัมพันธ์ในระดับหนึ่งที่เป็นนายจ้างกับลูกจ้าง

ความสัมพันธ์ในฐานะเป็นสมาชิกของชุมชน

สถานประกอบการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เข้ามาใช้ประโยชน์ที่ดิน และทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีฐานะเป็นสมาชิกชุมชนจึงเอื้อให้เกิดความสัมพันธ์กับชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมพัฒนาชุมชน หรือประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น งานประเพณีปีใหม่เมือง ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณียี่เป็ง งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ และงานพัฒนาชุมชนด้านการทำแนวกันไฟ การปลูกป่า และทำฝาย เป็นต้น สถานประกอบการก็จะสนับสนุนชุมชนเป็นข้าวกล่อง เงินสมทบ หรือแรงงานที่เป็นลูกจ้างในรีสอร์ทมาช่วยตามโอกาส

4.4.2. สถานประกอบการ

ตำบลบ้านปางเป็นแหล่งพักผ่อนที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ มีสถานประกอบการที่มีคนรู้จักอยู่แพร่หลายทั่วประเทศ เช่น กฤษดาบดอย เบลวิลลา อุทยานล้านนา สวนบัวรีสอร์ท นอกจากนี้ยังมีโรงแรมหรูระดับ 5 ดาว คือ โรงแรมวิรันดา เดอะไฮท์ รีสอร์ท มีการเกิดขึ้นของรีสอร์ท ร้านอาหาร ตลอดเส้นทางของตำบลบ้านปาง ในส่วนของบ้านเก้าเดื่อนั้นก็มีสถานประกอบการเหล่านี้อยู่หลากหลายและมีขนาดใหญ่หมู่บ้านหนึ่ง ที่สำคัญได้แก่ โรงเรียนนานาชาติ สวนบัวรีสอร์ท ทำให้สถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมต่อและไม่สามารถแยกจากกันได้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงมักจะมีการสำรวจดูแหล่งท่องเที่ยวทั้งตำบลไม่ได้มีการจำเพาะเจาะจงว่าจะต้องเป็นหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่ง จากการเก็บข้อมูลสถานประกอบการและนักท่องเที่ยวทำให้พบว่าสถานประกอบการที่เป็นรีสอร์ทในพื้นที่ตำบลบ้านปาง มีจำนวน 19 แห่งสามารถจัดกลุ่มสถานประกอบการโดยแบ่งขนาดของสถานประกอบการตามจำนวนห้องพัก และความจุของจำนวนคนที่เข้าพักออกได้เป็น 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีรายละเอียดดังนี้

▪ รีสอร์ทขนาดใหญ่

สถานประกอบการที่เป็นรีสอร์ทขนาดใหญ่ในพื้นที่ตำบลบ้านโป่งมีจำนวน 7 แห่ง ดังนี้

1. **บ้านกลางดอย รีสอร์ท แอนด์สปา** มีพื้นที่ใช้ประกอบธุรกิจ 22 ไร่ มีลักษณะที่พัก 3 ส่วน คือ 1. โรงแรม มีห้องพักจำนวน 10 ห้อง เป็นห้องพักคู่ 2. รีสอร์ท จำนวน 8 หลัง ลักษณะบ้านพักมีขนาดใหญ่ 2 ชั้น จำนวนห้องพัก 52 ห้อง จุคนได้หลังละประมาณ 50- 70 คน 3. บังกะโล มีจำนวน 8 หลัง เป็นห้องพักคู่ จุคนเข้าพักจำนวนรวม 596 คน ไม่รวมที่มีเตียงเสริมในห้องพัก และมีห้องประชุม 1 ห้อง ความจุ 150 คน

2. **สวนบัว รีสอร์ท แอนด์ สปา** มีพื้นที่ใช้ประกอบธุรกิจ 40 ไร่ มีลักษณะที่พัก 2 ส่วน คือ 1. โรงแรม มีห้องพักจำนวน 160 ห้อง เป็นห้องพักคู่ 2. บ้านพักแบบรีสอร์ท 10 หลัง มีจำนวนห้องพัก 40 ห้อง ความจุคนเข้าพักจำนวนรวม 400 คน ไม่รวมที่มีเตียงเสริมในห้องพัก และมีห้องประชุม 6 ห้อง ความจุ 300 คน

3. **เบลล์วิลล์ รีสอร์ท และโรงแรม** มีพื้นที่ใช้ประกอบธุรกิจ 25 ไร่ มีลักษณะที่พัก 2 ส่วน คือ 1. โรงแรม มีห้องพักจำนวน 40 ห้อง เป็นห้องพักคู่ 2. รีสอร์ท จำนวน 50 หลัง ลักษณะบ้านพักมีชั้นเดียว จำนวนห้องพัก 52 ห้อง ความจุคนเข้าพักจำนวนรวม 392 คน ไม่รวมที่มีเตียงเสริมในห้องพัก และมีห้องประชุม 1 ห้อง ความจุ 200 คน

4. **อุทยานล้านนารีสอร์ท** มีพื้นที่ใช้ประกอบธุรกิจ 65 ไร่ มีลักษณะบ้านพักเป็นเรือนทรงไทยและล้านนา 15 หลัง มีห้องพักจำนวน 40 ห้อง ความจุคนเข้าพักจำนวนรวม 300 คน ไม่รวมที่มีเตียงเสริมในห้องพัก มีห้องประชุม 1 ห้อง ความจุ 50 คน

5. **กษัตราดอยรีสอร์ท** มีพื้นที่ใช้ประกอบธุรกิจ 22 ไร่ มีลักษณะที่พัก 2 ส่วน คือ 1.รีสอร์ท มีจำนวน 15 หลัง 2.บังกะโล 10 หลัง ห้องพักคู่ ห้องพักจำนวนรวม 50 ห้อง ความจุคนเข้าพักได้จำนวน 300 คน ไม่รวมเตียงเสริมในห้องพัก มีห้องประชุม 1 ห้อง ความจุ 50 คน

6. **โรงแรมวิรันดา เชียงใหม่-เดอะไฮท์ รีสอร์ท** มีลักษณะที่พักเป็นรีสอร์ท มีห้องพักจำนวน 70 ห้อง ความจุคนเข้าพักได้จำนวนรวม 300 คน ไม่รวมเตียงเสริมในห้องพัก มีห้องประชุมเล็ก ความจุ 10-30 คน และห้องประชุมใหญ่ ความจุ 70 คน

7. **ห้วยน้ำล้อมรีสอร์ท** มีพื้นที่ใช้ประกอบธุรกิจ 25 ไร่ มีลักษณะบ้านพักเป็นรีสอร์ท มีจำนวน 6 หลัง ความจุคนเข้าพักได้จำนวนรวม 200 คน

▪ **รีสอร์ทขนาดกลาง**

สถานประกอบการที่เป็นรีสอร์ทขนาดกลางในพื้นที่ตำบลบ้านโป่ง และตำบลหนองควาย มีจำนวน 3 แห่ง ดังนี้

1. **ม่อนเอื้องดอยรีสอร์ท** มีพื้นที่ใช้ประกอบธุรกิจ 10 ไร่ มีลักษณะที่พักแบบรีสอร์ทมีจำนวน 8 หลัง มีจำนวนห้องพัก 16 ห้อง ความจุคนเข้าพักได้จำนวนรวม 150 คน ไม่รวมเตียงเสริมในห้องพัก

2. **พอนคำวิเลจ รีสอร์ท** มีพื้นที่ใช้ประกอบธุรกิจ 2 ไร่ มีลักษณะบ้านพักเป็นรีสอร์ท มีจำนวน 5 หลัง มีห้องพักจำนวน 50 ห้อง ความจุคนเข้าพักได้จำนวนรวม 100 คน ไม่รวมเตียงเสริมในห้องพัก และมีห้องประชุม 1 ห้อง ความจุ 60 คน

3. **ศูนย์ฝึกอบรบมณฑลทหารไทยพาณิชย์** มีพื้นที่ใช้ประกอบธุรกิจ 41 ไร่ มีลักษณะที่พักเป็นโรงแรม มีจำนวนห้องพัก 35 ห้องเป็นห้องคู่ ความจุคนเข้าพักได้จำนวนรวม 70 คน ไม่รวมเตียงเสริมในห้องพัก และมีห้องประชุม 3 ห้อง ความจุ 170 คน

▪ **รีสอร์ทขนาดเล็ก**

สถานประกอบการที่เป็นรีสอร์ทขนาดใหญ่ในพื้นที่ตำบลบ้านโป่งมีจำนวน 9 แห่ง ดังนี้

1. **เวียงคำฟ้า** มีพื้นที่ใช้ประกอบธุรกิจ 4 ไร่ ลักษณะที่พักแบบรีสอร์ท มีจำนวน 4 หลัง ห้องพัก 10 ห้อง เป็นห้องพักรวม ความจุคนเข้าพักได้จำนวนรวม 50 คน

2. **สวนไพรวรรณวนา** มีพื้นที่ใช้ประกอบธุรกิจ 70 ไร่ มีลักษณะที่พักแบบรีสอร์ท มีจำนวน 2 หลัง เป็นห้องพักรวม 4 ห้อง ความจุคนเข้าพักได้จำนวนรวม 50 คน

3. **บุหลันบุรี รีสอร์ท** มีพื้นที่ใช้ประกอบธุรกิจ 2 ไร่ มีลักษณะที่พักแบบรีสอร์ทมีจำนวน 10 หลัง มีจำนวนห้องพัก 20 ห้อง เป็นห้องพักคู่ ความจุคนเข้าพักได้จำนวนรวม 40 คน ไม่รวมเตียงเสริมในห้องพัก

4. **บ้านแม่็กและแม่็กไม้** มีพื้นที่ใช้ประกอบธุรกิจ 1 ไร่ มีลักษณะที่พักแบบรีสอร์ท มีจำนวนห้องพัก 5 ห้อง เป็นห้องพักคู่ ความจุคนเข้าพักได้จำนวนรวม 10 คน

5. **ฮิล ลอร์ด** มีพื้นที่ใช้ประกอบธุรกิจ 1 ไร่ มีลักษณะที่พักแบบโรงแรม มีจำนวนห้องพัก 10 ห้อง เป็นห้องพักคู่ จุคนเข้าพักได้จำนวนรวม 20 คน

6. **ร้านอาหารภูญาและรีสอร์ท** มีพื้นที่ใช้ประกอบธุรกิจ 1 ไร่ มีลักษณะที่พักแบบแบบรีสอร์ทมี จำนวนห้องพัก 5 ห้อง เป็นห้องพักคู่ ความจุคนเข้าพักได้จำนวนรวม 10 คน

7. **พิงพนา วิลเลจ** มีพื้นที่ใช้ประกอบธุรกิจ 10 ไร่ มีลักษณะที่พักแบบรีสอร์ท มีจำนวนห้องพัก 5 ห้อง เป็นห้องพักคู่ ความจุคนเข้าพักได้จำนวนรวม 10 คน

8. **โกลิฟไฮม รีสอร์ท** มีพื้นที่ใช้ประกอบธุรกิจ 5 ไร่ มีลักษณะที่พักแบบโรงแรม มีจำนวนห้องพัก 10 ห้อง เป็นห้องพักคู่ ความจุคนเข้าพักได้จำนวนรวม 20 คน

9. **บ้านจันทร์ดารา** มีพื้นที่ใช้ประกอบธุรกิจ 1 ไร่ มีลักษณะที่พักแบบรีสอร์ท มีจำนวนห้องพัก 8 ห้อง เป็นห้องพักคู่ ความจุคนเข้าพักได้จำนวนรวม 16 คน

4.4.3 ข้อมูลนักท่องเที่ยว

การเก็บข้อมูลของนักท่องเที่ยวแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เก็บข้อมูลโดยรวมของนักท่องเที่ยวจากสถานประกอบการ ส่วนที่ 2 เก็บข้อมูลนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป และการมาเที่ยวและความคิดเห็น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 จากการจัดเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยว โดยใช้ชุดแบบสอบถามสำหรับสถานประกอบการ เกี่ยวกับการมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยรวมตลอดปี สามารถสรุปได้ดังนี้

1. จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการในรอบ 12 เดือน (พ.ศ. 2550) พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการสถานประกอบการในพื้นที่ตำบลบ้านโป่งจำนวนมากที่สุดในรอบปี 2550 ประมาณ 8,200 คน

2. ช่วงเวลาการมาเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมาใช้บริการมากที่สุด พบว่า ช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมกราคม และเดือนเมษายน แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวในช่วงฤดูหนาวเพราะที่นี่มีสภาพแวดล้อมอบอุ่นด้วยภูมิเขาที่มีป่าไม้ที่สมบูรณ์ มีสภาพภูมิอากาศที่หนาวเย็น บรรยากาศดีเหมาะแก่การมาท่องเที่ยวและพักผ่อน และฤดูร้อนช่วงเทศกาลสงกรานต์ เป็นวันหยุดเทศกาลหลายวันทำให้นักท่องเที่ยวมีเวลาว่าง และที่นี่มีประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาคือประเพณีปีไหมเมืองล้านนาที่มีความโดดเด่นมากกว่าที่อื่นทำให้นักท่องเที่ยวสนใจมาเที่ยวช่วงเทศกาล

3. ช่วงเวลาการมาเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมาใช้บริการน้อยที่สุด พบว่าอยู่ช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม และเดือนมีนาคม แสดงให้เห็นว่าช่วงฤดูกลางที่เป็นฤดูฝนมีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ที่คำนึงถึงความปลอดภัยและความไม่สะดวกในการเดินทาง และในฤดูร้อนที่มีความแห้งแล้งของสภาพแวดล้อมและอากาศ

4. ชนชาติที่มาใช้บริการท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนไทยเป็นอันดับที่ 1 รองลงมาอันดับที่ 2 เป็นนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ คือ ญี่ปุ่น ไต้หวัน เกาหลี อันดับที่ 3 คือ อเมริกา

5. จำนวนสมาชิกต่อกลุ่มนักท่องเที่ยว พบว่า จำนวนสมาชิกต่อกลุ่มของนักท่องเที่ยว 1-5 คน เป็นอันดับ 1 กลุ่มนักท่องเที่ยว 6-10 คน เป็นอันดับ 2 กลุ่มนักท่องเที่ยว 11-15 คน เป็นอันดับ 3 กลุ่มนักท่องเที่ยว 16-20 คน เป็นอันดับ 4 และ กลุ่มนักท่องเที่ยว 21-25 คน เป็นอันดับ 5 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมาเที่ยวนิยมมาเป็นกลุ่มเล็ก แบบเฉพาะครอบครัว หรือเฉพาะกลุ่มเพื่อนสนิท เป็นการจ้ดมาเที่ยวเอง

6. ลักษณะการมาเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาในด้านการประชุมสัมมนาเป็นอันดับ 1 ส่วนนักท่องเที่ยวที่มาพักผ่อนกับครอบครัว และพักผ่อนกับเพื่อนเป็นอันดับที่ 2 และที่ 3 ตามลำดับ

7. ระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวมาใช้บริการ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้เวลามาเที่ยว 1-2 วัน เป็นอันดับที่ 1 นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวใช้เวลา 2-3 วันเป็นอันดับที่ 2 และ ใช้เวลา 3-5 วัน เป็นอันดับที่ 3 ซึ่งแสดงว่านักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ และวันหยุดเทศกาลประจำปี

8. ความต้องการโปรแกรมบริการเพิ่มเติมนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการ นวดแผนโบราณ เป็นอันดับที่ 1 รองลงมาคือท่องเที่ยวธรรมชาติ และซื้อของที่ระลึกบ้านถวายเป็นอันดับที่ 2 และที่ 3

9. ลักษณะการมาเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มากับบริษัททัวร์เป็นอันดับ 1 มา กับหน่วยงานเป็นอันดับที่ 2 และมาคนเดียวเป็นอันดับที่ 3

10. การรับทราบข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวได้รับทราบข่าวสาร จากเว็บไซต์มากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 อันดับรองลงมาคือนักท่องเที่ยวที่เคยมา และบริษัททัวร์เป็นอันดับ ที่ 2 และที่ 3

11. ปัจจัยสำคัญที่สุดในการเลือกมาเที่ยวที่นี่ พบว่านักท่องเที่ยวมีความสนใจความ งามและความสมบูรณ์มากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 อันดับรองลงมาคือ ความเงียบสงบ เป็นอันดับที่ 2 และ ความสะดวกปลอดภัยเป็นอันดับที่ 3

ส่วนที่ 2 จากการสำรวจนักท่องเที่ยว โดยใช้แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว จำนวน 100ชุด สอบถามนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวไทย แบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และส่วนที่ 2 ข้อมูลการมาเที่ยวและความคิดเห็นโดยรวม มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. **เพศ** พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวในพื้นที่ ร้อยละ 52 เป็นเพศ ชาย และร้อยละ 48 เป็นเพศหญิง

2. **การศึกษา** พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวในพื้นที่ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 64 รองลงมาเป็นอนุปริญญาร้อยละ 20 และปริญญาโทร้อยละ 11

3. **อายุ** พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30-39 ปี ร้อยละ 46 รองลงมาอายุ ระหว่าง 20-29 ปี ร้อยละ 30 อายุระหว่าง 40-49 ปีร้อยละ 14 อายุระหว่าง 50-59 ปี ร้อยละ 10

4. **อาชีพ** พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชนมากที่สุดเป็น อันดับที่ 1 รองลงมาคือ อาชีพอิสระ เป็นอันดับที่ 2 อาชีพข้าราชการเป็นอันดับที่ 3 และพนักงาน รัฐวิสาหกิจเป็นอันดับที่ 4

5. **รายได้** พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรายได้ค่อนข้างสูง อยู่ระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 48 รายได้อยู่ระหว่าง 10,101-15,000 บาท ร้อยละ 25 รายได้อยู่ระหว่าง 20,001-25,000 บาท ร้อยละ 15 และรายได้อยู่ระหว่าง 25,001 -30,000 บาท ร้อยละ 7 และรายได้สูง กว่า 30,000 บาท ร้อยละ 5

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการมาเที่ยวและความคิดเห็นโดยรวม

1. การรับทราบข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวได้รับทราบข่าวสารจาก เว็บไซต์มากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 อันดับรองลงมาคือนักท่องเที่ยวที่เคยมา และบริษัททัวร์เป็นอันดับที่ 2 และที่ 3

2. ปัจจัยสำคัญที่สุดในการเลือกมาเที่ยวที่นี่ พบว่านักท่องเที่ยวมีความสนใจความงาม และความสมบูรณ์มากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 อันดับรองลงมาคือ ความเงียบสงบ เป็นอันดับที่ 2 และความ สะดวกปลอดภัยเป็นอันดับที่ 3

3. ช่วงเวลาที่ชอบมาเที่ยวในรอบ 12 เดือน พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมมาเที่ยวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์เป็นอันดับที่ 1 เป็นอันดับที่ 2 ช่วงเทศกาลปีใหม่ และวันธรรมดาเป็นอันดับที่ 3
4. ระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวมาใช้บริการ พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้เวลาท่องเที่ยว 1-2 วัน เป็นอันดับที่ 1 นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวใช้เวลา 2-3 วันเป็นอันดับที่ 2 และ ใช้เวลา 3-5 วัน เป็นอันดับที่ 3
5. ความต้องการโปรแกรมบริการเพิ่มเติม พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการท่องเที่ยวธรรมชาติเดินป่า เป็นอันดับที่ 1 ท่องเที่ยวธรรมชาติ น้ำตก ถ้ำ เป็นอันดับที่ 2 และท่องเที่ยว ดอยสุเทพ เป็นอันดับที่ 3
6. จำนวนสมาชิกต่อกลุ่มท่องเที่ยว พบว่า จำนวนสมาชิกต่อกลุ่มของนักท่องเที่ยว 1-5 คน เป็นอันดับ 1 กลุ่มนักท่องเที่ยว 1-2 คน เป็นอันดับ 2 กลุ่มนักท่องเที่ยว 3-4 คน เป็นอันดับ 3 กลุ่มนักท่องเที่ยวมาเกิน 5 คน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมาเที่ยวนิยมมาเป็นกลุ่มเล็ก แบบเฉพาะครอบครัว หรือเฉพาะกลุ่มเพื่อนสนิทเป็นการจัดมาเที่ยวเอง
7. กิจกรรมที่สำคัญที่ทำระหว่างอยู่ที่นี้ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาพักผ่อนเป็นอันดับที่ 1 มาท่องเที่ยวเป็นอันดับที่ 2 และสัมมนาวิชาการเป็นอันดับที่ 3
8. ค่าใช้จ่ายสำหรับการท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่าย 1,001 - 1,500 บาท เป็นอันดับที่ 1 ค่าใช้จ่ายระหว่าง 1,5001-2,000 บาท เป็นอันดับที่ 2 และค่าใช้จ่าย 2,001-2,500 บาท เป็นอันดับที่ 3
9. การไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่อื่นๆ พบว่า นักท่องเที่ยวที่เคยไปแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอื่นๆ มีจำนวนจำนวน 21 คน โดยไปเที่ยวบ้านแม่กำปองมากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 รองลงมาคือชุมชนบางปะกง และชุมชนท่าช้างเป็นอันดับที่ 2 และ 3
10. จำนวนครั้งในการมาเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาเที่ยวมาเที่ยวครั้งแรก ร้อยละ 69 รองลงมาเป็นการมาเที่ยวครั้งที่ 2 ร้อยละ 15 มาเที่ยวครั้งที่ 3 ร้อยละ 11 และมาเที่ยวมากกว่า 4 ครั้ง ร้อยละ 5
11. สิ่งประทับใจมากที่สุดของที่นี่ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้มีความประทับใจด้านความสมบูรณ์ของธรรมชาติมากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 1 รองลงมาคือ อากาศบริสุทธิ์ เป็นอันดับที่ 2 ความงามของสถานที่และสวนดอกไม้ เป็นอันดับที่ 3 และการบริการ ความสะอาดที่พักเป็นอันดับที่ 4
12. สิ่งที่นักท่องเที่ยวเห็นว่าควรมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเพื่อให้การท่องเที่ยวที่นี่ดีขึ้น พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นควรมีการปรับปรุงความสว่างของถนนทางหลวงเป็นอันดับที่ 1 เพิ่มสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงที่พัก เช่น น้ำตก เป็นอันดับที่ 2 และ ให้จัดการเรื่องขยะตามถนนทางหลวง เป็นอันดับที่ 3

13. ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวที่นี่ หากในพื้นที่มีการจัดท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์โดยชุมชน พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะมาเดินป่าท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นอันดับที่ 1 จุดชมวิวดอยเลี่ยมเป็นอันดับที่ 2 และเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีชุมชนเป็นอันดับที่ 3

ข้อสรุปข้อมูลนักท่องเที่ยวจากแบบสอบถาม ทำให้พบว่ามีความหลากหลายของกลุ่มคนที่มาเที่ยว คือ มีทั้งคนไทยและชาวต่างชาติหลายเชื้อชาติ คือ ญี่ปุ่น จีน ฮองกง เกาหลี และอเมริกา นักท่องเที่ยวส่วนมากเป็นคนไทยมาเที่ยวเป็นอันดับ 1 รองลงมาเป็นนักท่องเที่ยวแถบเอเชีย เป็นอันดับที่ 2 คือ จีน ฮองกง และเกาหลี และอันดับที่ 3 เป็น อเมริกา แต่ละปีมีนักท่องเที่ยวมาประมาณ 150-3,000 คน (ปี พ.ศ.2550) ช่วงเวลาที่มีนักท่องเที่ยวมามากที่สุดคือเดือนตุลาคม ถึงเดือนเมษายน ของทุกปี และช่วงเวลาที่มียกท่องเที่ยวมาน้อยที่สุด คือเดือนพฤษภาคมถึงกันยายน ของทุกปี เป้าหมายของการมาเที่ยวต้องการทำกิจกรรมหลายประเภท คือ ประชุม-สัมมนา พักผ่อนกับครอบครัว และพักผ่อนกับเพื่อน ในการใช้บริการสถานประกอบการนั้นนักท่องเที่ยวจะมีการร้องขอโปรแกรมท่องเที่ยวนอกสถานที่อยู่เป็นประจำ คือ ท่องเที่ยวธรรมชาติ เดินป่า และชมน้ำตก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความต้องการของนักท่องเที่ยวมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับศักยภาพของบ้านแก้าเดื่อ ที่มีรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในด้านแหล่งเรียนรู้อันหลากหลาย และการท่องเที่ยวธรรมชาติ อยู่ใกล้สถานประกอบการและชุมชน ระยะทางในการท่องเที่ยวไม่ไกลมาก ใช้เวลาไม่มาก เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลาจำกัด

4.4.4 การทำความเข้าใจกับสถานประกอบการ

ความสัมพันธ์ของสถานประกอบการและชุมชนที่ผ่านมาเป็นไปอย่างหลวมๆ ในฐานะนายจ้างกับลูกจ้าง และในฐานะสมาชิกของชุมชนที่มีหน้าที่ต้องเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในบางโอกาส และชุมชนเองขาดความมั่นใจที่จะสื่อสารเรื่องท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนเองไม่มีรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจน ไม่มีโปรแกรมการท่องเที่ยว และไม่รู้ว่าการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนคืออะไร เป็นอย่างไร และประการสำคัญมีความรู้สึกที่ตนเองต่ำต้อยเป็นเพียงลูกจ้างในสถานประกอบการ เช่น เป็นลูกจ้างในสวนบัววิสัย สอร์ท เบลล์วิลล่า บ้านกลางดอย และม่อนเอื้องดอย เป็นต้น ซึ่งอาจจะไม่ได้รับการยอมรับหากเข้าไปติดต่อประสานงานในฐานะผู้จัดการท่องเที่ยว และอีกประการหนึ่งชุมชนเองมองว่าสถานประกอบการเป็นกลุ่มทุนผู้มีฐานะ มีอิทธิพลเหนือกว่า จึงกลัวที่จะสื่อสาร ทำให้ขาดการประสานงานระหว่างเจ้าของสถานประกอบการและชุมชนท้องถิ่น ที่ในอนาคตสามารถที่จะจัดการท่องเที่ยวร่วมกันได้ งานวิจัยจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเชื่อมประสานความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการ ให้มีการพบปะ พูดคุย อย่างไม่เป็นทางการ และอย่างเป็นทางการ เกิดข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ที่น่าสนใจ ที่สนับสนุนให้ชุมชนสามารถจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ที่สามารถปฏิบัติได้ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการ

1. การ พบปะ พูดคุย กับสถานประกอบการอย่างไม่เป็นทางการ

มีการพบปะ พูดคุย กับสถานประกอบการโดยเลือกเข้าพบเฉพาะรีสอร์ทขนาดใหญ่ จำนวน 4 แห่งที่มีแนวโน้มนักท่องเที่ยวจำนวนมากจะมาใช้บริการ มีหลากหลายกลุ่มกิจกรรม และหลากหลายกลุ่มเชื้อชาติ มีกำลังซื้อค่อนข้างสูงโดยที่มิวิจัยเข้าพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยน เรียนรู้ กับ สวนบัวรีสอร์ท แอนด์ สปา, เบลล์วิลล่า รีสอร์ท, บ้านกลางดอยรีสอร์ท และบ้านห้วยน้ำล้อมรีสอร์ท ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีส่งผลให้เกิดข้อแลกเปลี่ยน ข้อเสนอแนะขึ้นผ่านการพูดคุยในระดับหนึ่งที่เป็นารรับรู้ และยอมรับในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่เป็นการตอบรับที่ดี ทำให้ทีมวิจัยมีกำลังใจ เกิดความภาคภูมิใจที่เป็นตัวแทนบ้านแก้วเตื่อ โดยมีข้อเสนอแนะพอสรุปได้ดังนี้

1) สวนบัว รีสอร์ท แอนด์สปา ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ คือ ให้จัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวและราคาค่าบริการให้ชัดเจน มีทั้งราคาคนไทยและต่างชาติ (เนื่องจากธุรกิจท่องเที่ยวเส้นนี้มีชาวต่างชาติมาค่อนข้างมาก) จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวให้ชัดเจนมีกิจกรรมทำร่วมกันกับนักท่องเที่ยว

2) เบลล์วิลล่า รีสอร์ท มีความยินดีที่จะเกิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ ข้อเสนอแนะ ให้ทำโปรแกรมท่องเที่ยวและราคาค่าบริการให้ชัดเจนมีทั้งภาษาไทยและอังกฤษ และให้ความร่วมมือสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยให้สามารถนำแผ่นพับมาไว้ที่สถานประกอบการเพื่อประชาสัมพันธ์นักท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการตัดสินใจเที่ยว

3) บ้านกลางดอยรีสอร์ท ยินดีให้ความร่วมมือและสนับสนุนโดยมีข้อเสนอแนะ ให้มีสถานที่ติดต่อประสานงานหรือคนประสานงานที่ชัดเจนนักท่องเที่ยวสามารถติดต่อได้ ชุมชนมีความคิดที่ดี สร้างสรรค์ที่จะนำทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้สถานประกอบการ ควรมีการปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดี ให้น่าสนใจ

4) บ้านห้วยน้ำล้อมรีสอร์ท ยินดีให้ความร่วมมือและสนับสนุนในด้านการช่วยประชาสัมพันธ์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยให้นำแผ่นพับแนะนำแหล่งท่องเที่ยวมาวางที่สถานประกอบการเพื่อประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว

2. เวทีทำความเข้าใจสถานประกอบการ

จากเวทีทำความเข้าใจสถานประกอบการ ทำให้มีแนวทางการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวที่ชัดเจนในระดับที่น่าพอใจ ที่ทุกฝ่ายให้ความสนใจ ให้ความร่วมมือ และสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม ที่สถานประกอบการเกิดความเชื่อมั่นสามารถที่จะส่งนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเรียนรู้ธรรมชาติ มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวทำ มีความปลอดภัย และมีแนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และมีนายอำเภอหางดง นายสุรพล สัตยารักษ์ เป็นประธาน โดยมีข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ มีรายละเอียดดังนี้

▪ ฟิงพนารีสอร์ท

1. นักท่องเที่ยวที่มาพักส่วนใหญ่เป็นคนไทย
2. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประโยชน์แต่ยังไม่มีข้อมูลมากพอในการตัดสินใจอยากศึกษาให้มากกว่านี้ก่อนที่จะนำไปขายให้กับนักท่องเที่ยว ยังนี้ภาพไม่ออก

■ เบลล์วิลล่า รีสอร์ท

1. ให้ประสานงานกับ ททท.เชียงใหม่ ให้ช่วยในการประชาสัมพันธ์กับบริษัททัวร์และนักท่องเที่ยว
2. เบลล์วิลล่ายินดีให้นำโบชัวร์ท่องเที่ยวบ้านเก้าเต๋อไปฝากวางไว้ได้

■ หน่วยพิทักษ์อุทยานฯ ดอยสุเทพ - ปุย ที่ 2 (น้ำตกศรีสังวาลย์)

1. ให้กลุ่มรักบ้านเกิดฯ ดูแลเรื่องขยะเป็นพิเศษ เพราะมีปัญหาการทิ้งขยะจำนวนมากบริเวณแม่น้ำไทร และใกล้บ่อแร่ชาวบ้านนำขยะมาทิ้ง จะช่วยกันแก้ไขปัญหาได้อย่างไร
2. เป็นโครงการที่ดี สามารถช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน
3. อุทยานสุเทพ-ปุย สามารถสนับสนุนกำลังคนในการพัฒนาหรือสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวในป่าเพิ่มเติม

■ ม่อนเอื้องดอย

1. มีโอกาสเคยไปสัมผัสน้ำตกต่างๆ แต่พบปัญหาขยะที่มีมาก จะจัดการอย่างไร
2. อยากให้มีการปรับปรุงเส้นทางให้สะดวกแต่ต้องสอดคล้องกับธรรมชาติโดยให้ความสำคัญกับความปลอดภัยเป็นลำดับแรก เช่น บริเวณเหมืองบ่อแร่
3. น่าจะทำบอร์ดประชาสัมพันธ์กระจายข่าวไปติดไว้ที่รีสอร์ทต่างๆ
4. ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น ถ้ำตักแตน และหมู่บ้านม้ง เพื่อสร้างกิจกรรมที่หลากหลาย

■ ศูนย์ฝึกอบรมธนาคารไทยพาณิชย์

1. เรื่องที่ต้องทำคือการทำการตลาดในการเข้าถึงนักท่องเที่ยว จะสามารถเข้าถึงได้อย่างไร โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติที่สนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบนี้
2. สถานประกอบการทุกแห่งยินดีให้ความร่วมมือแต่ต้องเข้าใจถึงและจริงจัง
3. สิ่งที่ทำมาเห็นด้วยและดีอยู่แล้ว
4. ให้กำลังใจ สิ่งใดที่ช่วยได้ยินดีช่วย
5. ที่ผ่านมาได้ให้การสนับสนุนสถานที่ในการอบรมสัมมนา
6. โปรแกรมการท่องเที่ยวที่คิดมาดีอยู่แล้ว
7. อยากได้โบชัวร์และข้อมูลที่ละเอียดกว่านี้เพื่อนำไปขายให้กับแขกที่มาพัก
8. อยากให้เตรียมความพร้อมเรื่องความปลอดภัยและความสะดวกสบาย

9. โบชัวร์มีรายละเอียดมากเกินไป ให้เลือกเฉพาะที่สำคัญ และเพิ่มเติมภาพและข้อมูล ที่ทีมงานกลุ่มท่องเที่ยวว่าเป็นใคร ค่าใช้จ่ายเป็นเท่าไร ซึ่งอาจจะเป็นข้อมูล รายละเอียดที่ให้สถานประกอบการที่จะบอกให้กับแขกได้
10. ทำเฉพาะค่าใช้จ่ายเป็นรายหัว เพิ่มเติมจุดบริการรถ

■ ฟोनคำวิลเลจ

1. ทางฟอนคำวิลเลจเคยสำรวจเส้นทางด้านหลังฟอนคำ
2. เส้นทางท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ ทำโปรแกรมน่าสนใจ
3. เสนอให้จัดทริปเล็กๆ เพื่อให้ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของโรงแรมได้มาเห็นของจริงเพื่อสร้างความเข้าใจ
4. ค่าใช้จ่ายที่นำเสนอรายละเอียดมาเรื่อยๆเกินไปอ่านแล้วงง คิดราคาความเป็นแพ็คเกจมาเลย ว่าแต่ละโปรแกรมมีค่าใช้จ่ายเท่าไร
5. กิจกรรม Walk rally น่าสนใจ ต้องพัฒนาคนในชุมชนและจัดฐานกิจกรรมรวมทั้งฐานในการหา RC โดยเน้นกิจกรรมเชิงนิเวศน์ มีรางวัลจูงใจ ให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ ซึ่งสามารถเพิ่มเป็นอีกหนึ่งโปรแกรมได้
6. โรงแรมจะอยู่วันศุกร์ วันเสาร์ และวันอาทิตย์ โดยเฉพาะเช้าวันพุธมีประชุมของโรงแรม จะว่าง ช่วงบ่าย
7. จัดทำแผ่นพับให้โรงแรมเฉพาะคือค่าใช้จ่ายเป็นรายหัว/โปรแกรม ทีมงานมัคคุเทศก์+ฟอรัม /รถบริการ

■ บ้านเม็กแมกไม้

-เพิ่มเติมแผ่นพับเป็นภาษาอังกฤษ

■ นายอำเภอ (นายสุรพล สัตยารักษ์)

1. โครงการการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความตั้งใจที่จะอนุรักษ์ป่าและสิ่งแวดล้อม โดยให้การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมในการผลักดัน
2. กลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อน่าจะต้องการที่จะจัดการทรัพยากรร่วมกันทุกด้าน โดยเฉพาะปัญหาการจัดการน้ำเพื่อไม่ให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรน้ำระหว่างชุมชนและสถานประกอบการในช่วงหน้าแล้ง
3. ยินดีสนับสนุนวิทยากรภาษาอังกฤษ ในการอบรมมัคคุเทศก์ชุมชนครั้งต่อไป
4. อยากให้สถานประกอบการช่วยขยายความคิดเห็นข้อมูลการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อไปสู่รีสอร์ทอื่นๆ ที่ไม่ได้มาในวันนี้
5. เชิญชวนรีสอร์ทที่มาวันนี้เป็นที่ปรึกษา “กลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ”
6. เชิญชวนให้รีสอร์ทที่มีความสามารถช่วยประชาสัมพันธ์ให้จะดีมาก เพราะมีทักษะและมึงบประมาณ

7. กลุ่มท่องเที่ยวควรมีผู้ประสานงานหลักเพื่อสะดวกในการติดต่อชัดเจน
8. เรื่องขยะที่บริเวณบ่อแร่ มีป้อมยามของป่าไม้ดูแลรถและคนผ่านเข้าออก ให้ทางเจ้าหน้าที่ช่วยกันตรวจสอบดูแลรถที่ขนขยะเข้าไปทิ้งในบริเวณนั้น จะช่วยแก้ปัญหาได้อีกทางหนึ่ง

สรุปผลกิจกรรม

เวทีทำความเข้าใจสถานประกอบการ เป็นการยกระดับชุมชนให้มีสถานะเป็นผู้จัดการทรัพยากรธรรมชาติด้านการท่องเที่ยวให้เกิดรูปธรรมชัดเจน ที่สถานประกอบการยอมรับและสนับสนุนชุมชนที่สามารถจะจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม แต่มีความกังวลเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวให้ปรับปรุงโปรแกรมให้สั้นกระชับน่าสนใจ ยินดีที่จะประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้ สถานประกอบการบางแห่งพร้อมให้นำอันดับภาพการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อไปติดที่สถานประกอบการได้

จัดทริปท่องเที่ยวเฉพาะสถานประกอบการในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2553 นายอำเภอหางดงเป็นเจ้าภาพออกหนังสือเชิญสถานประกอบการ และเชิญสื่อเข้าร่วมมาเที่ยว

3. กิจกรรมทดลองเที่ยวนำร่อง

จากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวนำร่องทำให้มีแนวทางการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่ชัดเจนทั้งในด้านโปรแกรมการท่องเที่ยว ราคาค่าบริการ เส้นทางท่องเที่ยว กิจกรรม การจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ การจัดการสิ่งแวดล้อมสถานที่ท่องเที่ยวและการปรับปรุงทัศนแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงเส้นทางนำนักท่องเที่ยวมาถึงแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ น่าประทับใจ และที่สำคัญการเตรียมความพร้อมของทีมมัคคุเทศก์ในด้านข้อมูลที่ใช้สื่อความหมายกับนักท่องเที่ยว การให้บริการที่เป็นกันเอง และด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และมีแนวทางนำไปสู่การประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนและสถานประกอบการที่สามารถจัดการท่องเที่ยวร่วมกันได้ โดยมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่น่าสนใจแบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

● ประเด็นที่ 1 การประชาสัมพันธ์

- 1) ให้ทำประชาสัมพันธ์ (แผ่นพับ) ดึงจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวออกมาที่น่าสนใจ พร้อมทั้งบอกรายละเอียด มีหมายเลขโทรศัพท์และอีเมลติดต่อประสานงานท่องเที่ยวให้ชัดเจน มีกฎ ระเบียบ สำหรับนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยว
- 2) ในแผ่นพับควรมีราคาทัวร์แพคเกจและบอกค่าประกันอุบัติเหตุรายหัวเข้าไปด้วย
- 3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว จุดขึ้นรถมาบ้านแก้าเดื่อ (แผนที่จากในเมืองถึงแหล่งท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ)
- 4) มีใบโปรแกรม และราคาแพคเกจในแผ่นพับ
- 5) การคิดราคาท่องเที่ยวควรบอกค่าประกันอุบัติเหตุของนักท่องเที่ยวเป็นรายหัวเข้าไป (ระยะยาว)

- 6) ประชาสัมพันธ์ช่วงพิเศษตามฤดูกาล
- 7) ทำไฮไลน์เปิดพื้นที่ที่เป็นเครือข่ายท่องเที่ยวในบริเวณนี้เป็น Packet
- 8) มีโปรแกรมให้เลือกหลากหลายทั้งระยะใกล้และไกล
- 9) ระยะเวลาให้เหมาะสมกับอายุของกลุ่มท่องเที่ยวและสุขภาพ
- 10) เพิ่มเติมตำนานพื้นบ้านที่มีที่น่าสนใจ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ชมุ (บรรพบุรุษ)

● **ประเด็นที่ 2 ปรับปรุงด้านภูมิทัศน์สถานที่**

- 1) ให้ปรับภูมิทัศน์ เช่น บริเวณถาวรล์ขนาดใหญ่ที่สามารถนั่งเป็นชิงช้าได้ จุดสวยๆ ไว้ถ่ายรูป
- 2) มีป้ายชื่อต้นไม้ให้มากขึ้น
- 3) ปรับบริเวณรอบหลวงแม่ปานให้น่าสนใจ
- 4) จัดทำป้ายสื่อความหมายให้ชัดเจน ขนาดของป้าย และตัวอักษร ให้เป็นระบบ น่าสนใจ
- 5) ป้ายสื่อความหมายควรมีภาษาอังกฤษด้วย

● **ประเด็นที่ 3 ปรับปรุงด้านสิ่งแวดล้อม**

- 1) ความสะอาดของพื้นที่ การจัดการขยะทั้งในพื้นที่ และของนักท่องเที่ยว
- 2) รณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง เช่น เมื่อพบเห็นขยะระหว่างทางควรเก็บออกมาด้วย
- 3) ปลูกไม้ต้นให้สีตามไหล่ถนนทางดง-สะเมิง ทางขึ้นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ต้นเหลืองอินเดีย ตะแบกขนาดดอกสีชมพู ดอกทองกวาว หรือดอกจาน ดอกเสี้ยว เพื่อความสวยงามของเส้นทาง

● **ประเด็นที่ 4 ปรับปรุงความพร้อมของมัคคุเทศก์**

- 1) มัคคุเทศก์ต้องแม่นยำข้อมูลและมีลูกเล่นเฉพาะตัว
- 2) ข้อควรปฏิบัติสำหรับมัคคุเทศก์ที่มีต่อนักท่องเที่ยว 3 ข้อ
 1. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ต้องคุมนักท่องเที่ยวให้อยู่ในกฎระเบียบของการเดินป่า หากนักท่องเที่ยวจำนวนมากให้มีมัคคุเทศก์ 2 คน ปิดหัวท้าย และตรวจสอบจำนวนคนในกลุ่มให้ชัดเจนการสื่อความหมายกับนักท่องเที่ยว
 2. มัคคุเทศก์ต้องเพิ่มความรู้เกี่ยวกับพรรณไม้ในป่า วัฒนธรรมพื้นบ้าน เพิ่มความรู้เรื่องอาหาร และแนะนำวัสดุในการทำอาหารให้ชัดเจน
 3. การบริการ มัคคุเทศก์ต้องจัดการข้อมูลเพิ่มเติมให้แน่น การจัดการขยะระหว่างทางเดิน

● **ประเด็นที่ 5 กิจกรรม**

- 1) ในอนาคตเพิ่มกิจกรรมห้อยโหน หรือป็นผา ในบริเวณออบหลวงแม่ปาน
- 2) ของที่ระลึกมีให้ชม และทำ Pack ขายด้วยในราคาเยอเยอ ส่งเสริมรายได้ให้ชุมชน เช่น กระบอกไม้ไผ่และซ้อนไม้ไผ่

สรุปผลกิจกรรม

การจัดท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อเป็นการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องยอมรับเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย เพราะ 1. สื่อมวลชนมามากเหนือความคาดหมาย เช่น จากการวิเคราะห์ของทีมวิจัยคิดว่ามาน้อยกว่านี้ เช่น สื่อมวลชนด้านโทรทัศน์ช่อง 3 ช่อง 5 ช่อง 7 และสื่อมวลชนด้านหนังสือพิมพ์มติชน เป็นต้น 2. สถานประกอบการมามากเหนือความคาดหมาย เช่น จากการวิเคราะห์ของทีมวิจัยคิดว่ามาน้อยกว่านี้ 3. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปางให้ความสนใจเข้ามาร่วม เนื่องจากที่ผ่านมา อบต.บ้านปางไม่ค่อยสนใจเข้ามาทำกิจกรรมร่วม 4. องค์การภาคีมาหลากหลาย เช่น เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน เครือข่ายผู้ใช้น้ำแม่ตาช้าง เป็นต้น 5. ชุมชน และทีมงานตื่นตัวได้กำลังใจในการทำงานเห็นกลุ่มคนมาหลากหลายให้ความสนใจกับงานท่องเที่ยว

4. การพบปะพูดคุยกับสถานประกอบการอย่างไม่เป็นทางการ

หลังจากเวทีทำความเข้าใจกับสถานประกอบการ และท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อแล้วนั้น ทีมวิจัยได้ร่วมกันสรุปวิเคราะห์สถานประกอบการที่ให้ความสนใจในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเลือก ที่จะพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กับสถานประกอบการ 4 แห่ง คือ 1. กฤษดาออยริสอร์ท 2. วิรันดริสอร์ท 3. ฟอนคำวิลเลจ 4. ศูนย์ฝึกอบรมธนาคารไทยพาณิชย์ มีรายละเอียดดังนี้

1. **กฤษดาออยริสอร์ท** เป็นสถานประกอบการที่มีชื่อเสียงมานานในด้านการจัดสวนไม้ดอกไม้ประดับมีผู้คนทั่วประเทศรู้จักและขึ้นมาชมความสวยงามของกฤษดาออยอย่างต่อเนื่อง มีทั้งชาวต่างชาติและคนไทยทั่วทุกภาค และในส่วนของฝ่ายการตลาดก็ให้ความสนใจกับการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อโดยมีข้อเสนอแนะในเวที ในด้านการให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการแปลข้อมูลการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อในแผ่นพับประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ และข้อความในป้ายสรรพคุณของสมุนไพรพื้นบ้านที่ปักไว้ในสวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านป่าชุมชนบ้านแก้าเดื่อ รวมถึงได้ให้การสนับสนุนโดยนำภาพท่องเที่ยวธรรมชาติและกิจกรรมท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ ลงใน Face book ให้ ททท .นำไปลงในเครือข่าย และมีข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ในการแลกเปลี่ยนพูดคุยกับทีมงาน ดังนี้

1. ให้จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อโดยนำภาพแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม และเน้นจุดที่สำคัญลงในแผ่นพับเพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวรวมถึงข้อมูลต้องเป็นภาษาอังกฤษ เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาพักที่กฤษดาออยเป็นชาวต่างชาติและนิยมท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยทางกฤษดาออยยินดีแปลข้อมูลให้

2. การส่งนักท่องเที่ยวให้กลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ จะแจ้งล่วงหน้าตอนเช้าของวันที่จะท่องเที่ยว เวลาประมาณ 07.00 น. - 08.00 น. จะเป็นนักท่องเที่ยวที่มีเวลาจำกัดมีความต้องการท่องเที่ยวธรรมชาติในบริเวณใกล้เคียงสถานประกอบการและใช้เวลาไม่มาก ประมาณ 2-3 ชั่วโมงพร้อมกับการทำกิจกรรมฝึกทำอาหารพื้นบ้านด้วยกระบอไม้ไผ่ ซึ่งเป็นกิจกรรมมีส่วนร่วมเพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนาน ไม่ได้ต้องการรับประทานอาหารที่ทำด้วยตนเองเป็นหลัก

3. ราคาท่องเที่ยวทางกฤษฎาดอยจะจัดการเอง โดยมีฐานข้อมูลราคาท่องเที่ยวของบ้านเก้าเตื่อเป็นหลักในแต่ละโปรแกรม

4. กฤษฎาดอยมีความยินดีที่มีการจัดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อในพื้นที่ เพราะเป็นการเอื้อประโยชน์ให้ทั้งสถานประกอบการและชุมชนมีรายได้และมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน

5. หากบ้านเก้าเตื่อมีกิจกรรมเกี่ยวกับการฟื้นฟู อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า และสิ่งแวดล้อม เช่น การทำแนวกันไฟ การปลูกป่า เป็นต้น กฤษฎาดอยยินดีสนับสนุนเป็นอาหารกลางวัน และแรงงานไปช่วยชุมชน

2. **วิรันดา เดอะไฮท์ เชียงใหม่** เป็นสถานประกอบการขนาดใหญ่ระดับ 5 ดาว เป็นรีสอร์ตเพิ่งสร้างใหม่ในพื้นที่ เพิ่งเปิดให้บริการในปี พ.ศ. 2551 มีความสนใจการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติใกล้สถานประกอบการ และมีกิจกรรมเสริมในการท่องเที่ยวธรรมชาติที่น่าสนใจ คือ การตกปลาโฮโฮ และการทำอาหารด้วยกระบอไม้ไผ่ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นชาวต่างชาติ และผู้มีฐานะในสังคมชั้นสูง โดยให้ข้อคิดเห็นในกิจกรรมทดลองเที่ยวนำร่อง คือ พื้นที่บ้านเก้าเตื่อมีศักยภาพด้านธรรมชาติสามารถดึงดูดสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวได้ และให้จัดกิจกรรมช่วงเวลาพิเศษตามฤดูกาล เช่น เทศกาลสงกรานต์ (ปีใหม่เมือง) เทศกาลวาเลนไทน์ เป็นต้น จะเป็นการกระตุ้นความสนใจของนักท่องเที่ยว และมีข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ในการแลกเปลี่ยนพูดคุยกับทีมงาน ดังนี้

1. ให้ทำโปรแกรมราคาที่ชัดเจนต่อหัว และให้มีรายละเอียดมีค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง ให้กับฝ่ายตลาดของวิรันดารีสอร์ต

2. ให้มีใบเสร็จรับเงินที่ชัดเจนให้กับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ (สร้างความเชื่อมั่น)

3. ให้มีฝ่ายประสานงานติดต่อการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อให้ชัดเจน ชื่อ-สกุล และหมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ

4. เวลาในการติดต่อประสานงานนำนักท่องเที่ยวมาเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ แบบด่วนๆ ขอแจ้งล่วงหน้าประมาณ 2-3 ชั่วโมง ให้ทีมงานเตรียมความพร้อม เพราะนักท่องเที่ยวของวิรันดาฯ จะมาเป็นคู่สองคน

5. ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อให้เป็นเงินสดต่อครั้งหรือทำบัญชีไว้ และจ่ายรวมครั้งเดียวในแต่ละเดือน ให้กำหนดให้ชัดเจน

6. ทางวิรัตน์ดาฯ จะทำโปรแกรมร่วมกับกลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ คือ โปรแกรมที่ 4 เรียนรู้ภูมิปัญญา วิถีพื้นบ้าน โดยจะจัดโปรแกรมอาทิตย์ละ 3 วัน คือ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ เป็นโปรแกรมท่องเที่ยวรักษาสีงแวดล้อมของวิรัตน์ดาฯ โดยการถึบจักรยานขึ้นคอยในตอนเช้าออกจากวิรัตน์ดาฯ ประมาณ 08.00 น. ถึงวัดประชาเกษม หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านปง และลงมาที่สวนสาธิต พืช ผักสมุนไพรพื้นบ้านประมาณ 10.00 น. มาเรียนรู้ การทำไฟรดองตึง การทำกระบอกน้ำ ช้อน และคิมคึบไม้ไผ่ และทำอาหารพื้นบ้าน ใช้เวลาถึงประมาณ 12.00 น. มาเป็นคู้ โดยทางวิรัตน์ดาฯ จะเพิ่มค่าอาหารให้เป็นกรณีพิเศษเพราะไม่ได้มาเป็นกลุ่มตามที่กำหนดไว้ในโปรแกรมท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ

7. ในโปรแกรมท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ วิรัตน์ดาฯ มีความสนใจโปรแกรมที่ 1 ตาดผาจึบ-อบหลวงแม่ปาน เป็นเส้นทางที่มีความหลากหลายของธรรมชาติได้ขึ้นคอยและเดินเลียบบธารน้ำ มีความเป็นธรรมชาติสูงโดยเฉพาะอบหลวงแม่ปานมีความน่าสนใจมาก จะประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวในโปรแกรมนี้

8. ให้มีการปรับปรุงพัฒนาเส้นทางหรือเตรียมความพร้อมด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวก่อนที่นักท่องเที่ยวจะเข้ามาเที่ยว เป็นการสร้างความเชื่อมั่นด้านศักยภาพพื้นที่และการบริการ

3. ฟอนคำวิลเลจ เป็นรีสอร์ตที่เพิ่งสร้างใหม่ในปี พ.ศ. 2549 อยู่ในเขตตำบลหนองควาย อยู่บนเส้นทางหางดง-สะเมิง ก่อนเข้าเขตตำบลบ้านปง เป็นรีสอร์ตขนาดกลาง มีเจ้าของเป็นผู้มีบารมีในจังหวัดเชียงใหม่ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติที่มีระดับ มีความสนใจในการจัดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อมาก และร่วมเป็นที่ปรึกษาให้กลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของฟอนคำวิลเลจ จะชอบไปท่องเที่ยวธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องใช้เวลาเดินทางไกลมาก เช่น ที่อำเภอแม่วาง และบ้านแม่กำปอง กึงอำเภอแม่ฮอน จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติอยู่ใกล้รีสอร์ต จึงมีความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่ออย่างต่อเนื่อง โดยให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะมากมาย เช่น ในด้านการจัดทำโปรแกรมต้องเน้นจุดที่สำคัญ ต้องแนะนำมัคคุเทศก์กับรีสอร์ตให้ชัดเจนว่ามีใครบ้างจำนวนกี่คน การทำราคาในแผ่นพับให้ทำเป็นราคาต่อหัว ไม่ต้องมีรายละเอียดมาก เพราะนักท่องเที่ยวต้องการรู้เป็น Packet การท่องเที่ยวต่อครั้งมีค่าใช้จ่ายเท่าไร ฟอนคำมีเว็บไซต์ยินดีประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อให้ และให้การสนับสนุนเต็มที่ เพราะเป็นการส่งเสริมชุมชนให้เข้มแข็ง และมีข้อเสนอแนะ และข้อคิด ผ่านการแลกเปลี่ยนพูดคุยกับทีมงาน ดังนี้

1. การทำแผ่นพับต้องเป็นแผ่นพับที่มีชีวิตชีวาไม่ใช่มีเฉพาะภาพธรรมชาติและต้องมีสิ่งมีชีวิตด้วย เช่น คน สัตว์ หรือภาพกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเดินป่า เพราะจะทำให้แผ่นพบน่าสนใจ และให้ทำเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่อยู่ในเชียงใหม่ (ในอนาคตหากมีทุน)

2. ฟอนคำขอเส้นทางเดินพิเศษในโปรแกรมที่ 1 และ 2 คือ จะเดินกลับลงมาทางน้ำตกตาด เทวา ก่อนถึงน้ำตกตาดวงวัน จะมีเส้นทางลัดของชาวบ้านขึ้นไปพบถนน ซึ่งเป็นเส้นทางที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติ อาจจะมีลาดชันมากหน่อย แต่ใกล้ บริเวณลานจอดรถ

3. นักท่องเที่ยวของพอนคำส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติที่ติดต่อประสานงานมาท่องเที่ยวล่วงหน้ามีกำหนดเวลาแน่นอน เป็นชาวต่างชาติที่ค่อนข้างดูแลสุขภาพเน้นความสะอาดมาก การส่งนักท่องเที่ยวของพอนคำ ให้ที่มัคคุเทศก์ดูแลและสื่อสารข้อมูลระหว่างทาง ไม่ต้องเตรียมอาหาร เพราะทางพอนคำจะเตรียมอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวเอง และให้นำไปพร้อมกับมัคคุเทศก์ และไปอุ่นอาหารในป่าเวลาที่นักท่องเที่ยวพักผ่อนเล่นน้ำตก เสมือนกำลังทำอาหารจริงโดยใช้ภาชนะเป็นหม้อดินใส่อาหาร (มัคคุเทศก์ต้องเตรียม)

4. กลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มไม่ใหญ่ประมาณ 4-5 คน เพราะส่วนใหญ่มาพักเป็นคู่สามารถดูแลจัดการได้ง่ายและทั่วถึง

5. ควรมีการติดต่อประสานงานประชาสัมพันธ์ทิวทัศน์ในพื้นที่ ให้รับรู้ถึงการจัดการท่องเที่ยวธรรมชาติบ้านเก้าเตื่อ ที่อยู่ในพื้นที่

6. ราคาที่ทำความเหมาะสม เพราะเป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งหากคิดแพงก็จะทำให้นักท่องเที่ยวไม่มาเที่ยว ในช่วงแรกควรเป็นช่วงราคาพิเศษเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การจัดท่องเที่ยวต้องใช้เวลา 2-3 ปี ต้องอดทน เพราะกว่าจะติดตลาดต้องใช้เวลาในการประชาสัมพันธ์มากทั้งในสื่อต่างๆ และส่วนตัว

7. มัคคุเทศก์ต้องฝึกทักษะด้านการสื่อสารและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาเพื่อการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน และควรมีลูกเล่นบ้าง จะได้ผ่อนคลาย ข้อมูลต้องสื่อสารชัดเจน

4. **ศูนย์ฝึกอบรบมณฑลพายัพ** เป็นโรงแรมกึ่งรีสอร์ท มีห้องที่ประชุมทันสมัย ให้การบริการเป็นกันเองกับชุมชน และมีส่วนร่วมกับชุมชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าอย่างต่อเนื่อง เช่น การร่วมกิจกรรมปลูกป่า ทำแนวกันไฟ เป็นต้น โดยร่วมกิจกรรมกับกลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่ออย่างต่อเนื่อง และเป็นพี่ปรึษาให้กลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ มีข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นที่น่าสนใจ เช่น การตลาดต้องเข้าถึงนักท่องเที่ยว โปรแกรมท่องเที่ยวที่ทำมาดีแล้วแต่ต้องมีภาษาอังกฤษด้วย และให้เตรียมความพร้อมด้านความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกกับนักท่องเที่ยว เป็นต้น และทีมงานได้เข้าพบปะพูดคุย เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ ได้ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นดังนี้

1. ต้องทำการตลาดเจาะกลุ่มลูกค้าที่เป็นกลุ่มนักศึกษา กลุ่มข้าราชการ เช่น องค์กรการบริหารส่วนตำบล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียน เป็นต้น จะได้จำนวนนักท่องเที่ยวมากกว่า และการจัดการง่ายกว่า เพราะจะมาเป็นกลุ่มศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. ในระยะเริ่มแรกให้กลุ่มท่องเที่ยวมีความอดทน เพราะการจัดการท่องเที่ยวเป็นเรื่องยาก ยากที่จะทำให้นักท่องเที่ยวสนใจพื้นที่และเข้ามาเที่ยว ในปัจจุบันมีการแข่งขันสูงต้องใช้บริการประชาสัมพันธ์การตลาดมาก ซึ่งชุมชนจะไม่มีทุนมากเหมือนเอกชน ต้องใช้เวลานานพอสมควรกว่านักท่องเที่ยวจะรู้จักและเข้ามาใช้บริการ ต้องประชาสัมพันธ์ผ่านอินเตอร์เน็ตไม่ต้องมีค่าใช้จ่าย

3. ให้พัฒนาศักยภาพของมัคคุเทศก์ให้เด่นชัด มีทักษะในการสื่อสารที่ชัดเจน และสามารถให้บริการที่ดี อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจ

4. ด้านราคาการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องไม่แพงมาก ต้องยึดหลักการใช้ทรัพยากรที่มีในพื้นที่ เช่น อาหารพื้นบ้าน บางอย่างไม่ต้องซื้อ เช่น ผักพื้นบ้านต่างๆ ตามฤดูกาล เป็นการลดต้นทุนไปในตัว

จากข้อมูลดังกล่าวมานั้นพอสรุปได้ว่า สถานประกอบการทั้ง 4 แห่ง ให้ความสนใจในการจัดการท่องเที่ยวบ้านเก่าเคื่อ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ อยู่ใกล้สถานประกอบการ การเดินทางไปมาสะดวก มีกิจกรรมในระหว่างการเดินทางที่น่าสนใจ ด้านภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่สามารถเอื้อประโยชน์ให้ทั้งสองฝ่ายคือสถานประกอบการและชุมชน เป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างชุมชนและสถานประกอบการที่ชัดเจน และเป็นการยกระดับที่มงานท่องเที่ยวซึ่งเป็นแกนนำชุมชนเป็นผู้ประสานงานที่จะก่อเกิดทั้งในรูปแบบการจัดท่องเที่ยว และรูปแบบแนวทางในการทำงานที่ชัดเจนในระยะต่อไป

สรุปแนวทางการประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการ

จากเวทีความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการดังกล่าวแล้วนั้น สามารถสรุปประเด็นที่สามารถนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการ ได้ดังนี้

1. เส้นทางท่องเที่ยวไม่ควรไกลมาก มีความปลอดภัย มีจุดสื่อความหมายด้วยป้ายข้อความทั้งภาษาไทยและอังกฤษที่สวยงามชัดเจนสะดุดตา มีจุดนั่งพักเพื่อผ่อนคลายเป็นจุดที่มีธรรมชาติสวยงามสามารถถ่ายภาพไว้เป็นที่ระลึกได้ เช่น บริเวณถ้ำวัลย์ขนาดใหญ่ หรือบริเวณโขดหินเป็นต้น บริเวณจุดเสี่ยงทำป้ายสัญลักษณ์หรือข้อความให้เด่นชัดเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
2. โปรแกรมท่องเที่ยวควรมีทางเลือกให้นักท่องเที่ยวทั้งระยะทางใกล้และไกล มีกิจกรรมเสริมที่น่าสนใจ มีราคาเป็น Packet ต่อคนให้ชัดเจนในราคาที่เหมาะสมไม่แพงเกินไป และจัดโปรแกรมเสริมในช่วงวันหยุดพิเศษ เช่น วันวาเลนไทน์ วันคริสต์มาส วันปีใหม่ วันลอยกระทง วันสงกรานต์ เป็นต้น
3. แผ่นพับแนะนำแหล่งท่องเที่ยว ควรนำเสนอจุดเด่นที่น่าสนใจ เป็นภาพแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมเสริม มีแผนที่เส้นทางจากในเมืองถึงบ้านเก่าเคื่อ มีชื่อผู้ติดต่อประสานงานและหมายเลขโทรศัพท์ที่ชัดเจน มีใบแทรกราคาท่องเที่ยวในแผ่นพับ
4. มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะให้บริการทั้งด้านการอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย การนำทาง การสื่อสารที่ชัดเจน ความรู้ที่ต้องการสื่อสารต้องแน่นแม่นยำข้อมูล และต้องเพิ่มเติมทักษะด้านภาษาอังกฤษด้วย

5. การประสานงานติดต่อหน้าเพื่อควรมีระยะเวลาให้มัคคุเทศก์เตรียมความพร้อม ควรแจ้งล่วงหน้าอย่างน้อย 1-3 วัน หรืออย่างด่วนมากประมาณ 3 ชั่วโมง (เนื่องจากมัคคุเทศก์เป็นคนที่ต้องถิ่นมีภาระในด้านงานหลัก งานท่องเที่ยวเป็นงานเสริม)
6. การสร้างความมั่นใจให้สถานประกอบการเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ท้องถิ่นควรมีภาพถ่ายอยู่ในรูปแบบของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น มีชื่อ นามสกุล หมายเลขโทรศัพท์ รวมถึงพาหนะที่ใช้ในการบริการนักท่องเที่ยว ส่งให้สถานประกอบการเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้สถานประกอบการและนักท่องเที่ยวด้านความปลอดภัย
7. ความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานราชการอำเภอหางดง องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย มหาวิทยาลัยวิทยาลัย โรงเรียน หน่วยงานเอกชน และสถานประกอบการในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง โดยการให้นำแผ่นพับการท่องเที่ยวบ้านเก้าเต๋อไปวางในสถานที่ดังกล่าว รวมถึงจัดบอร์ดภาพการท่องเที่ยวไปติดที่สถานประกอบการบางแห่งที่มีพื้นที่ให้ประชาสัมพันธ์ การจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน เช่น ฟอนคำวิลเลจ และวิ-รันดารีรีสอร์ท และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบ้านเก้าเต๋อผ่านเว็บไซต์ของรีสอร์ท เช่น ฟอนคำวิลเลจ วิรันดารีรีสอร์ท กฤษดาตอยรีสอร์ท ม่อนเอื้องตอยรีสอร์ท และ เบลวิลล่า เป็นต้น
8. ความร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมระหว่างเส้นทางถนนสายหลักคือถนนหางดง-สะเมิง ให้มีการปลูกไม้ต้นที่ให้ดอกสีส้มสวยงามสะดูดตาเป็นจุดเด่นสร้างแรงจูงใจนักท่องเที่ยว มีการรณรงค์ด้านการจัดเก็บขยะที่มีอยู่ตามถนน สถานที่ท่องเที่ยว เมื่อพบเห็นขยะควรเก็บออกมาด้วยความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่น่ามอง น่าเที่ยว
9. การบริหารจัดการท่องเที่ยวของกลุ่ม มีโครงสร้างในการทำงาน แบ่งบทบาทหน้าที่เป็นฝ่ายที่ชัดเจน มีบุคคลหลักในการประสานงานกับสถานประกอบการ คือ นายสมบุญณ์ แก้วมณี-รัตน (ประธานกลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเต๋อ) และนายไชย วงศ์มหาวิน (ฝ่ายประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยว) มีการเตรียมความพร้อมในทุกด้าน ทั้งด้านความรู้ที่มัคคุเทศก์ที่ต้องสื่อสารกับนักท่องเที่ยว การปรับปรุงพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวให้ปลอดภัย มีสภาพแวดล้อมสวยงามสะอาดตา มีการจัดสรรรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม มีความซื่อสัตย์ตรวจสอบได้ มีใบเสร็จรับเงินกลุ่มท่องเที่ยวเป็นหลักฐานให้นักท่องเที่ยว มีการจัดระบบการทำงาน เช่น คิวมัคคุเทศก์ คิวรถบริการ และคิวคนทำอาหาร เป็นต้น
10. การผลิตของที่ระลึกจากวัสดุธรรมชาติที่หาได้จากท้องถิ่น ทำเป็น Packet ในราคาย่อมเยา ส่งเสริมรายได้ให้ชุมชน เช่น กระบอกไม้ไผ่ ช้อนไม้ไผ่ คีมคืบ เป็นต้น

5. กิจกรรม นำเสนอผลงานวิจัย และเปิดหมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านเก้าเต๋อ

จากเวทีนำเสนอผลงานวิจัยและเปิดหมู่บ้านท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดแนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชัดเจน

โดยมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย เช่น สถานประกอบการ ฝ่ายท้องถิ่น ฝ่ายท้องที่ หน่วยงานรัฐ กลุ่มองค์กร ชุมชน และชุมชน เป็นต้น โดยมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่น่าสนใจมีรายละเอียดดังนี้

■ นายอำเภอหางดง (นายสุรพล สัตยารักษ์)

ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวออกเป็น 2 ส่วน คือ ทิศทางส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนพื้นที่บ้านปง และ สรุปภาพรวมแต่ละส่วนดังนี้

1. ทิศทางส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนพื้นที่บ้านปง

- การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า และสิ่งแวดล้อม สำหรับการท่องเที่ยว
 - การจัดการขยะ มีกฎระเบียบ ของ อบต. และหมู่บ้าน
 - ชุมชนมีการจัดการดูแลไฟฟ้า เช่น ม.3 ทำบ่อหมักยวมปากทางเข้าตาดครกมีเวรยามดูแลป้องกันการเกิดไฟฟ้า
 - มีกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า อากาศ และสิ่งแวดล้อม อย่าง ต่อเนื่องเช่น การปลูกป่า การทำแนวกันไฟ การทำกิจกรรมเยาวชน
 - การจัดการคน จำนวนนักท่องเที่ยว ให้เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่ที่จะรองรับ
 - มีข้อตกลงร่วมกันในการใช้น้ำ และใช้ป่า ใช้อย่างไรให้เหมาะสมเกิดสมดุล
 - การสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายในพื้นที่
 - สร้างเครือข่ายหนุนเสริมการท่องเที่ยวบ้านแก้วเคื่อ
 - มีการจัดประชุมแต่ละช่วง หรือทุกเดือนเพื่อประเมินผลงาน
 - มีการประเมินผลเป็นระยะ

● สรุปภาพรวมแต่ละส่วน

1. เพิ่มข้อความใน กฎ กติกา สำหรับนักท่องเที่ยว
 - 1.1 ห้ามเล่นน้ำในหน้าแล้ง
 - 1.2 หลีกเลี่ยงการใช้แชมพูสระผม และสบู่ เพราะหากมีปริมาณมากจะทำให้ น้ำสกปรก
2. การทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์บ้านแก้วเคื่อ บนเส้นทางตาดครก-ออบหลวงแม่ปาน มีเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า อากาศ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีที่ชุมชนและกลุ่มองค์กรชุมชนช่วยกันดูแลรักษา เป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรยินดี และให้การสนับสนุน
3. ในการจัดท่องเที่ยวควรมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวต่อหนึ่งวันให้เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่ ที่สามารถรับได้จะเป็นอีกทางหนึ่งในการรักษาสิ่งแวดล้อม

■ ผู้แทนสถานประกอบการ

1. การปรับปรุงทัศนัเส้นทางหางดงสะเมิงให้ลดถนนสองด้าน

- ปลูกต้นไม้มีดอกสวยงาม เช่น ดอกอินทนิล สีม่วงหรือสีชมพู
- ทำป้ายบอกสถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นระเบียบ มีขนาดที่เหมาะสม ระยะห่างพอสมควร มองแล้วไม่เกะกะ
- ปลูกต้นไม้ที่ชุ่มน้ำ เช่น ไม้ฉำฉา ปลูกบริเวณริมห้วย
- ปลูกต้นไม้ชนิดดอกสีม่วง สีชมพู เพิ่มความสวยงามให้ภูมิทัศน์สองฝั่งถนน หาดง-สะเมิง

2. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน

- กระจายข้อมูล นำภาพท่องเที่ยวบ้านแก้วเดือลง Face book เชื่อมต่อเข้าเว็บไซต์ ททท. ให้ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เป็นเครือข่ายท่องเที่ยว

3. โปรแกรมท่องเที่ยว

- ให้แผนกการเก็บขยะเข้าไปในกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีในโปรแกรม ให้นักท่องเที่ยวช่วยเก็บขยะใส่ถุงดำโดยการแข่งขัน ปริมาณการเก็บขยะได้มาก มีรางวัล
- ด้านความปลอดภัยนักท่องเที่ยวควรมีให้มีคัคเตอร์ 2 คน ต่อ 4-6 คน จะได้ดูแลทั่วถึง

4. การรักษาสิ่งแวดล้อมสถานที่ท่องเที่ยว

1. ให้มีการจัดเก็บขยะในพื้นที่ส่วนรับผิดชอบของแต่ละรีสอร์ท ระยะทาง 1-2 กม. พร้อมติดป้ายรณรงค์ช่วยกันรักษา ความสะอาด
2. สร้างสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม รักรักษาป่า ไม้ทิ้งขยะเรี่ยราด ทั้งในที่ที่จัดไว้ให้
3. มีมอเตอร์ไซด์วิบากในพื้นที่ส่งเสียงรบกวนทำลายสิ่งแวดล้อม และชุมชน
4. มีการตรวจสอบผู้เข้าออกแหล่งท่องเที่ยวในการนำขยะเข้าออกพื้นที่ มีวิทยุในหมู่บ้านนำอาหารเข้าไปกินในป่าแล้วทิ้งไว้ในป่า
5. ปากทางเข้าน้ำตกตาครกให้ติดป้ายบอก กฎ กติกา สำหรับนักท่องเที่ยว
6. มีคู่มือสำหรับนักท่องเที่ยว
7. ปรับปรุงปั๊มน้ำมันอยู่เวรไฟ ให้ดูสวยงามสะอาดตาผู้พบเห็น
8. อบต. บ้านปง ควรจัดสรรงบประมาณ จัดทำป้ายภาพแหล่งท่องเที่ยว ขนาดใหญ่ติดไว้ที่สี่แยกสะเมิง
9. การดูแลขยะในระดับแรกเป็นหน้าที่ของ อบต.บ้านปง และฝ่ายท่องเที่ยวรับผิดชอบ

■ นายก อบต.บ้านปง

1. เห็นดีด้วยกับการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้วเดือ และให้ความร่วมมือด้วยการสนับสนุนงบประมาณประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบ้านแก้วเดือ 1,000 แผ่น ในระยะเริ่มแรก

และจะทำแผนสนับสนุนในระยะต่อไป

2. ให้กลุ่มท่องเที่ยวให้เจียดเงินรายได้ท่องเที่ยวจ้างคนจัดเก็บขยะบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

3. มีการสำรวจเส้นทางไปน้ำตกศรีสังวาลย์ ร่วมกับ นายก อบต. บ้านปง สจ.จังหวัดเชียงใหม่ และหัวหน้าเขตจัดการอุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย ที่ 2 ผู้แทนฝ่ายท่องเที่ยวและผู้แทนสถานประกอบการในตำบลบ้านปง เพื่อปรับปรุงถนนขึ้นสู่น้ำตกศรีสังวาลย์ตั้งแต่บริเวณสำนักงานหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุยที่ 2 ถึงน้ำตกศรีสังวาลย์ เชื่อมต่อกับเส้นทางขึ้นไปบ้านม้งดอยปุย ตำบลสุเทพ โดยใช้หินคลุกทำถนน

■ ผู้แทน ททท.เชียงใหม่

1. ทำเครื่องมือในการพัฒนาการตลาดหรือการประชาสัมพันธ์

2. ททท.จังหวัดเชียงใหม่ รับผิดชอบเฉพาะ แผ่นพับ หรือ โบชัวร์ และจดหมายข่าว 3 เดือน/ครั้ง การจัดทำป้ายบอกทางไม่ได้อยู่ในความรับผิดชอบของ ททท.

■ สกว.ภาค

1. ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการ และชุมชน

2. ยอมรับกติกา มีข้อตกลงร่วมในการจัดการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนและสถานประกอบการ

3. ในระยะเริ่มแรก ภาครัฐที่ท้องถิ่นมีข้อจำกัดด้านภาษาอังกฤษ ให้โรงแรมจัดล่ามมากับนักท่องเที่ยวด้วย

■ ผู้แทนฝ่ายท่องเที่ยว ผู้ใหญ่บ้าน บ้านเก้าเตื่อ

1. ฝ่ายชะลอน้ำที่สร้างขึ้นบริเวณห้วยดอยยาวในเดือนธันวาคม 51 เป็นฝ่ายที่ได้รับการสนับสนุนจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ผ่านมาทางอำเภอหางดง โดยได้รับการสนับสนุนร่วมกิจกรรมจากนายอำเภอหางดง พระภิกษุ อาสาสมัครนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และชาวบ้านบ้านเก้าเตื่อ จัดทำทั้งหมด 42 ฝ่าย สามารถช่วยชะลอน้ำและเก็บกักน้ำได้ดี ทำให้บริเวณป่าที่มีฝ่ายมีความชุ่มชื้น ในระยะต่อไปคาดว่าจะเกิดประโยชน์กับป่าและชุมชนมากในด้านแหล่งอาหารในป่าและการเกษตร

2. เส้นทางเดินป่าเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์บริเวณเส้นตาดครก เมื่อก่อนเป็นเส้นทางเรียงไม้ออกจากป่า และมีการตัดไม้ทำลายป่าอยู่เรื่อยๆ แต่เมื่อมีการทำกิจกรรมเด็กและเยาวชนอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าด้วยการปลูกป่า วอร์คแรลลี่ และกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้การตัดไม้ทำลายป่าลดลงเป็นลำดับและปัจจุบันนี้บริเวณนี้ไม่มีการตัดไม้ทำลายป่า ซึ่งเกิดผลดีต่อป่าไม้ที่จะสามารถรักษาสมดุลธรรมชาติไว้ได้ และเป็นการช่วยเจ้าหน้าที่ป่าไม้ดูแล รักษาป่าด้วย

3. การจัดการขยะสองข้างทางของถนนทางดง-สะเมิง แบ่งเป็นระยะทาง 1-2 กิโลเมตร ในเขตรับผิดชอบของแต่ละวิสาหกิจ และหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการจัดการที่ดีและง่าย บ้านเก้าเตื่อ จะเริ่มทำ เพื่อเป็นการนำร่องให้หมู่บ้านอื่นๆ ทำตาม

▪ ผู้แทนกลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ

1. การตกปูไฮโซ หรือ ปูจว่า ตกเพื่อสร้างสีสันให้นักท่องเที่ยวผ่อนคลายแล้วปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ เพื่อการอนุรักษ์ พันธุ์ เป็นปูพื้นบ้านเกิดอยู่ในห้วยบนดอย เป็นอาหารพื้นบ้านของวิถีชาวบ้านที่ปฏิบัติมา แต่ทางกลุ่มท่องเที่ยวจะทำเป็นตัวอย่งนำร่องในการอนุรักษ์ ปูไฮโซ หรือ ปูจว่า

2. การใช้ทรัพยากรที่มีคุณค่า การใช้ไม้ไผ่ทำอาหารต้องใช้ไม้ไผ่ที่แก่อายุประมาณ 2 ปีขึ้นไป จะทำให้รสชาติอาหารดี มีกลิ่นหอมถ้าใช้ไม้อ่อน หรือไม้ปีเดียว อาหารจะไม่มีรสชาติ ไม่มีกลิ่นหอม ถ้าตัดไม้อายุหนึ่งปีในปีต่อไปจะไม่มีหน่อไม้ออกมา จะเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ควรตัดไม้ไผ่ที่มีอายุตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป เพื่อเป็นการอนุรักษ์ไม้ไผ่ และใช้ไม้ไผ่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า หรือในอนาคตใช้ไม้ไผ่ปลูกของชุมชนเป็นการสร้างรายได้ให้หมู่บ้านโดยการขอซื้อไม้ปลูก

▪ ผู้แทนจากเขตจัดการอุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย ที่ 2

1. การใช้ประโยชน์ในพื้นที่อนุรักษ์ทำกิจกรรมต้องมีหนังสือขออนุญาตในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง และบางกรณีต้องขออนุญาตอธิบดีกรมป่าไม้

ข้อสรุปที่ได้จากการเสนอผลงานวิจัย

1. จัดทำป้ายรณรงค์รักษาความสะอาดบริเวณรับผิดชอบของแต่ละวิสาหกิจ ในการจัดการขยะ
2. จัดทำป้ายรวมของกรมทางหลวงบอกสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง เพื่อความเป็นระเบียบ เป็นระบบ ของเส้นทางทางดง-สะเมิง
3. การจัดการขยะ กลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อต้องจัดเก็บขยะตามเส้นทางที่จัดท่องเที่ยว
4. มีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ โดยมีส่วนร่วมของสถานประกอบการ กลุ่มองค์กรชุมชน ฝ่ายท้องถิ่น ฝ่ายท่องเที่ยว มีการนัดประชุมกันในแต่ละเดือน
5. มีการจัดตั้งชมรมผู้ประกอบการท่องเที่ยว โดยในระยะเริ่มแรกให้พอนคำวิลเลจเป็นเจ้าภาพจัดประชุม

สรุปการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนและสถานประกอบการ

จากกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ทำให้พบว่าการจัดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อมีแนวทางในการประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ในการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดรูปธรรมในระยะใกล้ และในอนาคต มีประเด็นที่น่าสนใจสรุปได้ดังนี้

1. มีทิศทางส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อที่ชัดเจนที่สามารถนำไปสู่ปฏิบัติการเป็นรูปธรรม คือ

- 1.1 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า และสิ่งแวดล้อมสำหรับการท่องเที่ยว มีการจัดการขยะออกเป็นกฎ ระเบียบ ของ อบต. และหมู่บ้าน ชุมชนมีการจัดการดูแลไฟฟ้า เช่น บ้านแก้าเดื่อทำป้อมยามปากทางเข้า-ออก น้ำตาดครกมีเวรยามดูแลป้องกันการเกิดไฟป่า มีกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า อากาศ และสิ่งแวดล้อม อย่างต่อเนื่องเช่น การปลูกป่า การทำแนวกันไฟ การทำกิจกรรมเยาวชน มีการจัดทำข้อตกลงร่วมกันในการใช้น้ำ ใช้ป่าที่เหมาะสมเกิดสมดุลโดยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ มีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่ที่จะรองรับ
- 1.2 สร้างเครือข่ายเสริมการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ เป็นภาคีความร่วมมือ เช่น สถานประกอบการในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน มีการจัดประชุมแต่ละช่วงเวลาหรือทุกเดือนตามโอกาสและความเหมาะสมเพื่อประเมินผลงานเป็นระยะ
2. แหล่งท่องเที่ยวควรมีการปรับปรุงให้สวยงาม เป็นระบบตั้งแต่ถนนสายหลัก(หางดง-สะเมิง) เป็นถนนเชื่อมต่อกันในเมืองถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยปลูกต้นไม้ที่ให้ดอกสีส้มสวยงาม เช่น ดอกอินทนิล สีม่วงหรือสีชมพู ทำป้ายบอกสถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นระเบียบ มีขนาดที่เหมาะสม ระวังห่างพอสมควร มองแล้วไม่เกะกะ
3. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน กฤษดาออยริสอร์ท นำภาพแหล่งท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อลงใน Face book เชื่อมกับเว็บไซต์ ททท. ให้ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เป็นเครือข่ายท่องเที่ยว
4. โปรแกรมท่องเที่ยวที่มีดีแล้วให้ผนวกการเก็บขยะเข้าไปในกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีโปรแกรม ให้นักท่องเที่ยวช่วยเก็บขยะใส่ถุงดำโดยการแข่งขัน ปริมาณการเก็บขยะได้มากมีรางวัล
5. การรักษาสีสิ่งแวดล้อมสถานที่ท่องเที่ยวให้มีการจัดเก็บขยะในพื้นที่ส่วนรับผิดชอบของแต่ละรีสอร์ท ระยะทาง 1-2 กม. พร้อมติดป้ายรณรงค์ช่วยกันรักษา ความสะอาด สร้างสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ป่าไม้ทิ้งขยะเรี่ยราด ทิ้งในที่ที่จัดไว้ให้ มีการตรวจสอบผู้เข้าออกแหล่งท่องเที่ยวบริเวณปากทางเข้าน้ำตาดครกเกี่ยวกับการนำขยะเข้าออกพื้นที่ และให้ติดป้ายบอก กฎ กติกา สำหรับนักท่องเที่ยว
6. ควรมีคู่มือสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในการมาเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ
7. อบต. บ้านปาง ควรสนับสนุนประชาสัมพันธ์การจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อโดยจัดสรรงบประมาณ จัดทำป้ายภาพแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่ติดไว้ที่สี่แยกสะเมิง
8. ให้กลุ่มท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อทำเครื่องมือในการพัฒนาการตลาดหรือการประชาสัมพันธ์ ททท. จังหวัดเชียงใหม่ ยินดีสนับสนุนประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ ในแผนพับ จดหมายข่าว 3 เดือน/ครั้ง โดยให้ส่งข้อมูลการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อไปที่เว็บไซต์ของ ททท.

9. ในระยะเริ่มแรกให้ทำข้อตกลงร่วมในการจัดการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนและสถานประกอบการ ยอมรับกติกาของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก่าดี
10. ในระยะเริ่มแรก มีคุเทศก์ท้องถิ่นมีข้อจำกัดด้านภาษาอังกฤษ ให้สถานประกอบการนำลามาแก่นักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติด้วย

บทที่ 5

สรุปวิเคราะห์ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต.บ้านปง” โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของบ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง 1) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน 2) แนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์โดยชุมชน 3) การเสริมสร้างศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการศึกษสามารถสรุปผลการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิจัย

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

บ้านเก้าเตื่อมีบริบทของหมู่บ้านและสภาพแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น น้ำตก ธารน้ำ ป่าไม้ เป็นต้น และมีสถานประกอบการรองรับนักท่องเที่ยวหลายแห่ง มีวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และความหลากหลายของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นศักยภาพหรือข้อดีในหมู่บ้านที่สามารถนำมาจัดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สอดคล้องกับสถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่และบริบทชุมชน ได้ 2 รูปแบบ คือ

1. แหล่งเรียนรู้อันหลากหลาย

บ้านเก้าเตื่อยังคงสามารถรักษานับธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ได้เป็นอย่างดี สังเกตได้จากประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของหมู่บ้านที่ยังมีการปฏิบัติกันอยู่ทุกปี เช่น ประเพณียี่เป็ง ประเพณีปีใหม่เมือง ประเพณีเลี้ยงผีขุนน้ำ เป็นต้น ชุมชนยังคงวิถีชีวิตแบบเดิม เน้นการเกษตรแบบชาวบ้าน ใช้ภูมิปัญญาที่สามารถนำความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่ในป่ามาเป็นอาหาร และยารักษาโรคได้ เช่น การทำสวนพืชผักพื้นบ้านและสวนสมุนไพร การปลูกข้าวดอย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการสะสมอันยาวนานของความรู้ เกิดเป็นภูมิปัญญาที่หลากหลาย พร้อมทั้งจะถ่ายทอดให้แก่เด็ก เยาวชน และคนอยากศึกษาต่อไป

2. แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สวยงาม

ป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์มากเต็มไปด้วยพรรณไม้หลากหลายชนิดที่โดดเด่น คือ ไม้ไผ่ ขาวหลาม ป่าเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ มีพืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน และสัตว์น้อยใหญ่ในป่า ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศเหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ มีน้ำตกที่สวยงามเป็นกลุ่มน้ำตกตาดครกที่อยู่ในลำน้ำแม่ปาน คือ น้ำตกตาดครก น้ำตกตาดวังวัน น้ำตกตาดเทว น้ำตกตาดผาเจิบ น้ำตกตาดเลียบ และ น้ำตกออบหลวงแม่ปาน ลักษณะเด่น คือ เป็นกลุ่มน้ำตกที่มีขนาดเล็กหลายชั้น

ขึ้นตามลำน้ำแม่ป่านมีโขดหินน้อยใหญ่เรียงสลับชั้นกลางลำน้ำ สามารถนั่งเล่นพักผ่อนได้ท่ามกลางธรรมชาติ รวมถึงมีปูท่อนถิ่น เรียกว่า “ปูจ๋า” หรือ “ปูไฮโซ”

ความเหมาะสมระหว่างชุมชน

เนื่องจากทีมงานสามารถสรุปรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนที่ทางทีมงานได้คำนึงถึงตัวของชุมชนหรือภาพรวมของชุมชนที่ต้องประกอบด้วยหลายส่วนมากกว่าที่จะให้ความสำคัญแก่รูปแบบที่เหมาะสมเพียงอย่างเดียว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความสมดุลสอดคล้องกัน ที่สามารถทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน และดำเนินต่อไปได้พร้อมกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ความเหมาะสมของชุมชนในที่นี้ ได้แก่

3.1 ส่วนของทีมงาน เป็นแกนนำชุมชนที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพผ่านกระบวนการวิจัยทำให้เกิดพัฒนาการจากการ เรียนรู้ ด้านกระบวนการวิจัย แนวคิด การทำงานร่วมกัน และการปรับตัวให้เข้ากับชุมชน ที่นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองในด้านทักษะ แนวคิด และอุปนิสัย ให้สามารถจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ซึ่งแกนนำชุมชนมีหลากหลายกลุ่มอาชีพที่สามารถจัดสรรเวลาทำงานของตนกับการทำงานท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม โดยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ทำไร่ ทำสวน สามารถจัดสรรเวลาได้ ไม่ได้ทำงานประจำที่ต้องไปเข้าเย็นกลับ เมื่อมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการกลุ่มคนเหล่านี้สามารถปลีกตัวหรือหยุดทำการเกษตร มาทำกิจกรรมท่องเที่ยวได้

3.2 ส่วนของชุมชน แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และแหล่งเรียนรู้อันหลากหลาย อยู่ใกล้เคียงกับชุมชน และสถานประกอบการ การเดินทางระหว่างชุมชน สถานประกอบการ และแหล่งท่องเที่ยวไม่ไกลกันมาก ใช้เวลาเดินทางน้อย จึงมีความเหมาะสมสำหรับชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวที่มีกลุ่มแกนนำชุมชนหลากหลายกลุ่มอาชีพ เป็นผู้ดำเนินการ

3.3 ส่วนของสถานประกอบการ ระยะเวลา และระยะเวลาในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสม อยู่ใกล้สถานประกอบการ กลุ่มนักท่องเที่ยวมีหลายกลุ่มทั้งที่มาใช้บริการในเชิงวิชาการ และท่องเที่ยวพักผ่อน สามารถปลีกเวลาส่วนหนึ่งมาใช้บริการท่องเที่ยวบ้านแก้วเดี่ยวได้ มีเส้นทางท่องเที่ยวระยะใกล้ และระยะไกลให้เลือก ใช้เวลาในการท่องเที่ยวไม่มาก และรวมถึงกลุ่มศึกษาดูงานที่เป็นกลุ่มนักศึกษา กลุ่มนักเรียน และกลุ่มคนทำงาน ก็มีความสะดวกในการเดินทาง มีถนนทางหลวงหมายเลข 1269 (ถนนหางดง-สะเมิง) ถึงแหล่งท่องเที่ยว มีระยะทางไม่ไกลจากเมืองมาก ประมาณ 25 กิโลเมตร

แนวทางในการประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการ

จากเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และกิจกรรมทดลองเที่ยวนำร่องที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและแนวทางประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการ ได้ข้อสรุปเป็นรูปแบบแนวทางให้ชุมชนสามารถปฏิบัติสืบต่อไปได้ มีรายละเอียดดังนี้

1. การติดต่อประสานงานและสื่อสาร ที่เป็นระบบระหว่างชุมชน ทีมงานท่องเที่ยว และสถานประกอบการ คือ

1.1 มีการประชุมร่วมกันเดือนละครั้งโดยวิธีหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพในสถานประกอบการแต่ละแห่งรวมทั้งตัวชุมชนด้วย ในการทำงานที่ผ่านมา เริ่มมี 1 ครั้ง ที่พอนคำวิลเลจ รีสอร์ท วันที่ 17 มีนาคม 2553

1.2 การประชุมทุกครั้งเพื่อสร้างความสัมพันธ์และประเมินผลงานจะมีการบันทึกสรุปการประชุมและส่งกลับคืนให้สถานประกอบการโดยการส่งจะให้ทีมงานท่องเที่ยวเป็นคนส่ง

1.3 การทำจดหมายข่าวของชุมชนและสถานประกอบการ (ในที่นี่ยังเป็นการพูดคุยยังไม่ได้ทำเป็นรูปธรรม)

1.4 มีการประเมินผลเป็นระยะ ในที่นี้อาจจะเป็นการประเมินตามสถานการณ์และฤดูกาลท่องเที่ยว

2. มีแผนทำกิจกรรมต่อเนื่อง ระหว่างทีมงานท่องเที่ยว ชุมชน และสถานประกอบการ เช่น การอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน เช่น การทำแนวกันไฟป้องกันไฟป่า การปลูกต้นไม้เสริมในพื้นที่เสื่อมโทรมและแหล่งต้นน้ำ การดูแลจัดการแบ่งน้ำใช้ระหว่างชุมชนและสถานประกอบการในฤดูแล้ง การจัดการขยะตามถนนสายหลักระหว่างชุมชนร่วมกับสถานประกอบการ โดยแบ่งความรับผิดชอบ เป็น ระยะทาง 1-2 กิโลเมตร สถานประกอบการจะติดป้ายให้ช่วยกันรักษาความสะอาด และให้พนักงานจัดเก็บขยะทุกวัน การจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยว โดยทีมงานและชุมชน

3. มีแผนปรับปรุงทัศนียภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวตั้งแต่ถนนสายหลัก (หางดง-สะเมิง) ถึงแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ บนไหล่ถนนสายหลักให้มีการปลูกต้นไม้ที่ให้สีกลิ่นสวยงามตลอดปี เช่น ดอกอินทนิล ดอกลมแล้ง ดอกเหลืองอินเดีย เป็นต้น การทำป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยวบนถนนสายหลัก (หางดง-สะเมิง) โดยให้ อบต.บ้านปางจัดสรรงบประมาณสนับสนุน

4. มีแผนการสร้างเครือข่ายหนุนเสริมกันและกัน เช่น การรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย การตั้งชมรม การหาพันธมิตรจากนอกพื้นที่ เช่น ททท, โรงแรม, สถานประกอบการอื่นๆ ที่ใกล้เคียง เช่น รีสอร์ทในหมู่บ้านอื่นๆ พอนคำวิลเลจ วิลล่า เดอะไฮท์ รีสอร์ท เป็นต้น

5. มีการสร้าง กฎ กติกา การยอมรับเงื่อนไข การท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างชุมชน ทีมงานและสถานประกอบการ เช่น การประสานงานติดต่อท่องเที่ยวควรแจ้งล่วงหน้าอย่างน้อย 1-3 วัน หรืออย่างด่วนมากประมาณ 3 ชั่วโมง ให้มีบุคคลที่มีเวลาเตรียมความพร้อม มีใบเสร็จรับเงินของกลุ่มท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว มีภาพถ่ายมีบุคคลที่ท้องถิ่นในฟอร์มของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านแก้วเดือ มีชื่อ นามสกุล หมายเลขโทรศัพท์ รวมถึงพาหนะที่ใช้ในการบริการนักท่องเที่ยวส่งให้สถานประกอบการเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้สถานประกอบการและนักท่องเที่ยวด้านความปลอดภัย เป็นต้น

6. มีเส้นทางท่องเที่ยวชัดเจนไม่ไกลมาก มีความเป็นธรรมชาติ มีความปลอดภัย

7. จุดสื่อความหมายให้จัดทำป้ายข้อความทั้งภาษาไทยและอังกฤษที่สวยงามชัดเจนสะดุดตา ปรับปรุงจุดนั่งพักเพื่อผ่อนคลายเป็นจุดที่มีธรรมชาติสวยงามสามารถถ่ายภาพไว้เป็นที่ระลึกได้ เช่น

บริเวณแถววัลย์ขนาดใหญ่ หรือบริเวณโชคดีน เป็นต้น บริเวณจุดเสี่ยงทำป้ายสัญลักษณ์หรือข้อความให้เด่นชัดเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

8. มีโปรแกรมท่องเที่ยวที่มีทางเลือกให้นักท่องเที่ยวทั้งระยะทางใกล้และไกล มีกิจกรรมเสริมที่น่าสนใจทั้งด้านวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อม มีราคาเป็น Packet ต่อกลุ่มต่อคนชัดเจนในราคาที่เหมาะสมไม่แพงเกินไป และมีโปรแกรมเสริมในช่วงวันพิเศษ เช่น วันวาเลนไทน์ วันคริสต์มาส วันปีใหม่ วันลอยกระทง วันสงกรานต์ เป็นต้น

9. มีแผนพับแนะนำแหล่งท่องเที่ยวที่น่าเสนอจุดเด่นที่น่าสนใจ เป็นภาพแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมเสริม มีแผนที่เส้นทางจากในเมืองถึงบ้านเก้าเตื่อ มีชื่อผู้ติดต่อประสานงานและหมายเลขโทรศัพท์ที่ชัดเจน มีใบแทนราคาท่องเที่ยวในแผนพับ

10. มีคู่มือสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในการมาเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ

11. การประสานงานบูรณาการ มีการช่วยเหลือสนับสนุนชุมชนและทีมงาน คือ

- ฟอนคำวิลเลจ เป็นที่ปรึกษา และทำโปรแกรมท่องเที่ยวร่วมกับทีมงาน และจะจัดส่งนักท่องเที่ยวตามโอกาสตามโปรแกรมท่องเที่ยวที่ทำร่วมกับทีมงาน

- กฤษดา ดอย ธีรสิทธิ์ ช่วยแปลเอกสารท่องเที่ยวเป็นภาษาอังกฤษ และจัดส่งนักท่องเที่ยวตามโปรแกรมท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ ตามโอกาส

- วิรินดา เดอะไฮท์ ธีรสิทธิ์ จัดโปรแกรมท่องเที่ยวร่วมกับทีมงานด้านการเรียนรู้ วิถีชีวิต และภูมิปัญญาพื้นบ้าน ในสวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน โดยกำหนดสัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ และส่งนักท่องเที่ยวตามโปรแกรมท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อตามโอกาส

- ศูนย์ฝึกอบรมธนาคารไทยพาณิชย์เป็นที่ปรึกษา และจัดส่งนักท่องเที่ยวตามโปรแกรมท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อตามโอกาส

12. แผนงาน (เป็นเรื่องที่ยากทำแต่ไม่ได้ทำ)

- การตั้งชมรมผู้ประกอบการท่องเที่ยว

- การทำเครือข่ายท่องเที่ยว

การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน

จากกระบวนการวิจัยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยการจัดกิจกรรมเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพชุมชน มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวหลายด้านในเวทีต่างๆ เช่น เวทีทำความเข้าใจด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับหมู่บ้าน เวทีทำความเข้าใจการจัดการท่องเที่ยวระดับตำบล เวทีทำความเข้าใจร่วมระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อ เวทีนำเสนอผลงานวิจัยและเปิดหมู่บ้านท่องเที่ยว กิจกรรมทดลองเที่ยว และกิจกรรมฝึกอบรมในด้านต่างๆ เช่น กิจกรรมอบรมมัคคุเทศก์ชุมชน กิจกรรมอบรมเทคนิคการ

สื่อสาร กิจกรรมอบรมการจัดทำสื่อเบื้องต้น กิจกรรมอบรมการบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยว กิจกรรมอบรมการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยว และราคา กิจกรรมศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นต้นและกิจกรรมสรุปประเมินผลและบทเรียนในการดำเนินกิจกรรม ส่งผลให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมีความรู้ มีความเข้าใจในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่นำไปสู่การยกระดับศักยภาพของชุมชนนำแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติไปจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนได้อย่างเข้าใจ

ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการดำเนินกิจกรรมในด้านการเสริมสร้างศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืน โดยผ่านกระบวนการวิจัยที่มีกิจกรรมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในหลายด้านดังกล่าวมาแล้วนั้น ทำให้พบว่าทีมวิจัยมีศักยภาพ มีความรู้ สามารถจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ในระดับที่น่าพอใจ ด้วยการนำประสบการณ์ที่เป็นบทเรียนจากกระบวนการวิจัยมาปรับปรุง พัฒนา ตนเองให้เกิดทักษะ ความรู้ ความสามารถ เกิดความเชื่อมั่น กล้าคิด กล้าพูด กล้าแสดงออก สามารถนำศักยภาพมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยว ดังนี้

1. เป็นภาคีเครือข่ายที่มีความหมายกับนักท่องเที่ยว นำนักท่องเที่ยวเดินป่าตามเส้นทางที่วางแผนไว้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับภาคีเครือข่ายในหลายด้าน เช่น ด้านประโยชน์และสรรพคุณของพืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านและพรรณไม้ในป่า ด้านวิถีชีวิต และภูมิปัญญาพื้นบ้าน ด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น
2. วางแผนจัดทำกำหนดการท่องเที่ยวโดยยึดหลักความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญประการแรก มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการเตรียมความพร้อมด้านสถานที่ท่องเที่ยวโดยตรวจสอบและพัฒนา ปรับปรุงเส้นทางให้สะดวกและปลอดภัย ด้านบุคลากรมีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับข้อมูลในจุดที่สำคัญน่าสนใจ ทำความเข้าใจในข้อมูลที่จะสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ชัดเจน และการบริการสำหรับนักท่องเที่ยวในด้านการดูแลความปลอดภัย การอำนวยความสะดวก และการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
3. จัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตี๋ยโดยจัดทำโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ชัดเจน แบ่งออกเป็นฝ่ายตามความถนัดและความเหมาะสม โดยการทำงานเป็นทีม มีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นระบบ เช่น การจัดการคิดรถ มัคคุเทศก์ กฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น
4. มีแนวทางในการบริหารจัดการการเงินและรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว มีการกำหนดอัตราค่าบริการที่ชัดเจนเป็นธรรม มีการจัดสรรรายได้ที่ครอบคลุมเชื้อประโยชน์ต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมโดยวางแผนจัดตั้งเป็นกองทุนต่างๆ ไว้รองรับ คือ กองทุนท่องเที่ยว กองทุนสิ่งแวดล้อม กองทุนพัฒนาชุมชน กองทุนสวัสดิการ และ กองทุนวิทยากรประจำฐาน มี

ข้อกำหนดร่วมกันในการหักเปอร์เซ็นต์จากรายได้การท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป หักร้อยละ 5 บาท เข้ากองทุนต่างๆ ที่วางแผนไว้

5. จัดทำโปรแกรมท่องเที่ยว 4 โปรแกรม ระยะเวลา 1 วัน เป็นโปรแกรมเดินป่าท่องเที่ยวธรรมชาติ 3 โปรแกรม และโปรแกรมการศึกษา เรียนรู้ วิถีภูมิปัญญาพื้นบ้าน 1 โปรแกรม เป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักการจัดการท่องเที่ยวที่ดี มีประโยชน์ เกิดการเรียนรู้และมีความปลอดภัยกับนักท่องเที่ยว
6. จัดทำสื่อแผ่นพับสื่อสารประชาสัมพันธ์แนะนำแหล่งท่องเที่ยวให้บุคคลในชุมชน บุคคลภายนอก หน่วยงานภายใน และภายนอกชุมชน โดยเฉพาะสถานประกอบการในพื้นที่ให้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวที่เกิดจากการจัดการของชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น
7. จัดทำศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ 2 แห่ง คือ ที่ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านแก้าเดื่อ และสวนสาธิต พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้านป่าชุมชนบ้านแก้าเดื่อ โดยจัดทำแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ ข้อมูลด้าน กฎ กติกา สำหรับนักท่องเที่ยว บอร์ดภาพแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมอัลบั้มภาพแหล่งท่องเที่ยว โปรแกรมท่องเที่ยว และราคา เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ทั้งในชุมชนและคนภายนอกได้รับทราบถึงการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวสามารถใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือเบื้องต้นในการตัดสินใจท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ
8. สามารถนำทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่เป็นศักยภาพของชุมชน เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัสเรียนรู้ธรรมชาติและพักผ่อน หย่อนใจ ที่อยู่ไม่ไกลจากเมืองเชียงใหม่มาก มีถนนทางดง-สะเมิง (ทางหลวงหมายเลข 1269) เชื่อมเมืองนำสู่แหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก ปลอดภัย
9. จัดทำคู่มือท่องเที่ยวสำหรับมัคคุเทศก์ และคู่มือสำหรับนักท่องเที่ยว โดยใช้ฐานข้อมูลศักยภาพชุมชนบ้านแก้าเดื่อ ที่เกิดจากประสบการณ์และเกิดจากกระบวนการวิจัยมาประกอบในเอกสารที่จะสามารถทำให้การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวเป็นระบบ เข้าใจได้ง่าย
10. สามารถประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ ที่สถานประกอบการให้การยอมรับ โดย ฟอนคำวิลเลจรีสอร์ท และศูนย์ฝึกอบรมธนาคารไทยพาณิชย์ เป็นที่ปรึกษากลุ่มท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อ และสามารถจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวร่วมกับ ฟอนคำวิลเลจ และวิรันดารีสอร์ท รวมถึงการจัดส่งนักท่องเที่ยวให้กับกลุ่มท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อตามโอกาส
11. สามารถจัดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อได้สองรูปแบบ คือ การท่องเที่ยวธรรมชาติและการท่องเที่ยวแบบศึกษา เรียนรู้
12. มีแผนงานในการอนุรักษ์ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นร่วมกันระหว่างสถานประกอบการ องค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรปกครองท้องถิ่น และชุมชน เช่น การจัด

กิจกรรมปลูกกล้าไม้ การจัดทำแนวกันไฟ การจัดเก็บขยะบริเวณไหล่ถนนทางดง-สะเมิงและ
บริเวณแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เป็นต้น

บทที่ 6

บทเรียนจากการวิจัยของทีมวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “แนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 2” โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของบ้านเก้าเต็อ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านโป่ง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง 1. รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน 2. แนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน และ 3. การเสริมสร้างศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย 22 เดือน โดยแบ่งการศึกษาวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 (8 เดือน เริ่ม 1 มีนาคม 2551 – 31 ตุลาคม 2551) ระยะที่ 2 (14 เดือน ตั้งแต่ 1 มีนาคม 2552 – 28 กุมภาพันธ์ 2553 และขยายเวลาดำเนินการวิจัยเพิ่ม 2 เดือน คือ 1 มีนาคม 2553 - 30 เมษายน 2553) สามารถสรุปประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ได้ดังนี้

การเรียนรู้

การเรียนรู้ที่เกิดจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านกระบวนการวิจัย

- 1.1 การทำงานมีระบบ ระเบียบขึ้น เช่น การจัดบันทึกการประชุม การจัดสรรเวลาทำงาน และการวิจัย
- 1.1 มีการวางแผนการทำงานในแต่ละกิจกรรม
- 1.2 รู้จักกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

2. ด้านแนวคิด

- 2.1 เรียนรู้การเสียสละ มีจิตอาสา ทำให้งานเป็นไปด้วยดี
- 2.2 เรียนรู้ความร่วมมือ ความสามัคคีของทีมงานมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้รับมอบหมาย
- 2.3 เรียนรู้ความคิดเห็นที่แตกต่าง ความเข้าใจที่ต่างกัน แต่เป้าหมายคือหนึ่งเดียวกัน
- 2.4 เรียนรู้นิสัยหรือพฤติกรรมของเพื่อนร่วมงาน
- 2.5 เรียนรู้การให้ระยะเวลาเป็นเงื่อนไขไปสู่สถานการณ์ชุมชนคลี่คลายเกิดการยอมรับและความเข้าใจการดำเนินโครงการท่องเที่ยวมากขึ้น
- 2.6 เรียนรู้จักช่วงสถานการณ์ในการทำงานช่วงไหนรุก ช่วงไหนรับ

- 2.7 เรียนรู้การเปลี่ยนแปลงด้านความคิดของคนที่เกิดขึ้นได้ทุกช่วงเวลาโดยยอมรับกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลง
- 2.8 เรียนรู้เกี่ยวกับการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น วิธีคิดของคน ต้องใช้ระยะเวลา มีความอดทน มีเทคนิคการพูดที่โน้มน้าวสร้างแรงจูงใจอย่างต่อเนื่องให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในสิ่งที่กำลังทำว่าถูกต้อง เหมาะสม เป็นสิ่งที่ดี ที่มีโอกาสมากกว่าคนอื่น

3. ด้านการทำงานร่วมกัน

- 3.1 เรียนรู้หลักการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีประสิทธิภาพในด้านการบริหารกลุ่มคน การจัดการตลาด การจัดการป่าไม้และการอนุรักษ์ การประชาสัมพันธ์ การจัดการบ้านพักโฮมสเตย์ การจัดการสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว การจัดทำสื่อแผ่นพับประชาสัมพันธ์ การเป็นภาคีเครือข่ายชุมชน
- 3.2 เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม ต้องมีความสามัคคี มีความเข้าใจกัน
- 3.3 เรียนรู้การทำงานบนความหลากหลายของผู้คน และวิธีคิดของคนที่แตกต่างกันจากฐานความรู้และประสบการณ์ไม่เท่ากัน
- 3.4 เรียนรู้การทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้เกิดผลตามที่ตั้งเป้าไว้ ต้องมีความ ตั้งใจ มีความอดทน มีความพยายาม และสิ่งสำคัญต้องลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องด้วยความจริงใจ
- 3.5 เรียนรู้การทำงานทุกอย่างด้วยความเต็มที่ และเต็มใจจะมีความสุขกับงานที่ทำ

4. ด้านการปรับตัวเข้ากับชุมชน

- 4.1 เรียนรู้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม
- 4.2 เรียนรู้รูปแบบการพัฒนาชุมชนในหลายด้าน เช่น การพัฒนาผู้นำ การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน เป็นต้น
- 4.3 เรียนรู้ประสบการณ์ของชุมชนอื่นๆ ด้านการจัดการท่องเที่ยว โดยการนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการท่องเที่ยวท่องเที่ยวของตนเองได้ในบางกรณี
- 4.4 เรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นมรดกของชุมชนซึ่งดงามควรค่าแก่การอนุรักษ์และส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่
- 4.5 เรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นที่มีสิ่งสวยงามมีคุณค่าควรที่จะอนุรักษ์ให้ลูกหลาน
- 4.6 เรียนรู้ชุมชนมีความละเอียดอ่อนการทำความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวต้องใช้ เวลาและให้โอกาสชุมชน
- 4.7 เรียนรู้การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับงานท่องเที่ยวที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องเกิดขึ้นอย่างรู้เท่าทัน

4.8 เรียนรู้เส้นทางเดินป่าความหลากหลายของธรรมชาติในชุมชน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับทีมงาน

จากการเรียนรู้ในหลายด้านที่เกิดจากกระบวนการศึกษาวิจัยแบบมีส่วนร่วมสามารถนำไปสู่การพัฒนา เปลี่ยนแปลงตัวเองของทีมวิจัยไปในทางที่ดีต่อตัวเองและชุมชน ในด้านทักษะ อุปนิสัย และแนวความคิด มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านทักษะ

- 1.1 มีความรู้เพิ่มขึ้นในด้านการอ่าน และการเขียน
- 1.2 มีการพัฒนาบุคลิกตนเองให้ดีขึ้น การพูดมีเทคนิคช่วยเสริม
- 1.3 ยอมรับในสิ่งที่เปลี่ยนแปลงที่แตกต่าง แต่ไม่เกิดความแตกแยกในกลุ่ม
- 1.4 มีความเข้าใจเรื่องกระบวนการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้นที่สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้
- 1.5 เกิดความภูมิใจที่ได้เป็นวิทยากรให้ความรู้ที่เกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิต
- 1.6 การดูงานนอกพื้นที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดพัฒนาตนเอง และการพัฒนาชุมชนให้เป็นรูปธรรม
- 1.7 มีความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายของป่ามากขึ้น
- 1.8 กล้าสื่อสารกับคนกลุ่มใหญ่กับสถานประกอบการ หรือผู้ใหญ่ง่ายขึ้น
- 1.9 ได้ทำงานกับคนหลากหลายสามารถปรับตัวด้านการทำงานกับคนได้
- 1.10 มีทักษะการถ่ายภาพดีขึ้น
- 1.11 มีการตั้งคำถามในใจ เรื่องการทำงาน หาความรู้จากกระบวนการทำงาน
- 1.12 จะนำความรู้ และรูปแบบการทำงานมาปรับปรุงพัฒนาบ้านตนเอง
- 1.13 มีความรู้เพิ่มขึ้นทุกด้าน เช่น ด้านพรรณไม้ในป่า พืช ผัก สมุนไพร ประโยชน์สรรพคุณที่นำไปใช้ ด้านการจัดการท่องเที่ยวทั้งระบบ ด้านการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และสังคมรวมถึงบุคคล
- 1.14 มีประสบการณ์ ด้านการบริหารจัดการคนให้เหมาะสมกับงาน และการบริหารจัดการผลประโยชน์ที่แบ่งไว้ด้วยความเสียสละ คำนึงถึงคนอื่นมากกว่าตัวเอง
- 1.15 มีความเข้าใจในด้านการวิจัยมากขึ้น คือ กระบวนการทำงานมีความซับซ้อนละเอียดมากกว่างานพัฒนา สามารถตั้งคำถามได้ตลอดเวลา
- 1.16 มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจับประเด็นและสรุปประเด็นของผู้สื่อสารได้อย่างเป็นระบบ
- 1.17 สามารถสื่อสารกับคนหมู่มากได้อย่างเชื่อมั่น (เชื่อมั่นในสิ่งที่พูด และเชื่อมั่นว่าคนฟังๆ แล้วเข้าใจ) โดยต้องมีข้อมูลแน่น

2. ด้านอุปนิสัย

- 2.1 มั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำ กล้าพูดในทุกระดับ
- 2.2 เกิดการเปลี่ยนแปลงกับตัวเองสามารถลด เลิกเหล้า และบุหรี่ได้
- 2.3 มีความอดทนและเสียสละรู้จักการรอคอย และมีความระมัดระวังในการทำงานมากขึ้น
- 2.4 มีความรู้สึกที่ดี มีความผูกพัน ห่วงใยเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์ที่ดี
- 2.5 ได้รับความรู้ความคิดของเพื่อนๆ ที่หลากหลาย และสามารถปรับตัวได้
- 2.6 รู้จักผู้คนภายนอก และเพื่อนร่วมงานมากขึ้น
- 2.7 ได้รับความรับผิดชอบมากขึ้น มีกำลังใจ สามารถแยกแยะงานและเรื่องส่วนตัวได้
- 2.8 สามารถปรับความคิด และการกระทำให้ช้าลง มีสติ คิดรอบด้านโดยใช้เวลาในการตัดสินใจให้มากขึ้น
- 2.9 พิจารณาใต้ตอรองก่อนตัดสินใจมากกว่าเดิม

3. ด้านแนวความคิด

- 2.1 มีการพัฒนาตนเองเป็นไปในทางที่ดีขึ้นทั้งในด้านความคิดและพฤติกรรม
- 2.2 กล้าแสดงออกทางความคิด โดยการพูดออกมาอย่างมั่นใจมากขึ้น
- 2.3 มีความคิดมากขึ้น มีความกระตือรือร้นมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
- 2.4 มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมทีมและรู้จักกันมากขึ้น
- 2.5 รู้จักการวางแผนงาน มีรูปแบบในการทำงานมีความคิดสร้างสรรค์
- 2.6 มีการจัดระเบียบความคิด สามารถควบคุมอารมณ์ มีทักษะการเจรจาต่อรอง
- 2.7 มีความเข้าใจเรื่องของการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น ยอมรับในสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้อยู่ร่วมกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข
- 2.8 มีความเข้าใจวิธีการถอดประสบการณ์โดยการใช้วิธีการสื่อสารอย่างง่ายให้ผู้ฟังเข้าใจ การตั้งประเด็นควรดูจากคุณวุฒิและวัยวุฒิรวมถึงประสบการณ์ของผู้ฟัง

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการวิจัย

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับบ้านแก้วเตื่อ เรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน” เป็นความรู้ใหม่หรือประสบการณ์ใหม่ของชุมชนในด้านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดผลประโยชน์กับชุมชน โดยชุมชนเป็นคนจัดการผลประโยชน์ เกิดรายได้ เกิดความตระหนักมีสำนึกรับผิดชอบต่อด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู รักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน การดำเนินการวิจัยเกิดปัญหาและอุปสรรคระหว่างการดำเนินโครงการ มีรายละเอียดดังนี้ ดังนี้

1. นักวิจัยขาดการบันทึก จำข้อมูลไม่ได้ (บางเรื่องรอหัวหน้าโครงการฯ) เนื่องจากทีมวิจัยท้องถิ่นเป็นชาวบ้านที่ไม่ได้มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้ไม่ถนัดในการ

เขียนใช้วิธีจดจำและบอกเล่าจะง่ายและถนัดกว่า (ในระยะที่1)

2. เวลาทำงานของทีมวิจัยไม่ค่อยตรงกัน บางช่วงแทบจะไม่มีเวลา เพราะบางคนทำงานรับจ้างรายวัน บางคนทำการเกษตร
3. การเข้าถึงสถานประกอบการยังได้ข้อมูลน้อย ยังไม่ค่อยให้ความสำคัญร่วมมือเท่าที่ควร
4. ข้อมูลบางอย่างยังไม่สามารถเก็บได้ เช่น ขาดการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว
5. การเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวยังไม่ครบถ้วนเนื่องจากเป็นช่วงวิกฤตเศรษฐกิจทั่วโลกทำให้นักท่องเที่ยวมาน้อยหรือแทบจะไม่มาเลยในพื้นที่
6. ชาวบ้านคนอื่นมองการทำงานของทีมงานวิจัยเป็นพวก NGOs (ทำให้ชุมชนแตกแยก)
7. ชาวบ้านบางส่วนยังไม่เข้าใจการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
8. การบริหารจัดการกลุ่มในด้านบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละฝ่ายยังไม่เป็นระบบ
9. ทีมงานบางส่วนยังขาดความพร้อมในการจัดกิจกรรม
10. ทีมงานมีปัญหาในด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศกับนักท่องเที่ยว
11. การทำความเข้าใจด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ยังไม่ทั่วทั้งชุมชนทำให้ชุมชนยังไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวในระยะเริ่มแรก

แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน ที่นำไปสู่แนวทางแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีรายละเอียดดังนี้

1. ปรับปรุงข้ออ่อนเรื่องการเขียนข้อมูลของทีมวิจัยที่เขียนออกมาไม่ได้โดยใช้แบบสอบถามในแต่ละประเด็นที่ทีมวิจัยรับผิดชอบให้เขียนข้อมูลลงในแบบสอบถาม ซึ่งพบว่าทีมวิจัยชุมชนสามารถเขียนได้ดีมีรายละเอียดค่อนข้างมาก ซึ่งเป็นการเรียนรู้ระหว่างนักวิจัยและทีมวิจัยชุมชนในด้านทักษะความถนัดของบุคคลที่ไม่เหมือนกัน
2. มีการอบรมการเก็บข้อมูลภาคสนามของนักวิจัยชุมชนโดยทีมที่ปรึกษาและทีมพี่เลี้ยง (สกว.) เนื่องจากที่ผ่านมายังไม่มีการจัดระบบการลงภาคสนามที่ชัดเจนส่วนมากจะเป็นการสัมภาษณ์ชาวบ้านด้วยตนเอง การจับประเด็นหรือการเขียนทำให้เกิดปัญหา บางกรณีจะให้นักวิจัยชุมชนนำเทปไปบันทึกและให้ทีมที่ปรึกษาถอดเทป
3. ทำความเข้าใจกับชาวบ้านที่มองการทำงานของทีมวิจัยชุมชนเป็นพวก NGOs โดยเฉพาะกับแกนนำชุมชน โดยให้ทีมวิจัยชุมชนเข้าไปทำความเข้าใจในแต่ละหมู่บ้านโดยผ่านเวทีประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านหรือการพูดคุยกลุ่มย่อยอย่างต่อเนื่อง
4. การเก็บข้อมูลหรือการทำงานกับสถานประกอบการที่ไม่ค่อยให้ความสำคัญนั้น พบว่า คนภายในชุมชนบางส่วนที่ทำงานในสถานประกอบการเป็นทั้งคนงาน หัวหน้าคนงาน ที่ยังไม่ค่อยเข้าใจในเป้าหมายโครงการวิจัย และกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้

สื่อสารกับสถานประกอบการไม่ชัดเจน ทีมวิจัยชุมชนจะไปทำความเข้าใจกับกลุ่มคนเหล่านี้ก่อน และให้คนเหล่านี้เป็นสื่อกลางในการเชื่อมประสานและเก็บข้อมูล รวมทั้งทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชนให้เป็นคนเชื่อมประสานต่อไป

5. การทำงานในหลายส่วน ไม่ว่าจะเป็นการเก็บข้อมูลสถานประกอบการ การเก็บข้อมูลชุมชน การทำงานร่วมกับหน่วยงานรัฐ พระสงฆ์ เด็กและเยาวชน และผู้สูงอายุ ต่อไปต้องมีการกำหนดบทบาทการทำงานในแต่ละส่วนให้ชัดเจนว่าใครเหมาะสมจะทำในส่วนไหน
6. เวลาการทำงานของนักวิจัยชุมชนที่ไม่ค่อยตรงกัน จะมีการทำเป็นแผนตารางเวลาทั้งระยะสั้นและระยะยาว หาช่วงเวลาที่เหมาะสม การทำงานอาจจะเพิ่มความถี่ในการลงพื้นที่มากขึ้น จัดเป็นกลุ่มเล็กๆ ที่ว่างตรงกัน กลุ่มละ 3-4 คน โดยแยกเป็นเวลา และประเด็นในการพูดคุยและนำข้อสรุปมาคุยกันในกลุ่มใหญ่ต่อไป
7. การเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวจะทำในฤดูกาลที่นักท่องเที่ยวมามากที่สุดคือช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนมกราคม
8. ทำความเข้าใจกับชาวบ้านด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยให้ทีมวิจัยชุมชนเข้าไปทำความเข้าใจในหมู่บ้านผ่านเวทีประชุมประจำเดือน การประชุมเสวนาเฉพาะเรื่อง และการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายอย่างต่อเนื่อง
9. ประชุมทำความเข้าใจการบริหารจัดการกลุ่ม การแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน เป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน
10. ทำความเข้าใจทีมงานและให้จัดสรรเวลาในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต
11. จัดอบรมให้ความรู้กับทีมงานและชุมชนในด้านภาษาต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ และแนวทาง

1. เน้นการกระจายข่าวสารการทำงาน และแนวความคิดการทำงานวิจัย ทั้งคนในชุมชน ชุมชนข้างเคียง และหน่วยงานองค์กรต่างๆ
2. เน้นการการศึกษาแนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวให้มากขึ้น โดยร่วมกันวางแผนให้ครอบคลุมทุกประเด็น
3. เน้นการสื่อสารให้กับคนภายนอกให้รู้จักการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น แผ่นพับ อัลบั้มภาพแหล่งท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยวและราคา เป็นต้น
4. พัฒนาด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพิ่มเติมป้ายชื่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติให้ชัดเจน และจุดเสี่ยงที่อาจจะเกิดอันตรายกับนักท่องเที่ยว และศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวให้มีประเด็นครอบคลุมทุกประเด็นในด้านท่องเที่ยว
5. พัฒนานุเคราะห์โดยจัดกลุ่มทดลองเที่ยวหลากหลายกลุ่ม รับฟังข้อเสนอแนะของกลุ่มทดลองเที่ยว

6. เน้นการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวโดยให้ทีมีวิจัยเป็นกลุ่มนำร่อง มีโครงสร้างที่ชัดเจนและแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายตามความเหมาะสมและความถนัด
7. ควรระบุให้ชัดเจนว่าการกำหนดขนาดของสถานประกอบการขนาดใหญ่ กลาง เล็ก เป็นการกำหนดจากอะไร
8. ควรมีการเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนแบบสอบถามที่เก็บได้ระดับหนึ่งว่ามีการสะท้อนข้อมูลในเรื่องของนักท่องเที่ยวอย่างไร
9. แผนที่ท่องเที่ยวควรมีการกำหนดทิศและพิกัด (GPS) รวมถึงบอกระยะทางเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถประเมินศักยภาพตนเอง อีกทั้งป้ายด้านระยะทาง ความสูง ความลึก ควรจัดทำไว้ แต่ไม่ต้องละเอียดมากเกินไป และควรใช้ภาษาไทย ส่วนภาษาอังกฤษควรเน้นเฉพาะจุดสำคัญเท่านั้น
10. ควรทำคู่มือท่องเที่ยวของมัคคุเทศก์ และคู่มือนักท่องเที่ยวโดยแยก ข้อมูล การเตรียมตัวของนักท่องเที่ยวและข้อมูลการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวให้ชัดเจน
11. การคิดค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ต้องมีข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่าถูกคิดบนฐานอะไร เช่น เปรียบเทียบชุมชนอื่น หรือวิเคราะห์จากข้อมูลในพื้นที่
12. การทำความเข้าใจกับชาวบ้าน ที่อยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยว ให้เห็นถึงความสำคัญในการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี และการอธิบายถึงการอนุรักษ์และผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ
13. ควรมีการกำหนดศักยภาพการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวของชุมชน
14. ควรมีแผนงานเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในแนวทางความร่วมมือระหว่างนักวิจัย ชุมชน และตัวแทนสถานประกอบการ เช่น การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบ้านเก้าเตื่อในสถานประกอบการ มาตรการการกำจัดขยะและแยกขยะของชุมชน การจัดทำแนวกันไฟ กติกาสำหรับชุมชน และนักท่องเที่ยว เป็นต้น
15. ความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐที่สำคัญต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน จำเป็นต้องทำความเข้าใจกับหน่วยงานรับผิดชอบระดับปฏิบัติการ (กรมอุทยานแห่งชาติ กระทรวงทรัพยากรฯ) สำนักงานท่องเที่ยวฯ เชียงใหม่ เพื่อป้องกันปัญหาและกำหนดมาตรการทำงานร่วมกันที่เป็นรูปธรรม

แผนงานหลังปิดโครงการ (ความร่วมมือ ภาคี หน่วยงาน)

1. ติดตามความก้าวหน้าของชมรมผู้ประกอบการท่องเที่ยว
2. ติดตามการสร้าง กฎ กติกา การยอมรับเงื่อนไข การท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างชุมชน ทีมงาน และสถานประกอบการ
3. ติดตามการสร้างเครือข่ายหนุนเสริมกันและกัน เช่น การรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายระหว่างชุมชน กลุ่มท่องเที่ยว สถานประกอบการ หน่วยงานรัฐ ภาคีเครือข่ายท่องเที่ยว เป็นต้น

4. การทำจดหมายข่าวของชุมชนและสถานประกอบการ
5. จัดทำศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวที่สวนสมุนไพรรูปชุมชนให้สำเร็จ เพราะเป็นสถานที่ที่เหมาะสม อยู่ใกล้ถนนสายหลัก(ถนนหาดง-สะเมิง) เดินทางสัญจรสะดวก เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย
6. เปิดรับสมัครสมาชิกใหม่ในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่องโดยใช้เวทีประชุมประจำเดือนระดับหมู่บ้าน เพื่อขยายกลุ่มสมาชิก และจัดอบรมทำความเข้าใจด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง
7. จัดทำแผนงานความร่วมมือระหว่างนักวิจัย ชุมชน และตัวแทนสถานประกอบการ ในด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบ้านแก้าเดื่อในสถานประกอบการ มาตรการการกำจัดขยะและคัดแยกขยะของชุมชน การจัดทำแนวกันไฟ กติกาสำหรับชุมชนและนักท่องเที่ยว
8. ติดต่อสื่อสารกับสถานประกอบการเป็นระยะด้านสถานการณ์แหล่งท่องเที่ยวในช่วงฤดูกาลที่แตกต่าง เช่น ฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาว ให้สถานประกอบการได้ทราบถึงสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ของสถานประกอบการแต่ละแห่ง

บรรณานุกรม

- โครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สำนักงานภาค). 2546. การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ และคณะ. 2539. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในมณฑลยูนนาน : กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในนครลุน หมิง เมืองลุนนาน และหลูซี. สำนักงานสถาบันราชภัฏ กรุงเทพฯ
- ปฐิติ อากมานนท์ มอนซอน และคณะ. 2535. โครงการศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยวเดินป่า. คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
- พิเชษฐ พิมลศรี. 2536. ผลกระทบการท่องเที่ยวเดินป่า : กรณีศึกษาอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ไพลินพันธุ์ สร้อยจาดูรงค์. 2538. กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติแนวอนุรักษ์. สถาบันราชภัฏเชียงใหม่
- ยศ สันตสมบัติ และคณะผู้วิจัย. 2546. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากร. ศูนย์ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อนุชา เล็กสกุลดิถ. 2540. การดำเนินงานเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศน์. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ

หนังสืออ้างอิง

ทองทวี ยศพิมสาร. **ฮิตคนเมือง: ฉบับ ป้อมสาขุมผลญาของดีล้านนา**. ลำพูน: หสม.ณัฐพลการพิมพ์ (คณะบุคคล), 2551.

โครงการศึกษาฟื้นฟูและจัดการลุ่มน้ำแม่ตาช้าง สถาบันสิทธิชุมชนและคณะกรรมการศึกษาฟื้นฟูและจัดการลุ่มน้ำแม่ตาช้าง, 2546

พ.ต.ท.อนุ เนินหาด. 100 ปี อำเภอหางดง, 2551

เฉลิม อ้นวิเศษ. **ทีระลึกอาคารที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปง**, 2544

www.geocities.com/samoeng2003/history.html

www.202.143.173.11/sc_07/history.htm

www.yupparat.ac.th/webpage/computer/student/topic9/

ประวัติทีมวิจัย

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่	โทรศัพท์
1	น.ส.ประยงค์ บุญไทย	หัวหน้าโครงการฯ	179/8 ม.5 ต.ป่าแดด อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50100	0-81111-4956
2	นายอนุสรณ์ ไชยมงคล	ผู้ช่วยหัวหน้าโครงการฯ	77/28 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50100	0-82937-1290
3	นางสาวยุพิน คำชาย	ทีมวิจัยฯ สอบต. หนองควาย	88 ม.9 ต.หนองควาย อ.หาง ดง จ.เชียงใหม่ 50230	0-87993-5177
4	นายอินสม สิงห์คำ	ทีมวิจัยฯ ผู้ใหญ่บ้าน ม.3 ต.บ้านปง	60/3 ม.3 ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ 50230	0-81960-3658
5	นายไชย วงศ์มหาวัน	ทีมวิจัยฯ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.3	197 ม.3 ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ 50230	0-89835-0773
6	นายพล ไชคำ	ทีมวิจัยฯ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.3	182 ม.3 ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ 50230	0-86182-2238
7	นายบุญสม แซ่จิ้น	ทีมวิจัยฯ ประชาคม ต.บ้านปง	1 ม.3 ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ 50230	0-87191-1158
8	นายสมบุรณ์ แก้วมณีรัตน์	ทีมวิจัยฯ ประธานประชาคมหมู่บ้าน	61/1 ม.3 ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ 50230	0-86117-6740
9	นายดวง แก้วมณีรัตน์	ทีมวิจัยฯ ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน	61 ม.3 ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ 50230	-
10	นายบุญมา ทองอยู่	ทีมวิจัยฯ กรรมการหมู่บ้าน ม.3	4/1 ม.3 ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ 50230	0-87183-8628
11	นายผลแก้ว แก้วมาเวียง	ทีมวิจัยฯ รสบป. ม.3 ต.บ้านปง	18 ม.3 ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ 50230	0-86195-1447
12	นางสุพิศรา ไชยนันตี	ทีมวิจัยฯ รสบป. ม.4 ต.บ้านปง	186 ม.4 ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ 50230	0-89553-2750
13	นายพงศ์ศักดิ์ อินคำ	ทีมวิจัยฯ รสบป. ม.5 ต.บ้านปง	12 ม.5 ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ 50230	0-89635-1851
14	นายต้น ตู่ละภาพ	ทีมวิจัยฯ ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน	101 ม.10 ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ 50230	0-81029-5795
15	นายวิทยา ใจแดง	ทีมวิจัยฯ แกนนำเยาวชน ม.10	71/1 ม.10 ต.บ้านปง อ.หาง ดง จ.เชียงใหม่ 50230	0-85038-2790
16	นางเพ็ญศรี ใจปะ	ทีมวิจัยฯ กลุ่มแม่บ้าน ม.3	188 ม.3 ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ 50230	-

แผนงานโครงการระยะ 8 เดือน (1 มีนาคม 2551 – 31 ตุลาคม 2551)

ผ-2

กิจกรรม	วิธีการศึกษา	ผู้ร่วมกิจกรรม	ระยะเวลา
1.ประชุมทีมวิจัยประจำเดือน	-ชี้แจงทำความเข้าใจ ทบทวน เป้าหมาย โครงการวิจัยฯ กระบวนการ โครงการวิจัยฯ และงบประมาณโครงการ -แลกเปลี่ยนสถานการณ์ชุมชน ณ ปัจจุบัน -ร่วมกำหนดวัน/เวลา/สถานที่ ในการจัดกิจกรรมตามแผนงานโครงการฯ -จัดทำโครงสร้างทีมวิจัย และแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงาน -ติดตามความก้าวหน้ากระบวนการวิจัยเป็นระยะทุกเดือน	ทีมวิจัย 16 คน	เดือนที่ 1-7
2.ประชุมใหญ่ระดับหมู่บ้าน	-ชี้แจงทำความเข้าใจเป้าหมายโครงการวิจัยฯ และกระบวนการวิจัย และแนะนำคณะวิจัยจำนวน 16 คนต่อชุมชน	ทีมวิจัยและชาวบ้าน	เดือนที่ 1-2
3.ประชุมวิเคราะห์ข้อมูลเดิม	1.รวบรวมข้อมูลเดิมที่มีอยู่ในแต่ละประเด็นนำมาสรุป วิเคราะห์ เช่น -เส้นทางเดินป่าและแหล่งท่องเที่ยว -ภูมิปัญญา/วิถีคนกับป่าไม้/สมุนไพร /ต้นไม้ -การจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า/ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร -ประเพณี/วัฒนธรรม	ทีมวิจัย	เดือนที่ 1-2
4.เก็บข้อมูลเพิ่มเติม	4.1.สัมภาษณ์บุคคลผู้เฒ่าผู้แก่/พระสงฆ์/สถานประกอบการในพื้นที่ 4.2.สืบค้นข้อมูลจากเอกสาร 4.3.กลุ่มย่อยผู้เฒ่าผู้แก่ในพื้นที่	ทีมวิจัย ผู้เฒ่า,ผู้แก่ พระ	2-4
5.สำรวจเส้นทางธรรมชาติเพิ่มเติม 4 เส้นทาง	1.วางแผนในการสำรวจเส้นทางเพิ่มเติม (จากวิเคราะห์ข้อมูลในข้อ 3) 2.สำรวจเส้นทางธรรมชาติเพิ่มเติมให้ชัดเจนมากขึ้น 3.หมายเหตุจุดที่สำคัญ หรือจุดที่น่าสนใจ ในการนำเที่ยว เช่น ป้ายชื่อต้นไม้ แหล่งพืชสมุนไพร ต้นน้ำ(ตาน้ำ) น้ำตก ที่พัก เป็นต้น 4.เส้นทางสำรวจเพิ่มเติม 4 เส้นทาง คือ 4.1. เส้นทางแม่สะ-เก้าเตื่อ ไปบ้านมั่ง หมู่ที่ 8 บ้านน้ำซุ่ม จุดชมวิวอำเภอสันป่าตอง ไร่ผักกาดขาวและกะหล่ำปลี โครงการหลวงทุ่งจริง 4.2. เส้นทางแม่สะ-เก้าเตื่อ เส้นทางคอกคาคกรก ไปน้ำตกอบแม่ปาน ไปปางควาย ไปสบแม่สาไพร(เขตติดต่อบ้านมั่งคอยปุย ต.สุ	ทีมวิจัย เจ้าหน้าที่ป่าไม้	เดือนที่ 3-6

	<p>เทพ อ.เมือง)</p> <p>4.3. เส้นแม่ฮะ-เก้าเตื่อ -น้ำตกศรีสังวาลย์ -ผาก่องผากอง(เขตติดต่อกับ ต.โป่งแยง อ.แม่ริม)</p> <p>4.4. เส้นแม่ฮะ-เก้าเตื่อ -ผานกกก (เขตติดต่อบ้านผานกกก ต.โป่งแยง อ.แม่ริม)</p>		
6.วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด	<p>1.นำข้อมูลทั้งหมดที่มีในแต่ละประเด็นมาวิเคราะห์ร่วมกัน ถึงความเป็นไปได้ ศักยภาพ ข้อจำกัด</p> <p>2.สรุปข้อมูลแต่ละประเด็นทั้งหมด</p>	<p>ทีมวิจัยเจ้าหน้าที่</p> <p>(สกว.)</p>	<p>เดือนที่ 6-7</p>
7.ประชุมตรวจสอบและเติมข้อมูล	<p>1.นำข้อมูลที่มีทั้งหมด (จากข้อ 6) เสนอในแต่ละประเด็น ให้ชุมชน เพิ่มเติมและเสนอแนะ</p> <p>2.สรุปข้อมูลทั้งหมดที่ได้ตรวจสอบและเพิ่มเติมแล้ว</p>	<p>ชุมชน</p> <p>เจ้าหน้าที่ (สกว.)</p>	<p>6-7</p>
8. ศึกษาดูงาน	<p>1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพความรู้ ความเข้าใจในการทำวิจัยเชิงท่องเที่ยว</p> <p>2. ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามพื้นที่ และเพิ่มศักยภาพของทีมวิจัย</p>	<p>ทีมวิจัย</p>	<p>7-8</p>
8.สรุปบทเรียนและประเมินผล ทีมวิจัยและโครงการฯ	<p>1.แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ความรู้ บทเรียน ข้อดี ข้อด้อย การทำงานระยะ 7 เดือน ที่สามารถนำไปปรับปรุงกระบวนการทำงาน โครงการระยะต่อไป</p> <p>2.ประเมินผลศักยภาพพื้นที่ และชุมชน ที่สามารถนำไปเป็นแนวทาง ในการวางแผนงานจัดทำโครงการท่องเที่ยวฯ ระยะต่อไป</p>	<p>ทีมวิจัย</p> <p>(สกว.)</p>	<p>7-8</p>
9.จัดทำรายงานความก้าวหน้า	<p>1.นำข้อมูลทั้งหมดจาก ข้อ 8 มาสรุป สังเคราะห์ เรียบเรียง จัดทำรายงานความก้าวหน้าเสนอต่อ สกว. ต่อไป</p>	<p>ทีมวิจัย</p>	<p>7-8</p>

ตาราง แผนงานโครงการการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต.บ้านโป่ง ระยะ ที่ 2 (มีนาคม 2552-กุมภาพันธ์ 2553)

ผ-3

กิจกรรม	วิธีการศึกษา	ผู้ร่วมกิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา
1.เก็บข้อมูลเพิ่มเติม -รูปแบบการจัดการและบริการของสถานประกอบการแต่ละแห่ง -ข้อมูลนักท่องเที่ยว -ข้อมูลจำนวนชาวบ้านในชุมชนที่ทำงานในสถานประกอบการ	-แก้ไขเพิ่มเติมแบบสอบถามนักท่องเที่ยวและสถานประกอบการตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ -ออกแบบสอบถามข้อมูลชาวบ้านที่ทำงานในสถานประกอบการ -เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และสัมภาษณ์บุคคล	ทีมวิจัย 16 คน	สุพัตรา บุญสม ไชย	มกราคม-เมษายน
2.ปรับปรุงเส้นทางเดินป่า 2 เส้น -น้ำตกศรีสังวาลย์ - น้ำตกตาดครก	-ประชุมหารือวางแผนการสำรวจ และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ -เดินสำรวจเส้นทาง -ทำราวไม้ไผ่, เชือก บริเวณจุดเสี่ยง -ทำป้ายติดตามจุดที่สำคัญ เช่น ป้ายบอกระยะทาง ป้ายบอกชื่อต้นไม้ใหญ่ ป้ายบอกความลึก สูง ของน้ำตก	ทีมวิจัย 16 คน	ไชย พล	มกราคม – เมษายน 8 ครั้ง
3.พัฒนาศักยภาพ 3.1 เทคนิคการพูด 3.2 อบรมมัคคุเทศก์ 3.3 การบริหารจัดการกลุ่ม	-อบรม 1 วัน -อบรม 2 ครั้งๆ ละ 2 วัน -อบรม 1 วัน	ทีมวิจัย 16 คน และ ผู้นำชุมชนที่สนใจ	พีศรี พงศ์ศักดิ์	กุมภาพันธ์ – ต้นเมษายน ก่อนวันที่ 10 เมษายน
4.ประชุม -พัฒนาจัดโปรแกรมท่องเที่ยว กำหนดระยะเวลา + กิจกรรม	-ประชุม 3 ครั้ง -แลกเปลี่ยน ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะร่วมกันในการจัดโปรแกรมทัวร์ -สรุปโปรแกรมท่องเที่ยว	ทีมวิจัย 16 คน	บุญสม วิทยา	พฤษภาคม-มิถุนายน
5.อบรมความรู้ด้านการทำสื่อ	-อบรม 1 วัน -ให้ความรู้เรื่องการทำสื่อในหลายด้าน เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ หนังสือ การจัดนิทรรศการรูปภาพและความรู้ -ปฏิบัติการทดลองทำสื่อ	ทีมวิจัย 16 คน	บุญสม วิทยา	มิถุนายน

กิจกรรม	วิธีการศึกษา	ผู้ร่วมกิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา
6.การจัดทำศูนย์ข้อมูล	-จัดทำบอร์ด, ทำข้อมูล,ทำสื่อ ด้านการท่องเที่ยว	ทีมวิจัย 16 คน	บุญสม วิทยา	มิถุนายน-กรกฎาคม
7.ประชุมสร้างกฎ กติกา ระเบียบในการจัดการท่องเที่ยว	-ประชุม 1 วัน -แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ในการสร้าง กติกา บทลงโทษสำหรับนักท่องเที่ยว	ทีมวิจัย 16 คน	สมบูรณ์ อินสม	มิถุนายน-กรกฎาคม
8.ประชุมหาแนวทางการทำงานร่วมกับ สถานประกอบการ	1.คัดเลือกสถานประกอบการที่เข้าใจ 2.จัดเวทีเสวนาร่วมกับสถานประกอบการ -นำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยว -หาแนวทางร่วม -ขอเสนอแนะ 2 ครั้ง -1.ให้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจ 2.สร้างข้อตกลงร่วมกัน(สรุปแนวทางการร่วมมือ)	ทีมวิจัย 16 คน รีสอร์ท	สุพัตรา พงศ์ศักดิ์ ไชย	กรกฎาคม-สิงหาคม
9.สร้างความเข้าใจกับชุมชนและ ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย	-เวทีประจำเดือนหมู่บ้าน	ทีมวิจัย 16 คน ชุมชนบ้านเก้าเตื่อ	ไชย พล	กันยายน-ตุลาคม
10.จัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน	-ประชุม 1 วัน -ประกาศเสียงตามสายรับสมัครผู้สนใจด้านการท่องเที่ยว -ประชุมทำความเข้าใจเป้าหมายและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวฯ -แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ/สรุปผล	ทีมวิจัย 16 คน ชุมชน	วิทยา	กันยายน-ตุลาคม
11.ทดลองท่องเที่ยว	-จัดกิจกรรม 2 ครั้ง -ประสานงานผู้แทนสถานประกอบการทดลองท่องเที่ยว -ประสานงานบุคคล เช่น ครู เจ้าหน้าที่ป่าไม้ อำเภอหางดง -สรุปจุดแข็งและจุดอ่อน เพื่อพัฒนากระบวนการในระยะต่อไป	ทีมวิจัย 16 คน ผู้แทนรีสอร์ท ครู,เจ้าหน้าที่ป่าไม้, ผู้แทนอำเภอหางดง	พีบุญสม ยุพิน	พฤศจิกายน –ธันวาคม
12.สรุปวิเคราะห์ข้อมูล (ถอดบทเรียน คนทำงาน)	-วิเคราะห์ข้อมูล 2 ระยะ -ทบทวนกิจกรรมร่วมกัน -สรุปและวิเคราะห์ ที่ได้ และบทเรียนที่ได้รับ	ทีมวิจัย 16 คน	พีศรี	พฤษภาคม-มิถุนายน พฤศจิกายน

กิจกรรม	วิธีการศึกษา	ผู้ร่วมกิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา
13.จัดเวทีใหญ่	-นำเสนองานวิจัยกับหน่วยงานในพื้นที่ และนอกพื้นที่ คือ อำเภอ และจังหวัดเชียงใหม่ และข้อเสนอแนะ	ทีมวิจัย 16 คน ผู้แทนรีสอร์ท,อบต. ครู, เจ้าหน้าที่ป่าไม้, ผู้แทนอำเภอ,จังหวัด	พีบุญสม ยุพิน	ธันวาคม
14.เขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ระยะที่ 2	-นำข้อสรุปวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดเขียนรายงาน -จัดทำรูปเล่ม	-	ประยงค์,อนุสรณ์	ธันวาคม

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน และประเพณีวัฒนธรรม

ชื่อ-สกุล	วันที่สัมภาษณ์	สถานที่
1.นายดวง แก้วมณีรัตน์	3 เมษายน 2551 27 เมษายน 2551 20 พฤษภาคม 2551 22 พฤษภาคม 2551 5 มิถุนายน 2551 23 กรกฎาคม 2551	บ้านอุ้ยดวง ม.3 ต.บ้านปง บ้านอุ้ยดวง ม.3 ต.บ้านปง บ้านอุ้ยดวง ม.3 ต.บ้านปง ศาลาประชุมสนามกีฬา ม.3 ต.บ้านปง ศาลาประชุมสนามกีฬา ม.3 ต.บ้านปง บ้านอุ้ยดวง ม.3 ต.บ้านปง
2.นางออน วงค์มหาวัน	14 เมษายน 2551 22 พฤษภาคม 2551 5 มิถุนายน 2551	บ้านอุ้ยออน ม.3 ต.บ้านปง ศาลาประชุมสนามกีฬา ม.3 ต.บ้านปง ศาลาประชุมสนามกีฬา ม.3 ต.บ้านปง
3.นายจตุรนต์ พันธุ์ยานนท์	14 เมษายน 2551	บ้านน้ำตกตาดครก ม.3 ต.บ้านปง
4.นายอินสม สิงห์คำ	14 เมษายน 2551 8 พฤษภาคม 2551 22 พฤษภาคม 2551 5 มิถุนายน 2551	บ้านน้ำตกตาดครก ม.3 ต.บ้านปง สวนลิ้นจี่ ม.7 ต.บ้านปง ศาลาประชุมสนามกีฬา ม.3 ต.บ้านปง ศาลาประชุมสนามกีฬา ม.3 ต.บ้านปง
5.นายตัน ตู่ละภาพ	21 เมษายน 2551 25 เมษายน 2551 22 พฤษภาคม 2551 5 มิถุนายน 2551	บ้านลุงตัน ม.10 ต.บ้านปง บ้านลุงตัน ม.10 ต.บ้านปง ศาลาประชุมสนามกีฬา ม.3 ต.บ้านปง ศาลาประชุมสนามกีฬา ม.3 ต.บ้านปง
6.นายบุญมา ทองอยู่	23 เมษายน 2551 22 พฤษภาคม 2551 5 มิถุนายน 2551	บ้านลุงบุญมา ม.3 ต.บ้านปง ศาลาประชุมสนามกีฬา ม.3 ต.บ้านปง ศาลาประชุมสนามกีฬา ม.3 ต.บ้านปง
7.นายดวง เครือวงศ์	9 พฤษภาคม 2551	บ้านอุ้ยดวง ม.3 บ้านดง ต.บ้านปง
8.นายเฉลิม อ้นวิเศษ	13 พฤษภาคม 2551 22 พฤษภาคม 2551 5 มิถุนายน 2551	บ้านนายเฉลิม ม.4 ต.บ้านปง ศาลาประชุมสนามกีฬา ม.3 ต.บ้านปง ศาลาประชุมสนามกีฬา ม.3 ต.บ้านปง
9.นายนวล ยาแดง	15 พฤษภาคม 2551	บ้านนายนวล ยาแดง ม.4 ต.บ้านปง
10.นายอินปิ่น แก้วมณีรัตน์	21 พฤษภาคม 2551	บ้านอุ้ยปิ่น ม.11 ต.บ้านปง
11.นายวิเชียร พันธุ์ยานนท์	22 กรกฎาคม 2551	บ้านอุ้ยเชียร ม.3 ต.บ้านปง

ชื่อ-สกุล	วันที่สัมภาษณ์	สถานที่
12.นายดำ กัณธา	22 พฤษภาคม 2551	บ้านอุ้ยดำ ม.3 ต.บ้านปง
13.นางออน กัณธา	5 มิถุนายน 2551 21 กรกฎาคม 2551	ศาลาประชุมสนามกีฬา ม.3 ต.บ้านปง ศาลาประชุมสนามกีฬา ม.3 ต.บ้านปง
14.นางเอ๋ย อินตา	22 พฤษภาคม 2551 5 มิถุนายน 2551 19 กรกฎาคม 2551	ศาลาประชุมสนามกีฬา ม.3 ต.บ้านปง ศาลาประชุมสนามกีฬา ม.3 ต.บ้านปง บ้านอุ้ยเอ๋ย ม.5 ต.บ้านปง
15.นายบุญสม แซ่จิ้น	22 พฤษภาคม 2551 5 มิถุนายน 2551 23 กรกฎาคม 2551	ศาลาประชุมสนามกีฬา ม.3 ต.บ้านปง ศาลาประชุมสนามกีฬา ม.3 ต.บ้านปง บ้านอุ้ยดวง แก้วมณีรัตน์ ม.3 ต.บ้านปง
16.นายจ๋านงค์ ขแก้ว	23 มิถุนายน 2551	ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ม.3 ต.บ้านปง
17.นายดวงจันทร์ ถาหมื่น	24 กรกฎาคม 2551	บ้านอุ้ยดวงจันทร์ ม.11 ต.บ้านปง
18.นายเมา สิงห์มา	24 กรกฎาคม 2551	บ้านอุ้ยดวงจันทร์ ม.11 ต.บ้านปง
19.นายจู่ ผสม	25 กรกฎาคม 2551	บ้านอุ้ยจู่ ผสม ม.11 ต.บ้านปง
20.นางสุพัตรา ไชยนันตี	26 กรกฎาคม 2551	บ้านนางสุพัตรา ม.4 ต.บ้านปง
21.นายสมบุรณ์ แก้วมณีรัตน์	26 กรกฎาคม 2551	บ้านนายสมบุรณ์ ม.3 ต.บ้านปง

แบบเก็บข้อมูลภูมิปัญญา/วิถีชุมชน
โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต.บ้านโปง (สกว.)

ตัวอย่าง

ต่อ

1.ต่อ มีกี่ชนิด.....ชนิด คือ

.....

2.ลักษณะนิสัยของต่อเป็นอย่างไร

.....

วิธีการค้นหา “ต่อ”

3.ช่วงเวลาในการหาต่อฤดู.....ระหว่างเดือน

น.....

4.อุปกรณ์ในการหาต่อมีอะไรบ้าง

.....

.....

5.ลักษณะรังของ “ต่อรัง” แต่ละชนิดเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

6.วิธีการเก็บต่อทำอย่างไร (อธิบายรายละเอียดให้มากที่สุด)

.....

.....

.....

7.เมื่อเก็บได้ตัวต่อและรังต่อ แล้ว ขั้นตอนต่อไป ทำอะไร ทำอย่างไร

.....

.....

.....

8.ตัวต่อหรือรังต่อ สามารถนำไปขายได้หรือไม่ราคาประมาณเท่า

ไร.....

9.ลักษณะของการขาย ๆ อย่างไร (ขายเป็นกิโล /ขายเป็นรัง/หรืออื่น ๆ)

.....

10.ข้อมูลเพิ่มเติมหรือข้อเสนอแนะในการเก็บต่อ

.....

ผู้ให้ข้อมูล

หมายเหตุ : หากพื้นที่ไม่พอเขียนสามารถเขียนเพิ่มเติมด้านหลังและในกระดาษอื่นได้

แบบสอบถาม

สถานประกอบการเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ
ภายใต้การสนับสนุนของ ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. สถานที่ท่องเที่ยว.....

1.จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการในระยะเวลา 1 ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ.2550)

จำนวนคน

2.ช่วงเวลาที่มีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการมากที่สุด

.....

3.ช่วงเวลาที่มีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการน้อย

.....

4.นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ (กรุณาใส่หมายเลขเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย โดยมากที่สุด คือ 1 รองลงมาคือ 2 และ 3)

..... ไทย

..... ญี่ปุ่น

..... จีน

.....ฮ่องกง

.....เกาหลี

.....ออสเตรเลีย

.....อเมริกัน

.....ฝรั่งเศส

.....อังกฤษ

.....หรืออื่นๆ

5.นักท่องเที่ยวมาใช้บริการแต่ละครั้งจำนวนกี่คน (กรุณาใส่หมายเลขเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย โดยมากที่สุด คือ 1 รองลงมาคือ 2 และ 3)

- 1-5 คน..... 6-10 คน..... 10-15 คน..... 15-20 คน.....
- 25-30 คน..... 30-35 คน..... 35-40 คน..... 40-50 คน.....
- 50-60 คน..... 60-70 คน..... 80-100 คน..... 100 คน – 150 คน.....
- มากกว่า 150 คน

6.นักท่องเที่ยวมาใช้บริการลักษณะใด(กรุณาใส่หมายเลขเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย โดยมากที่สุด คือ 1 รองลงมาคือ 2 และ 3)

- ประชุม – สัมมนา..... มาพักผ่อนกับครอบครัว..... มาพักผ่อนกับเพื่อน.....

7.ระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวใช้บริการ (กรุณาใส่หมายเลขเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย โดยมากที่สุด คือ 1 รองลงมาคือ 2 และ 3)

- 1 -2 วัน..... 2-3 วัน..... 3-5 วัน..... 1 สัปดาห์.....

8.นักท่องเที่ยวร้องขอโปรแกรมบริการด้านอื่นๆ (กรุณาใส่หมายเลขเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย โดยมากที่สุด คือ 1 รองลงมาคือ 2 และ 3)

- นวดแผนโบราณ
- ห้องเที่ยวธรรมชาติ (น้ำตก, ป่าไม้) ในตำบลบ้านโป่ง
- ซั้วของที่ระลึก บ้านถวาย
- ดอยสุเทพ
- ดอยอินทนนท์
- อื่นๆ

9.นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาอย่างไร(กรุณาใส่หมายเลขเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย โดยมากที่สุด คือ 1 รองลงมาคือ 2 และ 3)

- มากับบริษัททัวร์
- หน่วยงาน/องค์กรจัด
- มากันเอง

อื่น

10. นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการส่วนใหญ่ทราบข้อมูล จากแหล่งใด (กรุณาใส่หมายเลขเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย โดยมากที่สุด คือ 1 รองลงมาคือ 2 และ 3)

- เว็บไซต์ (โปรดระบุชื่อเว็บไซต์).....
- โทรศัพท์ (โปรดระบุชื่อรายการ).....
- หนังสือท่องเที่ยว (โปรดระบุชื่อหนังสือ).....
- หนังสือพิมพ์ (โปรดระบุชื่อหนังสือ.พิมพ์).....
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (โปรดระบุชื่อหน่วยงาน).....
- นักท่องเที่ยวที่เคยมา
- บริษัททัวร์ (โปรดระบุชื่อบริษัท).....
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

11. ปัจจัยที่สำคัญที่สุด 3 ข้อแรกในการเลือกมาเที่ยวที่นี่ (กรุณาใส่หมายเลขเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย โดยมากที่สุด คือ 1 รองลงมาคือ 2 และ 3)

- _____ ความงามและสมบูรณ์ของธรรมชาติ
- _____ สถานที่ที่ยังไม่เคยมาเที่ยว
- _____ การให้บริการที่ดี
- _____ ความสะอาดของที่พัก
- _____ ความสะดวกและความปลอดภัย
- _____ โอกาสที่จะทำกิจกรรมการพักผ่อน
- _____ วัฒนธรรมและผู้คนในท้องถิ่น
- _____ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม
- _____ การผจญภัย
- _____ ความเจียม/ความสงบ
- _____ นักท่องเที่ยวมีจำนวนน้อย
- _____ มีผู้คนกล่าวถึง/ชื่อเสียง/คนพูดปากต่อปาก
- _____ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ภายใต้การสนับสนุนของ ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

แบบสอบถาม

ความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยว
สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ภายใต้การสนับสนุนของ ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สถานที่ท่องเที่ยว.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ

 ชาย หญิง

2. การศึกษาสูงสุด

 ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อนุปริญญา ปริญญาตรี ปริญญาโท สูงกว่าปริญญาโท

3. อายุ

 ต่ำกว่า 20 ปี 20-29 ปี 30-39 ปี 40-49 ปี 50-59 ปี ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

4. อาชีพ

 รับราชการ รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจ/บริษัทเอกชน วิชาชีพอิสระ รับจ้าง/ลูกจ้าง ค้าขาย นักศึกษา อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5. รายได้ต่อเดือน

 ต่ำกว่า 5,000 บาท 5,001 - 10,000 บาท 10,001 - 15,000 บาท 15,001 - 20,000 บาท 20,001 - 25,000 บาท 25,001 - 30,000 บาท สูงกว่า 30,000 บาท

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการมาเที่ยวและความคิดเห็นโดยรวม

1. ก่อนเดินทางมาเที่ยวที่นี้ ท่านได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับท่องเที่ยวโดยชุมชนนี้ จากแหล่งใด (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เว็บไซต์ (โปรดระบุชื่อเว็บไซต์).....
- โทรศัพท์ (โปรดระบุชื่อรายการ).....
- หนังสือท่องเที่ยว (โปรดระบุชื่อหนังสือ).....
- หนังสือพิมพ์ (โปรดระบุชื่อหนังสือ.พิมพ์).....
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (โปรดระบุชื่อหน่วยงาน).....
- นักท่องเที่ยวที่เคยมา
- บริษัททัวร์ (โปรดระบุชื่อบริษัท).....
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

2. ปัจจัยที่สำคัญที่สุด 3 ข้อแรกในการเลือกมาเที่ยวที่นี้ (กรุณาใส่หมายเลข เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย โดยมากที่สุดคือ 1 รองลงมาคือ 2 รองลงไปอีกคือ 3)

- _____ ความงามและสมบูรณ์ของธรรมชาติ
- _____ สถานที่ที่ยังไม่เคยมาเที่ยว
- _____ ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว
- _____ ความสะดวกและความปลอดภัย
- _____ มีที่พัก ห้องน้ำ และสาธารณูปโภคอื่นๆ
- _____ โอกาสที่จะทำกิจกรรมการพักผ่อน
- _____ วัฒนธรรมและผู้คนในท้องถิ่น
- _____ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม
- _____ การผจญภัย
- _____ ความเงียบ/ความสงบ
- _____ นักท่องเที่ยวมีจำนวนน้อย
- _____ มีผู้คนกล่าวถึง/ชื่อเสียง/คนพูดปากต่อปาก
- _____ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

3. ช่วงเวลาที่ชอบมาเที่ยวในรอบ 12 เดือน (ให้เลือก 1 ข้อ)

- วันหยุดสุดสัปดาห์
- เทศกาลวันปีใหม่
- เทศกาลสงกรานต์
- วันเข้าพรรษา
- อื่นๆ เช่น วันธรรมดา

4. การเดินทางครั้งนี้ท่านมาเที่ยวที่นี้ท่านพักอยู่ที่วัน

- 1-2 วัน
- 2-3 วัน
- 3-4 วัน

- 4-5 วัน
- หนึ่งสัปดาห์
- มากกว่าหนึ่งสัปดาห์

5. การเดินทางครั้งนี้ท่านมาเที่ยวที่นี้ท่านมีความต้องการโปรแกรมบริการเพิ่มเติมในด้านใดบ้าง (กรุณาใส่หมายเลข เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย โดยมากที่สุดคือ 1 และ รองลงมาคือ 2 และ 3)

- นวดแผนโบราณ
-ท่องเที่ยวธรรมชาติ (เดินป่าในพื้นที่ที่ท่านมาครั้งนี้)
-ท่องเที่ยวธรรมชาติ (น้ำตก ถ้ำ ในพื้นที่ที่ท่านมาครั้งนี้)
-ชื่อของที่ระลึกบ้านถวาย อ.หางดง
-คอกสุเทพ
-คอกอินทนนท์

6. ท่านมาเที่ยวครั้งนี้มีผู้ร่วมเดินทางมาจำนวนกี่คน

- มาคนเดียว
- มาสองคน
- มากันเองกลุ่มไม่เกิน 4 คน
- มากันเองกลุ่มเกิน 4 คน
- มากับองค์กร กลุ่ม 10 คนถึง 20 คน
- มากับองค์กร กลุ่ม 20 คน ถึง 30 คน
- มากับองค์กร กลุ่ม 30 คนขึ้นไป
- มากับบริษัททัวร์

7. กิจกรรมที่สำคัญ 2 ข้อหลัก ที่ท่านทำระหว่างที่อยู่ที่นี่ (กรุณาใส่หมายเลข เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย โดยมากที่สุดคือ 1 และ รองลงมาคือ 2)

_____พักผ่อน	_____เรียนรู้วิถีชีวิต
_____เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น	_____สัมมนาวิชาการ
_____มาท่องเที่ยว	_____อื่นๆ (โปรดระบุ).....

8. ท่านใช้จ่ายเงินสำหรับการมาเที่ยวครั้งนี้โดยเฉลี่ยจำนวนเท่าไรต่อวัน

- น้อยกว่า 1,000 บาท/วัน
- 1,000 บาท - 1,500 บาท
- 1,501 บาท - 2,000 บาท
- 2,001 บาท - 2,500 บาท
- 2,501 บาท - 3,000 บาท
- มากกว่า 3,001 บาท.....

9. ท่านเคยไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่อื่น ในประเทศไทยหรือไม่

- เคย (โปรดระบุชื่อสถานที่).....
 ไม่เคย

10. ท่านมาเที่ยวที่นี่เป็นครั้งที่เท่าไร

- ครั้งแรก ครั้งที่ 2 ครั้งที่ 3 มากกว่า 3 ครั้ง

11. สิ่งที่ท่านประทับใจมากที่สุดของที่นี่ (โปรดจัดลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย มากที่สุดคือ 1 รองลงมาคือ 2 และ 3)

.....
.....
.....

12. อะไรบ้างที่น่าจะมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเพื่อให้การท่องเที่ยวที่นี่ดีขึ้น น่าประทับใจมากขึ้น (โปรดจัดลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย มากที่สุดคือ 1 รองลงมาคือ 2 และ 3)

.....
.....
.....

13. หากในพื้นที่ที่ท่านมาครั้งนี้ (ต.บ้านโป่ง) มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์โดยชุมชน ท่านมีความต้องการท่องเที่ยวในด้านใด (ให้เลือกเพียงข้อเดียว)

- การเรียนรู้วิถีชีวิต / วัฒนธรรม-ประเพณีชุมชน
 ท่องเที่ยวธรรมชาติ (เดินป่าเรียนรู้ธรรมชาติ)
 จุดชมวิวดอยเสมี่ยม (มองเห็นวิวทิวทัศน์ของตำบลบ้านโป่งได้ 180 องศา)
 โฮมสเตย์

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ภายใต้การสนับสนุนของ ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

คู่มือมัดคคุเทศก์ท้องถิ่น

เมษายน 2553

“กลุ่มท่องเที่ยวบ้านเก้าเตีอ”

**“โครงการการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต.บ้าน
ปง”**

**สนับสนุนโดย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
(สกว.)**

คู่มือนักท่องเที่ยว

ผ-10

แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวบ้านเก่าเตี๋ย

ภาพประกอบกิจกรรมเตรียมความพร้อมทีมมัคคุเทศก์
13 พฤศจิกายน 2552
ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านเก้าเตี๊ยม.3 ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่

ทีมวิจัยกำลังช่วยกันเขียนแผนที่เส้นทางท่องเที่ยว และวางบทบาทหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

ทีมวิจัย กำลัง แลกเปลี่ยนพูดคุยกัน ถึงจุดสื่อความหมาย
ระหว่างทาง และความรับผิดชอบในการเตรียมงาน

ทีมงานกำลังนำเสนอบทสรุปของการเตรียมความพร้อม
มัคคุเทศก์

14 พฤศจิกายน 2552
ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านเก่าเตื่อ ม.3 และ
เส้นทางเที่ยวตาตครก - ออบหลวงแม่ปาน ต.บ้านปาง อ.หางดง จ.เชียงใหม่

นายอำเภอหางดงกำลังให้ข้อมูลในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว

ทีมมัคคุเทศก์แนะนำตัวกับนักศึกษา มช.

มัคคุเทศก์กำลังให้ข้อมูล ณ จุดสื่อความหมาย

นักศึกษา กำลังร่วมกันทำกระทงใส่ป้ามไข่

นักศึกษา กำลังให้ข้อมูลด้านข้อคิดเห็น และ
ข้อเสนอแนะต่อกระบวนการจัดการท่องเที่ยว

ภาพประกอบกิจกรรมความร่วมมือสถานประกอบการ

29 มกราคม 2553

ณ ห้องประชุมด้านสนามกีฬาบ้านเก้าเตื่อ ม.3 และ
เส้นทางเที่ยวตลาดครก – ออบหลวงแม่ปาน ต.บ้านปาง อ.หางดง จ.เชียงใหม่

นายอำเภอหางดงเป็นประธานประชุม ร่วมกับตัวแทนสถานประกอบการ อบต.และชุมชน

พี่เลี้ยงทีมวิจัย กำลังให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชนที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวของ
เอกชน

นายอำเภอหางดง และผู้ร่วมประชุมกำลังฟัง
พี่เลี้ยงทีมวิจัยให้ข้อมูล

9 กุมภาพันธ์ 2553

ณ เส้นทางเที่ยวตลาดกรก-ออบหลวงแม่ปาน ต.บ้านปาง อ.หางดง จ.เชียงใหม่

ตัวแทนสถานประกอบการ อบต. สื่อมวลชน องค์กรชุมชน และทีมงานร่วมทดลองเที่ยวนาร่อง

อัยยวดง กำลังให้ข้อมูลด้านสมุนไพรพื้นบ้านที่สวน
สาธิต พืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน ก่อนจะเดินเที่ยวใน
เส้นทางตลาดกรก-ออบหลวงแม่ปาน

เที่ยวเสร็จแล้ว ร่วมกันสรุปให้ข้อคิดเห็น ต่อเส้นทาง
ท่องเที่ยวและการสื่อความหมายของมรดกเทศกที่ท้องถิ่น

ภาพประกอบกิจกรรมนำเสนอผลงานวิจัย และเปิดหมู่บ้านท่องเที่ยว

9 มีนาคม 2553

ณ ห้องประชุม อบต.บ้านโป่ง อ.หางดง จ.เชียงใหม่

ตัวแทนฟอนคำวิลเลจ รีสอร์ท กำลังให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการ โดย มีนายอำเภอหางดง นายสุรพล สัตยารักษ์ เป็นประธานที่ประชุม

พี่เลี้ยงที่มีวิจัยกำลังให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ กติกา ข้อตกลง ร่วม ระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการ ในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่

ภาพประกอบกิจกรรมสรุปบทเรียนและประเมินผลโครงการฯ

24 มีนาคม 2553

ณ ห้องประชุมบ้านแก้วเตื่อ ม.3 ต. บ้านโป่ง อ.หางดง จ.เชียงใหม่

พี่เลี้ยงทีมวิจัยกำลังสรุปข้อมูล ที่เกิดจาก การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ กับทีมวิจัย
ในด้านผลการวิจัย และประสบการณ์ ที่เป็นบทเรียนของกระบวนการวิจัย

ทีมวิจัยและพี่เลี้ยงทีมวิจัย กำลังพูดคุย แลกเปลี่ยน ด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน